

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXV

8
2023

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXV

Číslo 8/2023 vychází 29. 1. 2024

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
  - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	6
č. 27	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 4 Tdo 304/2023	7
č. 28	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2023, sp. zn. 5 Tdo 3/2023	23
č. 29	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2023, sp. zn. 5 Tz 4/2023	43
č. 30	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 7 Tdo 90/2023	52
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	66
č. 73	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1697/2021.....	67
č. 74	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2022, sp. zn. 30 Cdo 1965/2022	69
č. 75	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3039/2021	80
č. 76	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 31 Cdo 2273/2022	99
č. 77	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1062/2021	121
č. 78	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1840/2021	133
č. 79	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2022, sen. zn. 29 NSČR 130/2020	170
č. 80	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2022, sen. zn. 29 NSCR 69/2021	179
č. 81	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sen. zn. 29 ICdo 140/2021	189

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 27

Pro závěr o spáchání trestného činu vydírání vůči poškozenému pro jeho politické přesvědčení podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku nepostačuje, že je politicky činnou osobou (např. zastává politickou funkci nebo je činný v politické straně). Pro takové posouzení je nutné, aby pachatel jednal způsobem uvedeným v § 175 odst. 1 tr. zákoníku v souvislosti s politickým přesvědčením poškozeného (případně i jen domnělým), tedy např. z důvodu nesouhlasu s jeho politickou orientací, s jeho politickým vyjádřením či postojem apod.

č. 27

Vydírání

§ 175 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. [4 Tdo 304/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:4.TDO.304.2023.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného T. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 8 To 319/2022, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 4 T 112/2022, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 (dále jen „soud prvního stupně“) ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 4 T 112/2022, byl obviněný T. K. (dále jen „obviněný“, popř. „dovolatel“) uznán vinným zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, 2 písm. g) tr. zákoníku. Podle skutkových zjištění se trestné činnosti dopustil tím, že opakovaně a soustavně po několik dní, konkrétně dne 19. 6. 2022 v čase 21:10 hodin z bydlíště na XY, ulice XY, za užití svého mobilního telefonu zn. Xiaomi Redmi 9T vstoupil do svého profilu na sociální síti Facebook s nickem „T. Z.“, URL profilu: <https://www.facebook.com/XY>, a následně odeslal na profil poškozeného XY a XY V. R., zprávy ve formátu a znění: „DEMISI SVINĚ FAŠISTICKÁ ZLODĚJSKÁ !!!!!“, a dále zaslal dne 20. 6. 2022 v 11:07 hodin opět ve formátu a znění: „Když do 48 hodin NEODSTOUPÍŠ, odstraníme Tě sami, Občanská partyzánská brigáda !!!!!“, a následujícího dne 21. 6. 2022 v 11:29 zaslal ve formátu a znění: „Takže už jen 24 hodin !!!!!“, a konečně zaslal téhož dne v 20:09 hodin ve formátu a znění: „No jak chceš, sepisuje závěť !!!“.

2. Za uvedený zločin uložil soud prvního stupně dovolateli podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 2 let. Podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 82 odst. 1 tr. zákoníku mu výkon trestu podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 30 měsíců.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 4 T 112/2022, podal obviněný odvolání směřované do výroku o vině a trestu. O podaném odvolání rozhodl Městský soud v Praze (dále jen „soud druhého stupně“, popř. „odvolací soud“) usnesením ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 8 To 319/2022, tak, že podle § 256 tr. ř. odvolání zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 8 To 319/2022, podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g), h), m) tr. ř. Dovolatel uvádí, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces a právo domáhat se nezávislého a nestranného soudu [čl. 36 odst. 1, čl. 39 a čl. 40 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 1 odst. 2, čl. 2, čl. 4, čl. 10, čl. 90 a čl. 95 odst. 1 Ústavy, čl. 5 odst. 1, čl. 6 odst. 1, odst. 3 písm. a) a čl. 7 odst. 1 protokolu č. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“)]. Poukazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 55/04](#) stran ochrany základních práv v rámci všech opravných prostředků. Z tohoto citovaného nálezu dovozuje, že Nejvyšší soud je povinen dovolání vyhovět, i kdyby jeho argumentace nebyla podřaditelná pod žádný ze zvolených dovolacích důvodů, ale tato by zakládala porušení jeho základních práv.

5. Dovolatel má za to, že rozhodná skutková zjištění jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované důkazy. Nesouhlasí se závěry odvolacího soudu, které považuje za spekulativní a jednostranné, neboť jím použité slovní obraty umožňují zcela jinou interpretaci a výklad. Dovolatel zdůrazňuje, že nebyla prokázána jeho vědomost o oficiálně facebookového profilu poškozeného V. R., neboť na Facebooku je vedeno několik profilů poškozeného, tedy zřejmě i tzv. fake profily. Uvádí, že nevěděl, že píše na oficiální profil poškozeného, chtěl vyvolat pouze reakci a diskusi. Nad to dodává, že se u příspěvků podepsal. Na jeho příspěvky ovšem nebylo nikterak reagováno, ani odpovězeno. Poukazuje na skutečnost, že u veřejně známých osobností (herci, moderátoři, politici) jsou zřizovány tzv. fake profily, které nemají s danou osobou nic společného. Připouští, že v rámci svých příspěvků použil expresivní výrazy včetně odkazu na neexistující hnutí nebo osobu, ovšem příspěvky neobsahují konkrétní pohrůžku fyzického násilí či pohrůžku spojenou s užitím například zbraně. Použití výrazu „odstráníme tě“ lze hodnotit vzhledem k jeho častému účastem na demonstracích i jako odstranění v rámci politického klání, tj. legitimními prostředky. Zdůrazňuje, že nepovažuje použité pojmy za silné, které by mohly evokovat pohrůžku násilí nebo jiné těžké újmy. Pojem „demise“ je pro něho jako pro laika oprávněný požadavek spojený s frustrací jeho osoby a tehdejšími kauzami, které se bezprostředně dotýkaly politického hnutí STAN, osob H., R. a spol. Akcentuje, že pojem „odstráníme tě“ nebyl míněn jako nějaká vyhrůžka. Odstranit politika či politickou stranu lze i prostřednictvím legitimních prostředků, např. demonstracemi, veřejným míněním apod. Má za to, že „likvidace politika“ neznamená usmrcení dané osoby, ale politickou likvidaci, která je spojena např. se zahájením trestního stíhání dané osoby, což má za následek jeho rezignaci na politické nebo jiné funkce. Interpretaci zpráv zaslaných přes messenger soudem prvního stupně považuje za jednostrannou. Nikdy nepoužil spojení, že „si jej najde a usmrtí ho“. Soudy tak podle jeho názoru měly hodnotit všechny příspěvky, které zaslal na profil poškozeného V. R. ve vzájemné souvislosti. Z předmětných příspěvků je zřejmá jeho

nespokojenost a jeho opakované výzvy k odstoupení, poukazuje i na podání trestního oznámení, žádost o veřejnou omluvu apod. Poukazoval na to, že poškozený V. R. podle jeho názoru nevěnoval stejnou pozornost následkům tornáda na Moravě (on sám byl přítomen a pomáhal s odstraňováním následků). Stran časového odpočtu tvrdí, že jej používal již ve zprávách v lednu 2022. Poukazuje i na výpověď poškozeného v přípravném řízení a vyvozuje závěr, že poškozený obrátím „odstraníme tě, sepisuj závěť“ sám přikládal menší závažnost. Tvrdí, že ve svých zprávách poukazuje na konkrétní politické kroky poškozeného a jeho výtky, které se týkaly pandemického zákona, nijak nesouvisely s politickou příslušností poškozeného. Současně akcentuje, že nikdy nebyl členem Občanské partyzánské brigády. Závěry soudů, že se jedná o existující hnutí a skupinu a že byl jejím členem, byly vystaveny bez náležitého dokazování. Pohrůžka násilí tak nebyla vůbec prokázána, neboť poškozenému nevyhrožoval smrtí ani násilím.

č. 27

6. Dovolatel rovněž uvádí text, že „no jak chceš, sepisuje závěť“, nedává gramatický ani obsahově význam. Není zřejmé, zda se jedná o sdělení poškozenému či se chystá sám sepsat závěť. Zdůrazňuje, že závěť ovšem nemusí nijak souviset s jeho údajným protiprávním jednáním a bez dalšího nemusí směřovat na poškozeného, neboť může být pořízena i desítky let před úmrtím zůstavitele, kterým může být jak poškozený, tak on (dovolatel), který tak mohl vyjadřovat nespokojenost s tím, že na jeho příspěvky nebylo nijak reagováno, a tudíž tato nespokojenost vyústila k nutnosti pořízení své vlastní závěti. Právní kvalifikaci považuje za lichou, neboť má podobné politické smýšlení jako hnutí STAN. Obviněný se také domnívá, že nebyly provedeny všechny navrhované důkazy – výslech asistentky poškozeného V. R., která facebookový profil poškozeného spravuje, dále členů XY R. F. a J. H., a poškozeného V. R.

7. Stran osoby poškozeného uvádí, že se jedná o osobu politicky činnou, a s tím je spojena i nutnost snášet vyšší míru zátěže. Jedná se o osobu, která je pod ochranou policie a jako XY má přehled o všech oficiálních a neoficiálních politických uskupeních. Je tedy pravděpodobné, že by měl mít informace o tom, zda „Občanská partyzánská skupina“ existuje či nikoliv. Poukazuje na judikaturu Ústavního soudu, z níž vyplývá, že by mělo být prokázáno naplnění všech znaků trestného činu, sám vysoký stupeň podezření o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok a mělo by dojít k prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost. Dovolatel dále předestírá obecná východiska stran principu presumpce nevinny, zásady *in dubio pro reo*. Skutková zjištění obou soudů považuje v extrémním rozporu s provedenými důkazy a jsou významné pochybnosti, což představuje popření zásad spravedlivého řízení. Proto měla být v jeho prospěch aplikována zásada *in dubio pro reo*.

8. Ve vztahu k nesprávnému právnímu posouzení skutku nebo jinému hmotněprávnímu posouzení opakovaně upozorňuje na právo na spravedlivý proces, extrémní nesoulad mezi závěry soudů a skutkovými zjištěními. Současně akcentuje, že absentuje subjektivní stránka zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, 2 písm. g) tr. zákoníku, neboť právní kvalifikace v projednávané věci je nesprávná. Soudy dávají podle jeho názoru do souvislosti politické přesvědčení a jednotlivé kroky vlády, vůči kterým brojil a se kterými nesouhlasil, ač se jedná o zcela rozdílné situace. Dovolatel je přesvědčen, že může vyžadovat odstoupení politika, a to z důvodu, kdy není spokojen s řešením nějaké konkrétní situace, avšak to nemusí souviset s politickým přesvědčením, které může být totožné nebo podobné. Odvolává se při tom na svá ústavní práva, která mu zaručuje Listina a cituje Voltaira.

9. Dále dovolatel vymezuje zásadu subsidiarity trestní represe, *ultima ratio*, ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Obviněný má za to, že v jeho věci je nutné aplikovat zásadu subsidiarity trestní represe, která byla orgány činnými v trestním řízení zcela opomíjena, a proto byl podle jeho názoru naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Současně uplatňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

10. Závěrem dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud vyhověl dovolání a podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 8 To 319/2022, v celém rozsahu a jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 14. 10. 2022, sp. zn. 4 T 112/2022, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na citované usnesení, a aby Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

11. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření ze dne 31. 3. 2023, sp. zn. 1 NZO 247/2023, se nejprve vyjádřil k namítané zásadě subsidiarity trestní represe, přičemž se ztotožnil s argumentací soudů a v podrobnostech na ni pro stručnost odkázal. Stran spekulativního a jednostranného výkladu soudů nižších stupňů uvádí, že je to právě dovolatel, kdo se snaží vyložit své obraty způsobem, jakým rodilí mluvčí češtinu neužívají. Dovolatel se snaží své jednotlivé výroky vytrhávat z kontextu a přisuzovat jim význam, jaký jim lidé hovořící česky nepřikládají. Státní zástupce akcentuje, že ve volebním boji se neúspěšní politici „neodstraňují“, nýbrž „porážejí“. Přičemž „porážkou“ se u politika rozumí odchod do opozice, nikoliv jeho usmrcení (k nuancím češtiny patří i to, že „porážka“ je usmrcením u jatečního zvířete). Termín „odstranění“ v sobě vždy skrývá vnější násilný projev – odstranují se skvrny nebo překážky na vozovce. Násilnému smyslu pojmu „odstranění“ v textu dovolatele nasvědčuje i celkový kontext stále stupňovaných výhrůzek končících zmínkou o „sepsání závěti“. Státní zástupce má za to, že aby byla obhajoba dovolatele smysluplná, musel by namítat, že není zvyklý hovořit česky a že proto obvyklý význam českých slov neovládá. Mohl by tedy namítat, že není rodilým mluvčím, že trpí nějakou poruchou znesnadňující mu pochopení textu, že vyrůstal v cizině apod. Připouští, že výklad pojmu „likvidace politika“ je správný, ovšem dovolatel nebyl uznán vinným pro to, že by užil pojem „likvidace“. Proto se jeho obhajoba v této části zcela míjí s popisem skutku. Argumentace obviněného by byla opodstatněná, kdyby skutková zjištění byla ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo by byla založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nimž by nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Taková vadná zjištění však ve věci nejsou.

12. Má za to, že celkový obsah námitek směřuje převážně k zásadě *in dubio pro reo*, kterou následně státní zástupce v kontextu judikatury Nejvyššího soudu ozřejmuje (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. [7 Tdo 1525/2009](#), ze dne 6. 5. 2015 sp. zn. [11 Tdo 496/2015](#), ze dne 8. 1. 2015, sp. zn. [11 Tdo 1569/2014](#), ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. [4 Tdo 467/2016](#), ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. [4 Tdo 1572/2016](#), ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. [5 Tdo 595/2018](#), ze dne 5. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1315/2021](#), ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1368/2021](#)) a nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014 sp. zn. [III. ÚS 888/14](#) či usnesení ze dne 22. 3. 2022 sp. zn. [III. ÚS 581/22](#). Ze všech citovaných judikátů Ústavního soudu i Nejvyššího soudu činí závěr, že Nejvyšší soud je oprávněn a povinen posoudit, zda porušení zásady *in dubio pro reo* nabylo závažnosti porušení ústavního práva

stěžovatele na spravedlivý proces a jen v takovém extrémním případě by se i porušení této zásady mohlo stát dovolacím důvodem. Stejný význam má nyní dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Samotné porušení zásady *in dubio pro reo* ovšem dovolacím důvodem není a být ani nemůže, neboť také výběr mezi různými alternativami skutkových zjištění je výsledkem provádění důkazů podle zásad ústnosti a bezprostřednosti, k nimž dovolací soud ani Ústavní soud v zásadě již přístup nemají, pokud nemají samy zopakovat celé dokazování.

13. Ve vztahu k opomenutým důkazům považuje vznesené námitky za zjevně neopodstatněné, neboť soudy nižších stupňů odůvodnily zamítnutí důkazních návrhů obhajoby věcně adekvátním způsobem. Pokud dovolatel brojí proti právnímu posouzení svého skutku jako činu soudně trestného, tak k tomu státní zástupce poukazuje na to, že dovolatel však zjevně neporozuměl obsahu práva na odpor podle čl. 23 Listiny. Právo na odpor zjevně není „právem nosit zbraň“, nebo právem „silou si prosadit své vlastní zájmy“. Je hodnotově podmíněno – má chránit demokratický právní stát v němž je ctěn „demokratický řád“. Nic z tohoto dovolatel netvrdí. Zejména neuvádí, že by snad byl poškozený XY dosazené pučem či cizí vojenskou mocí. Netvrdí, že vláda vzešla z nesvobodných, podplacených či zfalšovaných voleb. Pak ovšem neuvádí nic z toho, čím by mohl být postup podle čl. 23 Listiny odůvodněn.

14. Stran užití § 12 odst. 2 tr. zákoníku podle státního zástupce obviněný neuvádí cokoliv konkrétního, zejména neuvádí, čím se jeho věc vymyká jiným obdobným věcem podobné povahy. Pokud by snad měl na mysli, že osobou poškozeného byl XY, pak vzhledem k tomu, že se jednalo o vládu vzešlou ze svobodných voleb, tato okolnost škodlivost dovolatelova jednání pro společnost spíše zvyšuje, než aby ji snižovala, a proto dovolání je v této části zjevně neopodstatněné.

15. Závěrem státní zástupce navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodl o dovolání obviněného tak, že se odmítá podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné. Současně z hlediska ustanovení § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. souhlasí s projednáním dovolání v neveřejném zasedání.

16. Obviněný využil možnosti repliky k vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Uvádí, že lze souhlasit s hodnocením státního zástupce stran jeho výroku z hlediska významu použitých slov, pokud se na tyto výroky dívají vysokoškolsky vzdělání lidé. Namítá ovšem, že on sám je vyučen a že na něho nelze klást stejné požadavky ohledně rozboru jednotlivých slov, přičemž poukazuje na to, že se pohybuje mezi lidmi, kde výraz „odstranění“ nemá jen význam násilný, ale i nenásilný. V tomto směru odkazuje na vyjádření XY M. Z., který rovněž použil pojem ohledně odstranění politiků. Poukazuje na skutečnost, že termín odstranění politika se používá i na demonstracích v souvislosti s demokratickými prostředky. Zdůrazňuje, že v rámci komunikace nepoužil žádnou pohrůžku zbraně, a že tedy použitý pojem nebyl míněn jako vyhrůžka. Navíc časový odpočet použil i v rámci zpráv v lednu 2022. Má za to, že zmínka o závěti je používána jednostranně a v jeho neprospěch.

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce, tedy podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř.,

Ihůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována, přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

18. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným, naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

19. Ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

20. Nejvyšší soud připomíná, že není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)). Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozsudku z vlastní iniciativy. Právně fundovanou argumentaci má přitom zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

21. Z podaného dovolání obviněného je patrné, že v něm uplatňuje dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h), m) tr. ř. Dovolací důvod § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dopadá na situace, kdy rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném (extrémním) rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. V případě tzv. extrémního rozporu se jedná o situaci, kdy skutková zjištění postrádají obsahovou spojitost s důkazy nebo skutková zjištění soudu nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení nebo dokonce skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem provedených důkazů. Z dikce tohoto ustanovení není pochyb o tom, že naznačený zjevný rozpor se musí týkat rozhodných skutkových zjištění, nikoliv každých skutkových zjištění, která jsou vyjádřena ve skutku. Jinak uvedeno pro naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se musí jednat o taková skutková zjištění, která jsou rozhodující pro naplnění zvolené skutkové podstaty a bez jejich prokázání by jednání obviněného nebylo postižitelné podle trestního zákona. Je tomu tak proto, že Nejvyšší soud je povolán a vždy byl povolán korigovat

pouze nejextrémnější excesy (přiměřeně nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. [III. ÚS 177/04](#), nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 570/03](#), a další), tedy takové, které ve svém důsledku mají za následek porušení práva na spravedlivý proces. K tomu je dále ještě vhodné uvést, že v dovolacím řízení není úkolem Nejvyššího soudu, aby jednotlivé důkazy znovu reprodukoval, rozebíral, porovnával a případně z nich vyvozoval vlastní skutkové závěry a nahrazoval tak činnost soudu prvního stupně, popř. druhého stupně. Nadto lze také poznamenat, že existence případného zjevného rozporu mezi učiněnými skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy nemůže být založena jen na tom, že obviněný předkládá vlastní hodnocení důkazů a dovozuje z toho jiné skutkové, popř. i právní závěry (viz přiměřeně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [8 Tdo 1268/2013](#)) než soudy nižších stupňů. Současně je třeba zdůraznit, že pro naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nestačí pouhé tvrzení o zjevném rozporu obsahu provedených důkazů se zjištěným skutkovým stavem, které je založeno toliko na jiném způsobu hodnocení důkazů obviněným, pro něho příznivějším způsobem. Ohledně procesně nepoužitelných důkazů je nutno uvést, že se musí jednat o procesní pochybení takového rázu, které má za následek nepoužitelnost určitého důkazu, který ovšem musí být pro formulování skutkového stavu podstatný, což znamená, že takové procesní pochybení může zakládat existenci extrémního rozporu mezi provedenými důkazy a zjištěným skutkovým stavem, a tudíž zakládat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. [3 Tdo 791/2016](#), obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. [7 Tdo 39/2010](#)). V případě nedůvodného neprovedení požadovaných důkazů se musí jednat o případ tzv. opomenutých důkazů ve smyslu judikatury Ústavního a Nejvyššího soud.

22. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

23. Ze skutečností výše uvedených vyplývá, že východiskem pro existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. [do 31. 12. 2021 dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.] jsou v pravomocně ukončeném řízení stabilizovaná skutková zjištění vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popř. i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem hmotného práva (trestního, ale i jiných právních odvětví).

24. Důvodem dovolání podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je existence vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 1 písm. a) až h) tr. ř., aniž byly splněny procesní

podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l) (§ 265b odst. 1 tr. ř.). Předmětný dovolací důvod tedy dopadá na případy, kdy došlo k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci, nebo byl-li zamítnut řádný opravný prostředek, ačkoliv již v předcházejícím řízení byl dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Obviněný uplatnil tento dovolací důvod ve druhé alternativě tohoto dovolacího důvodu.

25. Na podkladě těchto východisek přistoupil Nejvyšší soud k posouzení důvodnosti dovolání obviněného. Lze mít za to, že pod uplatněné dovolací důvody lze subsumovat námitku ohledně opomenutých důkazů, jež je podřaditelná pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v jeho třetí alternativě, námitku stran naplnění kvalifikované skutkové podstaty zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, 2 písm. g) tr. zákoníku a uplatnění subsidiarity trestní represe, jež jsou podřaditelné pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., byť je uplatněná argumentace stručnější. Ostatní námitky není možné podřadit pod žádný ze zvolených, ale ani jiný dovolací důvod, neboť se jedná o pouhý nesouhlas se zjištěným skutkovým stavem a prosazováním vlastní verze skutkového děje.

26. Při posuzování důvodnosti uplatněných dovolacích námitek Nejvyšší soud považuje nejprve za vhodné ještě připomenout, že není třetí instancí, aby přezkoumával hodnocení důkazů soudy nižšího stupně, jestliže toto nevybočuje ze zákonných mezí, neobsahuje projevy libovůle či svévole a odůvodnění rozhodnutí odpovídá § 125 odst. 1 tr. ř. V tomto směru je nutno ještě uvést, že obecně platí, že rozsah dokazování je limitován ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř., podle kterého musí soud zjistit takový skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Takto podle Nejvyššího soudu soudy nižších stupňů postupovaly.

27. Jak již bylo naznačeno, obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., když namítá, že rozhodná skutková zjištění, určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu o obsahem provedených důkazů. Předně musí Nejvyšší soud akcentovat, že v projednávané věci neshledal rozpor mezi provedeným dokazováním a zjištěným skutkovým stavem, natož extrémní. Obecně ve vztahu k namítané existenci extrémního rozporu mezi provedenými důkazy, skutkovým stavem týkajícím se výroku o vině a právní kvalifikací, považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit následující. Předně nestačí pouhé tvrzení této skutečnosti, existence extrémního rozporu musí být prokázána. Zde se sluší ještě poznamenat, že existenci extrémního rozporu není možno dovozovat jen z toho, že soud na základě provedeného dokazování dospěl k závěru, že obviněný se trestné činnosti dopustil. Jestliže soudy hodnotily provedené důkazy odlišně než obviněný, neznamená tato skutečnost automaticky porušení zásady volného hodnocení důkazů, zásady *in dubio pro reo*, případně dalších zásad spjatých se spravedlivým procesem (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1615/2014](#)). Zároveň je nutné zdůraznit, že § 2 odst. 5 tr. ř. ani § 2 odst. 6 tr. ř. nestanoví žádná pravidla jak pro míru důkazů potřebných k prokázání určité skutečnosti, tak pro relativní váhu určitých druhů či typů důkazů. Z hlediska práva na spravedlivý proces je však klíčový požadavek náležitého odůvodnění rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř. a § 134 odst. 2 tr. ř. (viz např. usnesení Nejvyššího soudu 21. 1. 2009 sp. zn. [3 Tdo 55/2009](#)).

28. Nejvyšší soud považuje za vhodné z pohledu námitek obviněného, toliko na podporu závěru, že v případě obviněného skutečně nejde o případ tzv. extrémního nesouladu v jeho výkladu Ústavním soudem, za nutné uvést, že soud prvního stupně k náležitému objasnění věci provedl všechny potřebné důkazy tak, jak to vyžaduje ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. Tyto následně hodnotil, jak jednotlivě, tak v jejich vzájemných souvislostech, jak to vyžaduje ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. Zde je nezbytné zdůraznit, že soud prvního stupně zcela logicky předešel své úvahy ohledně hodnocení použitých výrazů, jejichž použití obviněný nezpochybňuje, jen toliko v rámci své obhajoby přikládá použitým výrazům zcela jiný význam a smysl. V tomto směru lze však poukázat na přesvědčivé písemné odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (viz body 7–8 jeho rozsudku), přičemž na obhajobu obviněného nakonec i reagoval dostatečným způsobem rovněž soud druhého stupně (viz body 8–9 jeho usnesení), a Nejvyšší soud pro stručnost na jejich úvahy zcela odkazuje. Nad rámec těchto úvah je nutno akcentovat, že na rozdíl od obviněného soudy jednání obviněného posuzovaly komplexně a nelze skutečně pominout, že se jednalo o souhrn zpráv, které na sebe navazovaly v krátkém časovém období a souvisely spolu, takže je nutno je hodnotit komplexně jako jeden soubor, a nikoliv izolovaně jednotlivé zprávy, jak to činí dovolatel v rámci podaného dovolání.

č. 27

29. Vzhledem k rozsahu provedeného dokazování a z nich vzešlých skutkových zjištění má Nejvyšší soud, stejně jako soudy nižších stupňů, bez důvodných pochybností za prokázané, že dovolatel použitím pojmu „odstráníme“ rozhodně v kontextu všech jim zaslaných zpráv nemohl tomuto pojmu přikládat jiný význam, nežli přinejmenším pohnutku použití násilí nebo způsobení jiné těžké újmy poškozenému. Stejně tak musel chápat použitý výraz i poškozený, a to právě v kontextu všech zaslaných zpráv, které se na sebe logicky navazovaly a doplňovaly se. Lze mít za to, že i závěr soudů ohledně zjevného překlepu „sepisu závět“ vyložily soudy nižší instance zcela správně, neboť dovolatelem tvrzená alternativa, že závět bude sepisovat sám obviněný, je v kontextu jím zaslaných zpráv poškozenému, včetně časového odpočtu zcela nelogická a nesmyslná. S ohledem na informaci o odečítajících se hodinách se jeví více jak zřejmé, že se mělo jednat o rozkazovací způsob vůči poškozenému, aby sepsal závět a že tato zpráva reagovala a bezprostředně navazovala na předchozí zprávy zaslané obviněným. Rovněž dovolací námitky obviněného ohledně významu použitého termínu „likvidace“ jsou zcela nepřipadné, neboť použití tohoto termínu mu není kladeno za vinu. Lze i souhlasit ze závěry soudů nižších stupňů, že pro posouzení viny dovolatele není skutečně ani rozhodné, zda Občanská partyzánská brigáda reálně existuje či existovala, rozhodující je, že v předmětná zpráva měla záměrně a úmyslně vyvolat dojem, že existuje určitá skupina osob, která je připravena za použití násilí či jiné těžké újmy odstranit poškozeného, pokud tento nepodá demisi a že poškozený tyto vyhrůžky vnímal jako reálné, o čemž svědčí i skutečnost, že o věci poškozený informoval Policii České republiky.

30. V souvislosti s dovolací argumentací obviněného a jeho tvrzením, že poškozenému nikdy nevyhrožoval násilím nebo smrtí, je třeba uvést, že přečin vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku spočívá v tom, že pachatel jiného násilím, pohnutkou násilí nebo pohnutkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel nutí jiného k tomu, aby něco konal, opominul nebo trpěl, a to násilím, pohnutkou násilí nebo jiné těžké újmy. Čin je dokonán násilným jednáním nebo pohnutkou násilí nebo jiné těžké újmy (arg. „nutí, aby...“) a nevyžaduje se, aby pachatel dosáhl toho, co sledoval. Cíl pachatele musí však být adresován poškozenému, a ten jej musí vnímat. Pohnutkou násilí se rozumí jak pohnutka bezprostředního násilí, tak i pohnutka násilí, které má

být vykonáno nikoli ihned, ale teprve v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. Pohrůžka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení závažné majetkové újmy, vážné újmy na právech, na cti či dobré pověsti, může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod.; musí se však jako těžká újma objektivně jevit a napadený ji jako těžkou újmu musí také objektivně pociťovat.

31. Z pohledu námitek obviněného je třeba uvést, že v dané věci je rovněž nerozhodné, že obviněný nikdy nepoužil spojení „si poškozeného najde a usmrtí ho“. Rozhodující a důležité je, že vyhrožoval obviněnému tím, že bude odstraněn, pokud nepodá demisi do určité doby, když bylo uvedeno, i jakým konkrétním subjektem, přičemž lhůta pro podání demise byla tzv. odpočítávána, přičemž závěrečný odkaz na sepis závěti měl nepochybně vyvolat dojem, že může dojít k fyzické likvidaci poškozeného. Ze strany obviněného se tedy jednalo nepochybně o pohrůžku použití násilí vůči poškozenému, pokud nepodá demisi, tedy pokud nebude určitým způsobem konat. V dané souvislosti je třeba akcentovat, že pohrůžku násilí nelze zúžit jen na takové slovní či písemné projevy, kterými je přímo vyhrožováno poškozenému usmrcením či způsobení nějaké těžké újmy na zdraví, nýbrž i na takové projevy, ve kterých je použití násilí naznačováno skrytě, když ovšem taková skrytá vyhrůžka je běžně rozpoznatelná většinou populace (viz srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. [8 Tdo 1239/2014](#)) bez ohledu na jejich vzdělání. O takový případ se v dané věci jedná, a to právě v kontextu všech zaslaných zpráv a jejich časového sledu. V dané souvislosti je rovněž nerozhodné, kdo zprávy četl jako první, zdali sám poškozený nebo jeho asistentka starající se o Facebook. Není totiž pochyb o tom, že zprávy byly primárně určeny poškozenému a jako takové byly způsobilé vyvolat u poškozeného strach o jeho život a zdraví, když mu bylo vyhrožováno nepřímou násilím, pokud neodstoupí, tedy pokud nebude konat, jak požadoval dovolatel v předmětných zprávách. Navíc není pochyb o tom, že se o obsahu těchto zpráv poškozený dozvěděl a že tyto v něm vyvolaly obavu s jejich případnou realizací. Nejvyšší soud obecně uvádí, že politicky činné osoby viditelné i v médiích musí mít vyšší míru tolerance vůči projevům občanů (viz srov. rozsudky ve věcech Lingens proti Rakousku ze dne 8. 7. 1986, č. [9815/82](#), odst. 42, nebo Incal proti Turecku ze dne 9. 6. 1998, č. [22678/93](#), odst. 54), ovšem tato jistá předpokládaná míra větší odolnosti politiků nezahrnuje vyhrůžky použití násilí. Lze tedy uzavřít, že z hlediska formálního pojetí trestného činu podle § 13 tr. zákoníku skutek obviněného nepochybně naplňoval všechny znaky trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku.

32. Jestliže dále dovolatel tvrdí, že nemohl vědět, že profil poškozeného není tzv. fake, tak se jedná o námítky skutkové povahy, které není možné pod žádný dovolací důvod subsumovat. Nejvyšší soud pouze pro úplnost uvádí, že obviněný opakovaně na profil poškozeného zasílal své zprávy, když z pohledu jeho tvrzení je nezbytné akcentovat, že z obsahu těchto zpráv není pochyb o tom, že chtěl komunikovat právě s poškozeným a tzv. mu sdělil, co po něm požaduje a to opakovaně, takže je nepochybné, že byl přesvědčen, že se jedná o profil poškozeného. Navíc je třeba uvést, že samotná skutečnost, že je známo, že některé známé osobnosti mohou mít tzv. fake profily, nemohla vést obviněného k závěru, že tomu tak je v daném případě, když ani samotný obviněný neuvedl žádné relevantní skutečnosti, ze kterých by mohl před zahájením komunikace důvodně předpokládat, že se nejedná o skutečný profil poškozeného.

33. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že uváží-li se způsob, jakým se soudy s jednotlivými ve věci provedenými důkazními prostředky vypořádaly, neshledal v postupu soudů nižších stupňů vady a zjistil, že jejich rozhodnutí jsou logická a postrádají prvky svévole, podané závěry jsou předvídatelné a rozumné, korespondují s fixovanými závěry soudní praxe a nejsou výrazem svévole (libovůle). Výkladu, jež soudy k jednotlivým výhradám obviněného podaly, nechybí smysluplné odůvodnění ani nevybočuje z mezí všeobecně (konsenzuálně) akceptovaného chápání dotčených právních institutů, resp. není v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti, neboť vydaná rozhodnutí byla řádně, srozumitelně a logicky odůvodněna (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. [III. ÚS 1800/10](#)). Nejvyšší soud proto uzavírá, že v projednávané věci se nejedná ani o případnou existenci tzv. deformace důkazů, tj. vyvozování skutkových zjištění, která v žádném smyslu nevyplývají z provedeného dokazování (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. [IV.ÚS 1235/09](#), či ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. [III. ÚS 398/97](#)).

č. 27

34. Obviněný soudům dále vytýká, že neprovedly všechny jím navrhované důkazy. Nedůvodné neprovedení navrhovaných důkazů zakládá výslovně dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a proto Nejvyšší soud považuje za vhodné předejít některá obecná východiska týkající se tzv. opomenutých důkazů. Obecně lze tzv. opomenuté důkazy charakterizovat jako důkazy, které nebyly provedeny nebo hodnoceny způsobem stanoveným zákonem, tj. důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud nezabýval při postupu podle § 2 odst. 6 tr. ř., protože takové důkazy téměř vždy založí nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí (§ 125 odst. 1 tr. ř.), ale současně též porušení pravidel spravedlivého procesu (čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3, čl. 38 odst. 2 Listiny). Za opomenuté důkazy se v rozhodnutích Ústavního a Nejvyššího soudu považuje i procesní situace, v nichž bylo účastníky řízení navrženo provedení konkrétního důkazu, přičemž návrh na toto provedení byl soudem bez věcně adekvátního odůvodnění zamítnut, eventuálně zcela opomenut, což znamená, že ve vlastních rozhodovacích důvodech o něm ve vztahu k jeho zamítnutí nebyla zmínka buď žádná, či toliko okrajová a obecná, neodpovídající povaze a závažnosti věci (srov. např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 262/2004](#), [I. ÚS 118/2009](#), či [III. ÚS 3320/2009](#) a další). Z judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu zároveň ovšem vyplývá, že se nejedná o opomenuté důkazy, jestliže jsou dodrženy všechny podmínky procesního postupu, jak jsou zákonem vymezeny, a soudy tento postup dostatečně odůvodní a vysvětlí v přezkoumávaných rozhodnutích (srov. přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. [8 Tdo 1352/2014](#)). Jinak řečeno, o případ tzv. opomenutých důkazů se nejedná tehdy, když se soudy zabývaly důkazním návrhem, přičemž rozhodly tak, že další dokazování v tomto směru nebudou provádět, neboť skutkový stav věci byl náležitě zjištěn ostatními v řízení provedenými důkazy a navrhovaný důkaz by neměl na posouzení skutkového stavu žádný vliv (blíže viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2013, sp. zn. [4 Tdo 1347/2013](#), rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2019, sp. zn. [4 Tdo 843/2019](#)), přičemž svůj postup dostatečným způsobem zdůvodnily. Stejně závěry lze vztáhnout i na nyní účinný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

35. Současně je třeba akcentovat, že z dosavadní rozhodovací praxe Ústavního soudu ohledně nevyhovění důkaznímu návrhu vyplývá, že neakceptování důkazního návrhu obviněného ze strany obecného soudu lze založit co do věcného obsahu odůvodnění toliko třemi důvody: Prvním je argument, dle něhož tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je navrhován důkaz, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení. Dalším je argument,

dle kterého důkaz není s to ani ověřit ani vyvrátit tvrzenou skutečnost čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje vypovídacím potenciálem. Konečně třetím je pak nadbytečnost důkazu, tj. argument, dle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností (s praktickou jistotou) ověřeno nebo vyvráceno (nálezy ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. [I. ÚS 733/01](#), ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. [III. ÚS 569/03](#), ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 570/03](#), ze dne 16. 6. 2005, sp. zn. [II. ÚS 418/03](#)).

36. Z pohledu shora naznačených východisek je třeba uvést, že soud prvního stupně řádně a přezkoumatelným způsobem zdůvodnil, z jakých důvodů nepovažoval za potřebné doplnit dokazování o další obhajobou navrhované důkazy (viz bod 5 rozsudku soudu prvního stupně). Ke stejnému závěru dospěl i soud druhého stupně, když provedení výsledků poškozeného, jeho asistentky a dalších členů vlády, považoval za nadbytečné (viz bod 6 usnesení odvolacího soudu). Nejvyšší soud s jejich závěry souhlasí a pouze doplňuje, že k objasnění skutkových okolností bylo další dokazování opravdu nadbytečné, neboť by do věci nepřineslo žádné rozhodné a relevantní poznatky. V tomto směru je nezbytné také zdůraznit, že ani samotný obviněný zaslání uvedených zpráv nijak nezpochybňuje, jen provádí vlastní interpretaci obsahu těchto zpráv (co měl zprávami na mysli) odlišnou od závěrů soudů nižších stupňů. Pokud dovolatel namítá, že měl být k věci vyslechnout i poškozený právě s odkazem na neprovedení všech požadovaných důkazů, tak je nezbytné uvést, že samotný obviněný výslech poškozeného u hlavního líčení nepožadoval, souhlasil s přečtením jeho výpovědi z přípravného řízení (viz č. I. 129), když tento návrh učinil v rámci odvolacího řízení a soud druhého stupně o tomto návrhu řádně rozhodl (viz č. I. 162), takže ani z tohoto pohledu se nemůže jednat o tzv. opomenutý důkaz.

37. Obviněný rovněž argumentoval tím, že v dané věci nebyla naplněna subjektivní stránka jeho jednání, přičemž tuto argumentaci podřazuje pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Obecně lze uvést, že námitka stran subjektivní stránky je podřaditelná pod zvolený dovolací důvod, neboť otázka subjektivní stránky souvisí s trestní odpovědností fyzické osoby. Vzhledem ke konkrétnímu obsahu dovolací argumentace lze ovšem uvést, že obviněný žádnou relevantní námitku stran nenaplnění subjektivní stránky neuvádí. Za takové situace nemůže uplatněná argumentace podléhat přezkumu dovolacího soudu, neboť Nejvyšší soud si nemůže dovolací argumentaci domýšlet či dotvářet. Je tomu tak proto, že dovolání může být podáno jen prostřednictvím obhájce, když právně fundovanou argumentaci má v řízení o tomto mimořádném opravném prostředku právě zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem (viz § 265d odst. 2 tr. ř.). Bez ohledu na tento závěr je možno toliko stručně odkázat bod 12 rozsudku soudu prvního stupně, ale zejména bod 11 usnesení soudu druhého stupně, ve kterém odvolací soud právě reagoval na námitku dovolatele ohledně nedostatku subjektivní stránky.

38. Obviněný dále, byť stručně, namítá nenaplnění znaku, že činu se dopustil z důvodu politického přesvědčení poškozeného. Předmětná námitka je podřaditelná pod zvolený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. , neboť dovolatel zpochybňuje naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 175 odst. 1, 2 písm. g) tr. zákoníku, které se dopustí pachatel, který jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl a spáchá takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení,

č. 27

vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání a spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. V dané věci měl být podle soudů nižších stupňů naplněn znak, že obviněný takto konal pro politické přesvědčení poškozeného. Zde je vhodné nejprve obecně z pohledu naplnění daného znaku uvést, že tato zvláště přitěžující okolnost navazuje na čl. 1 Listiny, podle které „jsou lidé svobodní a rovní v důstojnosti i v právech“, a to bez ohledu na jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu a náboženské vyznání. Politické přesvědčení občana souvisí se základním právem na sdružování vyplývajícím z čl. 20 Listiny, podle kterého mají občané právo zakládat též politické strany a politická hnutí. Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou oddělena od státu. Podle čl. 22 Listiny zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti. Politické přesvědčení vyjadřuje určitou politickou orientaci osoby, její názorové ztotožnění se s určitým politickým směrem reprezentovaným zpravidla politickým subjektem (politickou stranou). Politické přesvědčení ovšem není vázáno na formální členství v určité politické straně, může spočívat i ve zcela neformálním zastávání názorů vyjadřujících určitý politický postoj. Zákonné ochrany ovšem požívá jen takové politické přesvědčení, které není v rozporu se zájmy chráněnými trestním zákonem (srov. rozhodnutí publikované pod č. [18/2000](#) Sb. rozh. tr.). Politické přesvědčení může mít podobu světonázoru (tedy komplexní myšlenkové soustavy kladoucí si za cíl vytvořit a prosazovat určitý model regulace a obstarávání ve vztahu ke všem veřejným záležitostem), nebo dílčího myšlenkového proudu týkajícího se určité výšeře veřejných záležitostí (například ekologie, zahraniční vztahy, ekonomie atd.) či parciální otázky (například poměrný či většinový volební systém). Lze mít za to, že politickým přesvědčením může být jen názor či postoj zastávaný s určitou trvanlivostí k nějaké otázce dlouhodobě, nikoli aktuální, nahodilý či jednorázový politický názor (například souhlas či nesouhlas s aktuálně přijatým zákonem, výběr politické strany či hnutí v nadcházejících volbách, aktuální téma na úrovni komunální politiky, tedy například zda má obec učinit investici do čističky odpadních vod či do stavby školky atd.) [srov. ŠČERBA, Filip. § 140. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 58. a PROVAZNÍK, Jan. § 352. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 40–45].

39. Obecně lze připustit, že soudy nižších stupňů se zabývaly tím, zda se obviněný jednání dopustil vůči poškozenému pro jeho politické přesvědčení, když své úvahy i rozvedly (viz bod 11 rozsudku soudu prvního stupně, bod 15 usnesení soudu druhého stupně), ovšem skutečně velmi stručně. Nejvyšší soud se s jejich závěry stran naplnění znaku, že skutku se obviněný dopustil pro politické přesvědčení poškozeného, neztotožnil a považuje závěry soudů nižších stupňů za předčasné. Především je třeba akcentovat, že ze skutkové věty je zřejmé, že obviněný spáchal skutek tím, že zaslal předmětné zprávy na profil poškozeného, který je XY a XY, když ovšem z obsahu těchto zpráv nevyplývá, že by obviněný odkazoval na politické přesvědčení poškozeného, toto v rámci zaslaných vyhrůžek ani není nijak zmiňováno, ale ani naznačováno. Lze mít za to, čemuž nakonec odpovídá i velmi stručné odůvodnění naplnění tohoto znaku kvalifikované skutkové podstaty, že soudy nižších stupňů naplnění znaku, že obviněný spáchal čin pro politické přesvědčení poškozeného, vážou k politickým funkcím poškozeného (XY, XY). Z pohledu tohoto naznačeného právního závěru lze považovat tento závěr za velmi zjednodušující a nedostatečný. Lze totiž mít za to, že při takovém pojetí by skutek byl vždy spáchán pro politické přesvědčení poškozeného, pokud by vyhrůžka násilím

či jiné těžké újmy byla adresována osobě, která je politicky činná a zastává nějakou funkci, která souvisí s politikou. Takové pojetí se jeví jako velmi extenzivní a neodpovídající smyslu tohoto ustanovení, kterým je chránit politické přesvědčení osob, které není v rozporu se zájmy chráněnými trestním zákoníkem. Jinak vyjádřeno, v dané věci bylo nutno vyřešit otázku, zda k naplnění znaku, že skutek byl spáchán pro politické přesvědčení, postačuje, že vyhrůžka násilím byla adresována jako primárnímu příjemci poškozenému, který je členem XY a zároveň je činný v určité politické straně či zda se vyžaduje, aby bylo nepochybné, že tyto vyhrůžky násilím souvisí s politickým přesvědčením poškozeného, se kterými vyjadřuje pachatel nesouhlas. V předmětné věci jde tedy o posouzení, zda samotná skutečnost, že jsou vyhrůžky násilím adresovány osobě, která je politicky činná stačí k naplnění tohoto znaku či nikoliv bez ohledu na skutečnost, co bylo primární příčinou protiprávního jednání pachatele, tedy zda skutečně jeho nesouhlas s dlouhodobou politickou orientací poškozeného či nějakým aktuálním krokem poškozeného, např. s jeho postojem k určitému nežádoucímu jednání (viz bod 38 tohoto rozhodnutí) nebo např. obecný nesouhlas poškozeného s některým zákonem apod. Není ani vyloučeno, že tento nesouhlas nemusí být vůbec spojován s politickým přesvědčením poškozeného, ale nakonec ani obviněného, může souviset jen s pouhou s představou, jak má být řešen konkrétní problém.

č. 27

40. Z pohledu těchto shora naznačených závěrů není pochyb o tom, že z provedeného dokazování vyplývá, že obviněný požadoval v zaslaných zprávách po poškozeném, aby podal demisi a odstoupil, byť přímo výslovně neuvedl, zda z funkce XY, ovšem tento závěr se jeví logický i z pohledu samotné výpovědi obviněného, který uvedl, že důvodem jeho jednání vůči poškozenému byla především jeho nespokojenost s mediálními případy související s korupční kauzou politické strany STAN a jak se poškozený k této kauze postavil (viz výpověď obviněného v přípravném řízení), když zdůraznil, že tyto kroky vůči poškozenému nečinil z důvodu politického přesvědčení poškozeného. V tomto směru je třeba uvést, že nesouhlas obviněného, ať oprávněný či neoprávněný, s tím, jak se určitá osoba politicky činná postavila k nějaké mediální kauze, která má kriminální charakter, nelze směřovat s politickým přesvědčením poškozeného. Lze připustit, že obviněný pak u hlavního líčení svoji výpověď upřesnil, když uvedl, že důvodem jeho jednání bylo vyvádění peněz na Ukrajinu, covidová opatření, šikana občanů, takže měl obavy o svůj život a že se poškozeného bál. Zde je třeba pro jistou přesnost podotknout, že soud prvního stupně ani ve vztahu k obviněnému nepostupoval podle § 207 odst. 2 tr. ř. a jeho výpověď z přípravného řízení nepřčetl a nedotázal se na příčinu rozporu mezi jeho výpovědí a u hlavního líčení, když v této výpovědi obviněný připustil, že důvodem jeho jednání byl i určitý jeho občanský nesouhlas s konkrétními kroky vlády v určitých věcech, tedy nikoliv poškozeného, ale i obavy o svůj život. Bez ohledu na tento závěr je nutno mít za to, že ani u hlavního líčení své jednání obviněný přímo nevázal na nějaké politické přesvědčení poškozeného, které by bylo dlouhodobého charakteru, nýbrž na určitý nesouhlas s postupem vlády a na svůj strach z osoby poškozeného, jak tento „řídí“ Policii České republiky, což ovšem u hlavního líčení nějak blíže neobjasnil. Předně je třeba uvést, že nesouhlas s určitými kroky vlády či s nějakým konkrétně přijatým zákonem nepochybně souvisí s právem na svobodu projevu (čl. 10 Listiny), a tento nesouhlas s určitým zákonem či nějakým konkrétním krokem vlády sám o sobě nelze automaticky subsumovat pod naplnění znaku, že obviněný trestný čin spáchal pro politické přesvědčení poškozeného. Pro naplnění znaku, že činu se pachatel dopustil pro politické přesvědčení osoby, vůči níž trestná činnost směřuje, je nutná určitá konkrétní souvislost mezi použitými vyhrůžkami a politickým přesvědčením poškozeného, která musí být jednak dlouhodobějšího

charakteru (viz bod 38 tohoto rozhodnutí), přičemž skutečnost, že tak obviněný činí výlučně pro politické přesvědčení poškozeného musí být z jednání pachatele zcela bez jakýchkoliv důvodných pochybností seznatelná, a musí být především vyjádřena ve skutkových okolnostech. Nestačí jen odkaz na skutečnost, že poškozený byl člen XY a XY. Proto lze považovat dovolání obviněného v této části za důvodné.

41. Nad rámec tohoto závěru považuje Nejvyšší soud za vhodné se ještě stručně vyjádřit k argumentaci dovolatele právem na odpor. Podle čl. 23 Listiny mají občané právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny. Tedy podle čl. 23 Listiny mohou občané aktivně vystupovat proti snahám etablovat například diktaturu či totalitní režim, nemohou však sami právem na odpor zdůvodňovat nerespektování či odstraňování stávajících demokratických institucí. Právem na odpor v tomto smyslu tedy lze „demokratický řád lidských práv a základních svobod“ pouze chránit, nikoli destruovat. Cílem tohoto článku je tedy jasně deklarovat, že v určitých případech může být odpor občanů vůči státní moci legitimní, a tím napomáhat předcházení mocenských změn tak zásadního charakteru, jaké čl. 23 předvídá. Objektem ochrany je „demokratický řád lidských práv a základních svobod“, což lze ztotožnit s pojetím ČR jako jednak demokratického státu, jednak materiálního právního státu, jehož nedílnou součástí je též ochrana lidských práv. Má-li být právo na odpor aktivováno při odstraňování „řádu“, nelze uplatnění práva na odpor spojit s otázkou porušování jednotlivých základních práv ze strany orgánů veřejné moci, ke kterému občas nutně dochází (soudě dle vyhovujících nálezů ÚS), a to v každém demokratickém a právním státě. Žádný stát není schopen plně zajistit (byť by šlo o ideální stav), aby všechny jeho zásahy do základních práv byly vždy ústavně konformní, už jen proto, že u některých zásahů je jejich ústavní konformita obtížně předvídatelná. Odstranění demokratického řádu lidských práv a základních svobod je tak spojeno se snahou o systémovou změnu, o změnu materiálního jádra ústavního systému, nikoliv s jednotlivými excesy či dysfunkcemi systému, které jsou napravitelné cestou řádných procesů v rámci demokratického, resp. právního státu (volby, činnost obecných soudů, trestní či jiný postih veřejných funkcionářů, rozpuštění Poslanecké sněmovny, rozhodnutí komor dle čl. 66 Ústavy o nezpůsobilosti prezidenta vykonávat funkci, činnost Ústavního soudu například v podobě rušení zákonů či jiných právních předpisů, rozhodování o ústavní žalobě na prezidenta apod.) [viz BARTOŇ, Michal. Čl. 23. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 22–27]. Z pohledu těchto závěrů je třeba uvést, že v dané věci ani obviněný netvrdí, že by snad došlo k rozkladu demokratického řádu v ČR a že by došlo k rozvratu státních institucí jako je např. parlament, v zemi by nebyly svobodné volby, vláda se k moci dostala pučem nebo na základě např. zfalšování voleb, že by přestala fungovat nezávislá justice apod. Navíc takový stav prokazatelně nenastal. Proto je odkaz obviněného na čl. 23 Listiny nepřipadný.

41. Vzhledem ke shora naznačeným závěrům stran naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 175 odst. 1, 2 písm. g) tr. zákoníku, lze tedy uzavřít, že dovolání obviněného je důvodné, když dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. byl naplněn, když soudy nižších stupňů dostatečně neobjasnily naplnění znaku „pro politické přesvědčení“. Z pohledu tohoto závěru Nejvyšší soud nepovažoval za nutné a potřebné se blíže a podrobněji zabývat namítanou subsidiaritou trestní represe, když nejprve je nutno objasnit otázku právní

kvalifikace jednání obviněného. Bez ohledu na tento závěr je ovšem vhodné uvést, že přestože, jak již bylo naznačeno, v dané věci není pochyb o tom, že skutková podstata podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku byla po formální stránce (viz § 13 tr. zákoníku) naplněna, tak je na místě skutečně nutno pečlivě zvažovat, zda v dané věci vzhledem ke všem okolnostem případu není na místě aplikovat ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Je tomu tak proto, že platí, že společenskou škodlivost nelze řešit v obecné poloze, ale je ji třeba zvažovat v konkrétním posuzovaném případě u každého spáchaného méně závažného trestného činu, u něhož je nutné ji zhodnotit s ohledem na intenzitu naplnění kritérií vymezených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku, a to ve vztahu ke všem znakům zvažované skutkové podstaty trestného činu a dalším okolnostem případu, když je třeba poukázat i na obdobné případy soudy již řešené, byť nikoliv pro stejnou skutkovou podstatu (viz např. přim. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. [8 Tdo 1171/2020](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. [8 Tdo 276/2021](#)).

č. 27

42. Nejvyšší soud vzhledem ke shora naznačeným závěrům proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. 8 To 319/2022, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 4 T 112/2022, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby předmětnou věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

43. Věc se tak vrací do stadia, kdy Obvodní soud pro Prahu 4 bude muset věc znovu projednat a rozhodnout. V novém řízení bude povinen se v intencích zrušujícího rozhodnutí předmětnou věcí znovu zabývat a postupovat přitom v souladu s právním názorem, který k projednávaným právním otázkám vyslovil Nejvyšší soud (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Toto rozhodnutí učinil dovolací soud v neveřejném zasedání, neboť je zřejmé, že vady nelze odstranit ve veřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.]. Současně platí, že v novém rozhodnutí nemůže soud rozhodnout v neprospěch obviněného proti původnímu rozhodnutí, když dovolání bylo podáno toliko obviněným, a nikoliv Nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného.

č. 28

Při stanovení výše škody na věci podle § 137 tr. zákoníku se za splnění dalších podmínek vychází z ceny věci včetně daně z přidané hodnoty (rozhodnutí publikované pod č. [25/2004](#) Sb. rozh. tr.). Obdobně se zpravidla postupuje i při ukládání povinnosti nahradit škodu podle § 228 odst. 1 tr. ř. Případné daňové odpočty, dvojí úhrady téže daně a další instituty vyplývající z daňových předpisů se při stanovení výše škody ani při ukládání povinnosti k její náhradě v adhezním řízení nezohlední.

Škoda, Adhezní řízení

§ 137 tr. zákoníku, § 228 odst. 1 tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2023, sp. zn. [5 Tdo 3/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:5.TDO.3.2023.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněných K. V. a V. V. podaná proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 9. 2022, sp. zn. 4 To 22/2022, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 43 T 2/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 24. 3. 2022, sp. zn. 43 T 2/2020, byl obviněný K. V. uznán vinným pod bodem 1. výroku o vině zločinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku, pod bodem 3. výroku o vině zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku a pod bodem 6. výroku o vině přečinem porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku, za které mu krajský soud uložil podle § 206 odst. 4 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání tří let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl obviněnému uložen dále peněžitý trest ve výměře 200 denních sazeb po 500 Kč, tedy v celkové výši 100 000 Kč. Obviněný V. V. byl pod bodem 3. výroku o vině uznán vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku, za který mu krajský soud uložil podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř let. Podle § 82 odst. 3 tr. zákoníku soud dále obviněnému uložil, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. Podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl obviněnému uložen rovněž peněžitý trest ve výměře 200 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy v celkové výši 200 000 Kč. Krajský soud rozhodl výše citovaným rozsudkem taktéž o vině a trestu spoluobviněného J. S., jakož i o nárocích poškozené obchodní společnosti B. Z., s. r. o., na náhradu škody, a to tak, že jmenované poškozené jsou povinni všichni tři obvinění zaplatit společně a nerozdílně na náhradu škody částku 1 074 127,64 Kč, obvinění K. V. a J. S. společně a nerozdílně částku 6 201 955,50 Kč, obviněný J. S. sám částku 6 073 024,50 Kč a obviněný K. V. sám částku 162 454 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla

poškozená se zbytkem svého nároku na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

2. Proti uvedenému rozsudku Krajského soudu v Brně podali všichni obvinění odvolání, o nichž Vrchní soud v Olomouci rozhodl rozsudkem ze dne 6. 9. 2022, sp. zn. 4 To 22/2022, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání obviněných J. S. a K. V. napadený rozsudek krajského soudu částečně zrušil, a to ve výrocích o uložených peněžitých trestech těmto obviněným. V ostatních výrocích zůstal napadený rozsudek nezměněn. Vrchní soud dále podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněného V. V. jako nedůvodné.

3. Skutky, jimiž byli obvinění uznáni vinnými, jsou poměrně rozsáhle popsány v označených rozsudcích soudů prvního a druhého stupně, stranám jsou dostatečně známy, proto na ně lze plně odkázat a není třeba je v tomto usnesení znovu citovat.

č. 28

II.

Dovolání obviněných

4. Proti výše uvedenému rozsudku Vrchního soudu v Olomouci podali obvinění K. V. a V. V. prostřednictvím svého společného obhájce v samostatných podáních dovolání a oba shodně označili dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

a) Dovolání obviněného K. V.

5. Ke skutku pod bodem 1. výroku o vině obviněný K. V. namítl, že rozhodná skutková zjištění soudů, která jsou určující pro naplnění znaků zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku ve formě spolupachatelství, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. V tomto ohledu obviněný zpochybnil zejména hodnocení obsahu znaleckého posudku z oboru ekonomika, odvětví účetnictví vypracovaného znalcem Ing. P. Š., včetně jeho dodatku č. 1. Podle obviněného soudy obou stupňů z nepochopitelných důvodů ignorovaly celou řadu stěžejních závěrů znalce a nijak nevysvětlily disproporce mezi údaji, které jsou uvedeny ve znaleckém posudku a skutkovým zjištěním soudů, jak se promítlo do popisu této části výroku o vině. V podrobnostech poukázal obviněný na to, že v rozsudku soudu prvního stupně je hotovost vybraná z účtu mimo transakce platební kartou určena částkou 17 928 000 Kč, přičemž znalec vypočetl vybranou hotovost ve výši 20 360 785,50 Kč, která představuje součet hotovostních výběrů z účtu ve výši 17 928 000 Kč a výběrů prostřednictvím platební karty ve výši 2 432 785,50 Kč. Dále soudy stanovily výši hotovostních vkladů na bankovní účet částkou 8 028 200 Kč, nicméně podle znalce mělo jít o 8 871 051 Kč. Podle obviněného nebyl vysvětlen ani rozdíl v údajích o výši způsobené škody, který byl v rozsudku soudu prvního stupně určen částkou 6 021 955,50 Kč, přičemž znalec dospěl k závěru, že zůstatek na účtu představoval k rozhodnému datu 5 957 157,72 Kč. Obviněný dále poznamenal, že z rozsudku soudu prvního stupně vyplývá informace o výběru hotovosti z účtu obviněným J. S. celkem 17 928 000 Kč, přičemž podle znalce jmenovaný obviněný vybral z účtu částku 15 589 000 Kč. Pokud se k této částce připočtou výběry prostřednictvím platební karty ve výši 2 432 785,50 Kč a částka 3 222 000 Kč, kterou vybral obviněný K. V., součet činí 21 243 785,50 Kč, což je o 883 000 Kč více, než dovedl znalec (20 360 785,50 Kč). Rovněž ve vztahu k obviněnému K. V. je v rozsudku soudu prvního stupně uvedeno, že vybral z účtu částku v celkové výši 17 928 000 Kč, nicméně znalec určil 3 222 000 Kč. Obdobně podle obviněného

nekorespondují ani údaje o výběrech z pokladny, neboť soud prvního stupně dospěl u obou obviněných k částce 380 000 Kč, zatímco znalec stanovil tuto částku v případě obviněného J. S. na 150 000 Kč a v případě obviněného K. V. na 230 000 Kč.

6. Přes výše uvedené nesrovnalosti krajský soud zamítl jako nadbytečný bez bližšího zdůvodnění návrh obhajoby na výslech znalce k otázkám, jakým způsobem dospěl k závěru o nakládání s finanční hotovostí tím kterým disponentem. Pokud by přitom měl obviněný možnost reagovat na konkrétní údaje z účtu pod č. 314/000, uvedl by skutečnosti vylučující jeho trestní odpovědnost. S ohledem na princip presumpce neviny garantovaný v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, včetně z něho plynoucí zásady *in dubio pro reo*, které jsou promítnuty do § 2 odst. 2, 5 a 6 tr. ř., jsou soudy povinny vykládat jakékoli pochybnosti ve prospěch obviněného, jak dovedl i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 260/05](#). Soudy prvního a druhého stupně nicméně takto nepostupovaly, neboť určily konkrétní částky pro výpočet škody jinak než znalec Ing. P. Š., a to způsobem, který nejvíce zatěžuje obviněné K. V. i J. S., jak ohledně právní kvalifikace tohoto skutku, tak ve vztahu k jejich povinnosti k náhradě škody.

7. Podle obviněného soudy nijak nereagovaly ani na námitku obhajoby upozorňující na výraznou disproporci v údajích o hotovostních platbách dodavatelům energií, obchodním společností LAMA energy, a. s., a E.ON ČR, s. r. o., finančnímu úřadu, okresní správě sociálního zabezpečení a dalším. Částku ve výši 4 077 844,50 Kč, ke které dospěl soud prvního stupně v případě hotovostních plateb, považuje obviněný za zjevně rozpornou s obsahem provedených důkazů. V této souvislosti poukázal na doložená potvrzení finančního úřadu a výše zmíněných dodavatelů energií, z nichž vyplývá, že pouze ve prospěch těchto subjektů bez zohlednění jiných dodavatelů byly realizovány hotovostní platby v celkové výši 5 211 682 Kč, což oproti údajům obsaženému v popisu skutku představuje rozdíl 1 133 838 Kč.

8. Rozhodnutí soudů prvního a druhého stupně jsou podle názoru obviněného zatížena rovněž vadou nesprávného právního posouzení skutku pod bodem 1. výroku o vině. Prvním nedostatkem je absence vymezení dílčích útoků zločinu zpronevěry. Popis skutku považuje obviněný za nedostatečný, neboť je v něm sice obsažen detailní rozpis výběrů z bankovního účtu podle data výběru a vybrané hotovosti, avšak chybí popis jednání spočívajícího ve zpronevěře konkrétní finanční částky v konkrétním období. Skutek je v tomto rozsahu koncipován pouze souhrnně v rozmezí devíti let, aniž by bylo zřejmé, jaké trestné činnosti se obviněný dopustil například v lednu 2007 nebo v srpnu 2008 apod. Podle obviněného tak nelze zjistit, kde, kdy, jakým způsobem a jakou formou měl jednat s cílem zpronevěřit majetek obchodní společnosti B. Z. za účelem vlastního obohacení.

9. Obviněný dále vytkl soudům nedostatečné posouzení otázky spolupachatelství. Z rozsudku soudu prvního stupně nejsou zřejmé žádné bližší okolnosti k dohodě, kterou měli obvinění K. V. a J. S. uzavřít za účelem obohacení se na úkor obchodní společnosti B. Z. Není například známo, zda mezi nimi došlo ke stanovení pevných pravidel, kdo ze spolupachatelů si měl tu kterou finanční částku ponechat ve své dispozici, jakým způsobem mělo dojít k jejímu rozdělení, apod. Tento nedostatek se odvolací soud snažil odstranit prostřednictvím svědecké výpovědi účetní obchodní společnosti B. Z., O. M., znaleckým posudkem Ing. P. Š., odkazem na společenskou smlouvu výše jmenované obchodní společnosti, vlastní výpovědi

i samotným jednáním obviněných K. V. a J. S. Z důvodů, které obviněný v dovolání podrobně popsal, nelze nicméně podle jeho názoru dovést z uvedených důkazů spáchání zločinu ve spolupachatelství. Soudy naopak jejich obsah dezinterpretovaly, v důsledku čehož zatížily svá rozhodnutí vadou zjevného rozporu mezi obsahem provedených důkazů a jimi učiněnými skutkovými zjištěními. Obviněný v této souvislosti poukázal na další skutečnosti, které mají tuto formu součinnosti vylučovat. Jde například o disharmonii v platbách ve prospěch obchodní společnosti B. Z., spočívající v tom, že obviněný K. V. vložil na účet částku desetkrát nižší než obviněný J. S. Navíc i platby dodavatelům energií, finančnímu úřadu a okresní správě sociálního zabezpečení realizoval výlučně posledně jmenovaný obviněný. Pro naplnění znaků spolupachatelství by musela existovat taková dohoda spolupachatelů, z níž by bylo možno dovést nejméně srozumění, že celá vybraná hotovost bude trvale vyloučena z dispozice obchodní společnosti B. Z., s tím, že není rozhodné, jak jednotliví disponenti s vybranou hotovostí naloží. Existence takové dohody však v posuzované trestní věci prokázána nebyla.

10. Další vadu téhož výroku rozsudku soudu prvního stupně spatřuje obviněný v absenci popisu zavinění ve vztahu k těžšímu následku. Ze skutkových zjištění nelze podle jeho názoru dovést jednání směřující ke škodě ve výši 6 201 955,50 Kč. Pro úplnost obviněný dodal, že písemné vyhotovení rozsudku soudu prvního stupně nekoresponduje s jeho vyhlášeným zněním, z něhož vyplývá, že obvinění K. V. a J. S. vybrali z bankovního účtu obchodní společnosti B. Z., finanční hotovost toliko ve výši 17 928 Kč.

11. Z hlediska naplnění znaku objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu zpronevěry spočívajícího v přisvojení cizí věci, která byla pachateli svěřena, pak obviněný považuje za stěžejní nikoli samotný výběr hotovosti z bankovního účtu, ale až její zaúčtování na účet XY. S odkazem na právní názor vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. [5 Tdo 614/2017](#), došlo podle obviněného k získání neomezené dispozice s věcí až tímto okamžikem. Zaúčtování jednotlivých částek obviněným na účet XY nicméně taktéž nebylo řádně prokázáno.

12. Ve vztahu ke skutku pod bodem 3. výroku o vině obviněný nejdříve namítl, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, konkrétně s obsahem faktur vystavených spoluobviněným V. V. obchodní společnosti T., spol. s r. o., na částku v celkové výši 908 280 Kč bez daně z přidané hodnoty (dále též „DPH“), resp. 1 074 127,64 Kč včetně této daně. Obviněný v této souvislosti soudům obou stupňů vytkl, že při určení výše škody podle § 137 tr. zákoníku vycházely z ceny služeb včetně DPH, přestože fakturované plnění bylo uskutečněno mezi dvěma plátcí tohoto druhu daně. Vzhledem k tomu, že spoluobviněný V. V. byl povinen odvést DPH ve výši 165 845 Kč příslušnému finančnímu úřadu, mohl se obohatit pouze o částku ve výši 908 280 Kč. Obdobně obchodní společnosti T., spol. s r. o., nemohla vzniknout škoda ve výši 1 074 127,64 Kč, protože z uvedené částky uplatnila vůči příslušnému finančnímu úřadu právo na vrácení zaplacené DPH ve výši 165 845 Kč. Stejná konstrukce pro výpočet škody by platila v případě, jestliže by poskytnuté služby fakturovala obchodní společnost B. Z., která byla v rozhodné době také plátcem DPH. Podle názoru obviněného měla být proto škoda určena částkou ve výši 908 280 Kč, což by odůvodňovalo právní kvalifikaci skutku toliko podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, nikoli podle přísnějšího odst. 4 písm. d) citovaného ustanovení.

13. Obviněný dále nesouhlasí s celkovou právní kvalifikací předmětného skutku, neboť má za to, že nejde o žádný trestný čin, popřípadě jde o přečin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku. Po připomenutí znaků základní skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku obviněný v první řadě odmítl existenci osoby, která měla být v důsledku jednání obviněných uvedena v omyl. Za takovou osobu nelze podle názoru obviněného považovat obchodní společnost T., spol. s r. o., která měla se spoluobviněným V. V. uzavřenu řádnou smlouvu a obdržela plnění, které si objednala. Není v tomto ohledu relevantní a jmenované obchodní společnosti bylo fakticky lhotejné, jakým způsobem, jakými prostředky a za pomoci jakých osob spoluobviněný V. V. předmět plnění smlouvy zajistil. V omyl nemohla být uvedena ani obchodní společnost B. Z., neboť jako právnická osoba jednala prostřednictvím spoluobviněného J. S., který byl s celou situací obeznámen.

č. 28

14. Obviněný také poukázal na skutečnost, že pro naplnění znaků podvodu musí existovat příčinná souvislost mezi omylem určité osoby a majetkovou dispozicí učiněnou v omylu a dále příčinná souvislost mezi touto majetkovou dispozicí na jedné straně a škodou na cizím majetku a obohacením pachatele nebo jiné osoby na straně druhé. V souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu mohou být na podvodu zainteresovány celkem až čtyři různé osoby, jejich rozlišení a role však musí být znatelné z výrokové části rozsudku. Obviněný v této souvislosti zdůraznil, že jedinou osobou činící majetkovou dispozici byla obchodní společnost T., spol. s r. o., která však nejednala v omylu, nýbrž v rámci smluvního vztahu se spoluobviněným V. V. Proto ani částka ve výši 1 074 127,64 Kč nemůže představovat škodu na jejím majetku, ale pouze smluvní cenu uhrazenou za obdržené protiplnění. Vzhledem k tomu, že ve výroku odsuzujícího rozsudku absentuje informace o tom, zda měl obviněný K. V. obdržet od spoluobviněného V. V. nějakou částku, není zřejmé, zda a v jakém rozsahu se obohatil. Obviněný má za to, že výše uvedené skutečnosti vylučují závěr o spáchání trestného činu podvodu, lze však podle jeho názoru připustit naplnění znaků jiného majetkového trestného činu, například porušení povinnosti při správě cizího majetku.

15. Pokud jde o způsobení značné škody jakožto okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, obviněný namítl, že výrok odsuzujícího rozsudku neobsahuje žádnou informaci o zavinění obviněného K. V. ve vztahu k tomuto těžšímu následku a nelze ji dohledat ani v odůvodnění obou soudních rozhodnutí. Soudy pochybily rovněž při určení výše škody, která je pro posouzení těžších následků přičítaných obviněnému K. V. zásadní. Fakturované částky obchodní společnosti T., spol. s r. o., totiž nelze podle obviněného zaměňovat s údajnou ztrátou zisku, tedy s reálnou možností obchodní společnosti B. Z. obdržet stejnou odměnu, jakou si sjednal spoluobviněný V. V.

16. Ve vztahu ke skutku pod bodem 6. výroku o vině obviněný K. V. upozornil na vadu spočívající v tom, že z provedených důkazů nevyplývala žádná rozhodná skutková zjištění z hlediska naplnění znaků trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku. Obviněný jako obchodní ředitel obchodní společnosti B. Z. nebyl oprávněn uzavírat žádné smlouvy s obchodní společností T-Mobile Czech Republic, a. s., a ani tak nečinil. Popřel užívání SIM karet manželkou i snachou, které využily svého práva ve věci nevyprávět. Podle obviněného tak neexistuje žádný přímý ani nepřímý důkaz prokazující používání SIM karet V. V. a O. V. pro jejich osobní potřebu. Z vyúčtování obchodní společnosti T-Mobile Czech Republic, a. s., z něhož v této souvislosti vycházely soudy prvního a druhého stupně,

nelze dovodit, kdo a za jakým účelem předmětné SIM karty používal. Obviněný navíc považuje za notoricky známou skutečnost, kterou soudy ignorovaly, a sice že náklady na telekomunikační služby se skládají ze dvou složek, a to paušální platby a platby za hovory realizované nad rámec paušálu. Pokud byla SIM karta pořízena pro potřeby obchodní společnosti B. Z., paušální platba jde podle názoru obviněného na vrub této společnosti a škodu může představovat pouze částka za telefonní hovory uskutečněné pro osobní potřebu V. V. nad rámec paušální platby. Pro řádné stanovení výše škody tak bylo potřeba detailně analyzovat vyúčtování operátora, což však soudy neučinily.

17. Soudům obou stupňů obviněný dále vytkl nesprávné právní posouzení předmětného skutku a vyslovil názor, že vůbec nejde o trestný čin. Naplnění znaku skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku, spočívajícího v porušení podle zákona uložené nebo smluvně převzaté povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek, soudy dovodily na základě porušení § 301 a 302 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), z pozice obchodního ředitele obchodní společnosti B. Z. S odkazem na závěry vyslovené v usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2007, sp. zn. [15 Tdo 1316/2006](#), uveřejněném pod č. 25/2008 Sb. rozh. tr., obviněný následně namítl, že funkce obchodního ředitele jej nijak neopravňovala k zastupování obchodní společnosti navenek, například právě k uzavírání smluv s poskytovatelem telekomunikačních služeb, byť byl jako vedoucí zaměstnanec nepochybně vázán oběma výše citovanými ustanoveními zákoníku práce. Z tohoto důvodu nemohl své manželce ani své snaše SIM kartu poskytnout.

18. Ze všech těchto důvodů obviněný K. V. navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci i jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Brně, a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout. Obviněný současně požádal o odložení výkonu trestu odnětí svobody a povinnosti k náhradě škody podle § 265o odst. 1 tr. ř.

b) Dovolání obviněného V. V.

19. Obviněný V. V. označil ve svém dovolání dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Jeho konkrétní dovolací argumentace je přitom totožná s námitkami, které uplatnil obviněný K. V. ve vztahu ke skutku pod bodem 3. výroku o vině. K obsahu dovolání obviněného V. V. proto Nejvyšší soud v podrobnostech odkazuje na své shrnutí uvedené v bodech 12. až 15. tohoto usnesení.

20. Mimo těchto shodných námitek obviněný V. V. uplatnil výhradu proti adheznímu výroku. Je přesvědčen, že z částky, kterou obdržel na základě faktur vystavených obchodní společností T., spol. s r. o., již v minulosti odvedl daň z přidané hodnoty ve výši 165 845 Kč. Jestliže má za této situace zaplatit obchodní společnosti B. Z., náhradu škody ve výši 1 074 127,64 Kč, tj. včetně DPH, bude finančně potrestán dvakrát, neboť zaplacením náhrady škody mu nevzniká nárok na vrácení tohoto druhu daně.

21. Závěrem svého dovolání proto obviněný V. V. navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci i jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Brně, a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Obviněný současně také požádal o odložení výkonu povinnosti k náhradě škody podle § 265o odst. 1 tr. ř.

III.

Vyjádření k dovoláním

22. K dovoláním obou obviněných se v rámci jednoho souhrnného podání vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“). Ve vztahu ke skutku pod bodem 1., jehož podstatu stručně připomněla, státní zástupkyně konstatovala, že skutková zjištění soudů odpovídají provedeným důkazům, soudy je hodnotily v souladu s jejich obsahem, nedopustily se žádné deformace důkazů a ani jinak nevybočily z mezí pravidel volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř. Skutek byl podle jejího názoru popsán dostatečně konkrétně, jsou v něm obsaženy všechny projevy vůle obviněných navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva a jsou zahrnuty zaviněním. Jednání obviněných spočívalo ve výběrech finančních prostředků z bankovního účtu obchodní společnosti B. Z., které byly použity pro jejich soukromé účely. Není třeba, aby byl v jednotlivostech skutek popsán detailněji a blíže specifikoval, jaká konkrétní částka z konkrétního výběru byla použita ve prospěch obchodní společnosti a jaká ve prospěch obviněných. Soudy se opíraly zejména o znalecký posudek Ing. P. Š. včetně jeho dodatku a výslechu jmenovaného znalce v hlavním líčení, jenž měl k dispozici dostatek podkladů k tomu, aby se mohl s otázkou uskutečněných plateb v hotovosti řádně vypořádat. Vzhledem k tomu, že všechny skutečnosti potřebné ke stanovení doby trvání skutku a výše škody byly vyjasněny, nebylo nutno znalce znovu vyslýchat a související návrh obhajoby v tomto směru byl soudy důvodně shledán nadbytečným.

23. Podle státní zástupkyně nevznikají pochybnosti ani ohledně otázky spolupachatelství obviněných K. V. a J. S. Každý ze jmenovaných obviněných naplnil svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty trestného činu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku. Vyplývá to ze skutečnosti, že společně vybírali z účtu hotovost v rozsahu, který nelze považovat za standardní, zneprůhledněním účtování a používáním hotovostních plateb pak dosáhli toho, že většinový společník Z., stavební bytové družstvo, dlouho nemělo o zacházení s finančními prostředky v obchodní společnosti B. Z. žádné poznatky. To, že obviněným šlo o získání majetkového prospěchu, dokládá i další jimi páchaná trestná činnost, o níž bylo rozhodováno v předmětné trestní věci. Za přílehlavou považuje státní zástupkyně též právní kvalifikaci skutku jako trestného činu zpronevěry, jehož znaky obviněný K. V. naplnil tím, že si přisvojil cizí věc, která mu byla svěřena a způsobil tak na cizím majetku značnou škodu. Vybrané finanční prostředky totiž nebyly vlastnictvím obviněného, nýbrž obchodní společnosti B. Z. Obviněný sice byl z titulu své funkce obchodního ředitele oprávněn s nimi disponovat, avšak nikoli neomezeně a pro soukromé potřeby. Pokud jde o zavinění vzhledem k těžšímu následku, přestože nebylo v napadeném rozsudku zvlášť specifikováno, přičemž ve smyslu § 17 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku by zde postačovala i forma nedbalostní, podle státní zástupkyně je zřejmé, že obviněný jednal minimálně v úmyslu nepřímém, neboť při zacházení s finančními prostředky byl srozuměn s tím, že může dojít k porušení zájmu chráněného trestním zákonem v rozsahu předpokládaném kvalifikovanou skutkovou podstatou.

24. Státní zástupkyně nepovažuje za opodstatněné ani námitky obviněných ve vztahu ke skutku pod bodem 3. výroku o vině, který odpovídá zjištěním na podkladě provedeného

dokazování. Rovněž právní kvalifikace je podle státní zástupkyně přílehlavá, neboť podle § 209 tr. zákoníku není vyloučeno, aby osoba uvedená v omyl (obchodní společnost T., spol. s r. o.) byla odlišná od osoby, k jejíž škodě pachatel sebe nebo jiného obohatil (obchodní společnost B. Z.). Nešlo přitom o trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zákoníku, který se uplatní pouze u osob, jímž sice bylo svěřeno opatrování nebo spravování cizího majetku, avšak nelze současně učinit závěr, že by ve své funkci obohatili sebe nebo jiného, nýbrž se zjistí pouze způsobení škody na opatrovaném nebo spravovaném cizím majetku. V posuzovaném případě navíc došlo k poškození obchodní společnosti B. Z., v důsledku podvodného jednání, což také odůvodňuje použití právní kvalifikace trestného činu podvodu. Vzhledem k tomu, že všichni obvinění byli informováni a protiprávní jednání páchali se znalostí a vědomím všech okolností, není podle státní zástupkyně pochyb ani o použití kvalifikované skutkové podstaty podle § 209 odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, spočívající ve způsobení značné škody, u které by přitom rovněž postačovalo zavinění ve formě nevědomé nedbalosti.

25. Státní zástupkyně dále s odkazem na závěry vyslovené v rozhodnutí č. [25/2004](#) Sb. rozh. tr. konstatovala, že odvíjí-li se určení výše škody od ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a místě trestného činu obvykle prodává, pak za situace, jestliže je prodej takové věci jako zdanitelné plnění ze zákona zatížen daní z přidané hodnoty a věc se obvykle prodává se zohledněním této daně, výše škody odpovídá ceně účtované konečnému spotřebiteli, tedy včetně daně z přidané hodnoty. Tato konstrukce však podle státní zástupkyně neplatí ve vztahu k adheznímu výroku. Odkázala v této souvislosti na soudní praxi občanskoprávních rozhodnutí, jakož i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1483/2015](#) a ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [5 Tdo 922/2018](#), z nichž vyplývá, že je-li poškozený plátcem DPH, skutečnou škodou na jeho majetku, který používá při své činnosti podléhající daňové povinnosti, je pouze částka vynaložená na uvedení věci do předešlého stavu bez DPH uhrazené plátcem na vstupu, vznikl-li mu nárok na odpočet této daně. Proto za situace, jestliže je poškozený sám plátcem DPH, škoda vznikla na jeho majetku, který používá při své činnosti podléhající daňové povinnosti a vznikl mu zároveň nárok na odpočet DPH vůči správci daně, není podle státní zástupkyně důvodu, aby do výše škody pro účely přiznání její náhrady v rámci adhezního řízení byla tato daň započítána. V posuzované trestní věci by v případě absence podvodného jednání dostala za poskytnuté služby zaplacenou obchodní společnost B. Z., která by fakturovala částku včetně DPH, kterou by si mohla na výstupu odečíst. Podle státní zástupkyně by proto neměla být DPH v adhezním výroku zahrnuta.

26. Za důvodné nepovažuje státní zástupkyně ani námitky obviněného K. V., které uplatnil ve vztahu ke skutku pod bodem 6. výroku o vině. Bylo zjištěno a řádně prokázáno, že jmenovaný obviněný z pozice obchodního ředitele obchodní společnosti B. Z. poskytl své manželce a snaše SIM karty s telefonními čísly, za jejichž užívání hradila náklady obchodní společnost B. Z., přestože ani jedna z obou žen nebyla její zaměstnankyní. Škoda byla podle státní zástupkyně stanovena správně ve výši nákladů vynaložených na provoz těchto SIM karet, které nebyly využívány ve prospěch obchodní společnosti. Rozhodující přitom je, že obviněný v pozici obchodního ředitele připustil, aby finanční prostředky obchodní společnosti byly použity na krytí soukromých potřeb jeho rodinných příslušníků.

27. Státní zástupkyně proto navrhl, aby Nejvyšší soud částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně, a to ve výroku o náhradě škody, jímž byla obviněným J. S., K. V. a V. V.

uložena povinnost zaplatit společně a nerozdílně poškozené obchodní společnosti B. Z. na náhradu škody částku 1 074 127,64 Kč a dále rozsudek Vrchního soudu v Olomouci v části, v níž zůstal tento výrok v rozsudku Krajského soudu v Brně nezměněn, včetně dalších rozhodnutí obsahově navazujících na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

IV.

Posouzení důvodnosti dovolání

A. Obecná východiska

č. 28

28. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že u obou obviněných jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, mohl se tak zabývat otázkou povahy a opodstatněnosti jimi předložených námitek ve vztahu k uplatněným dovolacím důvodům.

29. V první řadě považuje Nejvyšší soud za potřebné připomenout některé otázky související s povahou dovolacího řízení. Dovolání představuje mimořádný opravný prostředek, který směřuje proti již pravomocnému soudnímu rozhodnutí. Nelze je proto uplatnit v takové šíři jako řádný opravný prostředek, nýbrž jen ze zákonem taxativně vyjmenovaných důvodů. Konkrétní námitky dovolatele přitom vždy musí obsahově odpovídat jejich zákonnému vymezení, nestačí pouhé označení určitého důvodu dovolání, aniž by mu bylo možné podřadit vytýkaná pochybení. Teprve poté, co Nejvyšší soud posoudí předložené dovolací námitky jako odpovídající označenému dovolacímu důvodu, zkoumá, zda jim lze přiznat opodstatnění.

30. Dovolatelé uplatnili dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř., proto Nejvyšší soud stručně připomene zákonné podmínky pro jejich naplnění.

31. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Jak vyplývá z rekapitulace podaných dovolání výše, oba obvinění uplatnili předmětný dovolací důvod v jeho první alternativě, obviněný K. V. navíc i v alternativě třetí. Tyto varianty představují dvě samostatné skupiny vad důkazního řízení. Jde jednak o situace, ve kterých odůvodnění soudních rozhodnutí nerespektuje obsah provedeného dokazování, dochází k tzv. deformaci důkazů a svévoli při interpretaci výsledků důkazního řízení. Pak může jít o zjevný, ve smyslu dosavadní judikatury Ústavního soudu „extrémní“, rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a obsahem procesně řádně opatřených a provedených důkazů. Další skupina zahrnuje vady tzv. opomenutých důkazů spočívající v tom, že soudy buď odmítly provést účastníkem řízení navržený důkaz, aniž by svůj postup řádně a adekvátně stavu věci zdůvodnily, nebo sice provedly důkaz, avšak v odůvodnění svého rozhodnutí jej vůbec nezhodnotily. Z dikce § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. zároveň vyplývá, že všechny výše uvedené vady se musí vztahovat k rozhodným skutkovým zjištěním, která jsou určující pro naplnění znaků konkrétního trestného činu.

32. Dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze uplatnit, jestliže napadené rozhodnutí, nebo jemu předcházející řízení spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V rámci tohoto dovolacího důvodu

tedy lze vznášet námitky spočívající především v tom, že skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v okolnosti, že rozhodná skutková zjištění neposkytují dostatečný podklad k závěru o tom, zda je stíhaný skutek vůbec trestným činem, popřípadě o jaký trestný čin jde. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

B. Ke skutku pod bodem 1. výroku o vině

33. Obviněný K. V. namítl existenci zjevného rozporu mezi provedenými důkazy a soudy učiněnými skutkovými zjištěními, která jsou určující pro naplnění znaků zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku. Podle Nejvyššího soudu nicméně z obsahu jeho konkrétních výhrad existence takového rozporu nevyplývá. Těžiště dovolací argumentace v tomto směru spočívá ve zpochybnění hodnocení provedených důkazů, zejména znaleckého posudku vypracovaného znalcem Ing. P. Š., a skutkových zjištění soudů obou stupňů jako takových. Na podporu svého tvrzení o vadném postupu soudů totiž obviněný především poukazoval na zdánlivý rozpor mezi údaji, k nimž dospěl jmenovaný znalec a údaji, které se promítly do popisu skutku v této části výroku odsuzujícího rozsudku. Nejvyšší soud na jedné straně připouští, že samotné odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně neobsahuje detailní popis mechanismu výpočtu výše částek, které si obviněný K. V. a J. S. neoprávněně přisvojili. Tento nedostatek odůvodnění nicméně odstranil v odvolacím řízení Vrchní soud v Olomouci, který se předmětnou otázkou v reakci na shodnou výhradu v odvolání pečlivě zabýval a v bodě 17. napadeného rozsudku podrobně vysvětlil, proč považuje skutková zjištění ohledně výpočtu výše způsobené škody za správná a dostatečně důkazně podložená. Je tudíž zřejmé, že obviněný se ve skutečnosti domáhá toliko prosazení jím podávané verze skutkového děje, fakticky netvrdí zjevný rozpor mezi obsahem znaleckého posudku a skutkem, jímž byl uznán vinným, navíc vůbec v dovolání nereaguje na srozumitelnou argumentaci vrchního soudu. Nutno zdůraznit, že námitky tohoto typu neodpovídají žádnému ze zákonných důvodů dovolání, neboť jsou založeny výlučně na odmítnutí skutkových zjištění soudů, která obviněnému nevyhovují, neboť se odlišují od jeho vlastní verze průběhu skutku. Dovolání je určeno především k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, nikoli k detailnímu přezkoumávání skutkových zjištění soudů prvního a druhého stupně. Není smyslem dovolacího řízení ani úkolem Nejvyššího soudu, aby jednotlivé důkazy znovu podrobně hodnotil a vyvozoval z nich vlastní skutkové závěry. Podstatné je, zda soudy prvního a druhého stupně hodnotily důkazy v souladu s jejich obsahem, nedopustily se žádné zásadní deformace důkazů, ani jinak zjevně nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř. a své úvahy srozumitelně a logicky přijatelně vysvětlily (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1368/2021](#)). Mimořádnou přezkumnou povinnost skutkových zjištění učiněných soudy nižších stupňů ze strany Nejvyššího soudu nezakládá ani námitka porušení zásady *in dubio pro reo*, pokud nevygraduje až do skutečně zjevného nesouladu skutkových zjištění s provedenými důkazy (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. [4 Tdo 467/2016](#)).

34. Nejde však jen o obecnou povahu konkrétních výhrad, jimiž se obviněný K. V. snažil prosadit tvrzení o zjevném rozporu mezi skutkem pod bodem I. výroku o vině a stěžejním důkazem, jímž byly odborné závěry znalce Ing. P. Š., který k nim dospěl při posuzování účetních dokumentů obchodní společnosti B. Z. Zásadní problém v argumentaci obviněného spočívá v izolování dílčích údajů z celkového kontextu mechanismu výpočtu výše škody použitého soudy obou stupňů. Obviněný jen účelově upozorňuje na zdánlivé disproporce, které však byly v dosavadním průběhu trestního řízení přesvědčivě a srozumitelně vyvráceny především v odůvodnění rozsudku Vrchního soudu v Olomouci, na které obviněný v dovolání nebral vůbec zřetel. Nejvyšší soud proto zcela nad rámec dovolacího přezkumu k jednotlivým obviněným tvrzeným rozporům pouze ve stručnosti konstatuje, že částka ve výši 17 928 000 Kč obsažená v popisu skutku představuje součet všech hotovostních výběrů z účtu obchodní společnosti B. Z., učiněných obviněnými K. V. a J. S. v rozhodném období, mimo transakcí realizovaných platební kartou, a koresponduje se závěry znalce Ing. P. Š. (viz příloha č. 108 k dodatku č. 1 znaleckého posudku na č. I. 1114 a násl. tr. spisu). Částka ve výši 8 028 200 Kč představuje součet hotovostních vkladů učiněných obviněnými ve prospěch bankovního účtu obchodní společnosti B. Z., která byla účtována jako snížení záloh (účet 314/000) a je zohledněna v částce ve výši 8 871 051 Kč představující součet všech vkladů na bankovní účet obchodní společnosti včetně vkladů beze jména a vkladů účtovaných jako převod peněz z pokladny (účet 261/100; srov. odpověď na otázku č. 15 v dodatku č. 1 znaleckého posudku na č. I. 1077 tr. spisu). K celkové částce způsobené škody ve výši 6 201 955,50 Kč dospěly soudy na základě sečtení všech vkladů a výdajů realizovaných obviněnými ve prospěch obchodní společnosti (tabulka č. 38 a 39 dodatku č. 1 znaleckého posudku na č. I. 1075 až 1076 tr. spisu) snížených o transakce platební kartou, přičemž výslednou částku ve výši 12 106 044,50 Kč následně odečetly od souhrnu všech výběrů ve výši 17 928 000 Kč (viz výše) a připočetly k ní rovněž výběry z pokladny ve výši 380 000 Kč (tabulka č. 38 a 39 dodatku č. 1 znaleckého posudku). V podrobnostech odkazuje Nejvyšší soud na bod 17. napadeného rozsudku vrchního soudu, v němž je mechanismus výpočtu výše způsobené škody detailně vysvětlen.

35. Další obviněným vytýkané rozpory jsou již na první pohled zavádějící, neboť v popisu skutku není na žádném místě uvedeno, že by obvinění K. V. a J. S. z bankovního účtu obchodní společnosti B. Z. vybrali každý sám finanční hotovost ve výši 17 928 000 Kč, nýbrž z něj naopak zcela zřetelně vyplývá, že tuto částku vybrali společně. To samé platí ve vztahu k výběru finanční hotovosti z pokladny obchodní společnosti, neboť z popisu skutku je rovněž zřejmé, že částku ve výši 380 000 Kč vybrali z pokladny obchodní společnosti obvinění opět společně.

36. Obdobně zavádějící je i výhrada obviněného, že soudy nijak nereagovaly na obhajobu upozorňující na rozpor v údajích o hotovostních platbách dodavatelům energií, finančnímu úřadu, resp. okresní správě sociálního zabezpečení. Vrchní soud se totiž touto námitkou podrobně zabýval v bodě 18. svého rozsudku a přílehlavě poukázal na to, že znalec pracoval v tabulkách č. 38 a 39 dodatku č. 1 znaleckého posudku jednak s položkami, které obvinění prokazatelně uhradili ve prospěch obchodní společnosti B. Z., jednak s položkami, které možná uhradili. Výsledná částka po sečtení všech uvedených položek dokonce převyšuje částky, které jsou uvedeny na potvrzeních vydaných dodavatelům energií, resp. finančním úřadem, na které obviněný v dovolání odkazuje. Lze tak například uvést, že platby ve prospěch obchodních společností LAMA energy, a. s., a E.ON ČR, s. r. o., resp. platby DPH, jsou zahrnuty v položkách č. 7, 17, 19 a položce označené „mimo UCE“, které v součtu činí 5 863 835 Kč (č. I. 1075 až 1076 tr. spisu), což je více než obviněným uváděná částka ve výši 5 211 682 Kč.

Pro úplnost je vhodné dodat, že do výše uvedených položek v tabulkách č. 38 a 39 znalec zahrnul částečně i další výdaje, například (bankovní) poplatky apod. Podstatné však je, že informace získané policejním orgánem v přípravném řízení od příjemců plateb, mimo jiné finančního úřadu a obchodních společností LAMA energy, a. s., a E.ON ČR, s. r. o., měl znalec k dispozici, a ve svém posouzení je tak zohlednil, což potvrdil v samotném dodatku č. 1 znaleckého posudku (viz č. I. 1072 tr. spisu). Soudy pak na podkladě závěrů znalce vyhodnotily zjištěné poznatky z účetních dokumentů ve prospěch obviněných, neboť do součtu jimi přisvojených peněžních prostředků nezahrnuly ty, u nichž nebylo možné s jistotou vyloučit, že mohly být využity pro poškozenou obchodní společnost.

37. Lze tedy souhlasit s názorem státní zástupkyně vysloveným v jejím vyjádření k dovolání obviněného, že v průběhu trestního řízení byly vyjasněny všechny skutečnosti potřebné ke stanovení doby skutku a výše způsobené škody. Jak bylo již zmíněno, soudy se posuzovanou trestní věcí řádně zabývaly, neopomněly přitom reagovat ani na obhajobu obviněného, kterou přesvědčivými argumenty vyvrátily (viz zejména již výše odkazované body 17. a 18. rozsudku vrchního soudu), a dospěly k závěrům, které zřetelně vyplývaly z výsledků dokazování. Pokud za dané procesní situace soud prvního stupně zamítl návrh obhajoby na doplnění dokazování opakovaným výslechem znalce jako nadbytečný (bod 38. rozsudku soudu prvního stupně), podle Nejvyššího soudu mu nelze ničeho vytknout. Znalec již byl vyslýchán v hlavním líčení konaném dne 25. 5. 2021, v němž reagoval i na pochybnosti obhajoby a zodpověděl jemu kladené dotazy logicky, srozumitelně a v dostatečném rozsahu. Za této situace tudíž nebylo potřebné doplňovat dokazování o nový výslech tohoto znalce. Rozhodně nejde o případ tzv. opomenutých důkazů, jak se snaží obviněný v dovolání prosadit.

38. K námitkám souvisejícím s nesprávným hmotněprávním posouzením skutku Nejvyšší soud nejdříve v obecné rovině připomíná, že zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku značnou škodu. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v tom, že pachatel, kterému byla cizí věc odevzdána do faktické moci (do držení nebo dispozice), s ní naloží v rozporu s účelem, k němuž mu byla poskytnuta, a to způsobem, který maří základní účel svěřeni. Přisvojení je tedy takové nakládání pachatele s věcí, které má trvale vyloučit vlastníka nebo jinou oprávněnou osobu z dispozice s věcí (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2005 a násl.).

39. Z popisu skutku odsuzujícího výroku rozsudku soudu prvního stupně ve stručnosti vyplývá, že obviněný K. V. jako obchodní ředitel obchodní společnosti B. Z., a obviněný J. S. jako jednatel této obchodní společnosti, v období od 5. 1. 2007 do 11. 5. 2016 vybrali společně z bankovního účtu jmenované obchodní společnosti jako jeho disponenti finanční hotovost ve výši 17 928 000 Kč, a dále z pokladny finanční hotovost ve výši 380 000 Kč. Zpátky na účet obchodní společnosti pak vložili částku v celkové výši 8 028 000 Kč a z vybraných peněz hradili rovněž některé platby dodavatelům energií, finančnímu úřadu, okresní správě sociálního zabezpečení, případně další platby na provozní účely obchodní společnosti do celkové výše 4 077 844,50 Kč. Tímto způsobem obvinění použili ve prospěch obchodní společnosti v souladu s jejím účelem částku ve výši 12 106 044,50 Kč, přičemž zbývající finanční prostředky ve výši 6 201 955,50 Kč si ponechali pro vlastní potřebu, v důsledku čehož způsobili obchodní společnosti B. Z., škodu v celkové výši 6 201 955,50 Kč. Nejvyšší soud má za to, že z jednání obviněných, jak je obsaženo v popisu skutku, jsou zřejmé všechny znaky, které jsou určující

pro naplnění objektivní stránky zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku. Bez jakýchkoli pochybností z něj totiž vyplývá, že část finančních prostředků, které obvinění vybrali z bankovního účtu, resp. z pokladny obchodní společnosti B. Z., a které byly jejím majetkem (tj. cizí věc, která byla obviněným svěřena), nepoužili pro účely jmenované obchodní společnosti, nýbrž pro svoje soukromé potřeby (tj. cizí věc si přisvojili), v důsledku čehož jí způsobili škodu v celkové výši 6 201 955,50 Kč [tj. značnou škodu ve smyslu § 138 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku]. Námitky obviněného ohledně nedostatečného popisu skutku či nenaplnění objektivní stránky zločinu zpronevěry jsou proto neopodstatněné.

40. Stejně tak nelze považovat za důvodnou ani výhradu o nesprávném právním posouzení jednání obviněných K. V. a J. S. ve formě spolupachatelství. Pro spáchání trestného činu ve spolupachatelství se podle § 23 tr. zákoníku vyžaduje společné jednání obviněných a jejich společný úmysl směřující ke spáchání trestného činu. Při spolupachatelství se čin každého ze spolupachatelů posuzuje tak, jako by ho spáchal sám. Každému spolupachateli se tak přičítá celý rozsah spáchaného činu včetně jeho celého následku. V první řadě je potřeba předeslat, že otázkou spolupachatelství se vyčerpávajícím způsobem zabýval již vrchní soud v bodě 19. svého rozsudku, s jehož závěry se Nejvyšší soud ztotožnil, a proto na ně v podrobnostech odkazuje. Jak bylo uvedeno v předchozím bodě tohoto usnesení, ve stručnosti lze zdůraznit, že společné jednání spočívalo právě v tom, že oba obvinění v postavení obchodního ředitele, resp. jednatele obchodní společnosti B. Z., jako disponenti účtu společně vybírali hotovostní finanční prostředky v nestandardně vysokém objemu, které následně nebyly zaúčtovány do pokladny, nýbrž na samostatný tzv. trojkový účet (XY). Tyto peněžní prostředky pak v určitém rozsahu použili ve prospěch obchodní společnosti, buďto zpětným vložením hotovosti na účet, nebo uhrazením některých jejích závazků, částečně si je však ponechali pro své soukromé potřeby. Není v tomto ohledu podstatné, že obviněný K. V. vložil na účet nižší částku než spoluobviněný J. S., který měl také realizovat platby dodavatelům energií, finančnímu úřadu apod. K naplnění pojmu spolupachatelství totiž není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou. Stačí částečné přispění, třeba i v podřízené roli, jen když je vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních pachatelů, a je tak objektivně i subjektivně složkou děje, tvořícího ve svém celku trestné jednání (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 330). Společný úmysl obou obviněných spočíval v získání majetkového prospěchu. Jeho existenci nevylučuje ani okolnost, že každý ze spolupachatelů sledoval při společném jednání svůj vlastní prospěch (viz rozhodnutí č. [25/2022](#) Sb. rozh. tr.). V posuzované věci Nejvyšší soud považuje za zcela správný právní názor přijatý soudy, neboť společný úmysl obou spoluobviněných bez jakýchkoli pochybností vyplývá ze způsobu provedení protiprávního jednání a s ním souvisejících okolností, jež spočívaly zejména v nestandardním provádění plateb v hotovosti či zneprůhlednění účtování v rámci poškozené obchodní společnosti mimo jiné prostřednictvím zřízení tzv. trojkového účtu, což inicioval právě obviněný K. V. se souhlasem spoluobviněného J. S. Společný úmysl přitom nelze ztotožňovat s výslovnou dohodou spolupachatelů, která pro jeho naplnění není vyžadována. Soudní praxe v tomto ohledu dovodila, že postačuje i konkludentní dohoda spolupachatelů o všech významných okolnostech spáchání trestného činu (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 2180/1925 Sb. rozh. tr.). Pro účely posouzení jednání obviněných ve spolupachatelství proto nebylo potřeba zabývat se bližšími parametry této dohody, jak namítl obviněný K. V. a již vůbec není rozhodné, jakou konkrétní částku si každý ze spolupachatelů přisvojil, neboť oba měli přehled o všech takto neoprávněně spotřebovaných penězích patřících do majetku poškozené obchodní

společnosti. K tomu lze znovu poukázat na již citovanou část výkladu spolupachatelství v poměrně nedávno publikovaném rozhodnutí pod č. [25/2022](#) Sb. rozh. tr., o možnosti posoudit za spolupachatele obviněné, z nichž každý sledoval při společném jednání svůj vlastní prospěch.

41. Přestože se soud prvního stupně nevyjádřil výslovně k otázce zavinění ve vztahu k těžšímu následku, je z bodu 53. odůvodnění jeho rozsudku zřejmé, že u všech obviněných ve všech bodech výroku o vině shledal přímý úmysl ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, tedy, že chtěli způsobem uvedeným v trestním zákoně ohrozit nebo porušit zájem chráněný takovým zákonem, tedy objekt trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku, jímž je ochrana majetku. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že o vůli obviněných K. V. a J. S. spáchat trestný čin svědčí skutečnost, že jako osoby fakticky řídící obchodní společnost B. Z. si pro osobní potřebu ponechávali finanční prostředky, o kterých věděli, že nepatří jim jako fyzickým osobám, ale jsou součástí majetku této obchodní společnosti. Podle Nejvyššího soudu lze tento závěr vztáhnout rovněž k okolnosti podmiňující použití přísnější trestní sazby podle § 206 odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, která spočívá ve způsobení značné škody, neboť obvinění vždy znali výši výběru finančních částek z bankovního účtu a z pokladny obchodní společnosti, rovněž tak měli alespoň přibližný přehled o následných platbách ve prospěch obchodní společnosti. Vzhledem k poměrně značnému objemu finančních prostředků, s nimiž obvinění disponovali a nakládali v rozporu s účelem, k němuž byly tyto peníze určeny, nepřichází v úvahu nedbalostní zavinění ve vztahu k této kvalifikační okolnosti, byť by v souladu s ustanovením § 17 písm. a) tr. zákoníku postačovalo.

42. Pokud jde o námitku obviněného spočívající v rozporu mezi vyhlášeným zněním rozsudku soudu prvního stupně a jeho písemným vyhotovením, Nejvyšší soud z obsahu zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení konaného dne 24. 3. 2022 zjistil, že předseda rozhodujícího senátu ve výroku vyhlášeného rozsudku skutečně uvedl, že obvinění K. V. a J. S. vybrali z účtu obchodní společnosti B. Z. částku v celkové výši 17 928 Kč. Nutno však konstatovat, že nejde o vadu, která by byla způsobilá z materiálního hlediska jakkoli zasáhnout do práva obviněného na obhajobu nebo případně ovlivnit výsledek trestního řízení. V první řadě je potřeba poznamenat, že celková výše výběrů se přímo netýká vlastní výše škody jako znaku skutkové podstaty zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku, která byla vyhlášena správně, ale jde pouze o jednu z okolností, na základě níž byla konečná škoda zjištěna. Podle Nejvyššího soudu šlo navíc o zřejmé přeřknutí se předsedy senátu, přičemž skutečná částka ve výši 17 928 000 Kč, která se následně zcela správně promítlá do písemného vyhotovení rozsudku, nemohla být pro obviněného nijak překvapivá, neboť s ní bylo pracováno v celém průběhu trestního řízení (viz například usnesení o zahájení trestního stíhání na č. l. 128 a násl. tr. spisu, obžaloba na č. l. 3781 a násl. tr. spisu, výše již zmíněná příloha č. 108 k dodatku č. 1 znaleckého posudku na č. l. 1114 a násl. tr. spisu atd.). V tomto ohledu tudíž Nejvyšší soud neshledal žádné porušení práva obviněného na spravedlivý proces včetně jeho práva na výkon jeho obhajovacích práv ve smyslu čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

C. Ke skutku pod bodem 3. výroku o vině

43. Ve vztahu ke skutku pod bodem 3. výroku o vině Nejvyšší soud nejdříve připomíná, že zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo sebe

nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku značnou škodu. Oba dovolatelé obvinění K. V. a V. V. zpochybnili v této souvislosti jednak existenci osoby, která byla uvedena v omyl, jednak existenci příčinné souvislosti mezi omylem této osoby a majetkovou dispozicí učiněnou v omylu, resp. příčinné souvislosti mezi touto majetkovou dispozicí na jedné straně a škodou na cizím majetku a obohacením pachatele nebo jiné osoby na straně druhé.

44. Nejvyšší soud podotýká, že ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů zcela jednoznačně vyplývá, že osobou uvedenou v omyl byla v posuzované trestní věci obchodní společnost T., spol. s r. o., která vstoupila do smluvního vztahu s obviněným V. V., od něhož si objednala plnění spočívající v odečtu dat bytových měřičů tepla a montáže indikátorů topných nákladů a jemuž následně oproti jím vystaveným fakturám uhradila, resp. jejím jménem pověřený zaměstnanec této obchodní společnosti (srov. rozhodnutí č. [5/2002-I](#). Sb. rozh. tr.), částku v celkové výši 1 074 127,64 Kč, přestože smluvené plnění bylo ve skutečnosti poskytnuto zaměstnanci obchodní společnosti B. Z., tedy na její náklady. Podle Nejvyššího soudu nevyvstávají žádné pochybnosti ani o existenci příčinné souvislosti mezi omylem a učiněnou majetkovou dispozicí, neboť obchodní společnost T., spol. s r. o., mylně platila obviněnému V. V., o kterém se domnívala, že fakturované služby, resp. práce poskytl, což však tento obviněný pouze předstíral. V důsledku této majetkové dispozice pak došlo k obohacení obviněných, kteří si vyplacenou částku neoprávněně rozdělili, a to ke škodě obchodní společnosti B. Z., která za plnění realizované jejími zaměstnanci neobdržela žádnou úhradu. Z obsahu trestního spisu Nejvyšší soud zjistil, že všechny znaky objektivní stránky trestného činu z výroku odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně zcela zřetelně vyplývají a lze na něj v podrobnostech odkázat. Jako zavádějící se proto jeví argumentace obviněných, že obchodní společnost T., spol. s r. o., nemohla vzniknout žádná škoda, neboť s takovou konstrukcí soudy učiněná skutková zjištění vůbec nepočítají. Srozumitelně je ve skutku popsáno, že poškozenou je v důsledku společného podvodného jednání spoluobviněných obchodní společnost B. Z. Relevantní přitom není ani skutečnost, že osoba uvedená v omyl je odlišná od osoby poškozené, protože jak i samotní obvinění správně poznamenali ve svých dovoláních, na podvodu mohou být zainteresováni celkem až čtyři osoby, a to pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená (srov. rozhodnutí č. [5/2002](#) Sb. rozh. tr.). V posuzované trestní věci šlo celkem o tři osoby, vzhledem k tomu, že na straně pachatelů i obohacených vystupovali shodně spoluobvinění. Stejně tak není významné, že v popisu skutku není obsažena informace o tom, v jakém konkrétním rozsahu se obohatil ten který obviněný, neboť čin byl spáchán ve formě spolupachatelství, a každému spolupachateli, jak již bylo vyloženo, se přičítá celý rozsah spáchaného činu včetně jeho celého následku pokrytého zaviněním (srov. přiměřeně bod 40. výše).

45. Za důvodnou nelze považovat ani námitku související s nesprávným určením výše škody, do které podle názoru obviněných neměla být zahrnuta částka odpovídající dani z přidané hodnoty. K tomu je možné přisvědčit postupu soudu prvního stupně, který při vyčíslení škody respektoval platnou judikaturu. Pro doplnění správných úvah soudů obou stupňů, které obvinění zpochybnili, Nejvyšší soud připomíná obecný výklad soudní praxe, podle něhož, odvíjí-li se určení výše škody od ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě trestného činu obvykle prodává (srov. § 137 tr. zákoníku), pak za situace, jestliže je prodej takové věci jako zdanitelné plnění ze zákona zatížen DPH a věc se obvykle

prodává se zohledněním této daně, výše škody odpovídá ceně, za kterou obvykle věc kupuje konečný spotřebitel, tedy ceně včetně DPH (viz rozhodnutí č. [25/2004](#) Sb. rozh. tr.).

46. Výše citovaný právní názor představuje podle dosavadní rozhodovací praxe jednotné východisko jak pro určení výše škody, která je relevantní z hlediska výroku o vině, tak zásadě i pro stanovení rozsahu, v němž je v adhezním řízení uložena pachateli povinnost k její náhradě. V této souvislosti je možné odkázat například na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. [4 Tdo 1126/2016](#), v němž Nejvyšší soud zdůraznil, že otázka, zda poškozená společnost byla nebo nebyla plátcem DPH, je z hlediska vyčíslení škody nepodstatná. Výše škody stanovená podle pravidel uvedených v § 137 tr. zákoníku musí zahrnovat i částku připadající na DPH, neboť její zahrnutí do ceny zboží určeného pro konečného odběratele je plně opodstatněné. Nejvyšší soud proto v odkazovaném rozhodnutí dospěl k závěru, že není významné, zda si poškozená obchodní společnost mohla svoji daňovou povinnost o částku odpovídající DPH (na vstupu) snížit. Obdobně též v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. [6 Tdo 1233/2011](#), v němž byla předmětem skutku fakturace fiktivních služeb, vycházel Nejvyšší soud ze správné úvahy odvolacího soudu ohledně stanovení výše škody, podle níž bylo podstatné, že předmětem trestného činu byla zjednodušeně uvedeno cena díla, jež v sobě zahrnovala i DPH, obviněný (stejně jako v posuzované věci) nepochybně, že v době uzavření smlouvy šlo o cenu obvyklou ve smyslu § 137 tr. zákoníku. Současně 6. senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v tomto rozhodnutí konstatoval, že otázka případného daňového odpočtu poškozeného jako plátce DPH, jemuž je přiznána náhrada škody, je výlučně věcí vztahu mezi jím jako plátcem této daně a správcem daně a stojí mimo rámec trestního řízení, pro které zůstává rozhodným zjištěná celková výše škody způsobená v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním pachatele, tedy včetně daně z přidané hodnoty a způsob jejího zohlednění jak ve výroku o vině, tak i v navazujícím výroku o náhradě škody. Je možné doplnit, že posledně citované rozhodnutí bylo shledáno zákonným i po přezkumu Ústavním soudem, který rozhodl o odmítnutí ústavní stížnosti obviněného usnesením ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 2766/12](#). Zcela totožným způsobem se Nejvyšší soud s danou otázkou vypořádal i ve svém usnesení ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. [6 Tdo 107/2018](#). Na podporu tohoto dlouhodobě, a až na výjimku, o níž bude zmínka níže, zastávaného výkladu pojetí výše škody, pokud její součástí je, či má být, také daň z přidané hodnoty, je možné doplnit, že nelze posuzovat jednotlivé případy zdanitelných plnění bez zohlednění celkového výsledku hospodaření za příslušné zdaňovací období. Subjekt daně z přidané hodnoty je povinen provést vyúčtování tohoto druhu daně vždy za dobu jednoho měsíce, resp. čtvrtletí [srov. § 99, resp. § 99a zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v nyní účinném znění (dále jen „zákon o DPH“)], tudíž až po zohlednění všech v tomto období uskutečněných zdanitelných plnění. Je proto zřejmé, že až po ukončení vymezeného zdaňovacího období bude znám celkový hospodářský výsledek týkající se nákladů subjektu daně na vstupu (§ 72 zákona o DPH) a příjmů na výstupu [§ 4 odst. 1 písm. c) zákona o DPH], a teprve poté lze určit, zda dojde k povinnosti plátce DPH odvést, resp. zaplatit určitou částku správci daně poté, co bude zřejmé, že daň na výstupu byla vyšší než daň na vstupu, nebo zda subjektu daně vznikne nárok na vyplacení nadměrného odpočtu DPH [daň na vstupu bude vyšší než daň na výstupu – srov. § 4 odst. 1 písm. d) zákona o DPH], vyloučeny nejsou ani případy, v nichž plátcí nevznikne ani povinnost DPH odvést, ani mu nebude vyplacen nadměrný odpočet této daně, jestliže budou částky uhrazené daně na vstupu i přijaté na výstupu totožné.

47. Nejvyšší soud dále odkazuje na celou řadu dalších rozhodnutí, z nichž jednoznačně vyplývá, že rozhodovací praxe je při řešení této problematiky ustálená a konstantně potvrzuje, že jak při stanovení výše škody způsobené trestným činem, tak i při vyčíslení povinnosti nahradit způsobenou škodu v navazujícím adhezním výroku, je vždy potřeba vycházet z ceny včetně daně z přidané hodnoty (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. [7 Tdo 264/2006](#), ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. [5 Tdo 1215/2013](#), ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. [6 Tdo 916/2006](#), nebo rozsudek Nejvyšší soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. [4 Tz 75/2009](#)).

48. Nutno současně zdůraznit, že názor vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1483/2015](#), na které odkázala státní zástupkyně ve svém vyjádření k dovoláním obviněných, podle něhož je-li poškozený plátcem DPH a vznikl-li mu nárok na odpočet této daně na vstupu, nelze do adhezního výroku částku odpovídající výši této daně zahrnout, je zcela ojedinělý a není v souladu s dosavadní rozhodovací praxí. Navíc lze zdůraznit, že v odůvodnění vysloveného právního názoru nejsou předloženy žádné argumenty podporující odlišné stanovení výše škody ve výroku o vině a v adhezním výroku. Pouhý odkaz na rozhodnutí senátu civilního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1952/2006](#), nepostačuje. Jak vyplývá z výše nastíněného shrnutí, Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích dlouhodobě setrvává na stanovisku, že adhezní řízení neposkytuje prostor pro zohlednění případných daňových odpočtů, dvojích úhrad téže daně apod. Jde o otázky, které nelze v rámci posouzení nároku poškozeného na náhradu škody nijak předjímat a které nacházejí své uplatnění výlučně ve vztahu příslušného daňového subjektu se správcem daně. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že další ze státní zástupkyně citovaných rozhodnutí, a to usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [5 Tdo 922/2018](#), se týkalo trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, u něhož jde o naprosto rozdílné skutkové okolnosti, z nichž je možné vyvozovat trestní odpovědnost pachatele, než je tomu u trestných činů podvodu či zpronevěry podle § 209, resp. § 206 tr. zákoníku, u nichž pachatel jedná přímo vůči majetku poškozeného a u nichž pak poškozený musí k náhradě způsobené škody vynaložit plnění zahrnující i DPH, je-li součástí obvyklé ceny, od níž se odvíjí výše způsobené škody. Pachatel trestného činu poškození věřitele, který je sám dlužníkem, totiž primárně neoprávněně nakládá buď některým ze způsobů vyjmenovaných v první základní skutkové podstatě s vlastním majetkem způsobitelným k uspokojení svého věřitele a činí tak se záměrem zmařit jeho uspokojení, nebo podle druhé základní skutkové podstaty pachatel opět některým z vyjmenovaných jednání disponuje s majetkem dlužníka – jiné osoby s cílem zmařit uspokojení jeho, tudíž nikoli vlastního věřitele. Jde však o jeden z tzv. úpadkových deliktů, které jsou určeny k ochraně majetkových práv věřitelů. Proto poškozovací jednání pachatele směřuje vůči majetku dlužníka, ať je jím on sám či jde o jiného dlužníka, ale důsledkem takového jednání je situace, v níž se věřiteli nedostane plnění z majetku dlužníka, které by mu jinak náleželo, nebýt protiprávního jednání. Vždy se tedy při určení výše majetkové újmy, kterou utrpěl poškozený věřitel, musí zkoumat hodnota majetku dlužníka, z něhož by se věřitel mohl uspokojit. Proto do této hodnoty není zásadně možné zahrnout částku zdanitelného plnění odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou by byl dlužník povinen zaplatit správci daně a poškozený věřitel by ji nemohl použít k uspokojení svého nároku.

49. S ohledem na všechny shora rozvedené skutečnosti nutno považovat stanovení výše škody rozsudkem soudu prvního stupně za správné a zákonné, a to jak ve výroku o vině pod bodem 3.

ohledně zjištění, podle něhož obvinění tímto skutkem způsobili poškozené obchodní společnosti B. Z., škodu ve výši 1 074 127,64 Kč (tedy včetně DPH), což odůvodnilo použití právní kvalifikace podle § 209 odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, tak i v navazujícím adhezním výroku, jímž byla obviněným uložena povinnost zaplatit jmenované poškozené společně a nerozdílně na náhradu škody peněžní částku ve stejné výši. Úvahy o tom, zda obviněný V. V. v minulosti z této částky odvedl DPH, resp. zda poškozená obchodní společnost B. Z. byla či nebyla plátcem DPH a zda by jí případně vznikla povinnost tuto daň odvést, stojí mimo rámec předmětného trestního řízení, pro které zůstává rozhodná celková výše plnění, kterou by obchodní společnost B. Z. obdržela, dostala-li by řádně zapláceno za zdanitelné plnění realizované jejími zaměstnanci. Obviněný V. V. nemůže obhájit snahu o snížení své povinnosti k náhradě škody tím, že již, údajně, odvedl DPH z jím přijatého plnění, neboť je získal trestným činem. Rozhodně mu nelze prospívat, že splnil svou daňovou povinnost, pokud podvodným způsobem získal finanční plnění, které mu vůbec nenáleželo. Poškozená obchodní společnost B. Z. má nárok na náhradu celé částky, která odpovídá jí realizované službě provedené na její náklady, a to bez ohledu na případné vyúčtování takového zdanitelného plnění, které bude následovat po jejím zavedení do účetní evidence této obchodní společnosti a bude teprve zohledněno v příslušném zdaňovacím období. Namítají-li obvinění, že částky, které fakturoval obviněný V. V. obchodní společnosti T., spol. s r. o., nelze ztotožnit se škodou neboli reálnou možností obchodní společnosti B. Z. obdržet stejnou odměnu, jakou si za provedení služby sjednal jmenovaný obviněný, Nejvyšší soud dodává, že šlo o v dané době oběma smluvními stranami akceptovanou cenu, jejíž výše (cena obvyklá) navíc nebyla až do konání dovolacího řízení sporná pro obhajobu. Z obsahu trestního spisu přitom nevyplývá, že by obchodní společnost T., spol. s r. o., za celou dobu poskytování plnění tuto cenu jakkoli zpochybnila, například požadovala slevu či se pokusila o výměnu dodavatele apod. Nejvyšší soud proto nevidí žádný důvod, pro který by k obviněným fakturovaným částkám nemohlo být pro účely určení výše škody přihlédnuto proto, že by nešlo o cenu v době uzavření smlouvy obvyklou, jak předpokládá ustanovení § 137 tr. zákoníku.

50. Pokud jde o námitku spočívající v tom, že rozsudek soudu prvního stupně neobsahuje informaci o zavinění obviněných k těžšímu následku, tedy způsobení značné škody, odkazuje Nejvyšší soud pro stručnost na závěry vyslovené v bodě 41. tohoto usnesení výše, které lze obdobně použít rovněž ve vztahu k jednání obviněných popsanému pod bodem 3. výroku o vině.

D. Ke skutku pod bodem 6. výroku o vině

51. Námitky obviněného K. V. související s tím, že v trestním řízení provedené důkazy neposkytují dostatečnou oporu pro závěr o spáchání přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku, jsou založeny fakticky výlučně na nesouhlasu obviněného se skutkovými závěry soudů prvního a druhého stupně a na prosazení vlastní verze průběhu i povahy skutku, k němuž obviněný dospěl při odlišném vyhodnocení výsledků dokazování. Vzhledem k tomu, že argumentace obviněného v tomto směru neodpovídá žádnému ze zákonem stanovených důvodů dovolání ve smyslu § 265b odst. 1, 2 tr. ř. (srov. Bod 33. výše), Nejvyšší soud pouze ve stručnosti shrnuje, že soudy při zjišťování skutkového stavu věci v tomto bodě vycházely nejen z vyúčtování obchodní společnosti T Mobile Czech Republic, a. s., na které odkazuje obviněný ve svém dovolání, nýbrž také

z dalších důkazních prostředků, mimo jiné z přehledu telefonních čísel a jejich uživatelů doloženého spoluobviněným J. S., z něhož vyplynulo, že telefonní čísla XY a XY používaly právě O. V. a V. V. Že nešlo o zaměstnankyně obchodní společnosti B. Z., soudy zjistily ze sdělení Okresní správy sociálního zabezpečení Znojmo a také z přehledu zaměstnanců této obchodní společnosti. Podle Nejvyššího soudu mají uvedená skutková zjištění soudů potřebnou oporu v obsahu provedených důkazů a při jejich logickém zhodnocení z nich jednoznačně vyplývají. V podrobnostech proto lze odkázat na odůvodnění rozsudku soudů prvního a druhého stupně (zejména body 37., 47. a 48. rozsudku soudu prvního stupně a bod 24. napadeného rozsudku vrchního soudu).

52. Žádnou relevanci nelze přiznat ani námitce vytykající nesprávné určení výše škody způsobené nevěrnou správou majetku svěřeného obviněnému, za kterou on sám považuje toliko částku odpovídající ceně hovorů uskutečněných nad rámec paušální platby za telefonní karty. Jak správně poznamenala i státní zástupkyně ve vyjádření k dovolání obviněného, škodou jsou v tomto případě veškeré náklady, které obchodní společnost B. Z. vynaložila na provoz SIM karet rodinných příslušníků obviněného, neboť tyto nebyly využívány ve prospěch poškozené obchodní společnosti, tedy ani pro účely jejího provozu či v souvislosti s ním. Skutečnost, zda šlo o platbu paušální či o platbu nad její rámec, nemá v tomto ohledu žádnou relevanci, naopak se jeví nelogická. Pokud totiž obchodní společnost nepotřebovala ke svému podnikání sporné telefonní karty, což je evidentní z toho, že je pro vlastní prospěch využívaly členky rodiny obviněného, vynakládala by tedy nadbytečné výdaje již jen ve výši odpovídající paušální úhradě za obě karty. Stejně tak není významné, zda byl obviněný oprávněn uzavřít smlouvu s obchodní společností T-Mobile Czech Republic, a. s. Uzavření smlouvy s poskytovatelem telekomunikačních služeb přímo obviněným totiž není nezbytným předpokladem pro to, aby následně poskytl předmětné SIM karty svým rodinným příslušníkům. Z hlediska jeho trestní odpovědnosti je významné, že věděl o tom, že uvedené telefonní karty jsou nedůvodně placeny z majetku poškozené obchodní společnosti, který byl povinen spravovat a opatrovat ve smyslu § 301 a 302 zákoníku práce, jak je mu ostatně vytykáno ve výroku o vině pod bodem 6. odsuzujícího rozsudku. Okolnost, zda obviněný sám uzavřel předmětnou smlouvu či nikoli, proto není z hlediska naplnění znaků skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1 tr. zákoníku rozhodnou.

V.

Závěrečné shrnutí

53. Na základě všech shora uvedených skutečností Nejvyšší soud na podkladě trestního spisu odmítl dovolání obviněných K. V. a V. V. jako zjevně neopodstatněná podle § 265i odst. 1 písm. e) t.ř., aniž by podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumával zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí nebo jemu předcházejícího řízení. Nejvyšší soud tak mohl učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

54. K žádosti obviněných o odložení výkonu trestu odnětí svobody, resp. povinnosti k náhradě škody, Nejvyšší soud podotýká, že jde toliko o podnět, nikoli návrh, o němž by bylo nutno učinit formální rozhodnutí. Takový návrh na odklad nebo přerušování výkonu rozhodnutí může podat pouze předseda senátu soudu prvního stupně (srov. § 265h odst. 3 tr. ř.). Nejvyšší soud nicméně s ohledem na posouzení obou podaných dovolání a způsob rozhodnutí o nich

neshledal důvody pro odklad výkonu napadeného rozhodnutí. Za této situace nebylo potřeba o předmětném podnětu obviněných rozhodovat samostatným negativním výrokem.

č. 29

O povinnosti obviněného nahradit náklady řízení spojené s účastí poškozeného v trestním řízení podle § 154 odst. 1 tr. ř. nelze v případě, že jde o pohledávku, která má být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou, rozhodnout po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku [§ 140b zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů]. Při rozhodování o povinnosti obviněného nahradit takové náklady řízení po pominutí účinků rozhodnutí o úpadku musí soudy zkoumat, zda nebyly splněny podmínky osvobození od jejich placení podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona.

č. 29

Náklady trestního řízení

§ 154 odst. 1 tr. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2023, sp. zn. [5 Tz 4/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:5.TZ.4.2023.1

Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2019, sp. zn. 8 To 365/2019, kterým byla podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta stížnost obviněného T. H. proti usnesení Okresního soudu v Břeclavi ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. 2 T 178/2017, a pravomocnými výroky pod body I. a III. usnesení Okresního soudu v Břeclavi ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. 2 T 178/2017, kterými byla podle § 154 odst. 1 tr. ř. obviněnému uložena povinnost nahradit poškozeným náklady potřebné k účelnému uplatnění jejich nároku na náhradu škody, byl porušen zákon v neprospěch obviněného T. H. v ustanoveních § 148 odst. 1 tr. ř. a § 154 odst. 1 a § 155 odst. 4 tr. ř. ve spojení s § 140b zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, proto usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2019, č. j. 8 To 365/2019-2036, a usnesení Okresního soudu v Břeclavi ze dne 3. 9. 2019, č. j. 2 T 178/2017-2013, ve výrocích pod body I. a III. zrušil, a rovněž i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a Okresnímu soudu v Břeclavi přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu v Břeclavi ze dne 3. 9. 2019, č. j. 2 T 178/2017-2013, bylo rozhodnuto o návrzích poškozených T. t., a. s., (dále jen „T. t.“), a P. P., s. r. o., (dále jen „P. P.“), tak že podle § 154 odst. 1 tr. ř. uložil soud prvního stupně obviněnému T. H. povinnost nahradit poškozené T. t. náklady potřebné k účelnému uplatnění jejího nároku na náhradu škody v celkové výši 153 374,76 Kč (výrok I.), podle § 154 odst. 1 ve zbývající části v rozsahu 13 261,60 Kč návrh této poškozené zamítl (výrok II.), podle § 154 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému T. H. povinnost nahradit poškozené P. P. náklady potřebné k účelnému uplatnění

jejího nároku na náhradu škody v celkové výši 8 460 Kč (výrok III.). Usnesení nabylo ve výrocích I. a III. právní moc dne 15. 10. 2019 ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2019, č. j. 8 To 365/2019-2036. Stížnostní soud tímto usnesením podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost obviněného proti shora uvedenému usnesení soudu prvního stupně ohledně výroků I. a III.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

2. Ministr spravedlnosti podal ve prospěch obviněného T. H. stížnost pro porušení zákona proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2019, č. j. 8 To 365/2019-2036, a proti výrokům pod body I. a III. usnesení Okresního soudu v Břeclavi ze dne 3. 9. 2019, č. j. 2 T 178/2017-2013.

3. Ministr spravedlnosti vyjádřil přesvědčení, že stížnostní soud pochybil, pokud souhlasil s rozhodnutím soudu prvního stupně, že poškozeným měl být přiznán nárok na náhradu nákladů řízení podle § 154 odst. 1 tr. ř. Zamítnutí stížnosti obviněného proti takovému usnesení proto považoval za nesprávné. Svůj názor ministr spravedlnosti odůvodnil tím, že přiznání tohoto nároku podle § 154 odst. 1 tr. ř. bránila zákonná překážka, konkrétně ustanovení § 140b zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „insolvenční zákon“ nebo jen „IZ“), neboť s obviněným T. H. bylo insolvenční řízení zahájeno dne 12. 6. 2019, přičemž o úpadku tohoto obviněného bylo rozhodnuto dne 19. 6. 2019.

4. Ministr spravedlnosti upozornil na nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. [I. ÚS 3523/16](#), týkající se problematiky přednostního použití insolvenčního zákona. V tomto rozhodnutí Ústavní soud potvrdil, že po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku nelze obviněnému uložit povinnost k náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř. K tomu ministr spravedlnosti odkázal také na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. [7 Tz 83/2019](#), usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2018, sp. zn. 6 To 14/2018, a další.

5. Podle názoru ministra spravedlnosti je nutno tyto závěry z výše uvedené judikatury ohledně nároku na náhradu škody analogicky uplatnit i v rámci ustanovení o náhradě nákladů spojených s účastí poškozeného v trestním řízení podle § 154 odst. 1 tr. ř. V posuzovaném případě tak soudy nižších stupňů měly zohlednit speciální ustanovení jiných procesních předpisů jako *lex specialis*. V době rozhodování soudu prvního stupně o nárocích poškozených podle § 154 odst. 1 tr. ř. dne 3. 9. 2019 byl obviněný již v úpadku, proto měly být tyto nároky poškozených za dané situace zamítnuty, resp. krajský soud měl na základě podané stížnosti obviněného zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť insolvenční řízení nebylo doposud skončeno.

6. Ministr spravedlnosti proto Nejvyššímu soudu navrhl, aby podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2019, č. j. 8 To 365/2019-2036, a usnesením Okresního soudu v Břeclavi ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. 2 T 178/2017, ve výrocích I. a III., byl porušen zákon v neprospěch obviněného T. H. v ustanoveních § 148 odst. 1 tr. ř. a § 154 odst. 1 tr. ř. ve spojení s § 140b IZ, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadená rozhodnutí v tomto rozsahu a všechna další rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle

§ 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Břeclavi věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout, případně aby Nejvyšší soud postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

7. Opis stížnosti pro porušení zákona byl zaslán Nejvyššímu státnímu zastupitelství, obviněnému a poškozeným k vyjádření. Svého oprávnění využil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který souhlasil s podanou stížností pro porušení zákona, stejně tak s návrhem ministra spravedlnosti na rozhodnutí Nejvyššího soudu v této věci. Souhlasil také s rozhodnutím v neveřejném zasedání rovněž i v případě jiného než navrhovaného rozhodnutí.

8. Ke stížnosti pro porušení zákona se prostřednictvím svého obhájce vyjádřil též obviněný. Uvedl, že podal podnět k podání stížnosti pro porušení zákona ministru spravedlnosti. S touto podanou stížností se tak ztotožňuje a dále rozvedl své argumenty, jež byly v podstatě shodné jako v podané stížnosti pro porušení zákona. Zdůraznil, že o povinnosti obviněného uhradit poškozeným náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody přibráním zmocněnce se rozhoduje v adhezním řízení, jehož výsledkem je svou povahou občanskoprávní rozhodnutí o peněžní náhradě. Jedná se tak o rozhodnutí, které se přímo dotýká majetkové podstaty dlužníka (obviněného), jehož vydání brání § 140b IZ. Souhlasil tak s návrhem na zrušení napadených rozhodnutí.

III.

Posouzení důvodnosti stížnosti pro porušení zákona

9. Nejvyšší soud shledal stížnost pro porušení zákona podle § 266 odst. 1 tr. ř. přípustnou, a z jejího podnětu pak přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadených rozhodnutí v rozsahu a z důvodů uvedených ve stížnosti pro porušení zákona, jakož i řízení předcházející napadané části rozhodnutí. Nejvyšší soud přitom dospěl k závěru, že podaná stížnost pro porušení zákona je důvodná a že napadeným usnesením Krajského soudu v Brně a usnesením Okresního soudu v Břeclavi ve výroku I. a III. byl porušen zákon v neprospěch obviněného T. H.

10. Na tomto místě Nejvyšší soud připomíná, že Okresní soudu v Břeclavi rozhodl usnesením ze dne 3. 9. 2019, č. j. 2 T 178/2017-2013, o návrzích poškozených na náhradu nákladů spojených s účastí v trestním řízení podle § 154 odst. 1 tr. ř., podaných ve lhůtě podle § 155 odst. 4 tr. ř. Okresní soud v Břeclavi, jde-li o náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění majetkového nároku poškozených v adhezním řízení, podle § 154 odst. 1 tr. ř. částečně vyhověl návrhu poškozené obchodní společnosti T. t. (výrok pod bodem I.) a zcela vyhověl návrhu poškozené obchodní společnosti P. P. (výrok pod bodem III.) a zavázal obviněného T. H. k zaplacení shora uvedených částek těmto poškozeným. Proti těmto výrokům (pod body I. a III. uvedeného usnesení) podal obviněný stížnost, o které rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 15. 10. 2019, č. j. 8 To 365/2019-2036, tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl. Soudy nižších stupňů přitom odůvodnily svá rozhodnutí tím, že obviněný byl v dané věci uznán vinným (označenými trestnými krádeže a poškození věřitele), byl mu uložen trest a poškozeným byl podle § 228 odst. 1 tr. ř. zčásti přiznán nárok na náhradu škody (se zbytkem svého nároku byly poškozené obchodní společnosti odkázány podle § 229 odst. 2 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních). Proto byly podle soudů nižších stupňů splněny podmínky § 154 odst. 1 tr. ř. pro přiznání povinnosti obviněného nahradit poškozeným náklady spojené s účastí poškozených v trestním řízení (potřebné k účelnému

uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení), včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Jsou-li podle soudu druhého stupně splněny podmínky pro postup podle § 154 odst. 1 tr. ř., musí být obviněnému uložena povinnost nahradit poškozeným účelně vynaložené náklady na uplatnění nároku na náhradu škody v adhezním řízení bez ohledu na to, zda v době rozhodnutí trestních soudů o náhradě nákladů řízení probíhá proti obviněnému insolvenční řízení a zda v něm byl zjištěn úpadek obviněného či nikoliv.

11. Nejvyšší soud z veřejně přístupného insolvenčního rejstříku zjistil detaily insolvenčního řízení ve věci úpadce T. H. vedeného u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 54 INS XY. Dne 12. 6. 2019 došlo k zahájení insolvenčního řízení proti obviněnému T. H. a věřitelé byli vyzváni k podání přihlášek svých pohledávek. Dne 19. 6. 2019 bylo vydáno usnesení o zjištění úpadku dlužníka T. H., bylo (mimo jiné) povoleno řešení úpadku formou oddlužení. Toto insolvenční řízení nebylo dosud skončeno.

č. 29

12. Předně je třeba připomenout relevantní ustanovení, jichž se stěžovatel i obviněný dovolávali.

13. Pokud byl poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je podle § 154 odst. 1 tr. ř. odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

14. S rozhodnutím o úpadku insolvenční zákon spojuje řadu účinků, a to i vůči jiným řízením, jež se dotýkají majetkové podstaty dlužníka (§ 140 a násl. IZ). Účinky rozhodnutí o úpadku nastávají okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku (§ 140a odst. 1 věta první IZ). V § 140b IZ je upraven zákaz vydání rozhodnutí následovně. Nejde-li o řízení uvedená v § 140a IZ, nelze v jiných soudních nebo rozhodčích řízeních po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, rozhodnout o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, anebo o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170 IZ); to neplatí, jde-li o pohledávky věřitelů na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka. K rozhodnutím vydaným v rozporu s tímto zákazem se v insolvenčním řízení nepřihlíží.

15. Určité výkladové spory i problémy v aplikační praxi vyvolávalo zpočátku ustanovení § 140b IZ ohledně jeho aplikovatelnosti vůči úpadci při rozhodování jednak o nárocích poškozených na náhradu škody, nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení v trestním řízení a na ukládání majetkových sankcí takovým obviněným (nyní je stěžovatelem předestřen nový problém rozhodování o nárocích poškozených na náhradu nákladů řízení po pravomocném rozhodnutí ve věci samé). Ke zmíněné problematice je možno odkázat na odbornou literaturu – srov. především PÚRY, F. Některé souvislosti trestního a insolvenčního práva v aktuální rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu. Bulletin advokacie, 2019, č. 5, str. 49 a násl.; dále srov. též KRUPIČKA, J. Uspokojování pohledávek a majetkové dispozice při střetu insolvenčního a trestního řízení. Soudce, 2019, č. 5, s. 44 a násl.). Ustálily se

již názory, že zásadně není možno poškozenému přiznat v adhezním řízení nárok na náhradu škody, ačkoliv byl řádně a včas podle trestního řádu uplatněn, pokud bylo předtím zahájeno insolvenční řízení ve věci obviněného, bylo rozhodnuto o jeho úpadku a účinky tohoto rozhodnutí v době rozhodování v trestní věci stále trvaly, pokud nebyl v trestním řízení zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka (obviněného) ve smyslu § 47 tr. ř. (věta za středníkem § 140b IZ). Z aplikační praxe je možno odkázat např. na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2019, sp. zn. [7 Tz 83/2019](#), nebo ze dne 15. 9. 2021, sp. zn. [4 Tz 37/2021](#), za stávající úpravy (po vložení § 140b IZ do insolvenčního zákona – viz níže) lze navázat i na starší judikaturu vztahující se k předchozímu zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, konkrétně jeho § 14 odst. 1 písm. c), zejména pak na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2002, sp. zn. [4 Tz 41/2002](#), uveřejněný pod č. 20/2003 Sb. rozh. tr.

č. 29

16. Uvedené názory žádal stěžovatel uplatnit i na rozhodování o nákladech poškozeného spojených s účastí poškozeného v trestním řízení ve smyslu § 154 tr. ř., což předtím neakceptovaly soudy nižších stupňů v dané věci, neboť vycházely z toho, že postup podle uvedeného ustanovení je obligatorní a nebrání mu ani úprava obsažená v insolvenčním zákoně.

17. Obecně je k tomu možno uvést, že základním procesním předpisem pro postup soudů v trestním řízení je trestní řád, což platí také pro adhezní řízení, ve kterém soud rozhoduje o civilním nároku poškozeného na peněžité plnění z titulu odpovědnosti za škodu, nemajetkovou újmu, resp. bezdůvodné obohacení, způsobené mu trestným činem, jakož i o nákladech spojených s účastí poškozeného na takovém trestním řízení. Trestní řízení tak zde v tomto ohledu supluje řízení ve věcech občanskoprávních, rozhoduje se přitom podle norem civilního hmotného práva, nejčastěji podle občanského zákoníku, zákoníku práce nebo jiných právních předpisů (např. autorského zákona). Z této zvláštní povahy rozhodování o civilních nárocích poškozených v trestním řízení plynou též zvláštní konsekvence pro rozhodování v případech, kdy je obviněný coby povinný v úpadku a není schopen uspokojit pohledávky všech svých věřitelů. Proto je nezbytné zohlednit také speciální ustanovení jiných procesních předpisů stanovujících zvláštní režim pro takové specifické situace. Tímto speciálním předpisem ve vztahu k trestnímu řádu je v naznačených situacích insolvenční zákon, jak konstatoval při jiné příležitosti i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 20. 7. 2017, sp. zn. [I. ÚS 3523/16](#), publikovaném ve svazku 85 pod č. 105/2017 na str. 729 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

18. Po zahájení insolvenčního řízení se totiž aktivují zvláštní pravidla sledující zájem na efektivním uspořádání majetkových poměrů úpadce (příčemž je lhostejné, zda současně trestně stíhaného či nikoli) tak, aby pokud možno došlo k uspokojení všech věřitelů, a to alespoň zčásti, poměrně a rovnoměrně (při případném současném zohlednění zvláštních pravidel upřednostnění některých pohledávek z důležitých důvodů uznaných zákonodárcem), jak vyplývá z insolvenčního zákona. Aby k takovému efektivnímu uspořádání majetkových poměrů vůbec mohlo dojít, je třeba vypořádávat pohledávky k určitému datu a zakázat vytváření a přidávání stále nových pohledávek, které by měly být uspokojeny v insolvenčním řízení, v procesu vypořádávání majetkových poměrů úpadce. Proto zákonodárce novelizací provedenou zákonem č. 294/2013 Sb. vložil do insolvenčního zákona mimo jiné i ustanovení § 140a a § 140b IZ, kterými znemožnil vytváření nových exekučních titulů v průběhu insolvenčního řízení vůči úpadci (jednak tím, že běžná civilní řízení se přerušují, jednak tím,

že v řízení, které se nepřerušuje, jako např. trestní řízení, se zásadně zapovídá rozhodnout o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty).

19. Řešení dlužníkovra úpadku ve zvláštním soudním řízení se zvláštními pravidly je nezbytné proto, že v krizové úpadkové situaci nelze porušení práv či neplnění povinností ze strany úpadce postihnout standardními procesními prostředky. Jinak by při mnohosti dlužníkových závazků a nedostatku prostředků k jejich krytí byli použitím obvyklých právních prostředků někteří věřitelé vůči ostatním zvýhodněni, např. proto, že splatnost jejich pohledávek nastává dříve. Cílem řešení úpadku zvláštní právní úpravou je vyloučit preference věřitelů, pokud nejsou věcně odůvodněny jejich postavením nebo povahou jejich pohledávky. Výsledkem takového zvláštního řízení je mnohostranné spravedlivé uspořádání, při němž lze vzít v úvahu i další aspekty, např. sociální aspekty ve vztahu k úpadci. Řešení úpadku proto nemůže být pouze dvoustrannou záležitostí a nemůže fungovat např. jako alternativa postupu při vymáhání pohledávek ve dvoustranných sporech (viz důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu). Z uvedeného je zřejmý úmysl zákonodárce upřednostnit insolvenční řízení jako prostředek generálního vyřešení vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli před individuálním uplatňováním pohledávek v nalézacím, příp. exekučním řízení.

č. 29

20. Platí-li shora uvedené myšlenky pro rozhodnutí ve věci samé, tedy o samotném nároku (o jeho základu i výši), tím spíše to musí platit i pro rozhodování o navazujícím nároku na náhradu nákladů řízení spojených s uplatněním nároku. Takový nárok má totiž akcesorickou povahu a civilistická judikatura jej proto důvodně považuje za příslušenství pohledávky, které sídlí její osud, jak bude rozvedeno níže.

21. V posuzované věci nedošlo k porušení ustanovení § 140b IZ při rozhodování o samotném uplatněném nároku poškozených na náhradu škody způsobené trestným činem podle § 43 odst. 1, 3 tr. ř., neboť ani při rozhodnutí soudem prvního stupně, ani při rozhodnutí soudem druhého stupně ve věci samé (tj. v řízení o vině, trestu a nároku na náhradu škody) neprobíhalo insolvenční řízení ve věci obviněného. Ve věci samé v řízení o odvolání totiž rozhodoval Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 6. 9. 2018, č. j. 7 To 166/2018-1936, tehdy nebylo ještě insolvenční řízení ve věci obviněného ani zahájeno, natož aby bylo rozhodnuto o úpadku. Jak bylo uvedeno shora, k zahájení insolvenčního řízení ve věci obviněného došlo až dne 12. 6. 2019 a o úpadku rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 19. 6. 2019, č. j. KSBR 54 INS XY, jímž současně mimo jiné rozhodl o řešení úpadku oddlužením, ustanovil insolvenčního správce Insolvenční servis, v. o. s., a vyzval věřitele, aby nejpozději ve lhůtě 2 měsíců od zveřejnění usnesení přihlásili své pohledávky s tím, že k později přihlášeným pohledávkám nebude insolvenční soud přihlížet a nebudou v insolvenčním řízení uspokojovány. Okamžikem zveřejnění tohoto usnesení v insolvenčním rejstříku, k němuž došlo též den (19. 6. 2019), tak měly nastat účinky mimo jiné též uvedené v § 140b IZ. Jen pro úplnost se uvádí, že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 5. 3. 2020, č. j. KSBR 54 INS XY, bylo mimo jiné rozhodnuto, že se schvaluje oddlužení obviněného T. H. plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

22. Přes výše uvedené, že po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku platil obecný zákaz vyplývající z § 140b IZ rozhodnout o pohledávkách, které mají být uplatněny v insolvenčním řízení přihláškou, rozhodl Okresní soud v Břeclavi usnesením ze dne 3. 9. 2019, č. j. 2 T 178/2017-2013, o povinnosti obviněného T. H. nahradit označeným poškozeným

náklady řízení (viz výše), jakož i po něm Krajský soud v Brně usnesením ze dne 15. 10. 2019, č. j. 8 To 365/2019-2036, o zamítnutí stížnosti obviněného proti uvedenému usnesení soudu prvního stupně. Uvedená rozhodnutí přitom zjevně navazují na předchozí řízení ve věci samé, v němž bylo též rozhodováno o nárocích poškozených na náhradu škody. Podmínkou přiznání nároku na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění takového nároku na náhradu škody podle § 154 odst. 1 tr. ř. (dále též jen nárok na náhradu nákladů) je právě jeho alespoň zčásti úspěšné uplatnění, tj. soud musel předtím v řízení ve věci samé alespoň zčásti přiznat nárok na náhradu škody (resp. nemajetkové újmy či nárok na vydání bezdůvodného obohacení). I v tom lze spatřovat významnou provázanost a svým způsobem akcesoritu nároku na náhradu nákladů řízení, o němž se rozhoduje jen na návrh poškozeného, a to po právní moci rozsudku (§ 155 odst. 4 tr. ř.), kterým byl poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení (dále též jen majetkový nárok).

č. 29

23. Dále je třeba upozornit na bohatou, ustálenou a publikovanou judikaturu Nejvyššího soudu v insolvenčních věcech, kterou nezohlednil ani stěžovatel ve svém mimořádném opravném prostředku a podle které se nárok na náhradu nákladů řízení považuje za příslušenství pohledávky (tj. majetkového nároku), jež sdílí její osud. Tak to konstatoval Nejvyšší soud v řadě svých publikovaných i nepublikovaných rozhodnutí – srov. zejména rozhodnutí pod č. [85/2015](#), č. [83/2016](#) či č. [43/2020](#) Sb. rozh. obč. Příslušenství pohledávky (jistiny) tvořené soudně přiznanou náhradou nákladů řízení zásadně sdílí (co do pořadí, v jakém se uspokojuje) osud pohledávky (jistiny), bez zřetele k tomu, že takové příslušenství mohlo vzniknout (vzniklo) až právní mocí soudního rozhodnutí, kterým byla přiznána náhrada nákladů řízení (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. [29 NSČR 54/2016](#)). Zároveň platí, že před právní mocí rozhodnutí, kterým soud přizná účastníku občanského soudního řízení nárok na náhradu nákladů řízení (tj. před okamžikem vzniku nároku na náhradu nákladů řízení, neboť ten vzniká až s právní mocí takového rozhodnutí), nelze takový nárok přihlásit do insolvenčního řízení ani jako pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky; na příslušenství pohledávky, která je nebo měla být přihlášena do insolvenčního řízení, se vztahuje osvobození podle § 414 odst. 1 IZ bez zřetele k tomu, že jde o příslušenství tvořené nárokem na náhradu nákladů řízení vedeného o pohledávce za trvání oddlužení u nalézacího soudu, přiznaným věřiteli v době, kdy jej již nelze přihlásit do insolvenčního řízení (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. [29 IcdO 62/2014](#), uveřejněný pod č. 85/2015 Sb. rozh. tr.). To doplnil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 11. 2015, sp. zn. [29 NSCR 110/2015](#), uveřejněném pod č. 83/2016 Sb. rozh. obč., podle nějž u pohledávky (jistiny), která vznikla před zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, nelze považovat příslušenství pohledávky tvořené soudem přiznanou náhradou nákladů řízení za peněžitý závazek, který dlužníku vznikl až po schválení oddlužení [§ 418 odst. 1 písm. c) IZ], ani za pohledávku vzniklou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení (§ 409 odst. 2 IZ), bez zřetele k tomu, že toto příslušenství vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí) po schválení oddlužení. Uvedený přístup se nemění ani v případech přerušovaných civilních řízení v důsledku postupu podle § 140a odst. 1 IZ, v nichž dojde ke zpětvzetí žaloby a s tím spojeného rozhodnutí o zastavení řízení spojeného s akcesorickým výrokem o nákladech řízení – viz k tomu více v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. [29 Cdo 4524/2017](#), uveřejněném pod č. 43/2020 Sb. rozh. obč.

24. I z důvodů zmíněné závislosti nároku na náhradu nákladů řízení na rozhodnutí o majetkovém nároku je možno vycházet ze shora uvedené judikatury týkající se rozhodnutí o nákladech řízení učiněného v občanskoprávním řízení i pro účely rozhodnutí o nákladech řízení poškozeného v trestním řízení ve smyslu § 154 tr. ř. Z této judikatury přitom jednoznačně vyplývá, že rozhodnutí o nákladech má vždy akcesorickou povahu, že sdílí osud hlavní pohledávky (jistiny), tj. přiznaného nároku na náhradu škodu nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Zásadně je třeba takový nárok přihlásit spolu s hlavní pohledávkou (jistinou), přičemž tento nárok na náhradu nákladů řízení musí být v takovém okamžiku již pravomocně přiznan rozhodnutím soudu, neboť teprve tehdy vzniká (jde tak o konstitutivní rozhodnutí – stejně to platí pro civilní i trestní řízení). Právní moci takové rozhodnutí ovšem musí nabýt dříve, než věřitel nárok na náhradu nákladů řízení přihlásí do insolvenčního řízení, protože není možno vázat přihlášku na odkládací podmínku. V civilním řízení je snad jen poněkud rozdíl v tom směru, že o nákladech řízení se standardně rozhoduje spolu s rozhodnutím ve věci samé, naproti tomu v trestním řízení se tak činí až po pravomocném rozhodnutí ve věci samé (v rámci tzv. postagendy), čímž se zvětšuje časový prostor, v němž může dojít k zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o úpadku (na samotnou podstatu nároku na náhradu nákladů řízení to ovšem vliv nemá).

č. 29

25. Je tak třeba vycházet ze zmíněné judikatury Nejvyššího soudu týkající se rozhodnutí o nákladech řízení v občanskoprávním řízení, protože není zvláštního důvodu, aby tomu bylo v trestním řízení jinak. Také rozhodnutí o nákladech řízení spojených s účastí poškozeného v trestním řízení podle § 154 odst. 1 tr. ř. je tedy rozhodnutím o příslušenství pohledávky (jistiny), o níž bylo předtím rozhodnuto ve věci samé. Osud příslušenství musí v insolvenčním řízení sdílet osud jistiny, zároveň není možno ani s odkládací podmínkou přihlásit do insolvenčního řízení ještě pravomocně nepřiznaný nárok na náhradu řízení. Tímto rozhodnutím přitom není řešeno možné přiznání nákladů řízení podle § 154 odst. 2 a 3 tr. ř.

26. Upozornit je třeba též na to, že na příslušenství pohledávky, která je nebo měla být přihlášena do insolvenčního řízení, se vztahuje osvobození podle § 414 odst. 1 IZ bez zřetele k tomu, že jde o příslušenství tvořené nárokem na náhradu nákladů řízení vedeného o pohledávce za trvání oddlužení u soudu prvního stupně, přiznaným věřiteli v době, kdy jej již nelze přihlásit do insolvenčního řízení.

27. Zároveň by měl platit i zákaz učinit rozhodnutí, které založí pohledávku z titulu náhrady nákladů řízení, v době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku. Je totiž nutné respektovat ustanovení § 140b IZ, neboť insolvenční zákon je *lex specialis* k trestnímu řádu. Okresní soud v Břeclavi tuto uzávěru obsaženou v insolvenčním zákoně nerespektoval, nezohlednil ji ani stížnostní soud, tedy Krajský soud v Brně. Přitom je zřejmé, že soudy svým postupem založily (konstitovaly) peněžitou pohledávku, která by jinak spolu s pohledávkou hlavní (jistinou) měla být uplatněna v insolvenčním řízení přihláškou. Pokud však takové rozhodnutí nenabylo právní moci dříve, než uplynula lhůta pro podání přihlášek (zde dokonce ani nebylo vydáno), není možno nárok na náhradu nákladů řízení uplatnit. Také ohledně nároku na náhradu nákladů by mělo platit, že jako příslušenství sdílí osud s jistinou (majetkovým nárokem poškozeného), tedy se na něj vztahuje osvobození podle § 414 odst. 1 IZ pro případ řešení úpadku oddlužením (jako tomu je v případě obviněného T. H.), tedy splní-li dlužník řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, insolvenční soud

rozhodne o splnění oddlužení a zároveň dlužníka osvobodí od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny.

28. Z uvedeného vyplývá, že Okresní soud v Břeclavi a Krajský soud v Brně svými rozhodnutími o povinnosti obviněného T. H. nahradit náklady řízení spojené s účastí poškozeného v trestním řízení podle § 154 odst. 1 tr. ř. porušily zákon v ustanovení § 140b IZ, pokud nerespektovaly z něj plynoucí zákaz učinit rozhodnutí o pohledávce týkající se majetkové podstaty, která měla být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou. Po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku je totiž takové rozhodnutí nepřipustné. Soudy tak budou muset s takovým rozhodováním o nárocích poškozených na náhradu nákladů řízení spojených s jejich účastí v trestním řízení vyčkat, dokud uvedené účinky rozhodnutí o úpadku obviněného nepominou, přičemž navíc budou muset poté zkoumat, zda nebyly splněny podmínky osvobození podle § 414 odst. 1 IZ, tedy zda obviněný nebyl v insolvenčním řízení od takové pohledávky, která jako příslušenství sdílí osud jistiny (tj. majetkového nároku na náhradu škody), osvobozen.

č. 29

IV. Závěrečné shrnutí

29. Nejvyšší soud proto na podkladě stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti vyslovil podle § 268 odst. 2 tr. ř., že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 15. 10. 2019, č. j. 8 To 365/2019-2036, kterým byla podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta stížnost obviněného T. H. proti usnesení Okresního soudu v Břeclavi ze dne 3. 9. 2019, č. j. 2 T 178/2017-2013, jakož i jeho výroky pod body I. a III., kterými byla podle § 154 odst. 1 tr. ř. obviněnému uložena povinnost nahradit poškozeným náklady potřebné k účelnému uplatnění jejich nároku na náhradu škody, byl v ustanoveních § 148 odst. 1, § 154 odst. 1 a § 155 odst. 4 tr. ř. ve spojení s § 140b IZ porušen zákon v neprospěch obviněného T. H.

30. Nejvyšší soud z uvedeného důvodu podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení soudu druhého stupně, jakož i usnesení soudu prvního stupně ve výrocích pod body I. a III. Nejvyšší soud zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené výroky, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

31. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Nejvyšší soud Okresnímu soudu v Břeclavi, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

32. Okresní soud v Břeclavi je při dalším rozhodování vázán právním názorem Nejvyššího soudu uvedeným v tomto rozsudku (§ 270 odst. 4 tr. ř.). Zároveň je třeba upozornit, že bylo konstatováno porušení zákona v neprospěch obviněného, a proto v novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch (§ 273 tr. ř.), a to ani kdyby byly zjištěny nové skutečnosti jinak odůvodňující navýšení nároků poškozených. Bude na soudu prvního stupně, aby se věcí znovu zabýval a zvolil správný právní postup, jak byl nastíněn shora.

33. Za splnění podmínek § 274 odst. 3 písm. a), odst. 5 tr. ř. (a to ve znění zákona č. 418/2021 Sb., účinného od 8. 12. 2021) rozhodoval Nejvyšší soud v neveřejném zasedání.

č. 30

Jako protiprávní může být posouzeno i jednání, kterým pachatel sice uplatňuje své subjektivní právo, avšak zjevně jej zneužívá k účelu, k němuž neslouží (§ 2 odst. 3 a § 8 o. z., § 6 o. s. ř.). Spočívá-li takové jednání pachatele v podávání občanskoprávních žalob proti zájmům poškozených s cílem je donutit, aby mu proti své vůli za cenu pro ně nevýhodnou prodali jejich nemovitou věc, může jít o pohrůžku jinou těžkou újmou ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku.

Protiprávnost, Vydírání

§ 13 odst. 1 tr. zákoníku, § 175 odst. 1 tr. zákoníku

č. 30

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. [7 Tdo 90/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.90.2023.1

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného A. R. podané proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2022, sp. zn. 7 To 389/2021, v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 2 T 43/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 21. 7. 2021, č. j. 2 T 43/2021-574, byla obviněná A. R. uznána vinnou přečinem vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, za který byla odsouzena k trestu odnětí svobody ve výměře osmnácti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání třiceti šesti měsíců. Podle § 48 odst. 4 písm. f) tr. zákoníku bylo obviněné uloženo, aby se během výkonu tohoto trestu zdržela neoprávněných zásahů do práv a právem chráněných zájmů poškozených.

2. Uvedeného přečinu se podle zjištění soudu prvního stupně obviněná dopustila v podstatě tím, že v době od 16. 11. 2016 do dne 3. 12. 2020, kdy jí bylo sděleno obvinění, na různých místech, a to i v Praze 8, psychickým nátlakem nutila poškozené seniory E. H. a D. H., aby jí za pro ně nevýhodných podmínek a proti jejich vůli prodali jejich nemovitost, chalupu s pozemky v obci XY, okres Klatovy, kterou v předchozí době od 14. 9. 2016 nabízeli k prodeji z důvodu vyššího věku, neboť je již vysilovalo o nemovitost pečovat, prostřednictvím realitní kanceláře M. – R./I., s. r. o., v obci XY, za částku 3 700 000 Kč, obviněná o tuto nemovitost projevila zájem za kupní cenu 3 456 000 Kč, do nemovitosti bez předchozího souhlasu poškozených nastěhovala movité věci, aniž však podepsala rezervační smlouvu, přestože k tomu byla realitní kancelář vyzývána, opakovaně se nedostavovala k notáři k podpisu kupní smlouvy, kde před podpisem měla poškozeným prokázat, že disponuje finančními prostředky na úhradu kupní ceny, načež poškození dne 14. 11. 2016 realitní kanceláři dali pokyn, aby dále již s obviněnou pro ztrátu důvěry o koupi nemovitosti nejednala, a realitní kancelář toto obviněné oznámila, obviněná dne 16. 11. 2016 podala

u Okresního soudu v Klatovech, sp. zn. 7 C 249/2016, žalobu o nahrazení projevu vůle, podpisu kupní smlouvy za poškozené a téhož dne podala ke Katastrálnímu úřadu pro Plzeňský kraj, Katastrálnímu úřadu v XY, žádost, aby byl soudní spor o nemovitost vyznačen v katastru nemovitostí, a tím poškozeným bránila, aby nemovitost prodali jiným zájemcům, poté poškozené krátce před nařízeným soudním jednáním dne 14. 3. 2017 navštívila v jejich bydlišti na adrese v XY a zde na poškozené čtyři hodiny činila nátlak, že jí musí nemovitost prodat za sníženou kupní cenu v částce 2 500 000 Kč, tedy o 956 000 Kč méně, než činila její údajná počáteční nabídka, jinak se s nimi bude soudit do konce jejich životů a i poté dále s jejich synem, s ultimátem do 20. 3. 2017, a když tito nadále nesouhlasili, k nařízeným soudním jednáním se nedostavovala a činila obstrukce, aby soudní řízení co nejdéle protahovala, a poté co Okresní soud v Klatovech vydal rozsudek ze dne 10. 5. 2018, sp. zn. 7 C 249/2016, jímž žalobu obviněné zamítl, a tento nabyl právní moci dne 28. 12. 2019 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 11. 2019, sp. zn. 56 Co 247/2018, zcela účelově podala dne 4. 11. 2019 totožnou žalobu k Obvodnímu soudu pro Prahu 1 a současně opětovně žádost katastrálnímu úřadu o vyznačení poznámky soudního řízení k uvedené nemovitosti, přičemž poté co Obvodní soud pro Prahu 1 rozhodl dne 28. 1. 2020 pod sp. zn. 13 C 239/2019 o zastavení řízení pro překážku věci pravomocně rozhodnuté, poškozené dne 20. 3. 2020 opět navštívila v místě jejich trvalého bydliště, kde jim před domem v XY zopakovala, že pokud jí nemovitost neprodají za kupní cenu 2 500 000 Kč, bude se s nimi soudit až do konce jejich života, poté dne 31. 3. 2020 podala do usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 odvolání, které odůvodnila po průtazích, nepřebírala poštu, až dne 23. 8. 2020, načež usnesení nabylo právní moci dne 16. 11. 2020 na základě usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 68 Co 348/2020, a tímto mnohaletým účelovým nátlakem na poškozené seniory způsobila negativní dopad na jejich psychické zdraví, což se u poškozeného D. H. projevilo afektivní labilitou, především ve smyslu snížení nálady (depresivity), zvýšené úzkosti a obav, a u poškozené E. H. došlo k narušení psychiky s projevy spánku, změnou nálady ve smyslu až depresivní symptomatiky reaktivní, a dále somatizací, projevující se v poruchách zažívání, čímž zhoršila kvalitu jejich života.

3. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2022, č. j. 7 To 389/2021-792, byl z podnětu odvolání obviněné podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušen pouze ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo znovu rozhodnuto tak, že byla obviněná při nezměněném výroku o vině přečinem vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku a dále za sbíhající se přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku a přečin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. 3 T 62/2020, odsouzena k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyřiceti měsíců. Podle § 48 odst. 4 písm. f) tr. zákoníku bylo obviněné uloženo, aby se během výkonu tohoto trestu zdržela neoprávněných zásahů do práv a právem chráněných zájmů poškozených. Podle § 82 odst. 3 tr. zákoníku byla obviněné uložena povinnost během zkušební doby podle svých sil nahradit způsobenou škodu. Podle § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku byl obviněné dále uložen peněžitý trest v celkové výši 20 000 Kč, v počtu 100 denních sazeb ve výši 200 Kč. Podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku bylo uloženo, že peněžitý trest bude zaplacen v měsíčních splátkách ve výši 2 000 Kč, splatných vždy do každého 20. dne v měsíci, a to pod ztrátou výhody splátek. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu, který byl obviněné uložen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. 3 T 62/2020, jakož i všechna další

rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu. Jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podala obviněná prostřednictvím obhájce dovolání, které opřela o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), g) a h) tr. ř., neboť byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněné v hlavním líčení, rozhodná skutková zjištění určující pro naplnění znaků trestného činu jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a napadený rozsudek (jakož i rozsudek soudu prvního stupně) spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

5. Obviněná namítala extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci. Podle jejího názoru nelze ze skutkové věty výroku o vině napadeného rozsudku dovodit naplnění znaků skutkové podstaty žalovaného trestného činu. Z popisu skutku je zřejmé, že vina obviněné byla spatřována v jednotlivých dílčích časově navazujících jednáních či úkonech, které však samy o sobě a ani ve vzájemných souvislostech nevykazovaly znaky protiprávnosti. Stran neuzavření rezervační smlouvy akcentovala, že smlouva je projevem svobodné vůle všech smluvních stran a neakceptovala ji z legitimních důvodů, neboť byla práva a povinnosti smluvních stran ve značném nepoměru. Primárně pak usilovala o uzavření kupní smlouvy a byla nakloněna uzavření písemné smlouvy o smlouvě budoucí, což je patrné z e-mailové korespondence. Svůj vážný zájem o koupi nemovitosti stvrdila úhradou zálohy na kupní cenu ve výši 130 000 Kč. Dále v rozporu s tím, co je uvedeno v popisu skutku, byl předchozí souhlas poškozených k umístění movitých věcí do jejich nemovitosti dán. Rovněž skutkové zjištění, že obviněná opakovaně odmítla uzavřít kupní smlouvu, nekoresponduje s provedenými důkazy, přičemž poukázala na dostatečný objem vlastních zdrojů a zrušení dohodnutého termínu pro uzavření kupní smlouvy dne 14. 11. 2016 z podnětu prodávajících.

6. Naplnění skutkové podstaty přečinu vydírání obviněná nespatřuje ani v opakovaném osobním kontaktu s poškozenými. Popřela, že by se při setkáních ve dnech 14. 3. 2017 a 20. 3. 2020 vyvíjela jakýkoli nátlak s cílem přimět je k uzavření kupní smlouvy za podmínek pro poškozené nevýhodných (resp. s nimiž by nesouhlasili), přičemž tato část skutku nebyla spolehlivě prokázána. I pokud by se však vyjádřila vytýkaným způsobem, nebylo by možné v jejím verbálním projevu bez dalšího spatřovat pohrůzku jiné vážné újmy předpokládanou § 175 odst. 1 tr. zákoníku, neboť se jednalo toliko o deklaraci úmyslu obviněné domáhat se ochrany jejího subjektivního práva soudní cestou. Dále v souvislosti s osobními setkáními s poškozenými uvedla, že jejich obsah nebyl prokázán, soudy vycházely výhradně z výpovědi poškozených, ačkoli obviněná již v přípravném řízení označila svědka J. L., který byl oběma těmito jednáním osobně přítomen a mohl by se k věci relevantním způsobem vyjádřit. Pro neprovedení tohoto důkazu byl porušen § 2 odst. 5 tr. ř.

7. Ani podání žaloby o nahrazení projevu vůle k Okresnímu soudu v Klatovech dne 16. 11. 2016 nelze posoudit jako formu psychologického nátlaku dosahujícího intenzity vydírání ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku. Z pohledu obviněné negociační jednání účastníků fakticky dospěla až do stadia uzavření smlouvy o smlouvě budoucí kupní, byť v ústní formě, což zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), připouští.

S přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu není možné podání žaloby o nahrazení projevu vůle považovat za šikanózní výkon práva. Ani související oznámení katastru nemovitosti o zahájení řízení o nahrazení projevu vůle s následkem vyznačení poznámky spornosti na listu vlastnictví není protiprávní a nelze jej považovat za formu nátlaku, neboť žádným způsobem neomezuje dispoziční právo vlastníka nemovitosti. Výsledek sporu pak nebylo možné předjímat, neboť žalobu podávala sama, nikoli prostřednictvím právního zástupce, jenž by mohl kvalifikovaně posoudit reálný předpoklad jejího úspěchu. Závěry o obstrukcích v občanskoprávních řízeních vedených před Okresním soudem v Klatovech i Obvodním soudem pro Prahu 1 zdůvodnila tím, že neexistuje povinnost účastníka se projednávání věci osobně účastnit a občanský soudní řád obsahuje řadu procesních nástrojů, jimiž lze případným účelovým obstrukcím v soudním řízení předcházet či je efektivně eliminovat. Tvzení, že se k nařízeným soudním jednáním k Okresnímu soudu v Klatovech nedostavovala a činila obstrukce, aby soudní řízení co nejdéle protahovala, je vadné, neboť je zcela neurčitě, jelikož není specifikováno, zda se jedná o neúčast u nařízených ústních jednání nebo jiné procesní úkony obviněné v průběhu řízení. Důvodem její neúčasti pak nebyla snaha řízení protahovat, ale souběh traumatických životních situací, které se projeví na její psychické kondici. Pokud soud žádosti účastníka o odročení ústního jednání vyhověl, pak pro takový postup byly splněny zákonné podmínky, a nemůže se jednat o účelovou obstrukci. Rovněž skutkový závěr, že posléze zcela účelově podala k Obvodnímu soudu pro Prahu 1 totožnou žalobu jako předtím, nemá relevantní oporu v provedeném dokazování. Obsah žaloby totiž nebyl totožný, neboť vycházela z jiné smlouvy o smlouvě budoucí a z jiných náležitostí kupní smlouvy (co do výše kupní ceny). Výkon subjektivního práva v zásadě vylučuje protiprávnost a podání žaloby je obecně jednáním aprobevaným a mnohdy žádoucím. Právní předpisy upravující civilní proces a jejich důsledná aplikace ze strany soudu však umožňují efektivní obranu před případnými obstrukčními postupy účastníků řízení a v zásadě by měly vylučovat, aby samotným zahájením občanskoprávního sporu vznikla na straně některého z účastníků skutečně vážná újma. V této souvislosti obviněná konstatovala, že si je vědoma judikatury Nejvyššího soudu, podle níž je možné za určitých okolností šikanózní výkon práva posoudit i jako trestný čin pomluvy či vydírání, nicméně z podstatné části se tato rozhodnutí týkají podávání šikanózních insolvenčních návrhů (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. [8 Tdo 1352/2014](#), uveřejněné pod č. 49/2015 Sb. rozh. tr.). Avšak podání insolvenčního návrhu má nepoměrně větší potenciál způsobení újmy na právech dotčeného subjektu, než je tomu v případě občanskoprávního řízení. Upozornění na možnost podání občanskoprávní žaloby pak nelze bez dalšího interpretovat jako pohružku způsobení jiné těžké újmy ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku.

8. Stran újmy poškozených v podobě zhoršení jejich zdravotního stavu obviněná konstatovala, že není zřejmá příčinná souvislost mezi jejím jednáním a nepříznivou změnou jejich zdravotního stavu.

9. Nakonec obviněná namítala procesní pochybení v průběhu řízení před soudem prvního stupně, který dne 21. 7. 2021 ve věci jednal v nepřítomnosti obviněné, ačkoli prostřednictvím svého obhájce požádala o odročení hlavního líčení ze zdravotních důvodů. Soud prvního stupně její žádosti nevyhověl s odkazem na zprávu Ústřední vojenské nemocnice, která se však později ukázala jako zcela mylná. Po vyžádání zdravotní dokumentace odvolacím soudem bylo prokázáno, že byla v Ústřední vojenské nemocnici ošetřena ve dnech 19. 7. 2021, 20. 7. 2021 a 21. 7. 2021, přesto odvolací soud uzavřel, že v době konání hlavního líčení obviněná žádný

lékařský zákrok nepodstoupila a mohla se hlavního líčení účastnit. Podle názoru obviněné nelze možnost účasti u hlavního líčení zužovat na možnost její pouhé pasivní přítomnosti u jednání, ale je třeba se zabývat tím, zda byla natolik zdravotně způsobilá, aby mohla v řízení před soudem aktivně vystupovat a plnohodnotně vykonávat svá procesní práva. Pokud si soudy nevyžádaly vyjádření ošetřujícího lékaře (případně znalecký posudek o zdravotním stavu obviněné), jednalo se o pochybení znemožňující obviněné její řádnou obhajobu, neboť posouzení možnosti účasti ze zdravotních důvodů přesahuje odborné kompetence trestního soudu. Konstatovala, že pochybení nebylo zhojeno ani výslechem obviněné před odvolacím soudem při veřejném zasedání dne 7. 9. 2022, neboť obviněná neměla v řízení před soudem prvního stupně možnost vypovídat, navrhopvat důkazy, vyjadřovat se k provedeným důkazům, přičemž skutečnosti, které byly zjištěny z výsledku při veřejném zasedání, nebyly zohledněny v rozhodnutí soudu prvního stupně a v následné revizi soudu odvolacího, což zcela odporuje zásadě dvojinstančnosti trestního řízení.

10. Závěrem proto navrhl, aby dovolací soud postupem podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

11. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření uvedl, že dovolatelka obsáhle rozvádí obhajobu, kterou uplatnila v předchozím řízení včetně odvolání a soudy se s ní již vypořádaly. S argumentací soudů se pak plně ztotožnil. Konstatoval, že obviněná sděluje množství podružných okolností ve snaze vyhnout se tomu, co je podstatné pro posouzení její trestní odpovědnosti, tj. že v neprospěch poškozených zjevně zneužila svá práva, která by jinak v souladu s právem soukromým užití mohla. Takové užití práva označil za nejen trestné, ale i nepoživající žádné ochrany s odkazem na § 2 odst. 3 o. z., podle něhož nesmí být výklad a použití právního předpisu v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ani k bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění. Podle § 8 o. z. zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany. Zneužívaná nesmí být ani procesní práva v souladu s § 6 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Takové zneužití pak bylo nástrojem vydírání. Pokud obviněná podstatu svého jednání doznává, avšak nepovažuje je za trestné, státní zástupce dospěl k závěru, že v této části dovolání odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., avšak je zjevně neopodstatněné, neboť právní posouzení skutku je správné.

12. Rovněž za zjevně neopodstatněné považoval státní zástupce dovolání v té části, v níž jej obviněná opírala o důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. pro svou neúčast u hlavního líčení dne 21. 7. 2021. Konstatoval, že obviněnou uváděný požadavek na tělesnou a duševní kondici osoby obviněné u hlavního líčení je zjevně nadsazený, v praxi nereálný a zákonodárcem nepředpokládaný. Pokud je někdo indisponován, zákonodárce nepředpokládá, že by se tím vyhnul projednání své trestní věci před soudem, ale takové osobě má být ustanoven obhájce podle § 36 odst. 2 tr. ř. Dovolatelka v době hlavního líčení obhájce měla, na svou obhajobu si nestěžuje, ač ani její řádně vyrozuměný obhájce se předmětného hlavního líčení nezúčastnil. S poukazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. [3 Tdo 764/2013](#), uvedl, že dostatečným důvodem neúčasti není ani samotná pracovní neschopnost. Současně pak k dodržení procesních práv obviněného může postačovat i jeho výpověď uskutečněná až ve veřejném zasedání konaném před odvolacím soudem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021,

sp. zn. [7 Tdo 722/2021](#)). Obviněná přitom nezpochybňuje zjištění odvolacího soudu, že by samotné účasti na hlavním líčení schopna byla a v dovolání nenaznačila, že by jí snad v účasti bránily nějaké konkrétní zdravotní důvody (což není povšechné tvrzení, že nemusela být v nejlepší kondici). Učinil tedy závěr, že takové důvody neexistovaly. Dovolací námitky v této části odpovídaly dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., avšak jsou nedůvodné, neboť svou účast u hlavního líčení řádně neomluvila a toto bylo konáno důvodně v její nepřítomnosti.

13. Závěrem proto navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněnou, prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

15. Nejvyšší soud se nejprve zabýval námitkami, které svým obsahem směřovaly k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Obviněná namítala procesní pochybení soudu prvního stupně, jenž konal hlavní líčení dne 21. 7. 2021 v její nepřítomnosti navzdory její žádosti o odročení ze zdravotních důvodů, přičemž se opíral o mylné vyjádření Ústřední vojenské nemocnice.

16. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. je dán, jestliže byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Uplatněný dovolací důvod tedy předpokládá, že se v rozporu se zákonem konalo hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ač měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna, a obviněný tím byl zkrácen na svém právu, aby se mohl bezprostředně vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Účelem práva obviněného na projednání trestní věci v jeho přítomnosti obecně je, aby mu byla zajištěna reálná možnost vyjádřit se před soudem k tomu, co je mu v obžalobě kladeno za vinu, a k důkazům, na nichž je obžaloba založena.

17. Nikoli však každé konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného je porušením uvedeného základního práva obviněného. Zákon stanoví podmínky, za kterých je takový postup možný. Podle § 202 odst. 1 tr. ř. se hlavní líčení koná za stálé přítomnosti všech členů senátu, zapisovatele a státního zástupce. Podle odst. 2 téhož ustanovení lze v nepřítomnosti obviněného hlavní líčení provést, jen když soud má za to, že lze věc spolehlivě rozhodnout a účelu trestního řízení dosáhnout i bez přítomnosti obviněného (tzv. materiální podmínka), a přitom obžaloba byla obviněnému řádně doručena a obviněný byl k hlavnímu líčení včas a řádně předvolán, o skutku, který je předmětem obžaloby, byl už některým orgánem činným v trestním řízení vyslechnut, bylo dodrženo ustanovení o zahájení trestního stíhání (§ 160 tr. ř.), obviněný byl upozorněn na možnost prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování (§ 166 odst. 1 tr. ř.), na možnost konání hlavního líčení v jeho nepřítomnosti musí být obviněný v předvolání upozorněn. Podle § 202 odst. 4 tr. ř. nelze hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného konat, je-li ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody nebo jde-li o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice

prevyšuje pět let. Toto pravidlo se podle § 202 odst. 5 tr. ř. neuplatní, pokud obviněný požádá, aby hlavní líčení bylo konáno v jeho nepřítomnosti (toto jsou tzv. formální podmínky).

18. Nicméně v tomto ohledu je nutno konstatovat, že soud prvního stupně neporušil ustanovení o přítomnosti obviněné v hlavním líčení konaném dne 21. 7. 2021, neboť se nejednalo z jeho strany o svévoli, nýbrž o odůvodněný postup, když nevyhověl jejímu návrhu na odročení hlavního líčení s odkazem na vyžádanou informaci Ústřední vojenské nemocnice ze dne 20. 7. 2021 (na č. I. 555), podle níž na chirurgické klinice nebyla vyšetřena ani ošetřena. S ohledem na tyto informace byla omluva obviněné hodnocena jako účelová, neboť tato soudu nezaslala lékařskou zprávu, nadto se ani obhájce obviněné k hlavnímu líčení nedostavil a svou účast nijak neomluvil (viz bod 2. odůvodnění jeho rozsudku). Odvolací soud pak ke shodné odvolací námitce konstatoval, že žádnou vadu při procesním postupu soudu prvního stupně neshledal. Sám požádal Ústřední vojenskou nemocnici o sdělení, zda byla obviněná ve dnech 19. až 21. 7. 2021 ošetřena a z jakého důvodu. Ze zaslanych lékařských zpráv plyne, že obviněná byla ošetřena 19. 7. 2021 (propuštěna byla 20. 7. 2021 v 0:55 hod.) a poté opětovně dne 21. 7. 2021 v 23:16 hod. Odvolací soud pak sdělené informace řádně zhodnotil tak, že utrpená zranění (tržná rána dlaně a pohmoždění lokte) nepovažoval za zranění, jež by obviněné bránila v účasti u hlavního líčení dne 21. 7. 2021 v 9:30 hod.

č. 30

19. Ze základního práva na účast při jednání, které je zakotveno v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, nevyplývá povinnost soudu přizpůsobovat režim řízení a jeho průběh představám a požadavkům účastníka řízení či jeho právního zástupce. Je na orgánech činných v trestním řízení důsledně sledovat účel trestního řízení, a vynaložit veškeré úsilí a prostředky, které jsou jim ze zákona k dispozici, aby řádný výkon spravedlnosti nebyl ohrožován, aby v konkrétním případě rozlišily situace, kdy je o odročení žádáno z obstrukčních důvodů, nebo kdy jsou zde jiné závažné důvody, které jsou svojí povahou natolik významné, že by odročení úkonu trestního řízení vedlo k porušení základního práva nebo k nenaplnění účelu trestního řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2018, sp. zn. [7 Tdo 1506/2017](#)).

20. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že odvolací soud nepochybil, pokud dospěl k závěru, že omluva obviněné správně nebyla akceptována a hlavní líčení bylo konáno předmětného dne. Obviněná se z konání hlavního líčení dne 21. 7. 2021 v 9:30 sice omluvila prostřednictvím svého obhájce, nikoli však řádně. K tomu, aby bylo možné považovat omluvu za řádnou, musela by obsahovat dostatečný podklad pro závěr, že zdravotní důvody skutečně znemožňují obviněné účast u hlavního líčení. Stran vlastního ošetření se obhajoba obviněné jeví jako účelová, neboť bylo prokázáno, že ve dne konání hlavního líčení byla ošetřena až v pozdních nočních hodinách (23:16 hod.), předcházející den tj. 20. 7. 2021 pak byla propuštěna z nemocnice v 00:55 hod. Nutno ve shodě s názorem odvolacího soudu konstatovat, že z vyžádaných lékařských zpráv neplyne, že by obviněná nebyla schopna osobní účasti u hlavního líčení, resp. by její potíže byly takového rázu, aby jí bránily se nařazeného hlavního líčení zúčastnit. Nelze ani přistoupit na argumentaci obhajoby, že by její případná účast byla zúžena výlučně na její pasivní přítomnost u jednání, neboť odvolací soud poukázal právě na charakter jejich zranění. Lékařské zprávy samy o sobě neprokazují, že by obviněná nebyla schopna dostavit se k soudu, a není rovněž patrné, že by jí v účasti na hlavním líčení fakticky bránily nějaké závažné zdravotní obtíže, pro které by se hlavního líčení nemohla skutečně zúčastnit. Nicméně ani z tvrzení dovolatelky nevyplývá žádná konkrétní okolnost

(shodně se státním zástupcem pak Nejvyšší soud za konkrétní okolnost nepovažuje to, že „nemusela být v nejlepší kondici“), jež by jí bránila v samotné účasti na hlavním líčení. Lze pak rovněž akcentovat tu skutečnost, že obviněná byla zastoupena obhájcem, který se (ač řádně vyrozuměn) k nařízenému hlavnímu líčení bez omluvy nedostavil. Odvolací soud pak umožnil obviněné realizovat její právo vypovídat a vyjádřit se ke všem skutečnostem, přičemž obviněná vypovídala velmi podrobně (viz odstavec 6. odůvodnění jeho rozsudku), neshledal pak, že by její výpověď měla vliv na správnost skutkových zjištění soudu prvního stupně a z nich vyplývající právní kvalifikaci (viz bod 8. odůvodnění jeho rozsudku).

21. V posuzované věci se tak zjevně jednalo o případ, ve kterém bylo hlavní líčení možno konat v nepřítomnosti obviněné, neboť veškeré zákonné podmínky pro takový postup uvedené v § 202 odst. 2, 4 tr. ř. byly splněny a nebyla ani porušena zásada dvojinstančnosti trestního řízení. Dány byly i materiální podmínky pro konání hlavního líčení v její nepřítomnosti (tj. že věc lze spolehlivě rozhodnout a účelu trestního řízení dosáhnout i bez přítomnosti obviněné). Zmíněným postupem prvostupňového ani odvolacího soudu nedošlo k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., ani tento procesní postup nekoliduje s právem obviněné na obhajobu. V rozsahu této dovolací námitky je proto podaný mimořádný opravný prostředek zjevně neopodstatněný.

22. Obviněná dále uplatnila řadu dílčích námitek, jež striktně nepodřadila pod dále zvolené důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Nejvyšší soud pak dospěl k závěru, že valnou většinu z nich, jimiž rozporuje skutková zjištění učiněná soudy, by bylo možné podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Námitku, že její jednání nebylo protiprávní, úzce spjatou s tvrzením, že nedošlo k jiné vážné újmě, i výtku neexistence příčinné souvislosti mezi jejím jednáním a psychických následkem na zdraví poškozených, pak lze podřadit pod důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

23. Pokud jde o obviněnou uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tento je dán, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

24. Nutno však konstatovat, že na základě dokazování, provedeného v dostatečném rozsahu, soudy dovodily průběh skutkového děje tak, jak je popsán výše. Tato zjištění se opírají zejména o výpovědi poškozených E. H. a D. H., které korespondují s výpovědí svědkyně J. M., s listinnými důkazy a částečně i s výpověďmi svědků P. H. a P. R. V provedených důkazech nelze shledat jakékoliv rozpory se zjištěným skutkovým stavem. Jedná se o důkazy, které ve svém souhrnu tvoří logickou soustavu vzájemně se doplňujících a na sebe navazujících důkazů ve svém celku shodně a spolehlivě prokazujících skutečnost, že se dovolatelka dopustila shora popsaného jednání. Současně bylo zdůvodněno, proč soudy neuvěřily verzi obviněné, ať se jednalo o čtenou výpověď z přípravného řízení před soudem prvního stupně nebo dále rozvedenou, ale shodnou výpověď před odvolacím soudem (přičemž bylo uzavřeno, že jako taková neměla vliv na správnost skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně), která byla provedenými důkazy vyvrácena.

25. Poukazuje-li dovolatelka na jednotlivé podružné okolnosti (které lze nadto jen s notnou dávkou tolerance charakterizovat jako rozhodná skutková zjištění určující pro naplnění znaků

trestného činu), lze ve stručnosti uvést toliko následující. Nelze jí prvně přisvědčit, že by z výpovědi poškozené E. H. vyplývalo, že by dala výslovný souhlas s uložením movitých věcí obviněné v její nemovitosti. Z její výpovědi je zřejmé, že s nastěhováním nábytku, který přivezla bez souhlasu poškozených, s manželem nesouhlasili, ale vzhledem k tomu, že už ho přivezla, tak nakonec přistoupili k jeho uskladnění. Rovněž lze v reakci na dovolací argumentaci obviněné poznamenat, že bylo prokázáno, že opakovaně obstruovala uzavření kupní smlouvy na nemovitost, o níž projevila zájem, neboť i přes výzvy realitní kanceláře nepodepsala rezervační smlouvu (ač, jak uvádí v dovolání, to není její povinnost, nicméně takový postup dokresluje její konstantní počínání), ani se nedostavovala k podpisu kupní smlouvy k notáři, kde měla prokázat, že disponuje finančními prostředky na úhradu kupní ceny. Byť by tedy vskutku měla zájem uzavřít kupní smlouvu (i po těchto peripetiích), chtěla tak učinit výlučně za jí diktovaných podmínek, s čímž poškození posléze pro ztrátu důvěry (zcela pochopitelně) nesouhlasili. K výtce obviněné stran neprokázání obsahu osobních setkání s poškozenými, přičemž popřela jakýkoli nátlak na poškozené s cílem přimět je k uzavření smlouvy za nevýhodných podmínek, lze poukázat na výpovědi poškozených manželů, jejichž obsah byl totožný, a současně lze upozornit na svědeckou výpověď jejich syna P. H., jemuž byly shodný obsah konverzace reprodukován, stejně jako svědku P. R., který potvrdil, že mu obviněná řekla, že se s poškozenými bude soudit do jejich smrti. Nejvyšší soud se ztotožňuje i se závěrem soudů, že obviněná činila obstrukce v občanskoprávních řízeních, neboť se k nim nedostavovala, popřípadě nepřebírala poštu, čímž se snažila soudní řízení co nejdéle protahovat, takový její vzorec chování je pak zřejmý i z výpovědi jejího bývalého manžela P. R., který uvedl, že obviněná nechodila na stání, když se s ní rozváděl. To se týká i účelového podání totožné žaloby k Obvodnímu soudu pro Prahu 1, byť obviněná poukazuje na rozdílný charakter žalob s ohledem na kupní cenu a data sjednání. Lze se plně ztotožnit se závěrem prezentovaným odvolacím soudem, jenž upozornil na skutečnost, že obviněná na základě nových, jí zinscenovaných osobních setkání podává nové žaloby. Nadto lze zmínit i skutečný výsledek řízení vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 13 C 239/2019 (ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze pod sp. zn. 68 Co 348/2020), neboť tento rozhodl o zastavení řízení pro překážku věci pravomocně rozhodnuté.

26. Námitky obviněné tak byly bezpředmětné, neboť existence případného zjevného rozporu mezi učiněnými skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy nemůže být založena jen na tom, že obviněná předkládá vlastní hodnocení důkazů a dovozuje z toho jiné skutkové, popř. i právní závěry (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [8 Tdo 1268/2013](#)). Takový zjevný rozpor by bylo namístež dovodit zejména, pokud by skutková zjištění neměla vůbec žádnou obsahovou vazbu na provedené důkazy, případně nevyplývala z důkazů při žádném z logických způsobů jejich hodnocení, anebo že zjištění jsou pravým opakem toho, co bylo obsahem dokazování apod. K tomu však v nyní projednávané věci nedošlo. Zjištění učiněná soudem prvního stupně totiž z provedených důkazů zřetelně vyplývají. Veškeré své závěry potom soudy obou stupňů rozebraly i odůvodnily (viz zejména bod 13. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a bod 8. odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). V podrobnostech proto Nejvyšší soud na odůvodnění obou rozsudků odkazuje. Není předmětem řízení o dovolání jednotlivé důkazy znovu dopodrobna reprodukovat, rozebírat, porovnávat, přehodnocovat a vyvozovat z nich vlastní skutkové závěry. Podstatné je, že soudy hodnotily důkazy ve shodě s jejich obsahem,

že se nedopustily žádné deformace důkazů a že ani jinak nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř.

27. Další výtky obviněné směřovala k porušení § 2 odst. 5 tr. ř. spočívající v neprokázání obsahu osobních setkání s poškozenými, k němuž označila důkaz výsledkem svědka J. L. Lze tedy připustit, že v souladu s ustanovením § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítala, že nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Nejvyšší soud však tuto námitku shledal jako neopodstatněnou. Především je namístě připomenout, že soud nemusí realizovat všechny důkazní návrhy, které strany učiní. Neprovedení navrhovaného důkazu je namístě, pokud tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je navrhován důkaz, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení, dále pokud důkaz není s to ani ověřit ani vyvrátit tvrzenou skutečnost, čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje vypovídací potencií, a konečně pokud je důkaz nadbytečný, tj. argument, podle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností (s praktickou jistotou) ověřeno nebo vyvráceno (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. [I. ÚS 733/01](#)). Jinak řečeno, obecné soudy nejsou povinny všechny navrhované důkazy provádět, zejména jde-li o důkazy nadbytečné, duplicitní či irelevantní; soudy jsou však vždy povinny v odůvodnění uvést důvod, proč důkaz nepokládaly za nutné provádět (nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2012, sp. zn. [III. ÚS 1148/09](#)).

28. Lze konstatovat, že odvolací soud v bodě 9. odůvodnění svého rozsudku tento důkazní návrh neopomenul, neboť dospěl k závěru, že skutkový základ již byl prokázán beze všech pochybností, a tudíž nebylo nutné doplnit dokazování výsledkem J. L. S jeho závěry se Nejvyšší soud v plném rozsahu ztotožnil, proto ani citovanou vadou, předvídanou další alternativou důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., důkazní řízení netrpí.

29. Pokud jde o obviněnou uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., tento je dán v případech, ve kterých rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Skutkový stav je zde hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly právně posouzeny v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva.

30. Obviněná A. R. tedy právně relevantním způsobem v rámci citovaného důvodu dovolání v jeho primárním smyslu namítala, že její jednání nebylo protiprávní, přičemž nemohla být naplněna objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, konkrétně v části „pohrůžky jiné těžké újmy“, neboť její postup nelze považovat za formu nátlaku, nýbrž za výkon subjektivního práva, který nelze vykládat jako šikanózní. Rovněž pak vytýkala neexistenci příčinné souvislosti mezi jejím jednáním a nepříznivou změnou na zdravotním stavu poškozených.

31. S ohledem na uplatněnou výtku Nejvyšší soud nejprve obecně předesílá, že znak protiprávnosti jejího jednání podle § 13 odst. 1 tr. zákoníku podle trestněprávní teorie znamená rozpor s právní normou v rámci právního řádu, přičemž se zkoumá vzhledem k celému právnímu řádu. Tento se pak odvíjel právě od souhrnu jednotlivých zjištěných skutečností, v němž lze bezpochyby spatřovat psychický účelový nátlak obviněné v podobě pohrůžky jiné těžké újmy, jak bude osvětleno dále. Lze však již na tomto místě akcentovat, že obviněné není kladeno za vinu, že by ze své pozice vykonávala svá subjektivní práva,

k čemuž je samozřejmě plně oprávněna, ale že tak činila šikanózním způsobem s cílem, aby jí poškození proti jejich vůli prodali jejich nemovitost. Platí přitom, že podle § 2 odst. 3 o. z. výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění, a zejména pak podle § 8 o. z. zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany. V obdobném smyslu musí být podle § 6 věty druhé o. s. ř. jeho ustanovení vykládána a používána tak, aby nedocházelo k jejich zneužívání. Právě ve zjevném zneužití práv obviněná je shledána protiprávnost jejího jednání, která založila její trestní odpovědnost za trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku.

32. Pokud obviněná v rámci své obhajoby tvrdila, že nemohla nutit jiného, aby něco konal pod pohrůžkou jiné těžké újmy, nebylo možno jí přisvědčit. Pohrůžka jiné těžké újmy jakožto jedna z alternativ účelového nátlaku na jiného může být naplněna širokým spektrem jednání, neboť povahu jiné těžké újmy mohou mít různorodé zásahy do práv jiné osoby. Musí však jít o neoprávněné jednání pachatele, který hrozí způsobením takových následků, jež jsou svou intenzitou srovnatelné s hrozbou spojenou s pohrůžkou násilí, takže pohrůžka jiné těžké újmy může u poškozeného vyvolat obavu obdobnou s ohrožením nebo života nebo zdraví. O trestný čin vydírání se vskutku nemůže jednat v případech, kdy je pohrůžka jiné těžké újmy uskutečňována zcela v souladu se zákonem (míní se tím například to, že věřitel upozorní dlužníka, že v případě nezaplacení dluhu do určité doby na něj podá žalobu). Odpovědnost za vydírání však může nastat, jestliže sice pachatel hrozí něčím, co by za jiných okolností mohl zcela v souladu s právem vykonat, jestliže je taková pohrůžka použita k účelu, ke kterému neslouží. Jinou těžkou újmou může být i zahájení trestního stíhání v důsledku oznámení trestného činu, jímž pachatel poškozenému hrozí, přičemž je nerozhodné, zda se poškozený trestné činnosti, jejímž oznámením se hrozí, dopustil či nikoli (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. [27/1982](#) Sb. rozh. tr.). Podobně může pohrůžka jiné těžké újmy spočívat v hrozbě uplatnění zajišťovacích institutů, například vazby (srov. přiměřeně rozhodnutí uveřejněné pod č. [31/2004](#) Sb. rozh. tr.) či hrozbě udání pro daňové úniky, které bude podáno u správce daně, přičemž opět nezáleží na tom, zda by takové udání mělo být pravdivé, anebo nepravdivé (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. [14/2019](#) Sb. rozh. tr.). Pohrůžka těmito formami jiné těžké újmy může naplňovat znaky skutkové podstaty vydírání výhradně tehdy, jestliže je použita protiprávním způsobem, respektive k účelu, k němuž daný úkon neslouží (například hrozba zahájení trestního stíhání, popřípadě použití zajišťovacích úkonů, učiněná s cílem vymoci zaplacení dluhu ze strany poškozeného, hrozba udání pro daňové úniky směřující k tomu, aby se poškozený neúčastnil veřejné soutěže apod.; viz ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. § 1 až 204. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1449 až 1451).

33. Rovněž podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení, jímž pachatel chtěl donutit poškozeného k plnění, které neměl povinnost poskytnout, pokud k němu došlo na základě vědomě nepravdivých skutečností bez faktické existence okolností splňujících zákonné podmínky úpadku, je nedovoleným prostředkem a lze jej kvalifikovat jako pohrůžku jiné těžké újmy. Návrh na zahájení insolvenčního řízení není dovoleným prostředkem, je-li ho v rozporu se zásadami insolvenčního řízení zneužito k jiným než v zákoně uvedeným účelům. Děje se tak zejména tehdy, když slouží k prosazení vlastních zájmů osoby podávající takový návrh, vedený především snahou uškodit osobě, na jejíž majetek je insolvenční návrh podáván, a donutit ji, aby něco konala, opominula nebo trpěla, aniž by navrhovatel měl skutečné poznatky o tom,

že dotčená osoba (fyzická nebo právnická) je v úpadku (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. [49/2015](#) Sb. rozh. tr.).

34. V souladu s názorem soudů obou stupňů Nejvyšší soud konstatuje, že ze zjištěných skutkových okolností plyne správnost závěru, že obviněná takovou pohrůžku užila. Nelze bez dalšího přisvědčit argumentaci obviněné, podle níž má podání insolvenčního návrhu nepoměrně větší potenciál na způsobení újmy na právech dotčeného subjektu, než je tomu v případě občanskoprávního řízení. Lze však souhlasit s tím, že upozornění na možnost podání občanskoprávní žaloby nelze bez dalšího interpretovat jako pohrůžku způsobení jiné těžké újmy ve smyslu § 175 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněná však v neprospěch poškozených zjevně zneužila svá práva, která by jinak užít mohla, přičemž takové zneužití bylo nástrojem jejího vydírání. Proto lze dospět k závěru, že ani žaloba v rámci civilního řízení (resp. opakované podávání nadto totožných žalob s důsledky s nimi spojenými identifikovanými dále) není dovoleným prostředkem, je-li zneužit k jiným účelům než domáhání se svého domnělého práva, jak vyplynulo z dokazování učiněném v této věci.

č. 30

35. Ačkoliv primárně by se tedy nemuselo jednat o pohrůžku jiné těžké újmy, v tomto případě nelze pominout již soudy uváděné okolnosti, a to že obviněná nutila poškozené, aby s ní uzavřeli kupní smlouvu na rekreační nemovitost v jejich vlastnictví, ač o to pro ztrátu důvěry v obviněnou neměli zájem, za pro ně nevýhodných podmínek, přičemž pro případ, že by tak neučinili, jim hrozila pro ně těžkou újmou spočívající v tom, že budou po zbytek svého života šikanózně vystaveni soudním řízením, které obviněná účelově vyvolávala, nedomohou se prodeje nemovitosti jiným vážným zájemcům, takže neobdrží finanční prostředky zpeněžením svého majetku, tak aby si je ještě mohli ve stáří užít a hradit si případně sociální a zdravotní péči, a budou nadále muset investovat své finanční prostředky i ubývající životní síly do údržby a správy nemovitosti, přičemž i z důvodu několikaletého stavu, v němž poškozené tímto jednáním udržovala, způsobila dočasné zhoršení jejich zdravotního stavu. Platí přitom, že při posuzování, zda jde o pohrůžku jinou těžkou újmou, je třeba přihlížet též např. k závažnosti možného narušení osobních, rodinných, pracovních či podnikatelských nebo jiných vztahů poškozeného pro případ uskutečnění učiněné pohrůžky, k individuálním rysům osoby poškozeného, k intenzitě ovlivnění jeho psychického stavu apod., neboť dopad stejné pohrůžky může být podle její povahy u různých poškozených odlišný (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. [25/2012](#) Sb. rozh. tr.). Současně je pak podstatná pachatelova představa o tom, že oběť bude hrozbou danou újmou vnímat tak citelně, že to umožní uskutečnit pachatelům záměr (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. [32/2020](#) Sb. rozh. tr.).

36. Jestliže pachatelka vyhrožovala poškozeným, že se s nimi bude soudit do konce jejich životů (a poté i s jejich synem) za současné vědomosti neoprávněnosti jejich nároků (nelze souhlasit s tvrzením, že výsledek sporu nebylo možno předvídat, a to minimálně při opakovaně podané žalobě k jinému soudu, řízení o níž také bylo zastaveno pro překážku věci pravomocně rozhodnuté), není vyloučeno takovou formou nátlaku na poškozené, jímž je nutila, aby něco konali, považovat za významný zásah do jejich životů, kterým byl naplněn zákonný znak trestného činu vydírání spočívající v pohrůžce jinou těžkou újmou. Tento se pak projevil nejen s ohledem na jejich seniorský věk v osobní a zdravotní sféře, rovněž i ve sféře majetkové, neboť byli vystaveni situaci, kdy nebyli předmětnou nemovitost schopni prodat. Je přitom irelevantní tvrzení obviněné, že (opakované a dlouholeté) vyznačení poznámky soudního řízení – plomby v katastru nemovitostí jim formálně nijak nebránila v dispozici s danou

nemovitou věcí, když fakticky nebyli schopni prodej uskutečnit, pročez i vážní zájemci (zjištění dokazováním) nakonec od svého záměru pro přetrvávající spor odstoupili, a nynější zájemci čekali na ukončení sporu, což je v takových případech zcela logické. Stran individuálních rysů poškozených a intenzity ovlivnění jejich psychického stavu lze konstatovat, že zřejmě za plného vědomí ze strany obviněné o jejich věku (a s tím i souvisejícími důvody prodeje, když je již vysilovalo o nemovitost pečovat) došlo k velice intenzivnímu ovlivnění jejich psychického stavu, přičemž pachatelčina představa rozhodně směřovala k tomu, že poškození budou danou újmou vnímat natolik citlivě, aby jí to umožnilo dosáhnout kýženého záměru.

37. Rozporovala-li dále obviněná existenci příčinné souvislosti mezi jejím jednáním a nepříznivou změnou zdravotního stavu poškozených, lze toliko konstatovat, že takový závěr byl spolehlivě doložen především znaleckými posudky z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, vyhotovených za účelem vyšetření duševního stavu poškozených D. a E. H., a má oporu i v ostatních provedených důkazech (především výpovědích poškozených). Bylo totiž stručně řečeno konstatováno, že v souvislosti s jednáním obviněné došlo ke zhoršení psychického stavu obou poškozených (za příčinu bylo explicitně označeno chování obviněné, které je předmětem nyní posuzované věci), přičemž po jejím pominutí je velká šance na úpravu psychického stavu obou poškozených.

38. Nejvyšší soud tak rovněž dospěl k závěru, že jednání obviněné bylo protiprávní a naplnilo objektivní stránku trestného činu vydírání a její námitka je tudíž zjevně neopodstatněná.

IV.

Závěrem k podanému dovolání

39. Souhrnně řečeno, naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d), g) či h) tr. ř. nebylo možné na základě předložené argumentace dovodit.

40. Z důvodů, které byly vyloženy v předcházejících částech tohoto rozhodnutí, Nejvyšší soud zjevně neopodstatněné dovolání obviněné A. R. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Toto rozhodnutí učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 73

Soudnímu poplatku podléhá i dovolání, které není přípustné, je opožděné nebo je podáno neoprávněnou osobou. Vzhledem k ustanovení § 11a zákona o soudních poplatcích (ve znění účinném od 30. 9. 2017) není překážkou odmítnutí dovolání nepřípustného podle § 238 o. s. ř. okolnost, že soud prvního stupně nerozhodl o žádosti dovolatele o osvobození od soudních poplatků pro dovolací řízení.

Poplatky soudní, Osvobození od soudních poplatků, Žaloba pro zmatečnost, Přípustnost dovolání

§ 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 549/1991 Sb., § 4 odst. 1 písm. i) zákona č. 549/1991 Sb., § 11a zákona č. 549/1991 Sb., § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1697/2021](#), ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.1697.2021.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 22 Co 15/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2020, č. j. 22 Co 15/2020-207, bylo potvrzeno usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 15. 11. 2019, č. j. 7 C 30/2017-193, kterým soud prvního stupně odmítl odvolání žalobce ze dne 21. 10. 2019 proti usnesení téhož soudu ze dne 5. 8. 2019, č. j. 7 C 30/2017-166, pro opožděnost. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem obvodního soudu, že žalobce podal odvolání opožděně, a poučil žalobce, že proti tomuto usnesení není dovolání přípustné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

2. Proti tomuto usnesení podal žalobce obsáhlé dovolání, ve kterém rozporuje závěr o opožděnosti odvolání a tvrdí porušení svých ústavních práv. Dovolání rovněž obsahuje invektivy vůči soudcům nalézacích soudů. Současně s dovoláním podal dovolatel také žalobu pro zmatečnost.

III.

Přípustnost dovolání

3. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není přípustné.

4. Podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř. (ve znění účinném od 30. 9. 2017) dovolání podle § 237 není přípustné proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4. Podle tohoto ustanovení může účastník žalobou pro zmatečnost napadnout mimo jiné pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání pro opožděnost.

5. Jelikož se v projednávané věci právě o takový případ jedná (ostatně dovolatel již také žalobu pro zmatečnost podal), je dovolání proti napadenému usnesení nepřípustné.

6. Z uvedeného vyplývá, že dovolání směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce odmítl (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

7. Vzhledem k objektivní nepřípustnosti dovolání nebylo nutné se zabývat nedostatkem povinného zastoupení dovolatele v dovolacím řízení (srov. § 241b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř.).

8. Soudnímu poplatku podléhá i dovolání, které není přípustné, popřípadě je opožděné či podané neoprávněnou osobou. Opačný názor soudu prvního stupně vyjádřený v předkládací zprávě je mylný, neboť ze žádného ustanovení zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, nevyplývá, že by dovolatel za nepřípustné dovolání soudní poplatek nebyl povinen zaplatit. Zásadně je tedy soud prvního stupně povinen účastníka, který podal nepřípustné dovolání, vyzvat k zaplacení soudního poplatku, případně předtím rozhodnout o návrhu dovolatele na osvobození od soudních poplatků pro dovolací řízení. Poplatková povinnost podle § 4 odst. 1 písm. c) zákona o soudních poplatcích zásadně vzniká podáním dovolání. Avšak v případě odmítnutí dovolání nepřípustného podle § 238 o. s. ř. vzniká poplatková povinnost podle § 4 odst. 1 písm. i) zákona o soudních poplatcích až uložením povinnosti zaplatit poplatek v souvislosti s rozhodnutím soudu o odmítnutí dovolání pro nepřípustnost podle § 238 o. s. ř. O této povinnosti rozhodne soud prvního stupně (§ 3 odst. 3 zákona o soudních poplatcích).

9. Vzhledem k ustanovení § 11a zákona o soudních poplatcích (ve znění účinném od 30. 9. 2017), podle něhož osvobození od poplatku podle § 11 odst. 2, jakož i osvobození podle rozhodnutí předsedy senátu o přiznání osvobození od soudních poplatků, se neuplatní, je-li dovolání odmítnuto pro nepřípustnost podle § 238 o. s. ř., není překážkou odmítnutí dovolání nepřípustného podle § 238 o. s. ř. okolnost, že soud prvního stupně nerozhodl o žádosti dovolatele o osvobození od soudních poplatků pro dovolací řízení. I kdyby totiž bylo osvobození dovolateli rozhodnutím podle § 138 o. s. ř. přiznáno, vzhledem k nepřípustnosti dovolání dle § 238 o. s. ř. by to nemělo na povinnost dovolatele zaplatit soudní poplatek za dovolání žádný vliv (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2019, sen. zn. [29 NSČR 71/2019](#)). Za této situace by rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků bylo nadbytečné, bezúčelné a nehospodárné.

č. 74

Překonání odporu osoby či jí vytvořené překážky bez předchozí výzvy k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor při provádění domovní prohlídky ve smyslu § 85a odst. 2 trestního řádu, může představovat nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

O nesprávný úřední postup však nejde, jsou-li dány důvodné obavy, že by výzva k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor mohla znamenat ohrožení života či zdraví domovní prohlídkou konajících osob nebo že by tím mohlo dojít ke zmaření účelu domovní prohlídky.

Odpovědnost státu za nemajetkovou újmu [Odpovědnost státu za újmu], Nesprávný úřední postup (nepřiměřená délka řízení), Policie

§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., § 85a trestního řádu

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2022, sp. zn. [30 Cdo 1965/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:30.CDO.1965.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 1. 2022, sp. zn. 28 Co 360/2021, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se podanou žalobou domáhala, aby žalované byla uložena povinnost zaplatit jí částku v celkové výši 1 196 294,50 Kč s příslušenstvím z titulu zadostiučinění za újmu na zdraví, která jí měla být způsobena nesprávným úředním postupem při domovní prohlídce provedené na základě příkazu soudce Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 7. 9. 2015, sp. zn. 37 Nt 5099/2015. Z výše uvedené částky požadovala jako náhradu za ztížení společenského uplatnění částku 1 122 421 Kč a jako náhradu za bolestné částku 35 073,50 Kč, to vše podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „OdpŠk“). Dále žalobkyně požadovala, aby jí byly nahrazeny náklady, které vynaložila na zpracování dvou znaleckých posudků v celkové výši 38 800 Kč.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 10. 6. 2021, č. j. 27 C 4/2020-237, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 1 122 421 Kč se specifikovaným úrokem z prodlení (výrok I), žalobu zamítl co do částky 35 073,50 Kč společně s tamtéž specifikovaným příslušenstvím (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení, přičemž žalobkyni přiznal částku celkem 184 983,60 Kč, do níž zahrnul také náklady vynaložené žalobkyní na vyhotovení dvou znaleckých posudků ve výši 38 800 Kč (výrok III).

3. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalované proti výrokům I a III rozsudku soudu prvního stupně napadeným rozsudkem ze dne 19. 1. 2022, č. j. 28 Co 360/2021-278, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I změnil tak, že se žaloba na zaplacení částky 1 122 421 Kč s příslušenstvím zamítá (výrok I rozsudku odvolacího soudu), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů tak, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované částku 1 200 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, podle nichž byla žalobkyně zpochybňovaná domovní prohlídka provedena dne 16. 9. 2015 v rámci trestního řízení vedeného proti L. S., manželu žalobkyně, pro spáchání přečinu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 1 trestního zákoníku, přičemž manžel žalobkyně byl následně v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 43 T 1/2017 uznán vinným ze spáchání zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 odst. 1, 3 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále též jen „tr. zák.“) a přečinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zák. Domovní prohlídka proběhla v rodinném domě, kde žalobkyně v té době bydlela a probíhala tak, že nejprve do domu vtrhla zásahová jednotka a poté policisté Obvodního ředitelství Praha II, SKPV, odboru obecné kriminality, 9. oddělení. Domovní prohlídka byla započata v 06:15 hodin, přičemž žalobkyně nebyla vyzvána k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor a nebyl proveden ani její výslech před započítím vlastní prohlídky. Při domovní prohlídce byla poškozena skleněná výplň na obou křídlech dveří vedoucích z obývacího pokoje na terasu domu a dále byl poškozen rám levého křídla dveří ve své čelní části. U žalobkyně se po provedení domovní prohlídky objevily psychické problémy a asi po dvou měsících od zásahu vyhledala pomoc psychologa a později, v listopadu 2017, rovněž pomoc psychiatra. Od té doby se ambulantně léčí, přičemž v období od 12. 4. 2018 do 19. 4. 2018 byla hospitalizována na psychiatrické klinice. V této době bylo diagnosticky uzavřeno, že žalobkyně trpí chronifikovanou posttraumatickou stresovou poruchou. Jedná se o poruchu úzkostného spektra, která se u posuzované bez předchozí psychiatrické anamnézy rozvinula v reakci na těžký stres, a to v příčinné souvislosti se zásahem policejní jednotky v září 2015. Přes odpovídající léčbu zatím došlo jen k částečné subjektivní úlevě a stav nadále kolísá. Popsaná duševní porucha má zásadní dopad prakticky do všech sfér života žalobkyně, jehož kvalitu snižuje, ovlivňuje její život osobní, rodinný, intimní, pracovní i společenský. Žalobkyně se sociálně izoluje, na rozdíl od minulosti nevyhledává společenské kontakty a prožívá sociální diskomfort. Zhoršení soustředění vede ke snížení pracovní schopnosti. Trpí poruchami sexuálních funkcí, její život ovlivňuje chronicky prožívaná úzkost, neustálé obavy a paranoidita s dopadem na její chování. Spouštěčem duševní poruchy byl zejména masivní úlek spojený se zásahem policie a zejména se způsobem, jakým byla domovní prohlídka provedena.

5. Soud prvního stupně uzavřel, že při provedení výše popsané domovní prohlídky došlo ve smyslu § 13 odst. 1 Odpšk k nesprávnému úřednímu postupu policejních orgánů, neboť žalobkyně nebyla předem vyzvána k dobrovolnému zpřístupnění domovních prostor ve smyslu § 85a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „tr. ř.“), a taktéž nebyl proveden její předchozí výslech ve smyslu § 84 tr. ř. V příčinné souvislosti s tímto postupem došlo u žalobkyně ke vzniku újmy na zdraví ve formě ztížení společenského uplatnění, za níž náleží žalobkyni zadostiučinění ve výši 1 122 421 Kč

(stanovené podle metodiky Nejvyššího soudu). Soud prvního stupně naopak neshledal důvodným nárok na odčinění bolestí, neboť u žalobkyně nevznikla bolest fyzického charakteru.

6. Odvolací soud po zopakovaní dokazování protokolem o provedení domovní prohlídky ze dne 16. 9. 2015 dospěl – oproti soudu prvního stupně – ke zjištění, že policejní orgán provádějící domovní prohlídku postupoval v souladu s § 84, § 85 i § 85a tr. ř., když před započítím vlastní domovní prohlídky provedl předchozí výsledek žalobkyně, umožnil jí účast při domovní prohlídce a přibral i osobu na věci nezúčastněnou. Dále z tohoto protokolu odvolací soud zjistil, že příkaz k domovní prohlídce byl doručen žalobkyni v 05:08 hodin v místě konání a „s odkazem na § 85a odst. 2 tr. ř. (překonání odporu při úkonu) v rámci realizovaného úkonu byla pouze poškozena skleněná výplň na obou křídlech dveří vedoucích z obývacího pokoje na terasu domu a dále byl poškozen rám levého křídla dveří ve své čelní části.“ Odvolací soud dále uvedl: „Jak vyplynulo z provedení dokazování a z tvrzení uvedených žalobkyní, v době, kdy policie se pohybovala kolem domu, žalobkyně uslyšela ve stáji neklidného koně (zvíře zřejmě cítilo pohyb cizích osob). V době zásahu policie tedy žalobkyně nespala, ale pohybovala se po domě. Policie zjevně v domě viděla pohyb a vzhledem k charakteru trestné činnosti manžela žalobkyně, která byla předmětem vyšetřování, a i s ohledem na posléze potvrzený předpoklad, že se v domě našla zbraň se zásobníkem, včetně dalších nábojů, musela policie počítat s tím, že zbraň může vůči ní být použita.“ Odvolací soud tedy považoval postup policie při zahájení domovní prohlídky za přiměřený okolnostem věci, „neboť je třeba mít na paměti rovněž ochranu života a zdraví příslušníků policie, kteří by jiným postupem nepřiměřeně riskovali.“ Tento závěr podle odvolacího soudu vyplývá i z toho, že žalobkyně podepsala protokol o provedení domovní prohlídky a souhlasila s prohlídkou i jiných prostor a pozemků ve své nepřítomnosti a ani ona ani její manžel si na postup policie při domovní prohlídce nestěžovali u státního zastupitelství ani nežádali přezkum tohoto postupu podle § 157a tr. ř. Odvolací soud uznal, že žalobkyně mohla být domovní prohlídkou „překvapena, zaskočena a konsternována a že šlo o navýsost stresující situaci,“ avšak „s ohledem na počínání jejího manžela nemohlo jít a ani nešlo o tak překvapivý úkon.“

7. Odvolací soud proto uzavřel, že nebyla splněna první z podmínek pro dovození odpovědnosti žalované za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb., tedy že by bylo vydáno nezákonné rozhodnutí pro nezákonnost později zrušené nebo že by se orgány činné v trestním řízení dopustily nesprávného úředního postupu. Domovní prohlídka splnila svůj účel (byly při ní nalezeny věci související s trestnou činností manžela žalobkyně), způsob jejího provedení nebyl excesivní a odpovídal závažnosti trestné činnosti, která byla vyšetřována.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla v obou jeho výrocích žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost dovozovala z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek práva hmotného i procesního, které nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud vyřešeny. Podle dovolatelky se jedná o tyto otázky:

- a) zda je nesprávným úředním postupem postup policejních orgánů spočívající v násilném vstupu do obydlí (rodinného domu) za účelem provedení domovní

prohlídky za pomoci beranidla, aniž by policejní orgány předem zazvonily na zvonek u domu a vyzvaly osobu nacházející se v obydlí, o které nemají poznatek, že by šlo o osobu vyšetřovanou, podezřelou či trestně stíhanou, k dobrovolnému zpřístupnění prostoru, kde má být domovní prohlídka provedena, a případně se pokusily doručit příkaz k domovní prohlídce postupem souladným s ustanovením § 85a odst. 2 tr. ř. a postupem souladným se zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti postupu policejního orgánu,

b) zda policejní orgány mohou vstoupit násilně do obydlí, kde má být provedena domovní prohlídka bez předchozí výzvy z důvodu obavy o své zdraví či životy,

c) zda odvolací soud respektoval procesní zásady hodnocení důkazů, jestliže bez dalšího po opakovaném dokazování vyšel z obsahu listinného důkazu, jehož obsah se v době jeho rozhodování v podstatné části lišil od obsahu, který měl v době dokazování před soudem prvního stupně, a muselo tak zjevně dojít k pozměnění této listiny, zejména měl-li k dispozici i jiný důkaz potvrzující obsah zjištění plynoucí z původního listinného důkazu v době dokazování před soudem prvního stupně a potvrzující tvrzení žalované strany.

č. 74

9. Zodpovězení těchto otázek odvolacím soudem spočívá podle názoru dovolatelky na nesprávném právním posouzení, neboť odvolací soud nesprávně aplikoval především ustanovení trestního řádu o domovní prohlídce, konkrétně pak § 85a odst. 2 tr. ř., a dále nezohlednil zásadu zdrženlivosti postupu policejního orgánu, a nesprávně tak (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl k závěru, že postup policejního orgánu při provádění domovní prohlídky nebyl nesprávným úředním postupem. Dovolatelka v tomto směru zejména zdůrazňuje, že policejní orgán provádějící domovní prohlídku překonal při vstupu do obydlí překážku (odpor), aniž by nejdříve žalobkyni vyzval ke zpřístupnění dotčených prostor (například zazvoněním). Jednalo se tudíž dle jejího názoru o nesprávný úřední postup zcela vybočující ze zásad přiměřenosti a zdrženlivosti. Za naprosto nepodložený pak označila závěr odvolacího soudu o obavě policistů, že proti nim bude použita zbraň. V této souvislosti poukázala na to, že žalovaná nikdy takovou procesní obranu nepoužila (tedy nic takového netvrdila), a navíc žádný předpoklad, že se v domě nachází zbraň, a že by proto měla vzniknout obava o život či zdraví policistů, se nepodává ani z příkazu k domovní prohlídce, ani z jiných listin. Za nesprávné pak dovolatelka označila zjištění odvolacího soudu, který (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl k závěru, že policejní orgán provádějící domovní prohlídku před jejím započítím provedl výslech dovolatelky podle § 84 trestního řádu, přičemž toto své přesvědčení založila na tvrzení, že existuje více originálů protokolu o domovní prohlídce, přičemž odvolací soud vycházel z originálu, jenž je založen v trestním spise Městského soudu v Praze, sp. zn. 43 T 1/2017, a v němž je obsažen údaj o tom, že předchozí výslech žalobkyně byl proveden. Naproti tomu dovolatelka tvrdí, že disponuje originálem, jehož naskenovanou kopii předložila soudu jako přílohu k žalobnímu návrhu, v němž takový údaj absentuje. Dále dovozuje, že i soud prvního stupně musel mít k dispozici listinu z trestního spisu, kde bylo uvedeno, že předchozí výslech dovolatelky proveden nebyl a písmena „n“ a „e“ nemohla být na této listině přeškrtnuta. Za takové situace podle dovolatelky nelze dospět k jinému závěru, než že v době od provedení dokazování před soudem prvního stupně do zopakování dokazování soudem odvolacím muselo být s protokolem v trestním spise manipulováno tak, že došlo k přeškrtnutí písmen „n“ a „e“. Odvolací soud tudíž měl dospět k závěru, že si důkazy

odporují a měl se pokusit tyto rozpory odstranit, eventuálně měl se svými závěry ještě před svým verdiktem seznámit účastníky a případně je podle § 118a o. s. ř. poučit, aby tvrdili a prokázali další skutečnosti. Dovolatelka navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se ve vyhovujícím výroku o věci samé potvrzuje, případně aby jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

10. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř.

13. V části, v níž směřuje proti výroku II rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů, není dovolání objektivně přípustné podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř., což však v případě přípustnosti a důvodnosti dovolání v rozsahu, v němž směřuje proti výroku I rozsudku odvolacího soudu, nebrání dovolacímu soudu, aby zrušil i nákladový výrok jako výrok závislý na výroku o věci samé.

14. Dále dovolací soud zvažoval, zda je dovolání přípustné ve zbylém rozsahu podle § 237 o. s. ř.

15. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Dovolání žalobkyně není podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky c), neboť samotné hodnocení důkazů opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o. s. ř. není možné úspěšně napadnout dovolacím důvodem uvedeným v § 241a odst. 1 o. s. ř. (srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. [29 NSČR 29/2009](#), uveřejněné pod č. 108/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, včetně tam obsaženého odkazu na nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. [IV. ÚS 191/96](#)). Nad rámec výše uvedeného je možno doplnit, že odvolací soud zopakoval dokazování protokolem o provedení domovní prohlídky založeným v trestním spise, přičemž právní zástupce žalobkyně byl při jednání před odvolacím soudem přítomen, byl s obsahem tohoto důkazního prostředku podrobně seznámen a mohl vznášet námítky. Ostatně odvolací soud v odstavci 21 odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku vysvětlil, z jakého důvodu se neshoduje obsah protokolu o domovní prohlídce, z něhož vycházel soud prvního stupně, s obsahem protokolu o domovní prohlídce, z něhož vycházel odvolací soud.

17. Dovolání není podle § 237 o. s. ř. přípustné ani pro zodpovězení části otázky formulované pod bodem a) in fine, zda se jedná o nesprávný úřední postup, jestliže před započítáním domovní prohlídky není osobě v obydlí se nacházející doručen příkaz k domovní prohlídce, neboť dovolatelka staví své argumenty v tomto směru na jiném skutkovém základě, než ze kterého vycházel odvolací soud, jenž (po zopakování dokazování protokolem o domovní prohlídce) učinil zjištění, že příkaz k domovní prohlídce byl žalobkyni doručen v den provedení domovní prohlídky v 05:08 hodin a s prohlídkou bylo započato týž den v 06:15 hodin.

18. Dovolání je však podle § 237 o. s. ř. přípustné pro zodpovězení zbylé části otázky a), zda se jedná o nesprávný úřední postup, jestliže příslušníci policejního orgánu za účelem provedení domovní prohlídky násilně vstoupí do obydlí (překonají odpor či překážku), aniž předem vyzvou osobu nacházející se v obydlí k dobrovolnému zpřístupnění prostor, neboť se jedná o otázku, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešena. Z téhož důvodu je dovolání přípustné i pro vyřešení otázky b), zda a za jakých podmínek mohou osoby provádějící domovní prohlídku upustit od předchozí výzvy ke zpřístupnění prostor uvedených příkazu k domovní prohlídce.

č. 74

IV.

Důvodnost dovolání

19. Dovolání je důvodné.

20. Podle § 1 Odpšk stát odpovídá za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu způsobenou při výkonu státní moci.

21. Podle § 13 odst. 1 věty první Odpšk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem.

22. Podle § 13 odst. 2 Odpšk právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

23. Podle § 31a odst. 1 Odpšk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

24. Podle § 85a odst. 1 tr. ř. osoba, u níž má být provedena domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemku, osobní prohlídka nebo vstup do obydlí, je povinna tyto úkony strpět.

25. Podle § 85a odst. 2 tr. ř. neumožní-li osoba, vůči níž směřuje úkon uvedený v odstavci 1, provedení takového úkonu, jsou orgány provádějící úkon oprávněny po předchozí marné výzvě překonat odpor takové osoby nebo jí vytvořenou překážku. O tom učiní záznam do protokolu (§ 85 odst. 3).

26. S výjimkou § 13 odst. 1 věty druhé a třetí Odpšk není v zákoně nikde definován pojem „nesprávný úřední postup“. Ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu i odborná literatura jsou však jednotny v závěru, že nesprávným úředním postupem je jakákoliv činnost spojená s výkonem pravomoci orgánu veřejné moci, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními předpisy pro počínání tohoto orgánu nebo k porušení

pořádku určeného povahou a funkcí postupu. Aby šlo o postup „úřední“, musí tak postupovat osoby, které plní úkoly státního orgánu, a tento postup musí sloužit výkonu státní moci. Podmínkou aplikace ustanovení § 13 Odpšk tedy je, že stát (prostřednictvím svých orgánů či jiných subjektů) vystupuje jako nositel veřejné moci při jejím uplatňování (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [30 Cdo 170/2014](#), publikovaný pod č. 57/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále Simon, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 172, či Vojtek, P.: Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012).

27. Nejvyšší soud ve své judikatuře již také učinil závěr, podle něhož postup policejního orgánu při provádění domovní prohlídky může být považován za nesprávný úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. a může založit aktivní věcnou legitimaci k uplatnění nároku na odškodnění újmy podle téhož zákona u osob, u nichž byla provedena domovní prohlídka. Nejvyšší soud dále konstatoval, že „odpovědnost státu za újmu způsobenou činností policejního orgánu coby orgánu činného v trestním řízení se řídí ustanovením § 95 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, jen tehdy, je-li újma způsobena osobě, která není zamýšleným adresátem výkonu veřejné moci, ani se jinak trestního řízení neúčastní v postavení jeho subjektu; v ostatních případech se odpovědnost státu posuzuje podle zákona č. 82/1998 Sb. Přitom osoba, u které má být provedena domovní prohlídka, se ve vztahu k této prohlídce stává adresátem výkonu veřejné moci v rámci trestního řízení, přičemž trestním řádem jsou jí v této souvislosti stanovena práva a povinnosti. V daném rozsahu je tak taková osoba na trestním řízení zúčastněna“ (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sp. zn. [30 Cdo 4066/2018](#), publikované pod č. 96/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

28. Nejvyšší soud se rovněž zabýval účelem institutu domovní prohlídky a dospěl k závěru, že „v obecné rovině lze domovní prohlídku považovat za úkon přispívající k naplnění ústavně aprobovatelného veřejného zájmu stíhání trestných činů a spravedlivého potrestání jejich pachatelů; její použití však současně vyžaduje respektování ústavněprávních limitů, neboť s sebou nese riziko vážného omezení základních práv a svobod jednotlivce [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. [I. ÚS 3038/07](#) (N 46/48 SbNU 549)]. K těmto právům garantovaným ústavním pořádkem patří zejména právo na domovní svobodu a nedotknutelnost obydlí ve smyslu čl. 12 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), které „spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit; zcela právem proto spadá tato ochrana pod ochranu ústavní, neboť – posuzováno jen z poněkud jiného hlediska – jde o výraz úcty k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy)“ [obdobně srov. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2001, sp. zn. [I. ÚS 201/01](#) (N 147/24 SbNU 59) či náleží Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2006, sp. zn. [II. ÚS 362/06](#) (N 200/43 SbNU 239)]. Právo garantované ustanovením čl. 12 Listiny tak úzce souvisí s právy garantovanými čl. 7, 8 a 10 Listiny, která společně vytváří osobnostní (soukromou) sféru každého jednotlivce, kterou právo garantované čl. 12 Listiny prostorově vymezuje obydlím. Účelem tohoto základního práva je respekt a záruka, aby jednotlivec nebyl rušen v soukromé (prostorové) sféře. Právo na prostorově vymezené soukromí plní jak funkci svobody (*status negativus*), ale jde také o hodnotové rozhodnutí ústavodárce. Z toho vyplývá, že jednak chrání právo jednotlivce před nechtěným vniknutím veřejné moci do soukromého

prostoru; v podobě objektivního práva pak působí tak, že akty veřejné moci musí respektovat hodnotovou relevanci prostorově vymezeného soukromí. K řádnému, zákonnému a ústavně konformnímu provedení domovní prohlídky tak v zásadě může dojít toliko tehdy, je-li to v demokratické společnosti nezbytné, účelu sledovaného veřejným zájmem nelze dosáhnout jinak a jsou příslušnými orgány dodržena všechna zákonem stanovená pravidla a procedury“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. [30 Cdo 1028/2013](#)).

29. Již z právě citované judikatury a závěrů odborné literatury se podává odpověď na první ze žalobkyní položených otázek, totiž že se může jednat o nesprávný úřední postup, jestliže osoby vykonávající domovní prohlídku podle trestního řádu (zpravidla příslušníci Policie České republiky) při vstupu do obydlí nebo jiných prostor, v nichž se má domovní prohlídka konat, překonají odpor osoby, vůči níž takový úkon směřuje, nebo jí vytvořenou překážku, aniž by ji předem vyzvaly ke zpřístupnění těchto prostor. Jedná se totiž o porušení pravidla reglementovaného v § 85a odst. 2 tr. ř. stanovícího podmínky, za kterých může být při provádění domovní prohlídky překonán odpor osoby, vůči níž domovní prohlídka směřuje, nebo jiná jí vytvořená překážka, a která je jinak povinna domovní prohlídku strpět. Na takový závěr lze ostatně usuzovat též z požadavku na dodržení zásad zakotvených v § 2 odst. 4 větě třetí tr. ř., podle níž platí, že orgány činné v trestním řízení „trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení“ (srov. například usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. [II. ÚS 2158/14](#)).

30. V souzeném případě soudy vycházely z toho, že žalobkyně je ve smyslu výše citovaných ustanovení trestního řádu osobou, vůči níž domovní prohlídka směřovala, resp. osobou, u níž byla domovní prohlídka vykonána. Měla být proto ve smyslu výše uvedeného ustanovení před započítáním úkonu domovní prohlídky vyzvána k tomu, aby předmětné prostory (dobrovolně) zpřístupnila. Nestalo-li se tak, mohlo dojít ze strany Policie České republiky jakožto orgánu činného v trestním řízení k nesprávnému úřednímu postupu. Z téhož závěru ostatně, byť toliko implicitně, vycházel i odvolací soud v dovoláním napadeném rozhodnutí, jestliže se zabýval omluvitelností absence předchozí výzvy.

31. Zbývá tedy zodpovědět otázku, zda a za jakých podmínek mohou osoby provádějící domovní prohlídku upustit od předchozí výzvy ke zpřístupnění prostor určených k domovní prohlídce (tedy za jakých podmínek by se nemuselo jednat o nesprávný úřední postup).

32. Je zřejmé (jak ostatně plyne z judikatury citované v odstavci 28), že při provádění domovní prohlídky mohou proti sobě stát principy či hodnoty, které jsou ve vzájemném konfliktu. V daném případě jde na prvním místě o základní právo na domovní svobodu a nedotknutelnost obydlí chráněné v čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva“) a v čl. 12 Listiny a dále o princip minimalizace zásahu do tohoto základního práva (viz čl. 4 odst. 4 Listiny a § 2 odst. 4 tr. ř.), jenž vyžaduje, aby zákrok, jímž je vykonávána domovní prohlídka podle trestního řádu, zasahoval do uvedeného práva toliko v nezbytné míře, tj. aby byl prováděn takovým způsobem, který co nejvíce šetří (zachovává) rozsah a obsah uvedeného práva. Předchozí výzva zmíněná v § 85a odst. 2 tr. ř.

tak má sloužit k tomu, aby ten, vůči němuž je domovní prohlídka vykonávána, měl možnost dobrovolně (o své vůli) orgány domovní prohlídky vykonávající do dotčených prostor vpustit (čímž nepochybně realizuje svoji domovní svobodu), a předejít tak ze svého pohledu horšímu (razantnějšímu) následku, jímž je násilné vniknutí osob provádějících domovní prohlídku do ústavním pořádkem chráněného prostoru.

33. Na straně druhé je při provádění domovní prohlídky nezbytné respektovat též Úmluvou (v jejím čl. 2) a Listinou (v jejím čl. 6) chráněnou hodnotu lidského života a zdraví, a to ve vztahu ke všem osobám, které se domovní prohlídky účastní (včetně příslušníků Policie ČR či jiných osob na domovní prohlídce zúčastněných). Tuto hodnotu ostatně výslovně bere zákon v potaz v případě úpravy vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemek podle § 83c tr. ř., jestliže v § 85 odst. 5 větě druhé tr. ř. stanoví, že účast osob uvedených v odstavci 1 (osoba, u níž se domovní prohlídka koná, nebo dospělý člen její domácnosti) při vstupu do obydlí lze odepřít a osobu uvedenou v odstavci 2 (tzv. nezúčastněná osoba) nepřibrat, jestliže by mohlo dojít k ohrožení jejich života nebo zdraví.

34. Z tohoto pohledu je při konfliktu výše uvedených (ústavně chráněných) hodnot nutno zvažovat, zda je upuštění od předchozí výzvy ke zpřístupnění domovních prostor při provádění domovní prohlídky (jakožto postupu chránícího tělesnou integritu zasahujících osob) proporcionální ve vztahu k ochraně domovní svobody adresáta takového úkonu. Jeví se přitom zřejmým, že za účelem ochrany života či zdraví domovní prohlídku provádějících osob je absence předchozí výzvy vhodným opatřením, neboť jím lze dosáhnout sledovaného cíle, tedy minimalizovat riziko ohrožení jejich života a zdraví. Jestliže pak s ohledem na konkrétní okolnosti případu nelze v době před vstupem do dotčeného prostoru sledovaného cíle dosáhnout jinak, je splněn i požadavek nezbytnosti takového postupu. Co se týče porovnání závažnosti obou v konfliktu stojících hodnot, lze konstatovat, že i když se jedná z hlediska systematického v obou případech o základní lidská práva, resp. svobody, právo na ochranu života a zdraví (přestože jde o právo osob vykonávajících v daném případě státní moc v její nejryzejší podobě) stojí z hlediska hierarchie hodnot přece jen na vyšším místě. Poněvadž týká-li se domovní svoboda dotváření (realizace) svobodné sféry jednotlivce v jeho prostorovém vymezení, týká se právo na život (a tělesnou integritu vůbec) vlastní existence (bytí) člověka. Podle přesvědčení dovolacího soudu tak ani příslušníkům policie provádějícím podle trestního řádu domovní prohlídku nelze upírat, aby k tomu přiměřenými opatřeními chránili své životy a zdraví, resp. předcházeli hrozící újmě na těchto hodnotách. Nevyzvání osoby, vůči níž je domovní prohlídka prováděna, navíc nevede k úplnému popření podstaty domovní svobody, jde toliko o jednu (byť důležitou) složku uvedené svobody spočívající v možnosti dobrovolného zpřístupnění domovních prostor.

35. Ve prospěch právě formulovaného závěru svědčí i shora zmíněný veřejný zájem na dosažení účelu trestního stíhání, resp. samotné domovní prohlídky, jakožto úkonu, který je jeho součástí (srov. zejména výše uvedený nálezn Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2001, sp. zn. [I. ÚS 201/01](#)). Předchozí výzva by totiž v tomto ohledu mohla (s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu) účel takového úkonu zmařit či jej podstatně ohrozit s tím, že naopak by se mohlo jevit žádoucím, aby byly rychle eliminovány překážky bránící úspěšnému dosažení cíle domovní prohlídky, ať by se jednalo o zabránění zničení či zašantročení hledaných věcí, nebo zneškodnění osoby, která představuje hrozbu pro zasahující policisty. V tomto směru může svou úlohu sehrát potřeba rychlosti provedení

úkonu a momentu překvapení, a je proto především na orgánech činných v trestním řízení, aby posoudily nejen důvodnost samotného zásahu, ale i nevhodnější způsob jeho provedení při šetření zásad vyložených výše.

36. Z právě vyložených důvodů dospívá dovolací soud k závěru, že není v rozporu s § 85a odst. 2 tr. ř., a tudíž nesprávným úředním postupem, jestliže policejní orgán provádějící domovní prohlídku nevyzve osobu, vůči níž je prohlídka vykonávána, aby dotčené domovní prostory dobrovolně zpřístupnila, a to za předpokladu, že okolnosti existující v konkrétním případě vzbuzují důvodné obavy, že by předchozí výzva ke zpřístupnění dotčených prostor znamenala riziko pro život a zdraví osob provádějících domovní prohlídku či na prohlídce zúčastněných. Je však třeba vždy pečlivě posoudit ty okolnosti, které byly zasahujícím osobám (policistům) známy před vstupem do obydlí, a to při současném zohlednění, že rozhodování o operativním postupu s ohledem na aktuální situaci se zpravidla děje v rámci relativně krátkého časového úseku, přičemž důkazní břemeno v tomto ohledu tíží stát.

37. Z tohoto pohledu se právní úvahy vyřčené odvolacím soudem v dovoláním napadeném rozhodnutí jeví být obecně příslušnými, s ohledem na níže zjištěné vady řízení jsou však pro konkrétní věc přinejmenším předčasnými, a samo rozhodnutí odvolacího soudu je právě proto nesprávné.

38. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

39. V této souvislosti dovolací soud nemohl přehlédnout, a to i k námitce dovolatelky, že skutkový závěr, z něž vycházel odvolací soud, spočívající v tom, že policie při provádění domovní prohlídky (resp. před jejím započítím) vycházela z předpokladu, že se v domě nachází zbraň, že v domě viděla pohyb, a musela proto počítat s tím, že tato zbraň může být vůči ní použita, nebyl skutkovým zjištěním učiněným soudem prvního stupně. K tomuto skutkovému závěru dospěl originárně až odvolací soud, aniž však uvedl, z jakých důkazů takové skutkové okolnosti vyplývají.

40. Podle § 157 odst. 2 o. s. ř. věty první platí, že není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. K povinnosti soudu řádně odůvodnit svá rozhodnutí srov. například náleze Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. [III. ÚS 84/94](#).

41. Již z právě citovaného ustanovení se podává, že z odůvodnění soudního rozhodnutí musí – mimo jiné – vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2492/99](#), publikovaném pod číslem 40/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, formuloval a odůvodnil právní závěr, že nepřezkoumatelný je rozsudek, jehož skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, jímž se zjišťuje

rozhodný skutkový stav současně na základě všech provedených důkazů, aniž se uvede, na základě kterých konkrétních důkazů se to které zjištění činí a z jakých důvodů, jakož i bez vysvětlení případných rozporů mezi nimi. Podobně Nejvyšší soud později konstatoval, že rozhodnutí, z něž není zřejmé, jak soud dospěl ke skutkovým závěrům, je nepřezkoumatelné (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. [29 Odo 243/2004](#)).

42. A právě takového souhrnného skutkového zjištění se odvolací soud dopustil v nyní posuzovaném případě, jestliže výše uvedený skutkový závěr odůvodnil toliko tím, že se podává z provedeného dokazování nebo z tvrzení žalobkyně, aniž však konkretizoval, z jakých důkazních prostředků (či konkrétních tvrzení žalobkyně) to které skutkové zjištění vyplývá. Eventuálně měl odvolací soud v případě závěru o chybějících tvrzeních nebo návrzích na provedení dokazování postupovat podle § 213b o. s. ř.

č. 74

43. Odvolací soud tak zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolacímu soudu tudíž nezbylo nic jiného než postupem podle § 243e odst. 1 o. s. ř. dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu ve výroku I, jímž bylo rozhodnuto o věci samé, a v na něm závislém výroku II o náhradě nákladů řízení zrušit, a věc vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

44. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

45. Ze shora uvedeného je zřejmé, že v dalším řízení bude třeba, aby odvolací soud v novém rozhodnutí zejména pečlivěji odůvodnil, ze kterých důkazů se to které skutkové zjištění jím originárně učiněné podává, a to za dodržení pravidel zakotvených v občanském soudním řádu pro možnost odvolacího soudu odchytil se od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. Přitom bude třeba vzít v úvahu i další pravidla ovládající civilní řízení sporné týkající se povinnosti účastníků řízení tvrdit a prokazovat pro rozhodnutí ve věci samé relevantní skutečnosti a v tomto směru případně naplnit i poučovací povinnost soudu.

46. Toliko nad rámec odůvodnění dovolací soud upozorňuje, že pokud by odvolací soud po provedení shora uvedených kroků a po pečlivém zhodnocení konkrétně zjištěných okolností dospěl nakonec přece jen k závěru, že v daném případě došlo k nesprávnému úřednímu postupu při domovní prohlídce spočívajícímu (jen) v tom, že žalobkyně nebyla bez relevantních důvodů vyzvána k dobrovolnému zpřístupnění dotčených domovních prostor, bude z hlediska posouzení příčinné souvislosti nutno vyřešit otázku, zda právě absence předchozí výzvy a s tím související jednání policie při vstupu do obydlí (tedy nikoliv celá domovní prohlídka) vedla k tvrzené újmě na zdraví na straně žalobkyně.

č. 75

Obohatila-li se určitá osoba užíváním věci bez právního důvodu na úkor podílových spoluvlastníků věci, pak podílový spoluvlastník (ochuzený) zůstává solidárním věřitelem pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení (spolumajitelem pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení, kterou je oprávněn vymáhat vůči obohacenému společně a nerozdílně s ostatními spolumajiteli pohledávky) i poté, co svůj spoluvlastnický podíl převedl na jinou osobu.

Poté, co jeden z podílových spoluvlastníků (solidárních věřitelů) požádá o plnění (nebo uplatní pohledávku z titulu bezdůvodného obohacení vzniklého třetí osobě užíváním věci v podílovém spoluvlastnictví proti této osobě žalobou u soudu), již nemůže další podílový spoluvlastník (další solidární věřitel) požadovat po dlužníku plnění a dlužník není ani oprávněn mu plnit. Podílový spoluvlastník (solidární věřitel), který vykonal právo předstihu (prevence), se tak stává jediným věřitelem vůči dlužníku a ostatní věřitelé ztrácejí právo pohledávku uplatnit, i když nebyla splněna.

č. 75

Bezdůvodné obohacení, Spoluvlastnictví, Pohledávka, Insolvenční řízení (účinky, zahájení), Soupis

§ 139 obč. zák., § 451 obč. zák., § 513 obč. zák., § 514 obč. zák., § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., § 205 odst. 4 IZ, § 217 IZ

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3039/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.3039.2021.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce b) a žalovaného v rozsahu, v němž směřovalo proti druhému až čtvrtému výroku rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 4. 5. 2021, sp. zn. 18 Co 153/2019, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 4. 5. 2021, sp. zn. 18 Co 153/2019; ve zbývajícím rozsahu dovolání žalovaného zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 21. 6. 2017, č. j. 18 C 184/2014-213, Městský soud v Brně:

[1] Uložil žalovanému (A. W., a. s.) zaplatit žalobci (F. B., ročník 1932) do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 790.159 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 18. 12. 2013 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobce domáhal po žalovaném zaplacení dalších 765.041 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 18. 12. 2013 do zaplacení (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Uložil žalobci zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 4.346 Kč (bod IV. výroku).

[5] Uložil žalovanému zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 4.524 Kč (bod V. výroku).

2. K odvolání žalobce i žalovaného Krajský soud v Brně usnesením ze dne 12. 4. 2018, č. j. 18 Co 309/2017-275, zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

3. Rozsudkem ze dne 14. 11. 2018, č. j. 18 C 184/2014-406, soud prvního stupně:

[1] Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 300.895 Kč s příslušenstvím, tvořeným zákonným úrokem z prodlení z částky 798.783 Kč za dobu od 17. 5. 2016 do 1. 11. 2017, a zákonným úrokem z prodlení z částky 300.895 Kč za dobu od 2. 11. 2017 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobce domáhal po žalovaném zaplacení dalších 1.254.305 Kč s příslušenstvím, tvořeným zákonným úrokem z prodlení z částky 1.555.200 Kč za dobu od 18. 12. 2013 do 16. 5. 2016, zákonným úrokem z prodlení z částky 765.041 Kč za dobu od 17. 5. 2016 do 1. 11. 2017, a zákonným úrokem z prodlení z částky 1.254.305 Kč za dobu od 2. 11. 2017 do zaplacení (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Uložil žalobci zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 11.904 Kč (bod IV. výroku).

[5] Uložil žalovanému zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 11.904 Kč (bod V. výroku).

4. Soud prvního stupně – vycházejí z ustanovení § 451 a § 454 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), a z ustanovení § 1932 a § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

5. Žalobce a B. H. se na základě rozhodnutí Pozemkového úřadu v B. (dále jen „pozemkový úřad“) ze dne 25. 1. 2005, které nabylo právní moci dne 7. 2. 2005, stali rovnodílnými podílovými spoluvlastníky označeného pozemku v obci B., katastrální území S. Od 25. 7. 2013 je žalobce (na základě darovací smlouvy z téhož data) výlučným vlastníkem pozemku.

6. Pozemek [rozdělený soudem pro účely určení výše bezdůvodného obohacení na části A až D (srov. odstavec 10. odůvodnění rozsudku)] užíval žalovaný v době od 18. 12. 2011 do 18. 12. 2013 bez právního důvodu.

7. Žalobci přísluší náhrada (vyčíslená znaleckým posudkem) za užívání částí pozemku B až D v plné výši, za užívání části pozemku A pak ve výši jedné čtvrtiny (tuto část pozemku užívaly

kromě žalovaného i další osoby). Celková výše náhrady tak představuje částku 798.783 Kč (nad tuto částku soud žalobu již proto zamítl), přičemž při jejím výpočtu zohlednil soud i to, že žalobce nebyl výlučným vlastníkem pozemku po celé rozhodné období (za dobu, kdy byl rovnodílným spoluvlastníkem pozemku, mu přísluší jen náhrada odpovídající jeho spoluvlastnickému podílu).

8. V průběhu řízení (1. 11. 2017) uhradil žalovaný žalobci částku 652.938 Kč, přičemž z této částky určil (přípisem z 31. 10. 2017) částku 497.805 Kč na jistinu jako platbu za část D pozemku ve výši 256.808,50 Kč a za část C pozemku ve výši 240.996,50 Kč. Ve zbylém rozsahu (155.133 Kč) jde o zákonný úrok z prodlení za dobu od 18. 12. 2013 do 31. 10. 2017. Po odpočtu hrazených částek proto soud zavázal žalovaného k zaplacení rozdílu ve výši 300.895 Kč s (odpovídajícím) příslušenstvím, jehož výši určil na základě „§ 1917 o. z.“ (zřejmě míněno jiné ustanovení) a nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.

č. 75

9. Proti rozsudku soudu prvního stupně ze dne 14. 11. 2018 podali odvolání žalobce i žalovaný. Jelikož žalobce zemřel dne 12. 12. 2018, jednal odvolací soud na základě usnesení soudu prvního stupně ze dne 6. 6. 2019, č. j. 18 C 184/2014-432 (které nabylo právní moci dne 5. 7. 2019), jako se žalobci s jeho dědici (a/ F. B., ročník 1956, b/ P. B., a c/ P. B.). Odvolání podané jménem původního žalobce jeho zástupcem s procesní plnou mocí dne 13. 12. 2018 měl odvolací soud za neodkladný úkon učiněný po zániku plné moci [§ 28 odst. 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“)] ve prospěch zastoupeného.

10. Rozsudkem ze dne 4. 5. 2021, č. j. 18 Co 153/2019-504, ve znění (opravného) usnesení ze dne 4. 5. 2021, č. j. 18 Co 153/2019-509, odvolací soud:

[1] Změnil rozsudek soudu prvního stupně v bodech I. a II. výroku tak, že:

1/ Žalovaný je povinen zaplatit žalobcům oprávněným společně a nerozdílně do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 927.795 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 18. 12. 2013 do zaplacení (první výrok).

2/ Ve zbývající části, ohledně částky 627.405 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení z této částky za dobu od 18. 12. 2013 do zaplacení, se žaloba zamítá (první výrok).

[2] Uložil žalobcům zaplatit státu na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 7.618 Kč (druhý výrok).

[3] Uložil žalovanému zaplatit státu na náhradě nákladů řízení částku do 3 dnů od právní moci rozhodnutí 16.189 Kč (třetí výrok).

[4] Uložil žalovanému zaplatit žalobcům, oprávněným společně a nerozdílně, na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 112.872 Kč (čtvrtý výrok).

11. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 139 odst. 1, § 451, § 513 a § 517 obč. zák., z ustanovení § 1908 o. z. a z ustanovení § 1 nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky (dále jen „nařízení vlády“), a opíraje se o skutkové závěry soudu prvního stupně – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

12. Odvolací soud setrvává na závěru svého zrušujícího usnesení ze dne 12. 4. 2018, že nejde-li o řízení o oprávněm prostředku podle části páté občanského soudního řádu, není oprávněn přezkoumávat správnost rozhodnutí pozemkového úřadu, který jako jediný rozhoduje o vlastnictví oprávněných osob podle § 9 odst. 4 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále jen „zákon o půdě“). Otázku duplicitního zápisu vlastnického práva k pozemku ve prospěch původního žalobce a B. H. na straně jedné a dlužníka na straně druhé vyřešil (ve prospěch prvně jmenovaných) Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 7. 11. 2012, č. j. 36 C 39/2012-32, který nabyl právní moci dne 18. 12. 2012.

13. Oproti názoru, z něž vyšel ve zrušujícím usnesení, má odvolací soud nyní za to, že jelikož se bezdůvodné obohacení týkalo celé společné věci (pozemku), původní žalobce byl oprávněn požadovat po žalovaném celé plnění (i za dobu, kdy byl pouze podílovým spoluvlastníkem pozemku) i poté, co zaniklo jeho podílové spoluvlastnictví s B. H. (tím, že mu svůj podíl darovala); z ustanovení § 139 odst. 1 a § 513 obč. zák. neplyne zánik solidarity věřitelů v důsledku zániku podílového spoluvlastnictví.

14. K námitce, že (původní) žalobce v řízení neuplatnil nároky vyplývající ze spoluvlastnictví pozemku (jelikož v žalobě tvrdil, že v rozhodném období byl výlučným vlastníkem pozemku), odvolací soud poukazuje na to, že (původní) žalobce upřesnil žalobní tvrzení v průběhu řízení. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení v plné výši (totiž) dovozoval i z darovací smlouvy, s tím, že předmětem darování nebyl pozemek („věc“), ale spoluvlastnický podíl na pozemku, takže na něj přešla (měla přejít) i práva a povinnosti spojené se společnou věcí, včetně uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení.

15. Na aktivní věcnou legitimaci žalobců nemůže mít vliv opětovné zahrnutí pozemku do majetkové podstaty dlužníka P., a. s., jelikož předmětem sporu je nárok na vydání bezdůvodného obohacení za období od 18. 12. 2011 do 18. 12. 2013, spojený s užíváním pozemku osobou od dlužníka odlišnou.

16. Výše bezdůvodného obohacení žalovaného je představována peněžitou částkou, která odpovídá částkám vynakládaným obvykle v daném místě a čase za užívání věci, zpravidla formou nájmu, a její určení se opírá o znalecký posudek.

17. Odvolací soud souhlasí se závěrem soudu prvního stupně, že žalobcům náleží nárok na vydání bezdůvodného obohacení v plné výši za části B až D pozemku.

18. Oproti soudu prvního stupně odvolací soud dovozuje (opět odlišně od názoru obsaženého ve zrušujícím usnesení), že žalobcům náleží nárok na vydání bezdůvodného obohacení v plné výši i za část A pozemku. Užívání nemovité věci způsobem neumožňujícím rozlišit její části obsazené jednotlivými uživateli, nebo bez vzájemné dohody o způsobu jejího užívání, zakládá solidární odpovědnost obohacených a věřitel je oprávněn požadovat plnění po kterémkoli z nich; srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. [28 Cdo 4334/2019](#).

19. Žalobcům tak vznikl nárok na vydání bezdůvodného obohacení za celé období (od 18. 12. 2011 do 18. 12. 2013) ve výši 1.425.600 Kč. Odvolací soud však shodně se soudem prvního stupně zohlednil, že žalovaný dne 1. 11. 2017 poukázal žalovanému částku 497.805 Kč jako úhradu na jistinu a částku 155.133 Kč jako úhradu na zákonné úroky z prodlení (za dobu od 18. 12. 2013 do 31. 10. 2017). Uhrazení této částky je (i v intencích obsahu dopisu žalovaného z 31. 10. 2017) splněním dluhu ve smyslu ustanovení § 1908 o. z. Odvolací soud proto z částky 1.425.600 Kč odečetl plnění určené na úhradu jistiny a zavázal žalovaného k zaplacení částky 927.795 Kč. Ve zbývajícím rozsahu (co do částky 627.405 Kč a uhrazené části zákonného úroku z prodlení) odvolací soud žalobu zamítl.

20. Přiznání zákonného úroku z prodlení z přisouzené jistiny je odůvodněno ustanovením § 517 obč. zák. a ustanovením § 1 nařízení vlády. Původní žalobce vyzval žalovaného k vydání bezdůvodného obohacení 1. 11. 2013, takže 18. 12. 2013 již byl žalovaný v prodlení s úhradou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

21. Proti rozsudku odvolacího soudu podal dovolání žalobce b/ a žalovaný.

22. Žalobce b/ směřuje dovolání proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že zamítl žalobu ohledně částky 627.405 Kč s konkretizovaným příslušenstvím a proti navazujícím výrokům o nákladech řízení (druhý až čtvrtý výrok napadeného rozhodnutí). Přípustnost dovolání vymezuje na základě ustanovení § 237 o. s. ř. tak, že:

„(...) napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.“

23. Žalobce b/ namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že žalovaného zaváže k úhradě celé žalobou uplatněné částky (včetně příslušenství).

24. V mezích uplatněného dovolacího důvodu žalobce b/ vytýká odvolacímu soudu, že úhradě částky 497.805 Kč žalovaným (1. 11. 2017) přiznal účinky (částečného) splnění dluhu. K tomu argumentuje ve prospěch názoru, že bezdůvodným obohacením nevzniká „závazek“ mezi tím, kdo se obohatil, a tím, komu vznikla újma. Obohacený má povinnost vydat získaný

majetkový prospěch tomu, komu újma vznikla. Vydání bezdůvodného obohacení nelze ztotožňovat se splněním závazku uhradit dlužné nájemné. Žalovaný též neplnil bezpodmínečně. Platbou sledoval výhradně „zastavení“ běhu zákonného úroku. Úmysl částečně „splnit“ dluh projevil žalovaný až 1. 11. 2017.

25. U výroků o nákladech řízení žalobce b/ především polemizuje s posouzením míry úspěšnosti ve sporu.

26. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání žalobce b/ odmítnout, maje za to, že ten řádně nevymezil přípustnost dovolání. Věcně pak neshledává důvod, pro který by platba z 1. 11. 2017 neměla být částečnou úhradou žalobou uplatněné pohledávky.

č. 75

27. Žalovaný směřuje dovolání proti „celému“ napadenému rozhodnutí, vyjma té části prvního výroku, kterou odvolací soud žalobu zčásti zamítl. Přípustnost dovolání vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jakož i právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Žalovaný namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí v dotčeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

28. V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýká žalovaný odvolacímu soudu, že:

[1] Rozhodl o nároku, který nebyl uplatněn žalobou.

[2] Učinil nesprávný skutkový závěr, vyplývající z extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními učiněnými v průběhu soudního řízení a skutkovým závěrem soudu, učiněným na základě těchto skutkových zjištění.

[3] Nesprávně posoudil aktivní legitimaci žalobců při uplatnění práva vyplývajícího z podílového spoluvlastnictví po jeho zrušení.

[4] Nesprávně posoudil aktivní legitimaci žalobců v důsledku nesprávného posouzení vázanosti soudu správním rozhodnutím „o restituci“.

[5] Nesprávně posoudil aktivní legitimaci žalobců uplatňovat práva vyplývající z vlastnictví nemovité věci v době, kdy je sepsána do „majetkové podstaty“ třetí osoby.

[6] Nesprávně posoudil aktivní legitimaci žalobců v situaci, kdy je zpochybněno jejich vlastnické právo v jiném řízení.

29. Z výše formulovaných právních otázek má dovolatel otázky č. 3 a 4 za dovolacím soudem neřešené a otázky č. 1, 5 a 6 za otázky, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu; otázku č. 2 v dotčených souvislostech nezmiňuje. V podrobnostech pak k těmto otázkám argumentuje následovně:

K otázce č. 1 (K překročení žalobou uplatněného nároku soudem).

30. Potud žalovaný namítá, že podle obsahu žaloby a vyjádření z 12. 6. 2014 původní žalobce neuplatnil nárok na vydání bezdůvodného obohacení z titulu spoluvlastnictví pozemku, ale celou dobu vystupoval jako jeho výlučný vlastník. Odvolací soud však přiznal žalobcům nárok z titulu podílového spoluvlastnictví, včetně podílu připadajícího na podíl B. H., jenž nebyl předmětem žaloby.

K otázce č. 2 (K extrémnímu nesouladu mezi skutkovými zjištěními a skutkovým závěrem).

31. K otázce č. 2 argumentuje žalovaný tak, že průběh řízení byl v konečné fázi významným způsobem ovlivněn několika změnami právního názoru odvolacího soudu. Ve zrušujícím usnesení odvolací soud formuloval tyto závěry:

[1] (K uplatnění nároku za B. H.): „Za dobu od 18. 12. 2013 do 24. 7. 2013 může (žalobce) uplatňovat nároky na vydání bezdůvodného obohacení jen v rozsahu jeho podílu na předmětné nemovitosti.“

[2] (K úhradě za užívání účelové komunikace): „Přihlédnout je však třeba i k tomu, že tato komunikace je mimo žalovaného užívána též dalšími subjekty, takže žalovaný se bude na náhradě za bezdůvodné obohacení podílet jen z poměrné části.“

[3] (K obvyklé ceně za užívání účelové komunikace): „(...) obvyklá cena nájmu pozemku sloužícího jako účelová komunikace nemůže být podle názoru odvolacího soudu shodná s vyšší nájmu za pozemky sloužící k podnikatelským účelům jedinému subjektu.“

Změnu právních názorů ad [1] a [2] oznámil odvolací soud až při druhém odvolacím jednání v průběhu druhého odvolacího řízení (18. 3. 2021). Změnu právního názoru ad [3] promítl odvolací soud až do napadeného rozhodnutí. Těmito postupy a překvapivými změnami právního názoru odvolacího soudu v samotném závěru řízení došlo k významnému ovlivnění průběhu řízení.

K otázce č. 3 (K uplatnění práva spoluvlastníkem po zrušení spoluvlastnictví).

32. Potud žalovaný vytýká odvolacímu soudu, že ač soudy v řízení vycházely z jiného názoru na způsob uplatnění nároku spoluvlastníkem, odvolací soud názor posléze změnil. Žalovaný proti odvolacímu soudu míní, že z textu § 139 odst. 1 obč. zák. vyplývá, že se vztahuje pouze na situace, kdy existuje „společná věc“, jejíž vlastníky lze označit za „spoluvlastníky“. Žalovaný nevidí důvod, pro který by měla jedna osoba uplatňovat u soudu práva druhé osoby v době, kdy už nemají žádný vztah ke společné věci.

K otázce č. 4 (K vázanosti soudu správním rozhodnutím).

33. Žalovaný připomíná, že v průběhu celého řízení zpochybňoval vlastnictví původního žalobce (a jeho právních nástupců) k pozemku. Postup odvolacího soudu (jenž se touto otázkou odmítl zabývat, maje za závazné rozhodnutí pozemkového úřadu) má žalovaný za nesprávný dovoláváje se závěrů usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. [III. ÚS 816/10](#) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže)

dostupné na webových stránkách Ústavního soudu], podle nichž restituční rozhodnutí není pro obecné soudy závazné.

K otázce č. 5 (K účinkům soupisu pozemku do majetkové podstaty dlužníka).

34. Žalovaný poukazuje na to, že v průběhu řízení byl pozemek sepsán do majetkové podstaty dlužníka. S přihlédnutím k ustanovení § 228 písm. a/ a § 229 odst. 3 písm. c/ zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), odtud dovozuje, že žalobci tím pozbyli aktivní věcnou legitimitaci k uplatnění požadovaného nároku.

K otázce č. 6 (K účinkům zpochybnění vlastnictví žalobců v jiném řízení).

35. V návaznosti na argumentaci k otázce č. 5 žalovaný namítá, že soupis pozemku do majetkové podstaty dlužníka zpochybnil vlastnické právo žalobců k pozemku (které je předmětem řízení o vyloučení pozemku z majetkové podstaty dlužníka). Odvolací soud měl řízení (proto) přerušit.

III.

Přípustnost dovolání

36. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

37. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaných dovolání.

38. Dovolání nesměřují proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda jsou přípustná podle § 237 o. s. ř.

39. Žalobce b/ výslovně podal dovolání i proti druhému až čtvrtému výroku napadeného rozhodnutí (o nákladech řízení). V tomto rozsahu však přípustnost dovolání vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. Nejvyšší soud proto potud odmítl dovolání žalobce b/ bez dalšího podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřipustné.

40. Ve zbývající části (tedy v rozsahu, v němž směřovalo proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl co do částky 627.405 Kč s příslušenstvím, Nejvyšší soud odmítl dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož potud dovolatel způsobem odpovídajícím požadavku ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. nevymezil důvod přípustnosti dovolání a v dovolacím řízení pro tuto vadu nelze pokračovat.

41. Podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. je obligatorní náležitostí dovolání požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako v této věci), je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř. (či jeho části).

42. K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sb. rozh. obč., které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněné níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu. Srov. ostatně též stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 45/16](#), uveřejněné pod číslem 460/2017 Sb.

43. Údaj o tom, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, se z dovolání (posuzováno podle jeho obsahu) nepodává. Žalobce b/ se v rozporu s výše uvedeným omezil (v článku II. dovolání) na pouhou citaci textu § 237 o. s. ř., přičemž přípustnost dovolání není řádně vymezena ani v dalších částech dovolání. Nejvyššímu soudu pak ani z úřední činnosti není známa žádná judikatura, která by platbu na úhradu bezdůvodného obohacení nepokládala za (částečnou) úhradu (splnění) dluhu jen proto, že k ní došlo až v průběhu sporu o úhradu bezdůvodného obohacení. Ostatně, argument žalobce b/, že nároku (pohledávce) z titulu bezdůvodného obohacení neodpovídá „závazek“ (dluh), k jehož úhradě je obohacený povinen, odporuje jak dikci § 488 obč. zák., tak ustálené judikatuře k bezdůvodnému obohacení (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. [28 Cdo 5970/2016](#), uveřejněného pod číslem 18/2019 Sb. rozh. obč.).

č. 75

44. Žalovaný rovněž podal dovolání proti „celému“ napadenému rozhodnutí (vyjma té části prvního výroku, kterou odvolací soud žalobu zčásti zamítl), tedy i proti druhému až čtvrtému výroku napadeného rozhodnutí (o nákladech řízení). V tomto rozsahu však přípustnost dovolání opět vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. Nejvyšší soud proto potud odmítl dovolání žalovaného bez dalšího podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřipustné.

45. Ve zbývající části (tedy v rozsahu, v němž směřovalo proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě vyhověl co do částky 927.795 Kč s příslušenstvím) je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. V posouzení otázky č. 3 jde o věc dovolacím soudem výslovně neřešenou, v posouzení otázky č. 4 o věc dovolacím soudem zčásti neřešenou a v posouzení otázek č. 5 a 6 je napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu.

46. Otázky č. 1 a 2 se týkají tzv. jiných vad řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), takže Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se (poté, co dovolání připustil pro řešení otázek č. 3 až 6) samostatně přípustností dovolání k otázkám č. 1 a 2; s námitkami vznesenými v souvislosti s těmito otázkami se vypořádá v mezích přípustného dovolání.

IV.

Důvodnost dovolání

47. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšel odvolací soud):

48. Pozemkový úřad rozhodnutím ze dne 25. 1. 2005 určil, že (spolu)vlastníky předmětného pozemku jsou původní žalobce a B. H.

49. Rozsudkem ze dne 7. 11. 2012, č. j. 36 C 39/2012-32 (který nabyl právní moci 18. 12. 2012) Městský soud v Brně ve sporu vedeném původním žalobcem a B. H. proti dlužníku určil, že (spolu)vlastníky pozemku jsou původní žalobce a B. H.

50. Darovací smlouvou ze dne 25. 7. 2013 B. H. (jako dárce) darovala původnímu žalobci (jako obdarovanému) svůj podíl na pozemku. Právní účinky vkladu vlastnického práva původního žalobce k předmětnému podílu do katastru nemovitostí nastaly 25. 7. 2013.

51. Usnesením ze dne 15. 10. 2012 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), Krajský soud v Brně (dále též jen „insolvenční soud“) [mimo jiné] zjistil úpadek dlužníka a jeho insolvenční správkyň ustanovil Mgr. I. R.

52. Znalecký posudek znalce Ing. J. B. ze dne 4. 11. 2016 (ve znění dodatku č. 1 ze dne 7. 10. 2018) určil výši obvyklého nájemného za užívání pozemku v rozhodném období částkou 110 Kč/m²/rok.

53. Podle aktualizovaného soupisu majetkové podstaty dlužníka datovaného 4. 6. 2019, sepsala insolvenční správkyň dlužníka pozemek do majetkové podstaty dlužníka dne 8. 3. 2019 (B-499 insolvenčního spisu dlužníka).

54. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, zákona o půdě a insolvenčního zákona:

§ 3028 o. z.

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 139 (obč. zák.)

(1) Z právních úkonů týkajících se společné věci jsou oprávněni a povinni všichni spoluvlastníci společně a nerozdílně.

(2) O hospodaření se společnou věcí rozhodují spoluvlastníci většinou, počítanou podle velikosti podílů. Při rovnosti hlasů nebo nedosáhne-li se většiny anebo dohody, rozhodne na návrh kteréhokoliv spoluvlastníka soud.

(3) Jde-li o důležitou změnu společné věci, mohou přehlasovaní spoluvlastníci žádat, aby o změně rozhodl soud.

§ 451 (obč. zák.)

(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat.

(2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.

§ 513 (obč. zák.)

Je-li dlužník zavázán ke stejnému plnění několika věřitelům, kteří jsou podle zákona, podle rozhodnutí soudu nebo podle smlouvy vůči němu oprávněni společně a nerozdílně, může kdokoli z věřitelů žádat celé plnění a dlužník je povinen splnit v celém rozsahu tomu, kdo o plnění požádá první.

č. 75

§ 514 (obč. zák.)

Splnil-li dlužník celý závazek jednomu z věřitelů, kteří jsou vůči němu oprávněni společně a nerozdílně, nemohou již ostatní od něj nic žádat.

§ 9 (zákona o půdě)

(...)

(4) Nedojde-li k dohodě podle odstavce 1, rozhodne o vlastnictví oprávněné osoby k nemovitosti pozemkový úřad.

(...)

§ 212a (o. s. ř.)

(...)

(3) K novým skutečnostem nebo důkazům (§ 205a a 211a) odvolací soud smí přihlédnout, jen když byly uplatněny.

(...)

§ 205 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) Majetek jiných osob než dlužníka náleží do majetkové podstaty, stanoví-li to zákon, zejména jde-li o plnění z neúčinných právních úkonů. Pro účely zpeněžení se na takový majetek pohlíží jako na majetek dlužníka.

§ 217 (insolvenčního zákona)
Pořízení soupisu

(1) Soupis majetkové podstaty (dále jen „soupis“) je listinou, do níž se zapisuje majetek náležející do majetkové podstaty. Jakmile dojde k zápisu do soupisu, lze se zapsanými majetkovými hodnotami nakládat jen způsobem stanoveným tímto zákonem; učinit tak může jen osoba s dispozičními oprávněními. Soupis provádí a soustavně doplňuje insolvenční správce v průběhu insolvenčního řízení, a to podle pokynů insolvenčního soudu a za součinnosti věřitelského výboru. Tato jeho povinnost nezaniká uplynutím doby.

(2) Insolvenční správce vyřadí ze soupisu majetkové hodnoty, o kterých v průběhu insolvenčního řízení vyjde najevo, že nenáleží do majetkové podstaty; to platí bez zřetele k tomu, že v době vyřazení se již osoba, která má z vyřazení prospěch, nemůže domáhat vyloučení těchto majetkových hodnot z majetkové podstaty. Učiní tak po projednání s věřitelským výborem a poté, co vyrozumí insolvenční soud; tím není vyloučena možnost opětovného soupisu vyřazených majetkových hodnot do majetkové podstaty.

č. 75

55. Ve shora uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí ustanovení § 3028 odst. 1 a 3 o. z. beze změny od 1. 1. 2014. Citovaná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve výše uvedené podobě (pro věc opět rozhodné) platila již 18. 11. 2011 (počátek rozhodného období) a do 1. 1. 2014, kdy byl zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, nedoznala změn. Ustanovení § 9 odst. 4 zákona o půdě platí v citované podobě beze změn od rozhodnutí pozemkového úřadu (od 25. 1. 2005). Ustanovení § 212a odst. 3 o. s. ř. platí v citované podobě beze změn od 1.1. 2014).

56. Pro poměry insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka je pak rozhodným insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019 [srov. článek II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], čemuž odpovídají i shora citovaná ustanovení insolvenčního zákona.

57. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K rozhodnému právu

58. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že jelikož ze zjištěného skutkového stavu plyne, že je uplatňováno právo na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého obohacenému na úkor ochuzeného plněním bez právního důvodu v době před 1. lednem 2014

(v době od 18. 12. 2011 do 18. 12. 2013), uplatní se při zkoumání důvodu vzniku, výše, způsobu uplatnění a (částečného) zániku předmětného nároku v dané věci (při absenci jiného ujednání smluvních stran v době od 1. 1. 2014) nadále právní úprava účinná do 31. 12. 2013 (§ 3028 odst. 1 a 3 o. z.), tedy především výše citovaná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. [28 Cdo 2327/2016](#), nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. [29 Cdo 1609/2020](#), uveřejněného v časopise Vybraná judikatura, číslo 3, ročníku 2022, pod číslem 23. Soud prvního stupně proto pochybil, jestliže v dané věci odkazoval (pro účely částečného zániku dluhu splněním) na ustanovení § 1932 o. z. a (při určení příslušenství) na ustanovení „1917 o. z.“ (zřejmě míněno jiné ustanovení) Odvolací soud pak pochybil, jestliže ohledně částečného zániku závazku (dluhu) splněním odkázal na ustanovení § 1908 o. z. Žádné z těchto pochybení však nemělo vliv na výslednou podobu výroku rozhodnutí.

K otázce č. 1 (K překročení žalobou uplatněného nároku soudem).

59. Judikatura Nejvyššího soudu je dlouhodobě ustálena v závěru, že v tzv. sporném řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou, tedy tím, jak žalobce vymezil předmět řízení. Předmět řízení žalobce vymezuje v žalobě vylíčením skutečností (skutkových tvrzení), jimiž uvádí skutkový děj, na jehož základě žalobním petititem uplatňuje svůj nárok, či jinak řečeno nárok uplatněný žalobou je vymezen vylíčením skutkových okolností, z nichž žalobce nárok dovozuje (právní důvod nároku), a žalobním návrhem (petitem). Rozhodujícími skutečnostmi se přitom (ve smyslu ustanovení § 79 odst. 1 věty druhé o. s. ř.) rozumí údaje, které jsou zcela nutné k tomu, aby bylo jasné, o čem a na jakém podkladě má soud rozhodnout. Neuvede-li žalobce v žalobě všechna potřebná tvrzení, významná podle hmotného práva, nejde o vadu žaloby, která by bránila pokračování v řízení (§ 43 odst. 2 o. s. ř.), jestliže v ní vylíčil alespoň takové rozhodující skutečnosti, kterými byl vymezen předmět řízení po skutkové stránce. Jinak řečeno, skutkové okolnosti, z nichž lze usuzovat na existenci žalobou uplatněného nároku, musí být v žalobě vylíčeny tak, aby v žalobě popsaný skutek (skutkový děj), umožňoval jednoznačnou individualizaci žalobcovy nároku, to jest nemožnost jeho záměny s jiným skutkem. Srov. k tomu shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2002, sp. zn. [21 Cdo 370/2002](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2002, pod číslem 209, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. [29 Odo 186/2002](#), uveřejněné pod číslem 1/2004 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. [22 Cdo 4272/2007](#), uveřejněný pod číslem 25/2010 Sb. rozh. obč.

60. Ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. vymezuje obsahové, a nikoli formální náležitosti žaloby. Tyto náležitosti je třeba v žalobě uvést takovým způsobem, aby z jejího obsahu jednoznačně vyplývaly, popřípadě aby je bylo možné bez jakýchkoliv pochybností z textu žaloby dovodit. Nezáleží však na tom, v jakém pořadí nebo uspořádání jsou v žalobě uvedeny (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. [29 Odo 421/2002](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročníku 2002, pod číslem 210, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2019, sen. zn. [29 ICdo 108/2017](#), uveřejněný pod číslem 31/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 31/2020“).

61. S otázkou č. 1 se odvolací soud vypořádal (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 14. shora a odstavec 7. odůvodnění napadeného rozhodnutí) v návaznosti na uplatněná žalobní tvrzení v souladu s citovanou judikaturou. Vytýkanou vadou tedy řízení postiženo není.

K otázce č. 2 (K extrémnímu nesouladu mezi skutkovými zjištěními a skutkovým závěrem).

62. Ačkoliv žalovaný u otázky č. 2 ohlašuje, že argumentace k ní snesená má dokládat extrémní nesoulad mezi „skutkovými zjištěními a skutkovým závěrem“, jím uplatněné argumenty se nevyslovují k rozporu mezi skutkovými zjištěními a skutkovým závěrem soudů ani v rovině pouhého tvrzení. Pojímáno skutečným obsahem argumentace k této otázce (srov. reprodukci dovolání v odstavci 31. shora), žalovaný potud vytýká odvolacímu soudu, že se v napadeném rozhodnutí ve třech podstatných právních otázkách odchýlil (v neprospěch žalovaného) od závazného právního názoru obsaženého v jeho zrušujícím usnesení ze dne 12. 4. 2018, maje tyto změny právního názoru za „překvapivé“.

63. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že již v rozsudku ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. [28 Cdo 3342/2007](#), uveřejněném pod číslem 80/2008 Sb. rozh. obč., vysvětlil, že odvolací soud může změnit svůj právní názor vyjádřený v předchozím zrušujícím usnesení (a případně potvrdit rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž ten jeho dřívější právní názor nerespektoval). K závěru tohoto rozhodnutí se Nejvyšší soud přihlásil např. též v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. [31 Cdo 3161/2008](#), uveřejněnému pod číslem 73/2009 Sb. rozh. obč.

64. K tvrzené „překvapivosti“ napadeného rozhodnutí pro onu změnu právního názoru, Nejvyšší soud připomíná, že sám žalovaný poukazuje na to, že o změně právního názoru u dvou ze tří jím označených právních otázek informoval odvolací soud účastníky při odvolacím jednání, jež se konalo 18. 3. 2021 (srov. opět reprodukci dovolání v odstavci 31. shora), čemuž odpovídá i protokol o jednání před odvolacím soudem (č. l. 488), přičemž žalovaný na toto vyrozumění reagoval žádostí o odročení jednání „minimálně o jeden měsíc“ (aby se mohl řádně vyjádřit), což následně (poté, co odvolací soud jeho žádosti vyhověl) také učinil (podáním datovaným 9. 4. 2021, č. l. 495-496). Důvod být (stále) „překvapen“ řešením těchto otázek tedy žalovaný v době, kdy odvolací soud o věci rozhodoval, neměl.

65. K námitce žalovaného, že změnu právního názoru u třetí otázky (k obvyklé ceně za užívání účelové komunikace) projevil odvolací soud až v napadeném rozhodnutí, Nejvyšší soud uvádí, že ze zrušujícího usnesení odvolacího soudu ze dne 12. 4. 2018 i z toho, jak toto usnesení interpretoval (chápal) v dotčeném ohledu soud prvního stupně v rozsudku ze dne 14. 11. 2018 (srov. odstavec 3. odůvodnění tohoto rozsudku), je zjevné, že odvolací soud potud neměl za dostatečné závěry znaleckého dokazování. Závěr, že částka 110 Kč/m²/rok je v dané věci určující i jako obvyklá cena nájmu pozemku sloužícího jako účelová komunikace, není důsledkem „změny právního názoru“ odvolacího soudu, nýbrž vzešel z doplnění dokazování u soudu prvního stupně (z dodatku č. 1 znaleckého posudku ze dne 7. 10. 2018), jak je promítnuto v odstavci 8. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně ze dne 14. 11. 2018. Odvolací soud tedy potud pouze přitakal určení výše bezdůvodného obohacení v rozsudku soudu prvního stupně po doplnění znaleckého posudku. Tímto postupem žalovaný též nemohl být „překvapen“.

K otázce č. 3 (K uplatnění práva spoluvlastníkem po zrušení spoluvlastnictví).

66. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, že podíloví spoluvlastníci nemovitosti jsou z právních úkonů týkajících se společné věci oprávněni a povinni vůči jiným osobám společně a nerozdílně. Ve sporech s jinými osobami má každý z podílových spoluvlastníků ohledně společné věci právo uplatnit společnou (solidární) pohledávku (nebo její část) samostatně (nezávisle na ostatních) žalobou u soudu. Učinit tak ale může jen do doby, než bylo vykonáno tzv. právo předstihu (prevence). Poté, co jeden z podílových spoluvlastníků (solidárních věřitelů) požádá o plnění (nebo uplatní pohledávku z titulu bezdůvodného obohacení vzniklého třetí osobě užíváním věci v podílovém spoluvlastnictví proti této osobě žalobou u soudu), již nemůže další podílový spoluvlastník (další solidární věřitel) požadovat po dlužníku plnění a dlužník není ani oprávněn mu plnit. Podílový spoluvlastník (solidární věřitel), který vykonal právo předstihu (prevence), se tak stává jediným věřitelem vůči dlužníku a ostatní věřitelé ztrácejí právo pohledávku uplatnit, i když nebyla splněna.

č. 75

67. Závazek (dluh) tak zaniká splněním dluhu tomu podílovému spoluvlastníku (solidárnímu věřiteli), který o plnění požádal první. Uplatní-li podílový spoluvlastník (solidární věřitel) pouze část pohledávky, mohou ji do zbytku uplatnit ostatní podíloví spoluvlastníci (solidární věřitelé). Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2008, sp. zn. [30 Cdo 4713/2007](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2012, sp. zn. [29 Cdo 1702/2010](#), uveřejněný pod číslem 111/2012 Sb. rozh. obč., jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2015, sp. zn. [28 Cdo 2116/2014](#).

68. Platí dále, že nárok na vydání (zaplacení) bezdůvodného obohacení je nárokem závazkovým (obligačním), nikoli nárokem věcně právním; srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. [22 Cdo 216/2011](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 12, ročníku 2013, pod číslem 159, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2016, sp. zn. [28 Cdo 930/2015](#). Užívá-li určitá osoba bez právního důvodu nemovitou věc, obohacuje se tím zásadně [nemá-li právo přednostně věc užívat třetí osoba (např. oprávněný z věcného břemene nebo nájemce)] na úkor vlastníka věci. Jen proto, že později [po vzniku práva ochuzeného na vydání (zaplacení) bezdůvodného obohacení] dojde (např. již v průběhu sporu o zaplacení bezdůvodného obohacení) ke změně vlastníka věci (např. na základě kupní nebo darovací smlouvy), jejímž užíváním se určitá osoba obohacovala, nepřechází právo takovou pohledávku vymáhat na nového vlastníka věci; osobou aktivně věcně legitimovanou k vymáhání pohledávky je nadále ten, na jehož úkor se určitá osoba obohacovala užíváním věci v době vzniku pohledávky. Řečené platí nejen tam, kde ochuzeným byl výlučný vlastník věci užívané bez právního důvodu, nýbrž i tam, kde se určitá osoba takto obohacovala užíváním věci vlastněné společně několika osobami (věci nacházející se ve společném jmění manželů nebo věci nacházející se v podílovém spoluvlastnictví více osob).

69. Lze tedy shrnout, že obohatila-li se určitá osoba užíváním věci bez právního důvodu na úkor podílových spoluvlastníků věci, pak podílový spoluvlastník (ochuzený) zůstává solidárním věřitelem pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení (spolumajitelem pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení, kterou je oprávněn vymáhat vůči obohacenému společně a nerozdílně s ostatními spolumajiteli pohledávky) i poté, co svůj spoluvlastnický podíl převedl na jinou osobu.

70. V poměrech dané věci z výše formulovaných závěrů plyne, že aktivní věcná legitimace původního žalobce (ochuzeného) k vymáhání pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení vzniklého tím, že žalovaný (obohacený) užíval pozemek bez právního důvodu, se pro část rozhodného období (od 25. 7. 2013 do 18. 12. 2013) pojí s jeho výlučným vlastnictvím pozemku (v době vzniku onoho bezdůvodného obohacení). Pro zbývající část rozhodného období (od 18. 12. 2011 do 24. 7. 2013) se aktivní věcná legitimace původního žalobce (ochuzeného) k vymáhání pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení vzniklého tím, že žalovaný (obohacený) užíval pozemek bez právního důvodu, odvíjí od jeho rovnodílného spoluvlastnictví pozemku (s B. H.). Pohledávku, která takto původnímu žalobci a B. H. vznikla, mohl jako pohledávku, z níž byli vůči žalovanému (obohacenému) oprávněni (v souladu s § 139 odst. 1 obč. zák. a § 513 obč. zák.) společně a nerozdílně, uplatnit kterýkoli z podílových spoluvlastníků. Okolnost, že B. H. s účinností k 25. 7. 2013 darovala spoluvlastnický podíl původnímu žalobci (a ten podal žalobu v roce 2014) neměla pro vymezené období žádný vliv na (solidární) povahu pohledávky a na osoby majitelů pohledávky. Podáním žaloby pak původní žalobce uplatnil právo předstihu (prevence), takže B. H. jako další solidární věřitel (spolumajitelka pohledávky pro vymezené období) poté již nebyla oprávněna požadovat po žalovaném (obohaceném) plnění a žalovaný (obohacený) poté již ani nebyl oprávněn jí plnit.

71. Dovolání tak ani potud není opodstatněné.

K otázce č. 4 (K vázanosti soudu správním rozhodnutím).

72. Judikatura Nejvyššího soudu je dlouhodobě ustálena v závěru, že rozhodnutí správního orgánu o vydání nemovitosti osobě oprávněné k restituci nemůže mít vliv na existenci vlastnického práva toho, kdo nebyl účastníkem restitučního řízení. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2013, sp. zn. [28 Cdo 3048/2012](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2018, sp. zn. [28 Cdo 5678/2017](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2022, sp. zn. [28 Cdo 232/2021](#). Nejde tedy o věc dovolacím soudem neřešenou, jak dovozoval žalovaný. Napadené rozhodnutí pak (oproti mínění žalovaného) této judikatuře neodporuje. Úsudek odvolacího soudu, že pozemkový úřad jako jediný rozhoduje o vlastnictví oprávněných osob podle § 9 odst. 4 zákona o půdě, odpovídá dikci uvedeného ustanovení a závěrům judikatury se neprotiví. S námitkou, že vlastníkem pozemku je někdo jiný (dlužník) se odvolací soud vypořádal poukazem na pravomocný rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2012.

73. Dovolání tak potud též není opodstatněné.

K otázce č. 5 (K účinkům soupisu pozemku do majetkové podstaty dlužníka) a k otázce č. 6 (K účinkům zpochybnění vlastnictví žalobců v jiném řízení).

74. U otázek č. 5 a 6 argumentuje žalovaný insolvenčními souvislostmi, maje za to, že soupisem pozemku do majetkové podstaty dlužníka pozbyli žalobci aktivní věcnou legitimaci k uplatnění požadovaného nároku (otázka č. 5) a že v situaci, kdy probíhá řízení o vyloučení pozemku z majetkové podstaty dlužníka, měl odvolací soud řízení přerušit (otázka č. 6).

75. Nejvyšší soud shrnul v rozsudku ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. [29 Cdo 683/2011](#), uveřejněném pod číslem 116/2016 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 116/2016“), že prostřednictvím

vylučovací žaloby podané podle § 225 insolvenčního zákona se pro poměry insolvenčního řízení s definitivní platností vymezuje příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě dlužníka. Na majetek sepsaný do majetkové podstaty dlužníka se po dobu trvání účinků soupisu pohlíží jako na majetek dlužníka bez zřetele k tomu, že jeho vlastníkem je jiná osoba (srov. § 205 odst. 4 insolvenčního zákona). Je-li osobou s dispozičními oprávněními [jako v tomto případě, kdy je úpadek dlužníka řešen konkursem (§ 229 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona)], je insolvenční správce i v průběhu sporu o vyloučení majetku ze soupisu majetkové podstaty oprávněn takový majetek držet, užívat a požívat jeho plody a užitky (například jej pronajímat a inkasovat nájemné), a to bez zřetele k tomu, zda je dlužník (skutečně) vlastníkem takového majetku.

76. Podle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu dále platí, že spor o příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě zahájený vylučovací žalobou se v řadě případů projevuje i jako spor o vlastnictví tohoto majetku. Je tomu tak tehdy, je-li důvodem soupisu i skutečnost, že insolvenční správce má za to, že vlastníkem majetku je (insolvenční) dlužník, čemuž oponuje vylučovatel (žalobce) argumentem, že vlastníkem majetku je on (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. [29 ICdo 169/2017](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročníku 2020, pod číslem 95, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2021, sen. zn. [29 ICdo 21/2019](#), uveřejněný pod číslem 98/2021 Sb. rozh. obč.

77. V návaznosti na výše shrnutou judikaturu lze uvést, že zčásti nepřesné jsou ve vztahu k účinkům soupisu pozemku do majetkové podstaty dlužníka jak úvahy odvolacího soudu, tak úvahy žalovaného. Jelikož (jak vysvětleno výše při odpovědi na otázku č. 3) pozdější změny vlastníka věci, jejímž užíváním bez právního důvodu se určitá osoba obohatila, samy o sobě nevedou ke ztrátě aktivní věcné legitimace k vymáhání pohledávky z titulu bezdůvodného obohacení ochuzeným, na jehož úkor se ona osoba obohacovala před změnou vlastnictví, není pro řešení otázky č. 5 sama o sobě rozhodná okolnost, že věc byla sepsána do majetkové podstaty a že od okamžiku, kdy se soupis stal účinným, se na takovou věc pohlíží jako na majetek dlužníka (§ 205 odst. 4 insolvenčního zákona), se kterým je oprávněna nakládat jen osoba s dispozičními oprávněními (§ 217 odst. 1 insolvenčního zákona) [jak nepřesně usuzuje žalovaný]. Podstatný tu je (a v tom jsou nepřesné úvahy odvolacího soudu) důvod soupisu; ten totiž může mít původ (tam, kde půjde o střet práva vlastnického) i ve skutečnostech, které předcházely období, za které je požadováno bezdůvodné obohacení. V takovém případě by ovšem soupis mohl mít vliv i na posouzení otázky, kdo je (jako skutečný vlastník věci v rozhodném období) osobou oprávněnou vymáhat po žalovaném bezdůvodné obohacení.

78. Ze spisu se podává, že úvahy na téma účinků soupisu měly původ ve vyrozumění o zahrnutí pozemku soupisu ze dne 11. 3. 2019, adresovaném insolvenční správce dlužníka původnímu žalobci (v té době již zemřelému), založeném ve fotokopii na č. l. 427 (tomuto údaji odpovídá i aktualizovaný soupis majetkové podstaty dlužníka datovaný 4. 6. 2019 (B-499 insolvenčního spisu). Samotné vyrozumění pak (v rozporu se závěry, jež k ustanovení § 224 odst. 1 insolvenčního zákona a k ustanovení § 13a odst. 1 písm. d/ vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, v rozhodném znění, Nejvyšší soud formuloval v usnesení ze dne 12. května 2022,

sen. zn. [29 ICdo 68/2020](#)) neobsahuje důvod (odůvodnění) zahrnutí věci do soupisu majetkové podstaty dlužníka.

79. Skutečnost, podle které došlo (8. 6. 2019) k soupisu pozemku do majetkové podstaty dlužníka, tedy byla skutečností nastalou (až) v průběhu (druhého) odvolacího řízení v této věci. K takovým skutečnostem (stejně jako k novým důkazům) lze přihlídnout, jen když byly v odvolacím řízení uplatněny některým z účastníků řízení (§ 212a odst. 3 o. s. ř.) [srov. shodně např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněný pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. [31 Cdo 1475/2020](#), uveřejněný pod číslem 58/2021 Sb. rozh. obč.].

č. 75

80. Žalovaný (jako odvolatel) skutečnost, že pozemek byl v průběhu odvolacího řízení sepsán do majetkové podstaty dlužníka, uplatnil (a kopii vyrozumění o soupisu odvolacímu soudu předložil) podáním (zdůvodněním odvolání) datovaným 28. 5. 2019 (č. l. 422 až 424) a tamtéž ji spojil s výhradou, že (původní) žalobce za této situace není aktivně věcně legitimován k jakýmkoli jednáním souvisejícím s pozemkem. Při odvolacím jednání, jež se konalo 24. září 2020, žalovaný prohlásil, že (u vědomí, že soupis pozemku do majetkové podstaty zpochybňuje vlastnictví žalobců) respektuje závěry, jež odvolací soud dříve vyslovil k otázce vlastnictví pozemku a také závěr odvolacího soudu ve vztahu k aktivní věcné legitimaci žalobce na vydání bezdůvodného obohacení za období, kdy spoluvlastnicí byla B. H. (srov. č. l. 461 p. v.). Při odvolacím jednání, jež se konalo 4. 5. 2021, žalovaný naopak prohlásil, že (v důsledku soupisu do majetkové podstaty dlužníka) nemají žalobci k pozemku dispoziční právo a nemohou vymáhat ani plnění (srov. č. l. 501 p. v.).

81. Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sen. zn. [29 ICdo 11/2014](#), uveřejněného pod číslem 25/2017 Sb. rozh. obč., se podává, že tam, kde tomu nebrání příslušné ustanovení insolvenčního zákona nebo jiného právního předpisu, zavazuje výsledek sporů, jež byly vůči dlužníku pravomocně skončeny před zahájením insolvenčního řízení nebo smluvní ujednání sjednané dlužníkem před zahájením insolvenčního řízení, zásadně i insolvenčního správce, na kterého přešlo prohlášením konkursu na majetek (insolvenčního) dlužníka právo nakládat s majetkovou podstatou, což prostřednictvím tam učiněného odkazu na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2009, sp. zn. [29 Cdo 124/2008](#), uveřejněného pod číslem 94/2010 Sb. rozh. obč., platí i pro výsledek sporu o určení vlastnictví.

82. V situaci, kdy odvolací soud pro účely sporu o vlastnické právo mezi původním žalobcem a B. H. na straně jedné a dlužníkem na straně druhé vyšel z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2012, který nabyl právní moci dne 18. 12. 2012, tedy předtím, než insolvenční soud (poprvé) prohlásil konkurs na majetek dlužníka (16. 1. 2013) a kdy skutečnost, že pozemek byl sepsán do majetkové podstaty dlužníka (8. 3. 2019), sama o sobě nemá vliv (bez údaje o důvodu soupisu) na legitimaci k vymáhání pohledávky, tedy odvolací soud nepochybil, jestliže dospěl k závěru, že aktivní věcná legitimace k vymáhání pohledávky zůstala zachována žalobcům. Důvod soupisu, který by (teprve) mohl obsahovat skutečnost zpochybňující věcnou legitimaci žalobců, žalovaný v odvolacím řízení neuplatnil (§ 212a odst. 3 o. s. ř.). Řečené se shodným způsobem promítá i do odpovědi na otázku č. 6 (spor o účinky soupisu vyvolaný vylučovací žalobou nedává bez uplatnění důvodu soupisu odpověď na otázku, zda takovým sporem mohla být zasažena věcná legitimace žalobců).

83. Dovolání tak ani potud není důvodné.

84. Jen pro úplnost (bez vlivu na výsledek dovolacího řízení) Nejvyšší soud uvádí, že podle údajů z insolvenčního rejstříku se obě otázky položené žalovaným staly bezpředmětnými ještě před sepisem dovolání, jelikož insolvenční soud usnesením ze dne 16. 7. 2021, které nabylo právní moci dne 19. 7. 2021, souhlasil s vynětím pozemku z majetkové podstaty dlužníka. Srov. ostatně dále i usnesení ze dne 14. 9. 2021, č. j. 70 ICm 1483/2019-200 (které nabylo právní moci 6. 10. 2021), jímž insolvenční soud zastavil (pro zpětvzetí) řízení o vylučovací žalobě.

85. Jelikož ze spisu se nepodávají ani jiné (než žalovaným uplatněné a dovolacím soudem vypořádané) vady řízení dle § 242 odst. 3 o. s. ř., Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání žalovaného ve zbývajících částech zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

86. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1, § 142 odst. 1 a § 146 odst. 3 o. s. ř.

87. Dovolání žalobce b/ bylo odmítnuto, čímž žalovanému vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení. Ty v dané věci sestávají z odměny advokáta za jeden úkon právní služby (vyjádření k dovolání ze dne 2. 12. 2021) určené podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarifu), ve znění účinném do 7. 12. 2021. Advokátu žalovaného přísluší za tento úkon právní služby mimosmluvní odměna dle § 11 odst. 1 písm. k/ advokátního tarifu. Tarifní hodnotou věci je ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 advokátního tarifu částka 627.405 Kč. Tomu odpovídá (dle § 7 bodu 6. advokátního tarifu) mimosmluvní odměna ve výši 10.820 Kč. Spolu s náhradou hotových výdajů dle § 13 odst. 4 advokátního tarifu ve výši 300 Kč jde o částku 11.120 Kč. S připočtením náhrady za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 2.335,20 Kč (§ 137 odst. 3 o. s. ř.) jde celkem o částku 13.455,20 Kč, kterou Nejvyšší soud přiznal žalovanému k tíži žalobce b/.

88. Dovolání žalovaného bylo odmítnuto a zamítnuto, u žalobců však v souvislosti s tímto dovoláním nebyly zjištěny žádné prokazatelné náklady dovolacího řízení, čemuž odpovídá (pátý) výrok o tom, že žalobci a/ a c/ a žalovaný vůči sobě nemají na náhradu těchto nákladů právo. Čtvrtý výrok (o náhradě nákladů dovolacího řízení mezi žalobcem b/ a žalovaným) pak obsahově pokrývá (ve vztahu mezi žalobcem b/ a žalovaným) náhradu nákladů řízení u obou dovolatelů.

č. 76

Přiměřenost smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. se posuzuje s ohledem na to, jakým způsobem a za jakých okolností nastalo porušení smluvní povinnosti utvrzené smluvní pokutou a v jaké míře se dotklo zájmů věřitele, které měly být sjednáním smluvní pokuty chráněny. Soud nezkoumá nepřiměřenost ujednání o smluvní pokutě, nýbrž nepřiměřenost konkrétního nároku na smluvní pokutu. Přihlédne přitom nejen k okolnostem známým již v době sjednávání smluvní pokuty, ale též k okolnostem, které zde byly při porušení smluvní povinnosti, jakož i k okolnostem, které nastaly po jejím porušení, mají-li v porušení smluvní povinnosti nepochybně původ a byly-li v době porušení povinnosti předvídatelné.

č. 76

*Smluvní pokuta, Moderační právo soudu, Škoda, Výklad právních jednání (o. z.)
[Právní jednání (o. z.)]*

§ 8 o. z., § 555 o. z., § 556 o. z., § 2048 odst. 1 o. z., § 2050 o. z., § 2051 o. z.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. [31 Cdo 2273/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:31.CDO.2273.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 74 Co 167/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se ve zde souzené věci domáhala, aby žalované byla uložena povinnost zaplatit jí smluvní pokutu ve výši 250 000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení.

2. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 24. 5. 2018, č. j. 63 C 237/2016-66, žalobu zamítl a přiznal žalované náhradu nákladů řízení. Krajský soud v Brně v záhlaví označeným rozhodnutím k odvolání žalobkyně změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě v plném rozsahu vyhověl, a uložil žalované povinnost k náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

3. Odvolací soud vyšel z následujících skutkových zjištění:

a) V dohodě uzavřené dne 23. 6. 2015 a označené jako „Prohlášení zájmu – Letter of Intent“ (dále jen „LOI“) žalobkyně a žalovaná vyslovily společný zájem o uspořádání automobilového veletrhu ve výstavním areálu žalované v B., který měl být uspořádán jménem a na účet žalobkyně. Žalovaná měla poskytnout za sjednanou úplatu veletržní prostory k uspořádání veletrhu a veškeré další služby technické povahy (např. dodávku výstavních expozic, médií, obsluhu areálu apod.). Termín konání veletrhu v letech 2016 až 2017 měl být určen dohodou stran. Veletrh měl být zaměřen na nomenklaturu

osobních, užitkových, případně nákladních automobilů a medializován a obecně marketingově prezentován jako hostující akce, veletrh pořádaný výlučně žalobkyní.

b) V článku IV bod 1 LOI, označeném jako „Závazek mlčenlivosti a exkluzivity“, bylo ujednáno: „Obě zúčastněné strany přijímají vůči sobě navzájem závazek zachování mlčenlivosti o obsahu LOI, jakož i o všech skutečnostech majících povahu obchodního tajemství příslušné smluvní strany, které se smluvní strany dozví na základě tohoto LOI anebo o skutečnostech, jejichž vyzrazení může způsobit druhé smluvní straně újmu (dále jen ‚Důvěrné informace‘). Případná jednostranná smluvní prohlášení, mající vazbu na Důvěrné informace, činěná jakoukoli ze smluvních stran, vyžadují před jejich zveřejněním předchozího souhlasu druhé smluvní strany. Pro případ porušení jakékoli povinnosti mlčenlivosti uvedené v tomto článku strany sjednávají závazek k úhradě smluvní pokuty ve výši 250 000 Kč, a to tou stranou, která takovou povinnost porušila. Povinností k úhradě smluvní pokuty není dotčen nárok dotčené strany na náhradu škody v plné výši“.

c) Při uzavírání smluv podobného typu je povinnost mlčenlivosti o probíhajících jednáních stranami běžně sjednávána. V kontraktačním procesu předložila prohlášení o závazku mlčenlivosti žalovaná, utvrzení této povinnosti smluvní pokutou navrhla žalobkyně.

d) V deníku E15 vydaném dne 23. 9. 2015 byl na str. 7 otištěn článek s názvem „Veletrhy B. jednájí s dalším zájemcem o Autosalon“. Článek obsahoval tuto pasáž: „Po letošním neúspěšném pokusu o obnovení brněnského Autosalonu ve spolupráci se Svazem dovozců automobilů se Veletrhům B. ozval další zájemce. ‚Uzavřeli jsme dohodu s vydavatelstvím Autofox, které má pocit, že je schopno Autosalon zorganizovat. Dali jsme jim čas do konce roku‘, řekl v rozhovoru pro deník E15 J. K. ‚Jejich šéf přišel s tím, že všechny v oboru zná a že je přesvědčen, že se mu podaří Autosalon zorganizovat vlastními silami, a to už příští rok. Tak jsem mu popřál hodně štěstí‘ dodal K. Samotné vydavatelství nechtělo jednání s veletrhy a automobilkami příliš komentovat. ‚Autofox neustále zvažuje řadu možností rozvoje, z nichž některé jsou v jednání s potenciálními dodavateli a partnery. Veškerá tato jednání však podléhají mlčenlivosti‘, uvedl výkonný ředitel serveru M. B.“

e) Držitelem doménového jména autofox.cz je od 8. 1. 2009 žalobkyně.

f) Žalovaná si předchozí souhlas žalobkyně ke zveřejnění této informace nevyžádala. Žalobkyně jednající výkonným ředitelem M. B. žalované e-mailem ze dne 6. 10. 2015 sdělila, že zaznamenala porušení dohody o mlčenlivosti vyplývající z LOI, a to vyjádřením J. K. v deníku E15. Z toho jí vznikl nárok na sjednanou smluvní pokutu, protože informace ji může poškodit vůči stávajícím i budoucím dodavatelům a smluvním partnerům. J. K. v reakci na toto sdělení uvedl: „Smyslem mého rozhovoru pro E15 bylo sdělit, že BVV v současnosti o pořadatelsví akce Autosalon neusiluje, ale má dohodu s Kate Fox Media. Informace o existenci samotné dohody snad není porušením mlčenlivosti. Bez této informace to totiž vypadá tak, že o Autosalon nemáme zájem a nic s tím dále neděláme“.

4. Při právním posouzení věci odvolací soud dovodil, že informace o tom, že žalobkyně má zájem ve výstavním areálu žalované v letech 2016 až 2017 vlastními silami uspořádat automobilový veletrh (tzv. Autosalon), byla důvěrnou informací ve smyslu čl. IV bod 1 LOI; takovou důvěrnou informací byl totiž také samotný obsah LOI. Proto tím, že místopředseda představenstva žalované bez předchozího souhlasu žalobkyně zpřístupnil redaktorovi celostátního deníku E15 důvěrnou informaci, žalovaná porušila závazek mlčenlivosti sjednaný v čl. IV bod 1 LOI. Porušila tedy smluvenou povinnost zajištěnou smluvní pokutou a požadavek žalobkyně na zaplacení smluvní pokuty ve výši 250 000 Kč je tak dle § 2048 věty první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „nový občanský zákoník“ či „o. z.“), důvodný bez zřetele k tomu, zda porušením této povinnosti vznikla žalobkyni škoda. Argumentoval s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2003, sp. zn. [32 Odo 631/2002](#) [uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, nakladatelství C. H. Beck (dále jen „Soubor“), pod č. C 2398], a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. [23 Cdo 231/2010](#) (který je veřejnosti dostupný, stejně jako ostatní zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, na jeho webových stránkách), že výše škody, jež by vznikla žalobkyni porušením povinnosti utvrzené smluvní pokutou, není vzhledem k ustanovením § 2048 a § 2051 o. z. kritériem pro úvahu o nepřiměřenosti smluvní pokuty, ani pro úvahu o odpovídající míře jejího snížení, nýbrž určuje pouze hranici, pod kterou nelze pokutu snížit.

5. V rámci úvah vztahujících se k návrhu žalované na moderaci smluvní pokuty odvolací soud vyslovil názor, že právní úprava smluvní pokuty v novém občanském zákoníku z převážné části adaptovala pojetí smluvní pokuty ze zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, účinného do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“), a lze proto nadále aplikovat judikaturu Nejvyššího soudu formulovanou při posuzování právních vztahů založených na úpravě účinné před 1. 1. 2014. Z poznatku, že prohlášení o závazku mlčenlivosti předložila žalovaná a utvrzení této povinnosti smluvní pokutou navrhla žalobkyně, usoudil, že zachování mlčenlivosti o tom, že účastníci vedou jednání o uspořádání veletrhu, bylo důležité pro obě strany. Není podle jeho názoru pochyb, že informace, s kým žalovaná jedná o konání tak významné akce, jako je Autosalon (mezinárodní veletrh osobních automobilů, patřící mezi nejprestižnější výstavy ve svém oboru v Evropě, na kterém představují světoví výrobci desítky vozů), byla informací jedinečnou. Měl též za nepochybné, že i čas a forma zveřejnění této informace byla také z pohledu mediální prezentace veletrhu důležitá. Zdůraznil, že žalovaná při smluvním jednání akceptovala výši smluvní pokuty odrážející zájem žalobkyně nezveřejnit jednání o zamýšlené podnikatelské činnosti, která měla být prováděna ve výstavním areálu žalované. Skutečnost, že žalovaná důvěrnou informaci sdělila redaktorovi celostátního deníku bez souhlasu žalobkyně, nasvědčuje podle jeho názoru tomu, že sjednaná smluvní pokuta nebyla pro žalovanou dostatečnou pobídkou k zachování mlčenlivosti.

6. Na základě těchto úvah odvolací soud uzavřel, že sjednaná smluvní pokuta nebyla nepřiměřeně vysoká s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, ani k důvodům, které ke sjednání smluvní pokuty vedly, či okolnostem, které její sjednání provázely.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání (podle obsahu jen proti výroku o věci samé), jehož přípustnost spatřuje v tom, že odvolací soud se při posuzování otázky „přiměřenosti smluvní pokuty a její moderace“ odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

8. Dovolatelka v první řadě zpochybňuje závěr odvolacího soudu, že zjištěným jednáním porušila smluvní povinnost utvrzenou smluvní pokutou. Vytýká odvolacímu soudu, že ztotožnil zprávu o uzavření LOI se zprávou o obsahu LOI, nezohlednil účel, ke kterému byl závazek mlčenlivosti v LOI zakotven, totiž k ochraně citlivých informací, které mají reálnou hodnotu, a dospěl tak k absurdnímu závěru.

9. Ve vztahu k moderaci smluvní pokuty dovolatelka argumentuje, že úvaha o přiměřenosti smluvní pokuty nemůže být založena na volném výběru některých faktů a jejich akcentaci; soud musí přihlídnout ke všem relevantním okolnostem. Odkazuje na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2535/2012](#), podle nichž je při posouzení přiměřenosti smluvní pokuty nutno zohlednit více kritérií, a na závěr nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2018, sp. zn. [III. ÚS 2860/17](#) (uveřejněného pod č. 42/2018 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), dle něhož je při moderaci smluvní pokuty nezbytné vzít v potaz všechny podstatné okolnosti dané věci, a nikoliv vybrat jen některou, aniž by bylo vyloženo, proč ostatní okolnosti nehrají roli.

10. Dovolatelka poukazuje na to, že žalobkyně v řízení opakovaně tvrdila vznik dalekosáhlé újmy na své reputaci, to však zůstalo jen v úrovni tvrzení a odvolací soud neshledal potřebným toto tvrzení dokazovat. Argumentuje, že podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu, např. dle rozsudku ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. [23 Cdo 5068/2014](#), sice nelze při hodnocení přiměřenosti smluvní pokuty přihlížet ke skutečnostem, které nastaly následně po sjednání závazku utvrzeného smluvní pokutou, tedy ani k výši vzniklé škody, nicméně i přes tyto závěry je názoru, že odvolací soud měl při zkoumání přiměřenosti smluvní pokuty zohlednit i to, že žalobkyně v ní nejprve vzbudila domněnku, že za dané jednání nehodlá požadovat smluvní pokutu, a pak svůj postoj změnila. Dovolatelka též odvolacímu soudu vytýká, že při zkoumání přiměřenosti smluvní pokuty nezohlednil účel utvrzené smluvní povinnosti a důvod, proč bylo utvrzení sjednáno, a naopak vzal v potaz skutečnost, která nemá oporu v dokazování, tj. že uveřejněná informace, která představovala porušení smluvní povinnosti, má jedinečnou povahu.

11. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

12. Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout. Podle jejího přesvědčení se odvolací soud řádně vypořádal se všemi aspekty relevantními pro posouzení přiměřenosti smluvní pokuty a od judikatury odvolacího soudu se neodchýlil. K námitce, že odvolací soud se nezabýval prokazováním výše škody, poukázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. [32 Odo 400/2004](#), podle něhož je nezbytné k prokazování výše škody přistoupit až v okamžiku, kdy soud učiní závěr o nepřiměřenosti výše sjednané smluvní pokuty a rozhodne o její moderaci.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 [srov. čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“.

14. Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou při splnění podmínek povinného zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se dovolací soud zabýval nejprve otázkou jeho přípustnosti.

č. 76

15. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

17. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zdůrazňuje, že požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je podle § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., jak je tomu též ve zde souzené věci, je dovolatel povinen v dovolání vymežit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné [srov. již usnesení ze dne 27. 8. 2013, sen. zn. [29 NSČR 55/2013](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, sešit č. 10, ročník 2014, pod č. 116, a dále např. usnesení ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Sb. rozh. obč.“)].

18. K otázce, zda jí vznikla povinnost k zaplacení smluvní pokuty (zda došlo k porušení utvrzené smluvní povinnosti), a rovněž k související otázce výkladu LOI, dovolatelka vůbec (ani podle obsahu) nevymezila předpoklad přípustnosti dovolání. Též obecně formulovanou námitku odklonu od rozhodovací praxe odvolacího soudu výslovně vztahuje jen k otázce přiměřenosti smluvní pokuty a moderace. Tento nedostatek obligatorních náležitostí dovolání nelze již odstranit, neboť uplynula lhůta pro podání dovolání, během níž tak bylo možno učinit (srov. § 241b odst. 3 větu první o. s. ř.). Jde o vadu, pro niž v dotčeném rozsahu nelze posoudit přípustnost dovolání. Závěr odvolacího soudu, že došlo k porušení smluvní povinnosti, tak není otevřen dovolacímu přezkumu.

19. Od rozhodovací praxe odvolacího soudu při řešení otázky, z jakých okolností lze vycházet při posouzení přiměřenosti smluvní pokuty a při její moderaci, přijaté v režimu obchodního zákoníku, k níž se Nejvyšší soud přihlásil při řešení téže otázky v poměrech nového občanského

zákoníku, se odvolací soud neodchýlil, leda v argumentu, že smluvní pokuta nebyla dostatečnou pobídkou k zachování mlčenlivosti, jestliže žalovaná sdělila důvěrnou informaci redaktorovi celostátního deníku bez souhlasu žalobkyně, neboť oproti dosavadní judikatuře vzal na zřetel okolnost, která nastala až po sjednání smluvní pokuty. Dovolatelka však prosazuje názor, že „i přes tyto závěry“, tj. oproti dosavadní rozhodovací praxi, měl odvolací soud zohlednit takové okolnosti případu, které nastaly až následně, její argumentace tedy implicitně zahrnuje požadavek, aby se dovolací soud od své dosavadní rozhodovací praxe odklonil.

20. Tříčlenný senát č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při řešení otázky, zda má soud při zkoumání přiměřenosti smluvní pokuty, respektive při její moderaci podle § 2051 o. z., přihlídnout též k okolnostem, které nastaly po jejím sjednání, k právnímu názoru odlišnému od toho, ze kterého vychází dosavadní rozhodovací praxe dovolacího soudu, např. rozsudek ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. [33 Cdo 3249/2019](#), a usnesení ze dne 25. 11. 2021, sp. zn. [33 Cdo 1069/2021](#), ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. [23 Cdo 2578/2019](#), a ze dne 10. 2. 2022, sp. zn. [33 Cdo 3208/2021](#). Proto věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“) podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

č. 76

21. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na vyřešení shora vymezené otázky hmotného práva, která má být dovolacím soudem (jako právní otázka dříve vyřešená) posouzena jinak.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Dovolání je zároveň důvodné, neboť ve světle právního názoru přijatého velkým senátem spočívá napadené rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

23. Podle § 2048 odst. 1 věty první o. z. platí, že ujedná-li strany pro případ porušení smluvené povinnosti smluvní pokutu v určité výši nebo způsob, jak se výše smluvní pokuty určí, může věřitel požadovat smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda.

24. Ustanovení § 2050 o. z. stanoví, že je-li ujednána smluvní pokuta, nemá věřitel právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje.

25. Podle § 2051 o. z. může soud nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu na návrh dlužníka snížit s přihlídnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody, vznikne-li na ni později právo, je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty.

26. Ustanovení o smluvní pokutě se podle § 2052 o. z. použijí i na pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti právním předpisem (penále).

27. Podle § 580 odst. 1 o. z. je neplatné právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.

28. Podle § 588 věty první o. z. přihlédné soud i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek.

29. Ustanovení § 8 o. z. stanoví, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

30. Podle § 301 obch. zák. může soud nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, a to až do výše škody vzniklé do doby soudního rozhodnutí porušením smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody vzniklé později je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty podle § 373 a násl. obch. zák.

č. 76

31. Moderace smluvní pokuty byla upravena pro obchodní závazkové vztahy v § 301 obch. zák. Nejvyšší soud dovodil v rozsudku ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. [32 Odo 400/2004](#) [a též v celé řadě dalších rozhodnutí, srov. zejména důvody rozsudku ze dne 14. 10. 2009, sp. zn. [31 Cdo 2707/2007](#), uveřejněného pod č. 81/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 81/2010“)], že rozhodnutí soudu o použití moderačního práva ve smyslu § 301 obch. zák. zahrnuje tři fáze. V první fázi soud řeší otázku, zda byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Pro toto posouzení zákon žádná kritéria nestanoví; závěr o tom, zda je sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta, je tedy věcí volného uvážení soudu. Posouzení otázky (ne)přiměřenosti smluvní pokuty závisí na okolnostech konkrétního případu, zejména na důvodech, které ke sjednání posuzované výše smluvní pokuty vedly, a na okolnostech, které je provázely. Není rovněž vyloučeno, aby soud již při posuzování této otázky přihlédl k významu a hodnotě zajišťované povinnosti, zákon mu to však neukládá. V případě, kdy soud dojde k závěru o nepřiměřenosti smluvní pokuty, nastupuje druhá fáze, kdy posoudí, zdali použije svého moderačního práva či nikoli; § 301 obch. zák. zakotvuje právo, nikoli povinnost soudu snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu. Zákon ani v této druhé fázi nevymezuje žádná kritéria pro rozhodnutí. Bude-li výsledkem druhé fáze rozhodování soudu závěr, že svého moderačního práva využije, nastupuje třetí etapa jeho rozhodování, kdy posuzuje, až kam (v jakém rozsahu) nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu sníží. Teprve v této fázi je soud ze zákona povinen přihlédnout k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, přičemž možnost snížit smluvní pokutu není neomezená – věřitel má vždy právo na pokutu alespoň ve výši vzniklé škody.

32. V rozhodnutí [R 81/2010](#) Nejvyšší soud také uvedl, že „[s]mluvní pokuta sjednaná v nepřiměřené výši je zpravidla v rozporu s dobrými mravy. V obchodních závazkových vztazích se ustanovení o smluvní pokutě upravená v § 300 až 302 obch. zák. od 1. 1. 2001 v důsledku novelizace ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. vztahují pouze na situace, kdy závazným je podnikatel, tedy profesionál, který si musí být vědom hospodářského rizika v případě sjednání smluvní pokuty. Proto jsou na něho z hlediska odpovědnosti kladeny přísnější podmínky než na nepodnikatele. Z tohoto důvodu zákon upřednostňuje v kogentní úpravě § 301 obch. zák. zachování platnosti právního úkonu i v případě nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty a zakládá pouze možnost moderace. Nenastanou-li jiné okolnosti, nelze v souvislosti s nepřiměřenou výší smluvní pokuty aplikovat ustanovení § 39 obč. zák.“

33. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se přitom ustálila v názoru, že úvahy o nepřiměřenosti sjednané smluvní pokuty se mohou logicky (z povahy věci) upínat toliko k těm okolnostem, které tu byly v době jejího sjednání; ke skutečnostem, které nastaly po sjednání smluvní pokuty, nelze při hodnocení (ne)přiměřenosti sjednané smluvní pokuty přihlížet, tj. otázku, zda byla smluvní pokuta sjednána v (ne)přiměřené výši, nelze posuzovat z pohledu skutečností, které nastaly až poté, co byla smluvní pokuta v určité výši (přiměřené či nepřiměřené) sjednána [srov. například rozsudky ze dne 17. 5. 2011, sp. zn. [23 Cdo 2192/2009](#), ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. [23 Cdo 4620/2015](#), ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. [23 Cdo 5068/2014](#), a rozsudek ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. [31 Cdo 927/2016](#), uveřejněný pod č. 55/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 55/2019“)]. Skutečnost, zda v důsledku porušení zajištěné povinnosti nastaly nebo nenastaly škodlivé následky, je sama o sobě pro posouzení přiměřenosti výše smluvní pokuty bez významu. Výše škody, jež vznikla oprávněnému porušením povinnosti zajištěné smluvní pokutou, není kritériem ani pro úvahu o nepřiměřenosti smluvní pokuty, ani pro úvahu o odpovídající míře jejího snížení, nýbrž určuje pouze hranici, pod kterou nelze pokutu snížit (srov. zejména rozsudek ze dne 16. 12. 2003, sp. zn. [32 Odo 631/2002](#), a na něj odkazující rozsudky ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. [23 Cdo 231/2010](#), ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. [32 Cdo 3622/2011](#), ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. [23 Cdo 330/2012](#), a ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. [32 Cdo 4859/2009](#), či usnesení ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. [32 Cdo 944/2010](#)). Skutečnosti, k nimž došlo až následně, by mohly – podle své povahy – vést toliko k závěru, že uplatnění práva na smluvní pokutu je (zcela či zčásti) výkonem práva v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, jenž podle § 265 obch. zák. nepoživá právní ochrany. Samotná skutečnost, že smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, neodůvodňuje aplikaci § 265 obch. zák., nýbrž postup soudu podle § 301 obch. zák. (srov. závěry rozsudku ze dne 19. 5. 2009, sp. zn. [32 Cdo 1281/2008](#), uveřejněného pod č. 17/2010 Sb. rozh. obč.).

34. Judikatura Nejvyššího soudu byla jednotná též v názoru, že na nepřiměřenost smluvní pokuty sjednané formou určité sazby za stanovenou časovou jednotku nelze usuzovat z její celkové výše, je-li důsledkem dlouhodobého prodlení a s tím spojeným navyšováním o jinak přiměřenou sjednanou sazbu (srov. například rozsudky ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. [32 Odo 400/2004](#), a ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. [32 Cdo 2556/2017](#), či usnesení ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. [23 Cdo 4784/2008](#)). Moderovat ve smyslu § 301 obch. zák. však lze pouze výslednou částku smluvní pokuty, nikoliv vlastní způsob jejího určení – procentuální sazbu určující smluvní pokutu ze stanovené částky za každý den prodlení (srov. rozsudek ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. [29 Cdo 3667/2010](#), či usnesení ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. [29 Cdo 2008/2011](#), ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. [29 Cdo 1734/2012](#), ze dne 27. 6. 2017, sp. zn. [33 Cdo 4985/2016](#), a ze dne 25. 2. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2889/2021](#)).

35. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), ustanovení obdobné § 301 obch. zák. neobsahoval. Nejvyšší soud ve své judikatuře zdůrazňoval, že v oblasti občanskoprávních vztahů moderační právo soudu upraveno není, tudíž ujednání o smluvní pokutě lze podle § 39 obč. zák. posoudit z hlediska souladu nebo rozporu dohodnuté výše smluvní pokuty s dobrými mravy toliko jako platné či neplatné, tzn. bez možnosti shledat je neplatné jen co do výše rámec dobrých mravů přesahující (srov. rozsudek ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. [33 Cdo 3368/2008](#)). Při zkoumání platnosti ujednání o smluvní pokutě z hlediska dobrých mravů bylo nutno uvážit funkce smluvní pokuty (preventivní, uhrazovací a sankční). Přiměřenost sjednané výše smluvní pokuty bylo třeba

posoudit s přihlédnutím k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval. Rovněž bylo zapotřebí vzít v úvahu výši zajištěné částky, z níž lze také usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty s ohledem na vzájemný poměr původní a sankční povinnosti (srov. například rozsudky ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. [33 Cdo 4377/2008](#), nebo ze dne 17. 10. 2018, sp. zn. [33 Cdo 5460/2016](#)).

36. Základním východiskem moderace smluvní pokuty podle § 301 obch. zák. tedy byla nepřiměřenost ujednání o smluvní pokutě, nikoliv nepřiměřenost konkrétního nároku, jenž z ujednání rezultoval. S tím pak plně souzní argument, že úvahy o přiměřenosti se mohou týkat toliko okolností, které zde byly v době sjednání smluvní pokuty, jakož i závěr, že právotvorné účinky rozhodnutí soudu o moderaci smluvní pokuty nastávají *ex tunc* ke dni ujednání (srov. [R 55/2019](#)). Konsekventně též platilo, že na nepřiměřenost smluvní pokuty nelze usuzovat z její celkové výše, je-li důsledkem dlouhodobého prodlení a s tím spojeného navyšování o jinak přiměřenou denní sazbu smluvní pokuty. V případě zjištěné nepřiměřenosti ujednání o smluvní pokutě však byla moderována výsledná částka smluvní pokuty, nikoliv způsob jejího určení. Moderace tedy byla pojímána jako zvláštní případ obsahové kontroly právního úkonu. Takové pojetí se v dalších úvahách označuje jako „pojetí moderace ujednání o smluvní pokutě“.

37. V poměrech nového občanského zákoníku se Nejvyšší soud přihlásil k výše citovaným závěrům dosavadní rozhodovací praxe přijatým k výkladu § 301 obch. zák. již v usnesení ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. [33 Cdo 5377/2017](#). Rovněž v rozsudku ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. [33 Cdo 4156/2017](#), vyjádřil názor, že není žádného rozumného důvodu nevztáhnout závěry přijaté v [R 81/2010](#), v rozsudku ze dne 1. 7. 2008, sp. zn. [29 Odo 1027/2006](#), uveřejněném pod č. 40/2009 Sb. rozh. obč., a dále např. v rozsudku ze dne 25. 1. 2010, sp. zn. [23 Cdo 1462/2008](#), uveřejněném pod č. 95/2013 Sb. rozh. obč., a v rozsudku ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. [23 Cdo 5281/2009](#), i na právní úpravu smluvní pokuty podle § 2048 až § 2051 o. z. Uzavřel, že ačkoliv se [R 81/2010](#) týkalo obchodněprávních vztahů, se zřetelem k prakticky doslovnému znění ustanovení o moderaci smluvní pokuty podle obchodního zákoníku a nového občanského zákoníku je aplikace dřívější judikatury účelná a možná. Z uvedeného závěru vycházel Nejvyšší soud též v usneseních ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. [33 Cdo 1121/2020](#), a ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. [23 Cdo 2578/2019](#).

38. Též v rozsudku ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. [33 Cdo 3249/2019](#), Nejvyšší soud ve věci podléhající režimu nového občanského zákoníku shrnul závěry rozhodovací praxe dovolacího soudu k výkladu § 301 obch. zák. Odkázal zejména na fáze rozhodování soudu při moderaci smluvní pokuty popsané v [R 81/2010](#) a na rozsudek ze dne 17. 5. 2011, sp. zn. [23 Cdo 2192/2009](#), podle kterého se mohou úvahy o nepřiměřenosti smluvní pokuty (logicky) upínat toliko k okolnostem, které byly dány v okamžiku sjednání smluvní pokuty, a proto není při posuzování nepřiměřenosti smluvní pokuty rozhodné posouzení důvodů, které způsobily, že dlužník byl v prodlení s plněním utvrzeného dluhu, nebo přihlédnutí k okolnostem, za nichž k prodlení dlužníka došlo, případě ke skutečnostem, které přispěly nebo jinak ovlivnily dobu trvání prodlení dlužníka s plněním utvrzené povinnosti. Dodal, že tím není dotčena možnost nepřiznat právo na zaplacení smluvní pokuty z důvodu, že by to bylo v rozporu s dobrými mravy. Vytkl odvolacímu soudu, že nepostupoval v souladu s těmito závěry a že přistoupil ke snížení podle kritérií uvedených v § 2051 o. z., aniž by přijal odůvodněný závěr o nepřiměřenosti smluvní pokuty. Stejně se k okamžiku rozhodnému pro

posouzení přiměřenosti smluvní pokuty vyjádřil např. i v usneseních ze dne 25. 11. 2021, sp. zn. [33 Cdo 1069/2021](#), a ze dne 10. 2. 2022, sp. zn. [33 Cdo 3208/2021](#).

39. V rozsudcích ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. [26 Cdo 1105/2020](#), a ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. [26 Cdo 4074/2019](#), Nejvyšší soud dovodil, že pokutu (penále) z prodlení podle § 13 zákona č. 67/2013 Sb., kterým se upravují některé otázky související s poskytováním plnění spojených s užíváním bytů a nebytových prostorů v domě s byty, lze moderovat (snížit rozhodnutím soudu) postupem podle § 2051 o. z. (ve spojení s § 2052 o. z.). Současně uzavřel s odkazem na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. [33 Odo 588/2003](#), a ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. [33 Cdo 4377/2008](#), a na jeho usnesení ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. [33 Cdo 2239/2007](#), že na nepřiměřenost penále nelze usuzovat z jeho celkové výše, byla-li důsledkem dlouhodobého prodlení a s ním spojeného navyšování penále o jinak přiměřenou „denní sazbu“; opačný závěr je nepřijatelný, neboť by ve svých důsledcích zvýhodňoval dlužníka (čím déle by dlužník své povinnosti neplnil, tím více by byl zvýhodněn při posuzování případné nepřiměřenosti výše penále) a znamenal by zpochybnění funkcí, které má penále plnit.

č. 76

40. V již citovaném rozsudku sp. zn. [26 Cdo 4074/2019](#) pak Nejvyšší soud uvedl, že uplatnění nároku na pokutu není možno považovat za zjevné zneužití práva jen z důvodu nepřiměřené výše pokuty ve vztahu k výši vzniklé škody, ale nepřiměřeně vysoká pokuta může být důvodem k použití moderačního práva podle § 2051 o. z. Odvolacímu soudu vytkl, že při posouzení rozporu výkonu práva žalobkyně s dobrými mravy zohlednil skutečnost, že nedoručením vyúčtování nevznikla žalobkyni žádná újma, neboť v takové situaci nebyla namíste aplikace korektivu dobrých mravů, nýbrž aplikace § 2051 o. z., který soudu umožňuje nepřiměřeně vysokou pokutu (na návrh dlužníka) snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti.

41. Velký senát nesdílí názor vyslovený ve výše citovaných rozhodnutích (srov. bod 37), že se zřetelem k prakticky doslovnému znění ustanovení o moderaci smluvní pokuty podle obchodního zákoníku a nyní platného občanského zákoníku je aplikace dřívější judikatury účelná a možná. Pouze z obsahově téměř shodného znění § 2051 o. z. s ustanovením § 301 obč. zák. nelze dovozovat, že moderace smluvní pokuty má být i v novém občanském zákoníku pojímána stejným způsobem, jak tomu bylo doposud, neboť nelze vyloučit, aby obsahově obdobným ustanovením byl v nové právní úpravě přikládán zčásti jiný význam, vzhledem k jejím dalším odlišnostem a k jiné systematice. Při výkladu § 2051 o. z. je tedy nutno přihlédnout též k důvodům přijetí nového občanského zákoníku, včetně inspiračních zdrojů, z nichž zákonodárce při přijetí nového občanského zákoníku vycházel, a k zásadám, na kterých je zákon č. 89/2012 Sb. založen.

42. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. ve zvláštní části k § 2051 o. z. pouze konstatuje, že „návrh ustanovení o smluvní pokutě se přejímá z dosud platné úpravy v občanském (§ 544 a 545) a obchodním (§ 300 a násl.) zákoníku s některými upřesňujícími změnami“. K tomu, že doposud byly v občanském zákoníku a v obchodním zákoníku odlišně upraveny následky existence smluvní pokuty sjednané v nepřiměřené výši (jako rozdílné výsledky obsahové kontroly právního úkonu), ani k tomu, jak byla moderace smluvní pokuty vykládána v judikatuře Nejvyššího soudu, se blíže nevyjadřuje. Je přitom zřejmé, že moderace podle

§ 2051 o. z. nově představuje univerzální institut použitelný bez výjimky na všechny typy vztahů, nikoli jen na vztahy podnikatelské (jak tomu bylo doposud).

43. Na řadě dalších míst pak důvodová zpráva akcentuje autonomii vůle jako „první zásadu“ soukromého práva, z čehož je patrný příklon zákonodárce k minimalizaci zásahů do soukromých smluv, a zdůrazňuje změny v celkovém pojmání obsahové kontroly právních jednání. V důvodové zprávě se také deklaruje, že při tvorbě nového občanského zákoníku bylo přihlédnuto mimo jiné ke kritickému vyhodnocení závažnějších občanských kodexů z okruhu evropské kontinentální kultury a v úvahu byly brány rovněž relevantní nadnárodní projekty (zásady UNIDROIT a projekty vypracované akademickými kruhy, např. CEC, PECL, PETL, PEFL, DCFR apod.). Podle důvodové zprávy tedy nový občanský zákoník sleduje trendy odpovídající evropským kontinentálním konvencím. Pojetí moderace ujednání o smluvní pokutě, nepřipouštějící zohlednit okolnosti nastalé po jejím sjednání (odpovídající výkladu § 301 obch. zák.), se přitom neshoduje s pravidly obsaženými v unifikačních projektech evropského civilního práva hmotného (viz podrobněji níže), konkrétně v principech evropského smluvního práva (Principles of European Contract Law, dále jen „PECL“) a v návrhu společného referenčního rámce (Draft Common Frame of Reference, dále jen „DCFR“). Z důvodové zprávy (jako celku) se tedy nepodává jasný úmysl zákonodárce (srov. § 2 odst. 2 o. z.) o převzetí stávající úpravy moderace obsažené v obchodním zákoníku včetně toho, jak byla dosud judikaturou chápána v obchodních závazkových vztazích (jako zvláštní případ obsahové kontroly ujednání – *lex specialis* k § 39 obč. zák.).

44. Jak ustanovení čl. 9:509 odst. 2 PECL, tak čl. III. – 3:712 odst. 2 DCFR stanoví zvláštní oprávnění soudu, jímž může redukovat hrubě nepřiměřenou pokutu.

45. Podle čl. 9:509 PECL, pod rubrikou „sjednaná platba za nesplnění“, platí, že stanoví-li smlouva, že strana, která nesplní, má za takové nesplnění (non-performance) zaplatit stanovenou částku poškozené straně, bude tato částka přiznána poškozené straně bez ohledu na její skutečnou újmu (odstavec 1). Nicméně byť by bylo ujednáno jinak, může být tato částka redukována na přiměřenou částku, je-li hrubě nepřiměřená (grossly excessive) ve vztahu k újmě, která vznikla z nesplnění, a k dalším okolnostem (odstavec 2).

46. Podle čl. III. – 3:712 DCFR, pod rubrikou „přislíbená platba za nesplnění“, platí, že stanoví-li smluvní podmínky, že dlužník, který nesplní obligaci, má zaplatit určitou částku věřiteli za takové nesplnění, je věřitel oprávněn požadovat tuto částku bez ohledu na vzniklou škodu (odstavec 1). Částka stanovená ve smlouvě nebo nějakém jiném právním aktu může být navzdory jinak znějícímu ustanovení snížena na přiměřenou částku, je-li ve vztahu ke škodě, která vznikla z nesplnění, a jiným okolnostem hrubě nepřiměřená (odstavec 2).

47. Podle oficiálních komentářů k PECL a DCFR může nárok na smluvní pokutu vést ke zneužití. Je-li dána velká disparita mezi ujednanou částkou a skutečnou újmou, kterou věřitel utrpěl, může soud částku redukovat, ačkoliv se v době uzavření smlouvy zdála být přiměřenou. Vzhledem k tomu, že účelem je kontrolovat jen taková ujednání, která jsou ve svých účincích zneužívající, moderační právo soudu má být uplatnitelné jen tehdy, je-li zřejmé, že přislíbená částka podstatně přesahuje skutečnou újmu (actual loss). Limit tohoto oprávnění soudu spočívá v tom, že měl být respektován záměr stran odvrátit nesplnění (deter default), a proto by částka neměla být redukována až na skutečnou újmu. Soud musí určit přiměřenou částku [viz LANDO, O., BEALE, H. G. ed. Principles of European Contract Law. Parts I and II,

Combined and Revised. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 454; BAR, Ch., CLIVE, E. M. ed. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR). Volume 1. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 962-963]. Při posuzování přiměřenosti by měl soud zohlednit vztah mezi ujednanou částkou a škodou, kterou utrpěl věřitel, jako protiklad ke škodě, která by měla být nahrazována podle principu předvídatelnosti. Na druhou stranu výpočet vzniklé škody by měl zohlednit element škody, která byla způsobena nerozumným chováním samotného věřitele, např. že neučinil opatření k jejímu zmírnění (viz LANDO, BEALE, op. cit., s. 455; BAR, CLIVE, op. cit., s. 963).

48. Komentářová literatura k výkladu § 2051 o. z. zpravidla jen zachycuje závěry rozhodovací praxe týkající se výkladu § 301 obch. zák., aniž se pojetím moderace a jeho odůvodněním jakkoliv zabývá [viz např. Lasák in HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1290]. Na podporu dosavadního pojetí se uvádí, že zohlednění okolností poté, co byla smluvní pokuta sjednána, může vést k určité právní nejistotě stran v době sjednávání smluvní pokuty, a současně že okolnosti, které následují po ujednání o smluvní pokutě, nejsou důvodem k moderaci, ale jsou řešitelné např. cestou možného odepření práva pro rozpor s dobrými mravy (viz Horák, Bříza in PETROV, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, § 2051, marg. č. 15). Z judikatorních závěrů přijatých v režimu obchodního zákoníku v zásadě vychází též dílo TINTĚRA, Tomáš. Smluvní pokuta v ČR a Evropě. Praha: Leges, 2015. Tam ovšem autor s odkazem na PECL a DCFR a dílem též na rakouskou právní literaturu dovozuje, že v rámci fáze, kdy se rozhoduje o míře snížení smluvní pokuty, je též možné či dokonce nutné zohlednit skutečnosti, které nastaly po vzniku dohody o smluvní pokutě (op. cit., s. 133), resp. lze již promítat i další okolnosti, za nichž došlo k porušení povinností (op. cit., s. 144). Ve vztahu k významu škody však Tintěra uvádí, že závěr, podle něhož se smluvní pokuta bude moderovat podle toho, jak vznikne či nevznikne škoda, je pojetí, které není staré ani nové právní úpravě úplně vlastní (op. cit., s. 136), a s odkazem na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. [33 Cdo 2776/2008](#), formuluje názor, že výše újmy způsobené porušením utvrzené povinnosti představuje pouze hranici pro moderaci, ale nikoliv hledisko pro moderaci samotnou (op. cit., s. 142).

49. V odborné literatuře se však vyskytují též názory, podle nichž předmětem moderace nemá být ujednání, nýbrž nárok ze smluvní pokuty. Poukazuje se na to, že v zahraniční nauce a judikatuře moderace nemá charakter obsahové kontroly, která invazivněji zasahuje do obsahu obligačního poměru: „soudce totiž přezkoumává vůli stran, nikoliv přímo nárok ze smluvní pokuty.“ Jedenkrát moderované ujednání o smluvní pokutě se stává precedentem pro nároky vzniklé z téhož ujednání v budoucnu. Vedle argumentace zásadou autonomie vůle se na podporu pojetí moderace nároku uvádí, že umožňuje vynést spravedlivější rozhodnutí: bez konkrétních okolností není soudce schopen zohlednit, zda smluvní pokuta plní svou funkci, či nikoliv. Vzhledem k tomu, že účelem moderace je ochrana dlužníka před nepřiměřeně vysokou smluvní pokutou, má být upřednostněna hodnota spravedlnosti před hodnotou právní jistoty (srov. KOLMAČKA, V. O moderaci započtené smluvní pokuty jako protipohledávky. Obchodněprávní revue. 2019, č. 3, s. 57-65). Dosavadnímu pojetí je vytýkána jeho nekonzistentnost, zejména nerespektování strukturálních rozdílů mezi obsahovou kontrolou, která se vztahuje na smlouvu a posuzuje okolnosti, které zde byly v době, kdy byla smlouva uzavřena, a kontrolou přiměřenosti výše konkrétního nároku, která směřuje ke vzniklému nároku a vice versa jej zkoumá prizmatem okolností, které zde jsou v době jeho

vzniku. Odlišnost těchto dvou typů kontrol se pak odráží též v účincích, neboť zatímco obsahová kontrola se upíná k okamžiku účinnosti právního jednání, tak kontrola přiměřenosti konkrétního nároku k okamžiku jeho vzniku (srov. SKOČOVSKÝ, D. Soudní kontrola excesivních úroků z prodlení. Časopis pro právní vědu a praxi, 2021, č. 3, s. 483-519, zejm. s. 485 an.). K zohlednění okolností v okamžiku porušení smluvní povinnosti vybízí též jiní autoři s argumentem, že k výsledné nepřiměřenosti přispívají též veškeré skutečnosti, které nastaly až po sjednání daného následku (srov. ŠILHÁN, J. Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 266). Kritika pojetí moderace ujednání se shoduje v tom, že prostřednictvím okolností, které zde byly v okamžiku sjednání, nelze určit, zda výsledný nárok na zaplacení smluvní pokuty je či není přiměřený. Porušení totožného ujednání o smluvní pokutě může vést v závislosti na různých okolnostech konkrétních porušení k závěru, že jednou je výsledná smluvní pokuta nepřiměřená, a proto má být moderována, jindy naopak přiměřená (srov. KOLMAČKA, op. cit., sub VI; SKOČOVSKÝ, op. cit., s. 491, ŠILHÁN, op. cit., s. 266).

č. 76

50. Pojetí moderace, k němuž se Nejvyšší soud přihlásil v rozhodnutí [R 81/2010](#) (srov. bod 32), nemůže v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, obstát. Moderaci smluvní pokuty podle § 2051 o. z. již nelze chápat jako zvláštní případ obsahové kontroly smluvního ujednání, nýbrž je třeba ji vnímat jako způsob dodatečné kontroly přiměřenosti konkrétního nároku, při níž by mělo být přihlédnuto i k jiným okolnostem, než pouze k těm, jež byly dány při sjednání smluvní pokuty. Pro tento výklad hovoří kromě výše zmíněného vnímání moderace v unifikačních projektech, k nimž se přihlíželo při tvorbě nového občanského zákoníku, následující argumenty.

a) Stanoví-li § 2048 odst. 1 o. z., že strany mohou ujednat smluvní pokutu pro případ porušení smluvní povinnosti, plyne z toho, že obratem smluvní pokuta se rozumí výsledek ujednání o smluvní pokutě, nikoliv samotné „ujednání“. Hovoří-li proto hypotéza § 2051 o. z. o nepřiměřeně vysoké smluvní pokutě, nelze dovodit, že by z hlediska jazykové a systematické argumentace nutně muselo jít o nepřiměřené ujednání o smluvní pokutě, jak bylo judikatorně dovozováno při výkladu obdobně znějícího § 301 obch. zák. Dikci § 2051 o. z. odpovídá i výklad, podle kterého se nepřiměřenost výše smluvní pokuty vztahuje na nárok na smluvní pokutu (na povinnost zaplatit smluvní pokutu v konkrétní výši).

b) Jak ustanovení o moderaci (§ 2051 o. z.), tak i požadavek souladu právního jednání s dobrými mravy, který je předpokladem platnosti právního jednání (§ 580 odst. 1, § 588 věta první o. z.), platí v poměrech nového občanského zákoníku pro všechny smluvní poměry bez zřetele na to, zda dlužníkem ze smluvní pokuty je podnikatel či nepodnikatel. Nemůže již tedy obstát závěr o moderaci jako zvláštním způsobu obsahové kontroly ujednání o smluvní pokutě přijatý v [R 81/2010](#), odůvodněný tím, že smluvní pokuta sjednaná v nepřiměřené výši je zpravidla v rozporu s dobrými mravy, avšak na podnikatele jsou kladeny přísnější podmínky než na nepodnikatele, a z tohoto důvodu zákon v § 301 obch. zák. upřednostňuje zachování platnosti právního úkonu a zakládá pouze možnost moderace. Zákonodárce přijetím nového občanského zákoníku opustil dosavadní dvojkolejnost právní úpravy smluvní pokuty. Zmíněné judikatorní závěry měly přitom opodstatnění pouze v poměrech předchozí právní úpravy, kdy moderace smluvní pokuty byla upravena toliko v obchodním

zákoníku, kdežto u nepřiměřené smluvní pokuty podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, připadala do úvahy jen kontrola mravnosti.

c) V režimu nového občanského zákoníku již musí existovat mezi moderací smluvní pokuty a kontrolou mravnosti právního jednání strukturální rozdíl, jinak by bylo ustanovení § 2051 o. z. nadbytečné. Mělo-li by ustanovení § 2051 o. z. sloužit k moderaci ujednání, pak lze stěží odůvodnit, v čem a proč se má tento nástroj lišit od toho, co se zkoumá při provádění kontroly mravnosti obsahu právního jednání, a z jakého důvodu má vést k odlišnému následku než kontrola mravnosti (tj. neplatnost ujednání vs. moderovatelnost). Ze současné právní úpravy ostatně ani neplyne závěr, že účelem moderace podle § 2051 o. z. by mělo být zachování platnosti ujednání o smluvní pokutě, které se z důvodu své nepřiměřenosti přičí dobrým mravům. V občanském zákoníku není obsaženo pravidlo, které by umožňovalo (jakékoli) ujednání rozporné s dobrými mravy soudním zásahem zredukovat na míru ještě odpovídající dobrým mravům, či obdobným způsobem zredukovat toliko konkrétní následek příslušného ujednání. I odborná literatura většinou zdůrazňuje s poukazem na ochranný, motivační a zejména odrazující účel zákonem stanovené sankce neplatnosti pro rozpor s dobrými mravy, že soudní moderace není s tímto účelem slučitelná (srov. ŠILHÁN, op. cit., s. 411, MELZER, F. in: MELZER, F., TÉGL, P. a kol., Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 709-710, SKOČOVSKÝ, op. cit., s. 492-494; opačně ONDREJOVÁ, D. Průvodce uzavíráním smluv. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 337-338).

d) Rozdíl mezi moderací a obsahovou kontrolou lze vypožorovat rovněž v textu nového občanského zákoníku. Upravuje-li určité ustanovení nástroj obsahové kontroly, pak se v jeho dikci vždy uvádí, že předmětem kontroly je obsah ujednání (srov. například §§ 1799, 1800, 1972, 1813, 1815, 1963 odst. 2, 1964, 1972 o. z.). Mělo-li by ustanovení § 2051 o. z. rovněž představovat nástroj obsahové kontroly, pak by s ohledem na požadavek formulační konzistentnosti muselo hovořit o možnosti dlužníka namítnout nepřiměřenost ujednání o smluvní pokutě a tomu odpovídajícím oprávnění (povinnosti) soudu nepřiměřené ujednání zmírnit (obdobně jako tomu je například v režimu moderace podle § 577 o. z.). Oproti tomu kupříkladu úprava moderačního práva soudu podle § 2953 o. z. zjevně cílí k posouzení a úpravě nároku na náhradu škody, nikoli snad na moderaci zákonné nebo smluvené povinnosti nahradit škodu. Též vzhledem k úzké provázanosti mezi instituty náhrady škody a smluvní pokuty (která ve výchozím nastavení představuje tzv. paušalizovanou náhradu škody) svědčí argumenty pro to, aby byl § 2051 o. z. vykládán spíše podobně jako § 2953 o. z., nežli jako § 577 o. z. (k čemuž by naopak vedlo dosavadní pojetí).

e) Moderace podle § 2051 o. z. představuje soudcovský zásah do smluvní autonomie, a tím pádem oslabuje jak zásadu *pacta sunt servanda*, tak právní jistotu. Právní jistota je zasažena přinejmenším stejnou měrou jak v případě moderace ujednání, tak moderace výsledného nároku, neboť v obou případech se až v rámci soudního řízení strany s konečnou platností dozví, jaká smluvní pokuta je (byla) vlastně dluhována. Moderace ujednání o smluvní pokutě však invazivněji zasahuje do autonomie vůle stran než moderace konkrétního nároku. Je-li totiž soud povinen

při úvaze o přiměřenosti ujednání smluvní pokuty zkoumat jen okolnosti související se sjednáním smluvní pokuty, pak se ve svém jádru nejedná o nic jiného, než o přezkum představy stran o hodnotě takové povinnosti (resp. o hodnotě jejího porušení), která je soudem korigována pro všechny případy jejího možného uplatnění. Tím je zasaženo do autonomie vůle stran ve větším rozsahu, než v případě, kdy je korigován pouze konkrétní nárok z takového ujednání vzešlý. Pro jiné případy vzniku smluvní pokuty z téhož ujednání může zůstat smluvní ujednání nedotčeno. Tento přístup odpovídá současnému právnímu rámci mnohem více než dosavadní přístup formulovaný v kontextu jiného právního prostředí.

f) Podle § 2051 o. z. ve spojení s § 2052 o. z. má být moderována rovněž pokuta stanovená pro porušení smluvní povinnosti právním předpisem (penále). Pojetí moderace ujednání by zde však znamenalo, že by soud přezkoumával výši penále stanovenou zákonodárcem, neboť ad hoc zkoumání přiměřenosti by ve svém jádru bylo korekcí toho, co zákonodárce určil pro všechny případy, kdy dochází k porušení stanovené povinnosti. V případě pokuty (penále) stanovené zákonem k žádnému sjednávání smluvní pokuty mezi stranami nedochází, a tudíž posuzování přiměřenosti smluvní pokuty výlučně vzhledem k okolnostem, které tu byly v době jejího sjednání a které k jejímu sjednání vedly, postrádá jakýkoliv smysl. Ostatně ze závěrů výše citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [26 Cdo 4074/2019](#), v němž byla posuzována možnost moderace pokuty stanovené podle § 13 zákona č. 67/2013 Sb., vyplývá, že při moderaci této pokuty podle § 2051 o. z. by soud mohl přihlížet ke skutečnosti, že porušením povinnosti, pro kterou je v zákoně stanovena pokuta, následně nedošlo ke vzniku újmy, tj. k okolnosti nastalé později, nikoliv již při vzniku smluvního vztahu, jehož se sjednaná povinnost týkala.

g) Upozadění okolností v okamžiku porušení smluvní povinnosti soudci brání, aby mohl poměřit v kolizi stojící zájmy stran a zabývat se otázkou, zda částka, kterou má dlužník věřiteli zaplatit (smluvní pokuta), je spravedlivá vzhledem k tomu, v jaké míře byly dotčeny zájmy věřitele konkrétním porušením smluvní povinnosti. Bez zohlednění konkrétních dopadů porušení smluvní povinnosti není možné přiměřenost nároku posoudit. Nelze souhlasit se závěry vyslovenými ve výše citovaném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Cdo 3249/2019](#), podle nichž okolnosti vzniklé po sjednání smluvní pokuty lze zohlednit cestou institutu výkonu práva v rozporu s dobrými mravy, již proto, že nový občanský zákoník nepřevzal ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. Dobré mravy jsou v zákoně č. 89/2012 Sb. předpokladem platnosti právního jednání (srov. § 580 odst. 1, § 588), který se upíná k okamžiku, kdy je projev vůle učiněn. Spravedlivého řešení přitom nelze docílit ani cestou aplikace ustanovení § 8 o. z., které je projevem principu poctivosti. Vznikne-li věřiteli nárok na základě toho, že nastala událost (porušení smluvní povinnosti), pro kterou se dlužník zavázal poskytnout nějaké plnění (uhradit smluvní pokutu), pak nelze zneužívající charakter (objektivně vzato) spatřovat v tom, že se věřitel rozhodne svůj nárok uplatnit pořadem práva, cedovat, započíst či jinak s ním disponovat. Ze samotné skutečnosti, že se věřitel domáhá zaplacení smluvní pokuty, jejíž výše je nepřiměřená, nelze dovozovat zneužití práva. Důvody, které nepřiměřenost zapříčinily, nemusí vůbec spočívat v chování věřitele, ba dokonce mu nemohou být jakkoliv přičítány. Nárok na nepřiměřenou smluvní pokutu navíc není nabyt ani uplatněn nepoctivým jednáním věřitele, ale z vůle

stran. O zneužití lze hovořit až tehdy, vykoná-li věřitel právo v rozporu se zájmem protistrany, na který by však měl brát zřetel, či způsobem, jenž je v rozporu s jeho předchozím chováním [např. dlužníka ujistí, že smluvní pokutu vymáhat nehodlá, a posléze změni své chování (srov. zákonem typově upravené případy principu poctivosti jako např. uplatnění námitky relativní neplatnosti pro nedostatek formy po přijetí plnění dle § 582 odst. 2 věty první o. z., nebo vědomé plnění nedluhu ve smyslu § 2997 odst. 1 věty druhé o. z.)]. Podle rozhodovací praxe Nejvyššího soudu lze za zneužití práva považovat výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo má jen nepatrný zájem na jeho výkonu, resp. se projevující jako rozpor mezi užitkem oprávněného, k němuž výkon práva skutečně směřuje, a užitkem oprávněného, pro nějž je právo poskytnuto, který v krajní podobě může nabýt povahu tzv. šikany, která je výkonem práva za účelem poškození druhé strany (srov. rozsudky ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 2135/2016](#), ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2155/2021](#)).

51. Velký senát si je vědom, že ke změnám ustálené rozhodovací praxe je třeba přistupovat nanejvýš zdrženlivě, přičemž je vždy nutno brát zřetel i na právní jistotu účastníků soukromoprávních vztahů stran předvídatelnosti soudního rozhodování. Platí přitom, že pokud pro určitý výklad právní normy svědčí argumenty ve svém souhrnu konformnější s právním řádem jako významovým celkem, je třeba takový výklad upřednostnit. Princip právní jistoty neplatí bezvýjimečně, existují-li dostatečně legitimní důvody pro jeho omezení, tedy dostatečně legitimní důvody pro změnu interpretace právní normy (srov. například náleží Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. [III. ÚS 252/04](#), uveřejněný pod č. 16/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a náleží Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2008, sp. zn. [II. ÚS 613/06](#), uveřejněný pod č. 151/2008 tamtéž). Ústavní soud obecně akceptuje jako důvody změny rozhodovací praxe též změnu hodnotového nazírání na právo, či změny ve struktuře právního řádu (srov. náleží ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. [II. ÚS 566/05](#), uveřejněný pod č. 170/2006 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

52. Při zohlednění ústavně právních limitů pro změnu rozhodovací praxe, vytýčených v judikatuře Ústavního soudu, dospívá Nejvyšší soud k závěru, že změna je v tomto případě legitimní. Dosavadní rozhodovací praxe vztažená k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, není dlouhodobá. Nepřevzetí rozhodovací praxe přijaté při výkladu zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, je pak odůvodněno změnou právní úpravy, ve spojení se shora uvedenými argumenty. Krom konformity zvoleného výkladu s právním řádem jako celkem tedy velký senát přihlédl rovněž k určité změně hodnotového nazírání na soukromé právo (k níž došlo v důsledku rekonstrukce soukromého práva), jakož i s tím souvisejícím změnám ve struktuře právního řádu a celkovému vývoji právní úpravy. Skutečnost, že odchýlný výklad je oproti předchozímu pojetí podstatně konformnější se současným právním řádem jako významovým celkem (více šetří autonomii vůle a zejména umožňuje soudu skutečně spravedlivé posouzení přiměřenosti nároku na smluvní pokutu skrze zohlednění konkrétních dopadů porušení smluvní povinnosti), lze přitom vyhodnotit jako závažný a principiální důvod směřující k dosažení právem chráněné hodnoty (v tomto případě spravedlnosti v rozhodování obecných soudů), ve smyslu nálezové judikatury Ústavního soudu.

53. Velký senát tudíž uzavírá, že moderaci smluvní pokuty podle § 2051 o. z. nelze (oproti pojetí přijatému při výkladu § 301 obch. zák.) pojímat jako nástroj obsahové kontroly

přiměřenosti ujednání. Jejím východiskem se naopak stává zkoumání přiměřenosti konkrétní pohledávky na smluvní pokutu a jejím cílem pak zajištění toho, aby s ohledem na konkrétní zájmy stran nebyla věřiteli hrazena smluvní pokuta *in concreto* nepřiměřená.

54. V té souvislosti považuje Nejvyšší soud za vhodné poznamenat, že ustanovení § 2051 o. z. slouží k ochraně dlužníka před tím, aby byl nucen uhradit nepřiměřenou (nespravedlivou) smluvní pokutu. Přiznává-li proto právní řád dlužníkovi prostřednictvím práva navrhnout moderaci ochranu, pak o toto právo nemůže být připraven jednostranným zápočtem (kompenzací) provedeným věřitelem. Mohla-li by být existence práva navrhnout moderaci (podobně jako případného práva dovolat se relativní neplatnosti) zápočtem dotčena, stala by se ochrana poskytovaná právním řádem (u smluvní pokuty zajištěna právem navrhnout snížení smluvní pokuty) iluzorní. Vynucovací funkce jednostranné kompenzace nemůže zhoršit právní pozici kompenzáta, kterou mu právní řád poskytuje. Je proto třeba setrvat na závěru přijatém v [R 55/2019](#), že figuruje-li pohledávka na zaplacení smluvní pokuty při započtení jako protipohledávka, zůstává právo dlužníka ze smluvní pokuty domáhat se moderace nedotčeno.

55. Ustanovení § 2051 o. z. patří (stejně jako patřil § 301 obch. zák.) k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k takovým normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Závěr o tom, zda smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, je tedy zákonodárcem ponechán na uvážení soudu, založeném na posouzení individuálních okolností konkrétního případu, které soud shledá právně významnými. Zákon pouze ukládá přihlídnout při následné moderaci k hodnotě a významu zajišťované povinnosti a limituje možnost snížení smluvní pokuty výší škody vzniklé do doby rozhodnutí z porušení povinnosti, na kterou se smluvní pokuta vztahuje.

56. Vzhledem k tomu, že zkoumání přiměřenosti smluvní pokuty (konkrétního nároku) a její následná moderace na přiměřenou částku nezbytně vyžadují vážení konkrétních zájmů dlužníka a věřitele při konkrétním porušení smluvní povinnosti, budou při posouzení přiměřenosti hrát roli nejen okolnosti známé již v době sjednávání smluvní pokuty (může se uplatnit též kritérium hodnoty a významu zajišťované povinnosti, to se však může po sjednání smluvní pokuty změnit), ale též okolnosti, které zde byly při porušení smluvní povinnosti, jakož i okolnosti, které nastaly po porušení, mají-li v porušení smluvní povinnosti nepochybně původ (např. dodatečně vzniklá újma) a byly-li v době porušení povinnosti předvídatelné. Není-li totiž zřejmé, jakým způsobem a za jakých okolností porušení smluvní povinnosti nastalo a v jaké míře se dotklo zájmů věřitele, nelze zodpovědět otázku, zda nárok ze smluvní pokuty je *in concreto* nepřiměřený. Moderace přitom může být užita jen tam, kde o nepřiměřenosti nároku ze smluvní pokuty nepadají pochybnosti, neboť jen tehdy je soudní zásah do pohledávky věřitele (tj. do vlastnického práva chráněného čl. 11 Listiny základních práv a svobod) ospravedlnitelný.

57. Aby soud mohl posoudit (ne)přiměřenost nároku ze smluvní pokuty, musí si nejprve prostřednictvím výkladu ujednání o smluvní pokutě podle § 555 a násl. o. z. ujasnit, jakou funkci měla daná smluvní pokuta (*in concreto*) plnit, neboť v závislosti na tom, jaké funkce plní, sleduje smluvní pokuta různé zájmy stran a pro posouzení přiměřenosti tak

budou rozhodující též odlišné aspekty [k výkladovým metodám srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#), uveřejněný pod č. 4/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen R 4/2019“), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#)]. Nepodaří-li se soudu cestou subjektivního výkladu objasnit, k jaké funkci smluvní pokuty vůle stran směřovala (co strany hodlaly ujednáním docílit), lze v rámci objektivního výkladu (§ 556 odst. 1 věta druhá o. z.) podpůrně využít dále popsaných vodítek.

58. Primárně lze vyjít z předpokladu, že každá smluvní pokuta se vyznačuje preventivní (nátlakovou) funkcí, neboť vytváří na dlužníka dodatečný nátlak (nad rámec samotného obligačního účinku rezultujícího ze smlouvy), aby smluvní povinnosti dostál, respektive ji neporušil. Smluvní pokuta může dále plnit výlučně paušalizační funkci (paušalizace náhrady škody, dále též jen „paušalizační smluvní pokuta“), nebo výlučně funkci sankční (dále též jen „sankční smluvní pokuta“), případně dílem funkci sankční a dílem paušalizační. Velký senát se neztotožňuje s názorem (srov. PATĚK, Daniel. Paušalizovaná náhrada škody a smluvní pokuta. Právní rozhledy, 2017, č. 21, s. 725-733, sub VII), že smluvní pokutě ve smyslu § 2048 a násl. o. z. má být vždy připisována sankční funkce, ani s tím, že smluvní pokuta má být striktně odlišována od ujednání o paušalizované náhradě škody. Takový názor nedůvodně pomíjí, že charakter smluvní pokuty jako paušalizované náhrady škody plyne nejen z ustanovení § 2050 (paušální vyloučení nároku na náhradu škody) a § 2051 o. z. (vzniklá škoda jako hranice moderace; dodatečná možnost uplatnění nároku na náhradu škody v rozsahu částky, o níž byla smluvní pokuta snížena), ale odpovídá též historické tradici české právní úpravy (k jejímu rozboru srov. KOVAŘÍK, Zdeněk. Smluvní pokuta. Právní rozhledy, 1999, č. 9, s. 454-466).

59. Z dispozitivního ustanovení § 2050 o. z. se podává, že věřitel nemá právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke které se smluvní pokuta vztahuje. V pochybnostech je tedy možné vycházet z toho, že smluvní pokuta slouží k paušalizaci náhrady škody. Tento závěr se však nemůže prosadit tehdy, je-li utvrzená smluvní povinnost takové povahy, že škoda, kterou mohly strany v době ujednání smluvní pokuty předvídat (posuzováno optikou poměrů v době ujednání, neboť jde o výklad právního jednání), se v podstatné míře odchyluje od sjednané (částkou či sazbou) smluvní pokuty. Bude-li sjednaná výše smluvní pokuty významně nižší než škoda, kterou strany mohly očekávat, pak měla smluvní pokuta spíše funkci sankční. Naproti tomu přesahuje-li sjednaná výše smluvní pokuty významně očekávanou výši škody, pak smluvní pokuta měla jak funkci paušalizační, tak funkci sankční. Na sankční smluvní pokutu lze usuzovat zejména tehdy, je-li utvrzena povinnost, při jejímž porušení nehrozí věřiteli žádná škoda, kterou by byl dlužník jinak povinen nahradit za podmínek § 2913 o. z. O tom, zda strany sjednaly sankční smluvní pokutu, může svědčit i ujednání, jímž se odchýlily od ustanovení § 2050 o. z.

60. Má-li moderace zabránit tomu, aby byl dlužník nucen zaplatit nepřiměřenou (nespravedlivou) smluvní pokutu, a zmiňuje-li ustanovení § 2051 věty první o. z. škodu jako spodní hranici pro její snížení a věta druhá výslovně počítá s možností věřitele uplatnit u soudu nárok na (později vzniklou) škodu v rozsahu částky, o níž byla smluvní pokuta snížena, je nabíledni, že u paušalizační (alespoň zčásti) smluvní pokuty musí patřit mezi rozhodující okolnosti pro úvahu o nepřiměřenosti výše vzniklé škody. Nelze proto přijmout názor zastávaný částí české literatury a vycházející z judikatorních závěrů formulovaných v režimu

obchodního zákoníku, že škoda, která věřiteli skutečně vznikla v důsledku porušení smluvní povinnosti utvrzené smluvní pokutou, nehraje pro úvahy o moderaci žádnou roli (srov. TINTĚRA, op. cit., s. 136 a 142). Rozsah škody, kterou věřitel utrpěl v důsledku porušení smluvní povinnosti a k jejíž kompenzaci pokuta cílí, tedy zásadně určuje míru, v jaké byl narušen jeho zájem. Svou roli však mohou hrát i okolnosti, které by činily případný nárok na náhradu škody byť zčásti neopodstatněným (např. spoluzavinění, porušení povinnosti věřitele zakročit k odvrácení škody). U ryze sankční smluvní pokuty naopak výše škody významnou okolností není.

61. Jednotlivé předpoklady liberace, zejména zohlednění předvídatelnosti a překonatelnosti překážky, sféry, odkud překážka pochází, skutečnost, zda dlužník učinil jakékoliv opatření, aby škodě zamezil, samy o sobě nesvědčí o nepřiměřenosti paušalizační smluvní pokuty. Význam mohou mít jen tehdy, jestliže by ve svém souhrnu představovaly důvod k liberaci, neboť dlužník by za způsobenou škodu podle § 2913 odst. 2 o. z. neodpovídal. Bude-li však posuzována přiměřenost sankční smluvní pokuty, mohou hrát roli i samy o sobě, neboť má-li mít pokuta přiměřený sankční efekt a fungovat jako individuální prevence, musí být brán zřetel na to, jakou kvalitou se vyznačovalo porušení smluvní povinnosti a jaká sankce je tedy za daných okolností adekvátní. U sankční smluvní pokuty lze zohlednit též otázku zavinění, neboť sankce může plnit svůj efekt jen tehdy, lze-li jednatelovi vytknout, že si nepočínal tak, jak si počínat mohl a měl.

62. Nelze ovšem pomíjet, že smyslem a účelem paušalizační smluvní pokuty je vyhnout se případným sporům o náhradu vzniklé škody a usnadnit její vymožení. Význam paušalizační smluvní pokuty se tak projevuje především v tom, že věřitel není povinen ve sporu o uhrazení smluvní pokuty tvrdit a prokazovat splnění předpokladů nároku na náhradu škody. Význam sankční smluvní pokuty se pak projevuje rovněž v tom, že za porušení smluvní pokutou utvrzené smluvní povinnosti odpovídá dlužník objektivně (tj. bez ohledu na jeho případné zavinění). Proto povinností věřitele ze smluvní pokuty (jakékoli) je pouze tvrdit a prokázat, že smluvní povinnost byla utvrzena smluvní pokutou v určité výši a následně porušena. Je to naopak dlužník, jehož tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně objasnění okolností, z nichž lze usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty (tj. i okolností týkajících se výše škody, zavinění, či případného naplnění liberačních důvodů). V tomto ohledu je pak třeba zdůraznit, že i přes značnou provázanost obou institutů absence předpokladů vzniku nároku na náhradu škody nemá za následek absenci předpokladů pro vznik (existenci) nároku na smluvní pokutu. Ostatně i podle § 2048 odst. 1 o. z. může věřitel požadovat po dlužníkovi smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda. Proto také skutečnost, že jsou naplněny liberační důvody vedoucí k tomu, že dlužník by za způsobenou škodu neodpovídal, nemůže ještě vést k odepření nároku na smluvní pokutu, nýbrž může (ve výjimečných případech – srov. bod 65 in fine) představovat okolnost svědčící o nepřiměřenosti smluvní pokuty, a tedy vést (nanejvýš) k její moderaci na přiměřenou výši. Obdobně to platí i pro další shora zmiňované okolnosti (např. otázku zavinění).

63. Shora popsanému (obecnému) smyslu paušalizační smluvní pokuty, jakož i charakteru moderace jakožto zásadně výjimečnému nástroji umožňujícímu soudu korigovat výši nepřiměřeného nároku na smluvní pokutu, pak rovněž odpovídá, že z hlediska zjišťování skutkového stavu se výše vzniklé škody stává ve sporu o uhrazení smluvní pokuty relevantní teprve tehdy, je-li soudu z tvrzení stran a běžného chodu věcí zřejmé, že je ve zjevném

nepoměru ke smluvní pokutě. Vzhledem k tomu, že moderace je možná jen tehdy, je-li tu výrazný nepoměr mezi vzniklou škodou a smluvní pokutou, která měla odpovídat jiné předpokládané výši škody, není třeba, aby výše škody byla přesně vyčíslena. Řízení, jehož předmětem je nárok ze smluvní pokuty, se nemůže stát složitým a dlouhým sporem o výši vzniklé škody.

64. Má-li smluvní pokuta plnit funkci dílem paušalizační, dílem sankční, je namíste přiznat vyšší váhu těm okolnostem, které jsou rozhodující pro funkci, která převažuje. Vzhledem k tomu, že každá smluvní pokuta, byť v různé intenzitě, plní rovněž funkci preventivní (nátlakovou), je namíste při zkoumání přiměřenosti zohlednit též narušení zájmů věřitele spočívajících v nepohodlí, nejistotě a narušeném očekávání, jež se cestou práva na náhradu škody nekompensují. U sankční pokuty půjde o zásadní zájmy věřitele, které jsou jejím prostřednictvím chráněny. V případě moderace paušalizační smluvní pokuty budou mít tyto zájmy zpravidla nižší význam.

č. 76

65. Závěr soudu o (ne)priměřenosti nároku na smluvní pokutu je výsledkem uvážení soudu při zkoumání těch okolností, které jsou v jednotlivém případě relevantní. Úvahy o priměřenosti a úvahy o míře snížení nároku na smluvní pokutu jsou vnitřně propojeny natolik, že v obou krocích se fakticky přihlíží ke stejným okolnostem. Zjišťuje-li totiž soud, jaký nárok je nepřiměřeným, zjevně musí vycházet z určité představy o tom, jaký nárok za přiměřený považovat lze. Z podstaty volného uvážení, které nepřipouští tzv. jediné správné řešení, pak vyplývá, že soud ve svém uvážení pochybí pouze tehdy, jsou-li jeho úvahy zjevně nepřiměřené, tj. nedbá-li v rozporu se zjištěnou funkcí smluvní pokuty okolností, kterých dbát má, nebo vice versa dbá-li okolností, kterých dbát nemá.

66. Velký senát tedy uzavírá, že postup soudu při moderaci podle § 2051 o. z. lze rozlišit na následující fáze (kroky). V prvním kroku soud při využití interpretačních pravidel stanovených v § 555 a násl. o. z. nejprve zjistí, jakou funkci měla smluvní pokuta plnit. Poté se zabývá konkrétními okolnostmi s přihlédnutím ke zjištěné funkci smluvní pokuty. Zřetel přitom vezme na všechny okolnosti konkrétního případu, přičemž zohlední nejen okolnosti známé již v době sjednávání smluvní pokuty, nýbrž též okolnosti, které byly dány při porušení smluvní povinnosti, jakož i okolnosti nastalé později, mají-li v samotném porušení smluvní povinnosti původ (ty za splnění předpokladů uvedených v bodě 56). Na základě těchto okolností zodpoví otázku, zda výše smluvní pokuty je přiměřená vzhledem k věřitelovým zájmům, které byly narušeny v důsledku porušení smluvní povinnosti a měly být smluvní pokutou chráněny. Dospěje-li soud v předchozím kroku k závěru, že smluvní pokuta není nepřiměřená, případně nepodaří-li se mu na základě provedeného dokazování objasnit rozsah následků porušení smluvní povinnosti ve sféře věřitele, aby mohl učinit právní závěr o nepřiměřenosti nároku ze smluvní pokuty, nemůže nárok věřitele na smluvní pokutu snížit. V opačném případě soud ve třetím kroku sníží smluvní pokutu na přiměřenou výši (spravedlivou *in concreto*) se zřetelem k těm funkcím, které má plnit, a s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti. Je přitom limitován výší škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením povinnosti, na kterou se smluvní pokuta vztahuje.

67. Pro úplnost lze dodat, že i v poměrech nového občanského zákoníku mohou obstát dosavadní judikaturní závěry (přijaté při výkladu § 301 obch. zák.) o právotvorné povaze (konstitutivních účincích) rozhodnutí soudu o moderaci, neboť soud výkonem moderačního

oprávnění podle § 2051 o. z. zasahuje do existujícího nároku věřitele a okamžikem vykonatelnosti jeho rozsudku nastupuje bezprostřední účinek i v hmotném právu. V pojetí moderace nároku se však již nemůže prosadit závěr, že účinky moderace nastávají zpětně k okamžiku ujednání (srov. [R 55/2019](#)). Účinky rozhodnutí soudu o moderaci nároku ze smluvní pokuty se logicky nemohou vztahovat k okamžiku ujednání o smluvní pokutě, neboť tehdy nárok ještě neexistoval. Nemohou se ani upínat k momentu, v němž se rozsudek o moderaci stane vykonatelným, neboť jednak by musel právní řád v období od vzniku nároku ze smluvní pokuty až do vykonatelnosti rozsudku o moderaci počítat s existencí nespravedlivého nároku, jednak by v souladu s § 1970 o. z. měl věřitel nárok na úrok z prodlení ze splatného nároku, jenž byl (následně) soudem shledán nespravedlivým. S přihlédnutím k tomu, že při moderaci je posuzována přiměřenost nároku též vzhledem k okolnostem, jaké zde byly při porušení smluvní povinnosti, případně k okolnostem, které mají v porušení povinnosti svůj původ, přičemž právě porušením smluvní povinnosti vzniká právo věřitele požadovat smluvní pokutu (srov. § 2048 odst. 1 o. z.), jeví se jako odpovídající vztahovat účinky rozhodnutí soudu o moderaci k době vzniku nároku na smluvní pokutu, jehož nepřiměřenost byla posuzována.

č. 76

68. V projednávané věci odvolací soud vycházel z judikatorních závěrů, v nichž se Nejvyšší soud vyjadřoval k moderaci smluvní pokuty v režimu obchodního zákoníku, a v souladu s nimi považoval za významné jen důvody, které vedly ke sjednání smluvní pokuty, a okolnosti, které její sjednání provázely, aniž by se podrobněji zabýval tím, jakou funkci měla smluvní pokuta plnit, a otázku, zda a jaká byla žalobkyni porušením smluvní povinnosti utvrzené smluvní pokutou způsobena újma, považoval za právně nevýznamnou. Je zřejmé, že tento právní názor nemůže ve světle shora přijatých závěrů obstát, neboť úvahy odvolacího soudu jsou zjevně nepřiměřené. Z pohledu výše přijatých závěrů je právní posouzení, na němž spočívá napadené rozhodnutí, neúplné, a tudíž nesprávné, a dovolací důvod stanovený v § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn opodstatněně.

69. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. zkoumal, zda nebylo řízení stíženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., resp. jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a dospěl k závěru, že se tak stalo.

70. Odvolací soud založil své právní posouzení mimo jiné na skutkovém zjištění, že uveřejněná informace má jedinečnou povahu. Z výsledku dokazování se však takový závěr nepodává. Vycházel-li odvolací soud z názoru, že jde o skutečnost obecně známou ve smyslu § 121 o. s. ř. (srov. užitý výraz „není pochyb“), pak v takovém případě nepostupoval procesně korektně. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi zdůrazňuje, že má-li soud za to, že určité skutečnosti není třeba dokazovat, neboť se jedná o takové skutečnosti, které jsou obecně známé (tzv. notoriety), nebo o skutečnosti, které jsou známy soudu z jeho úřední činnosti, pak musí být účastníkům umožněno, aby se k povaze těchto skutečností vyjádřili, a musí jim být umožněno dokazovat, že poznatek o tom, že se jedná o notoriety či o skutečnost úředně známou, není správný (srov. například rozsudek ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. [28 Cdo 1885/2008](#), a shodně rozsudky ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. [28 Cdo 4175/2011](#), a ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. [32 Cdo 2537/2011](#)). Je tedy především povinností soudu, aby účastníky se svým názorem na takovouto povahu určitých právně významných skutečností včas seznámil, tak aby měli příležitost procesně reagovat. V souzené věci odvolací soud v souladu

s uvedenými zásadami nepostupoval a zbavil tak účastníky řízení možnosti stran této otázky skutkově a právně argumentovat. Ústavní soud a shodně s ním též Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi posuzují překvapivost rozhodnutí soudu jako porušení práva na spravedlivý proces (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2001, sp. zn. [III. ÚS 729/2000](#), a ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 321/07](#), obě dostupná na webových stránkách Ústavního soudu, a rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2007, sp. zn. [22 Cdo 2125/2006](#), a ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. [32 Cdo 1019/2009](#)), tedy za takové porušení procesních předpisů, jímž byla dotčena základní práva garantovaná ústavou. Taková vada řízení mohla nepochybně mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

71. Protože napadené rozhodnutí odvolacího soudu není z výše uvedených důvodů správné a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud jej, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil, spolu se závislými výroky o nákladech řízení (§ 243e odst. 2 věta třetí o. s. ř.), a věc podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

72. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1, část věty první za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

73. V dalším řízení tentokrát odvolací soud neopomene vzít na zřetel, že pochybnosti o obsahu právního jednání (ve zde souzené věci stran otázky, zda informace o tom, že žalobkyně má zájem ve výstavním areálu žalované v letech 2016 až 2017 vlastními silami uspořádat automobilový veletrh, byla důvěrnou informací ve smyslu čl. IV bod 1 LOI), založené již tím, že výklad právního jednání účastníky je v průběhu řízení vzájemně odlišný (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98), je třeba odstranit výkladem za užití pravidel upravených v § 555 a § 556 o. z. a blíže vysvětlených v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, zejména v rozhodnutí [R 4/2019](#).

č. 77

Místem plnění povinnosti vrátit zboží po odstoupení od kupní smlouvy v režimu Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží je místo podnikání kupujícího, nejde-li o situaci, kdy podle smlouvy mělo být plněno na jiném místě, než je místo podnikání jedné ze stran.

Smlouva mezinárodní

sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 160/1991 Sb., kterým se vyhláší Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

č. 77

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1062/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:23.CDO.1062.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2020, sp. zn. 74 Co 152/2018, ve výrocích pod body II, III a V a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 29. 5. 2018, č. j. 34 EVC 2/2016-200, uložil žalované, aby zaplatila žalobkyni částku 10 730 EUR (výrok pod bodem I), zamítl žalobu co do částky 3 780 EUR (výrok pod bodem II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok pod bodem III). Doplnujícím usnesením ze dne 27. 6. 2018, č. j. 34 EVC 2/2016-204, pak soud prvního stupně dále rozhodl o tom, že Česká republika – Městský soud v Brně, nemá právo na náhradu nákladů řízení, jelikož stát nemá právo na náhradu tlumočného, neboť účastníci mají právo jednat před soudem ve své mateřštině a soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. S tímto ustanovením by pak bylo v rozporu ukládat povinnost k náhradě nákladů řízení spojených s tím, že účastník, zde žalovaná, realizuje právo jednat před soudem ve své mateřštině.

2. Žalobkyně svůj návrh odůvodnila tím, že coby kupující dne 16. 2. 2010 s žalovanou coby prodávající uzavřela kupní smlouvu na koupi vozidla zn. Peugeot 807 (dále jen „vozidlo“) za cenu 3 510 EUR. Vozidlo mělo větší množství vad, žalobkyně proto od kupní smlouvy dne 9. 4. 2010 odstoupila. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 17. 6. 2015, č. j. 39 EVC 8/2012-116, bylo žalované uloženo, aby žalobkyni vrátila kupní cenu automobilu, neboť žalovaná od kupní smlouvy odstoupila důvodně; žalovaná žalobkyni kupní cenu vozidla vrátila. Předmětné vozidlo si žalovaná ovšem přes výzvy žalobkyně nepřevzala, přičemž žalobkyni vznikají náklady na skladné a parkovné vozidla ve výši 5 EUR denně, které za dobu od 10. 4. 2010 do 20. 3. 2018 činí požadovaných 14 510 EUR. Žalobkyně vozidlo opatruje, přiměřeným způsobem jej skladuje. Jelikož nejde o její věc, když kupní smlouva byla zrušena odstoupením, leč o věc ve vlastnictví žalované, nemůže vozidlo jen tak někde zanechat či opustit.

3. Soud prvního stupně shledal v projednávané věci existenci cizího prvku, jenž je dán tím, že žalovaná je právnickou osobou se sídlem na území Belgie. Pravomoc českých soudů se odvíjí od článku 7 odst. 2 nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. S ohledem na znění článku 10 odst. 1 nařízení evropského parlamentu a rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) pak soud na řešenou věc aplikoval české právo, neboť právní vztah založený kupní smlouvou na předmětné vozidlo, od které žalobce odstoupil, se řídil českým právem (jak dovodil soud ve věci sp. zn. 39 EVC 8/2012); pokud by se hmotné právo mělo určovat podle článku 10 odst. 3 citovaného nařízení, pak k bezdůvodnému obohacení došlo na území České republiky, neboť zde bylo a je umístěno předmětné vozidlo.

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně coby kupující s žalovanou coby prodávající uzavřely dne 16. 2. 2010 smlouvu o koupi vozidla prostřednictvím internetové aukce za cenu 3 510 EUR, kterou žalobkyně žalované dne 22. 2. 2010 uhradila. Žalobkyně vozidlo následně převzala. Zjistila ovšem, že je poškozeno více, než jak žalovaná v inzerátu uváděla, proto od kupní smlouvy pro vady věci připsal ze dne 2. 4. 2010, který byl žalované doručen dne 9. 4. 2010, odstoupila. Z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 17. 6. 2015, č. j. 39 EVC 8/2012-116, soud dále zjistil, že žalovaná byla zavázána k vrácení kupní ceny ve výši 3 510 EUR žalobkyni. Tuto částku pak žalovaná následně uhradila. Předmětné vozidlo žalobkyně uskladnila v době od 10. 4. 2010 do 28. 2. 2015 v nebytovém prostoru v budově v k. ú. M. Tento prostor žalobkyně užívala na základě smlouvy o nájmu nebytových prostor uzavřené mezi společnostmi C., s.r.o., jako pronajímatelem, a žalobkyní coby nájemcem, s tím, že měsíční nájemné činilo 4 312 Kč (k tomu navíc paušální poplatek za související služby 931,39 Kč bez DPH a 600 Kč bez DPH). Za účelem skladování předmětného vozidla žalobkyně dále uzavřela smlouvu o podnájmu nebytových prostor ze dne 20. 10. 2014 a smlouvu o úschově věci ze dne 1. 3. 2015, a to na dobu od 1. 3. 2015 doposud. Cena za uschování předmětného vozidla byla ve smlouvě o úschově sjednána v částce 4 000 Kč za měsíc. Žalobkyně vyzvala žalovanou připsal ze dne 17. 12. 2015 k úhradě částky za uskladnění předmětného vozidla.

5. Soud prvního stupně dále zjistil, že obvyklá cena za parkování či úschovu vozidla ve městě Brně za dobu od 4/2010 do 3/2018 dosahovala či přesahovala částku 5 EUR denně, tj. podle kurzu k 1. 5. 2018 (1 euro za 25,54 Kč) částku 127,70 Kč, když cena parkovného obsahuje v těchto prostorách nejméně 10 Kč za hodinu, tj. 240 Kč za den. Strany sporu pak spolu žádnou dohodu o úschově či skladování předmětného vozidla (po odstoupení od smlouvy) neuzavřely.

6. Soud prvního stupně věc právně posoudil podle úpravy účinné do 31. 12. 2013, neboť k uzavření kupní smlouvy došlo v roce 2010. Došlo-li dnem 10. 4. 2010 k účinnému odstoupení od smlouvy, vznikla účastníkům zrušené smlouvy povinnost navzájem si vydat poskytnutá plnění podle § 351 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále také jen „obch. zák.“), a též podle § 457 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Žalované tedy vznikla povinnost vrátit kupní cenu a žalobkyni vznikla povinnost žalované vrátit předmětné vozidlo. Plnění, které účastník smlouvy, od které bylo odstoupeno, obdržel, má povahu bezdůvodného obohacení, jak vyplývá z § 451 odst. 2 obč. zák., konkrétně tedy jde o majetkový prospěch získaný plněním na základě právního důvodu, jenž odpadl. Žalobkyně má jako osoba vydávající předmětné vozidlo právo na úhradu nákladů, které na

předmět bezdůvodného obohacení vynaložila. Musí jít o náklady nezbytně spojené s řádnou péčí o takovou věc, náklady nezbytné pro uchování či údržbu věci (§ 458 odst. 3 obč. zák.). Za tento druh nákladů pak soud prvního stupně považoval i částky vynaložené na parkování (skladování či uschování) předmětného vozidla, které si u něj žalovaná nevyzvedla. Pokud jde tedy o vydání kupní ceny, byla žalovaná dlužníkem, žalobkyně věřitelem. Pokud jde o vydání vozidla, je dlužníkem žalobkyně a věřitelem naopak žalovaná. Jelikož bezdůvodné obohacení nemá zde speciální úpravu, použijí se obecná ustanovení o plnění závazku (§ 324 až 343 obč. zák., resp. § 559 až 569 obč. zák.). Podle § 336 obč. zák. a shodně též podle § 567 odst. 1 obč. zák. plní se (nepeněžitý) dluh v sídle dlužníka, tj. v sídle žalobkyně (městě Brně). Pokud si zde žalovaná vozidlo (ať již je jeho technický stav jakýkoliv) nevyzvedla, je nutno tuto skutečnost přičítat výlučně k tíži žalované, neboť ta je jako věřitel v prodlení. Žalobkyni, pokud vozidlo výše uvedeným způsobem (coby osoba povinná k jeho vydání) opatrovala, vznikl nárok na náhradu těchto nákladů za celou dobu opatrování.

č. 77

7. Soud prvního stupně tak žalobkyni nárok na náhradu těchto nákladů přiznal, nicméně jen za dobu od 5. 5. 2012 do 20. 3. 2018 v částce 10 730 EUR, neboť nárok žalobkyně za dobu předchozí, tedy od 10. 4. 2010 do 4. 5. 2012 v částce 3 780 EUR, byl promlčen (§ 397 obč. zák.). Námitku promlčení vznesenou žalovanou neshledal soud prvního stupně za uplatněnou v rozporu s dobrými mravy či zásadami poctivého obchodního styku, když žalovaná nijak neutvrzovala žalobkyni, že snad tento dluh splní, ani ji žádným úskokem nepřiměla k tomu, aby žalobu podávala až dne 5. 5. 2016. V uvedeném rozsahu tedy soud prvního stupně žalobě nevyhověl.

8. K odvolání žalované Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 10. 11. 2020, č. j. 74 Co 152/2018-290, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části odvoláním napadeného výroku pod bodem I, ve které byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobkyni částku 5 246,18 EUR (výrok pod bodem I), změnil rozsudek soudu prvního stupně ve zbývající části výroku pod bodem I tak, že žaloba o zaplacení částky 5 483,82 EUR se zamítá (výrok pod bodem II), rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky před soudem prvního stupně (výrok pod bodem III), potvrdil usnesení soudu prvního stupně ze dne 27. 6. 2018, č. j. 34 EVC 2/2016-204 (výrok pod bodem IV), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení mezi účastníky (výrok pod bodem V).

9. Odvolací soud předně vyslovil, že na vztah účastníků nepochybně dopadá Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží vyhlášená pod č. 160/1991 Sb. (dále jen „Úmluva“), jejímiž smluvními stranami je Česká republika i Belgie, ve kterých mají účastníci sporu svá sídla (srov. článek 1 odst. 1 Úmluvy).

10. Podle článku 81 odst. 2 Úmluvy strana, která splnila smlouvu zcela nebo zčásti, může požadovat zpět od druhé strany to, co podle smlouvy dodala nebo zaplatila. Jsou-li obě strany povinny vrátit plnění, musí tak učinit současně. Uvedené ustanovení Úmluvy nestanoví místo, ve kterém má prodávající poskytnuté plnění vrátit. Tuto mezeru je tak třeba vyplnit národním právem, přičemž stejně tak je třeba postupovat v případě předmětných nákladů na opatrování věci při odstoupení od smlouvy.

11. Rozhodné právo pro souzenou věc stanoví nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. Podle článku 4 bod 3 nařízení Řím I

pro případ, že je ze všech okolností případu zřejmé, že je smlouva zjevně úžeji spojena s jinou zemí, než je země uvedená v odstavcích 1 nebo 2, použije se právo této jiné země. S ohledem na skutečnost, že kupní smlouva byla uzavřena u českého aukčního internetového portálu, přičemž vztahy mezi provozovatelem portálu a účastníky se řídí českým právem (jak odvolací soud zjistil po zopakování dokazování), shledal odvolací soud přímou souvislost s Českou republikou ve smyslu ustanovení článku 4 bodu 3 nařízení Řím I a na věc proto aplikoval české právo.

12. Odstoupením od kupní smlouvy vznikla účastníkům ve smyslu článku 81 Úmluvy povinnost vrátit si vzájemně poskytnutá plnění, a to současně. Tato úprava odpovídá ustanovení § 457 obč. zák., podle kterého je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Jedná se o synallagmatický závazek, přičemž plnění jsou vzájemně podmíněná. Za synallagmatické závazky jsou přitom označovány ty dvoustranné závazky, v nichž plnění obou stran je na sebe vzájemně vázáno (povinnost plnit je podmíněna současným protiplněním). Jde tedy nejen o vzájemnost práv a povinností, ale i o vzájemnou podmíněnost plnění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. [33 Odo 848/2006](#)).

13. V řízení bylo zjištěno, že žalovaná, poté co žalobkyně od smlouvy odstoupila, nevrátila dobrovolně kupní cenu automobilu. Žalobkyně se této musela domáhat v soudním řízení vedeném u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 39 EVC 8/2012, přičemž povinnost k jejímu navrácení byla žalované uložena rozsudkem ze dne 17. 6. 2015, č. j. 39 EVC 8/2012-116. Odvolací soud se dále ztotožnil se skutkovým zjištěním učiněným soudem prvního stupně ohledně umístění předmětného vozidla v žalobkyní označených pronajatých prostorech. Po zopakování dokazování odstoupením od smlouvy ze dne 2. 4. 2010 a přípisem ze dne 15. 10. 2010, pak dále odvolací soud uvedl, že z těchto listin plyne, že žalobkyně od prvo počátku požadovala po žalované úhradu nákladů spojených se skladováním vozidla.

14. Odvolací soud však nepřítakal závěru soudu prvního stupně, že žalobkyně byla ve smyslu ustanovení § 336 obch. zák. povinna vrátit vozidlo v jejím sídle v Brně. Z ustanovení § 351 odst. 2 obch. zák. totiž jednoznačně plyne, že místem pro splnění povinnosti vrátit předmětný automobil bylo sídlo žalované. Obchodní zákoník pro takový případ počítá s náhradou nákladů s tím spojených. Ustanovení § 351 odst. 2 obch. zák. je pro práva a povinnosti stran vyplývající z odstoupení od smlouvy ve vztahu k ustanovení § 336 obch. zák. zjevně ustanovením speciálním. Ustanovení § 336 obch. zák. se proto na daný případ neužije. Po vrácení kupní ceny již tedy nelze považovat za účelně vynaložené náklady na skladování vozu, ale pouze na jeho vrácení.

15. Odvolací soud dále poukázal na to, že podle § 458 odst. 3 obč. zák. má žalobkyně nárok pouze na náhradu skutečně vzniklých nákladů, podkladem pro vyhovující rozhodnutí tak nemůže být úvaha, že částka § 5 EUR odpovídá obvyklé ceně parkování. Odvolací soud proto vyzval žalobkyni k doplnění tvrzení ohledně okamžiku vrácení kupní ceny a konkrétních nákladů, které skutečně vynaložila v souvislosti se skladováním vozidla.

16. Po doplnění dokazování odvolací soud uzavřel, že nárok žalobkyně shledává důvodným pouze v rozsahu nákladů vzniklých do 30. 11. 2015, kdy došlo k vrácení kupní ceny ze strany žalované. Po uvedeném datu (poté, co obdržela žalobkyně vrácenou kupní cenu) tížila žalobkyni povinnost vydat žalované předmětný automobil a za účelně vynaložené náklady

spojené s plněním této povinnosti by bylo možné podle odvolacího soudu považovat pouze náklady spojené s jeho přepravou k žalobci. Žalobkyní skutečně vynaložené náklady na opatrování do tohoto časového okamžiku odvolací soud vypočetl v částce 5 246,18 EUR, v tomto rozsahu tak odvolací soud žalobě vyhověl. Zbývající část nároku tvořící předmět odvolacího řízení, tj. částka 5 483,82 EUR, již přesahovala žalobkyní skutečně vynaložené náklady, proto žalobu v tomto rozsahu odvolací soud neshledal důvodnou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu zamítavého výroku pod bodem II a nákladových výroků pod body III a V podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešené. Současně se pak podle dovolatelky odvolací soud při řešení předmětné otázky zčásti odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

18. Dovolatelka konkrétně předestírá otázku vztahu ustanovení § 351 odst. 2 obch. zák. k ustanovení § 336 obch. zák. v návaznosti na stanovení místa plnění pro splnění povinnosti kupujícího vrátit předmět koupě po odstoupení od smlouvy ze strany kupujícího, resp. otázku, jaká jsou pravidla pro stanovení místa plnění závazku (vrácení předmětu koupě) po odstoupení od smlouvy a zda se na tuto situaci aplikuje § 336 och. zák. či nikoliv.

19. Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. Namítá, že odvolací soud měl přiznat náhradu nákladů vynaložených na skladování vozidla i za období od 1. 12. 2015, tj. po vrácení kupní ceny automobilu žalovanou. Odvolacím soudem aplikované pravidlo v § 351 odst. 2 obch. zák. podle názoru dovolatelky neurčuje místo plnění v případě odstoupení od smlouvy, jeho výkladem nelze dospět k tomu, že by odstupující stranu tížila povinnost vrátit poskytnuté plnění v místě sídla druhé strany, tj. věřitele. Jedná se o ustanovení zakládající nový závazek stran, jedné z nich ukládá povinnost k vrácení obdrženého plnění, druhé pak obdržené plnění převzít. Na tento nový závazek však je třeba aplikovat obecná ustanovení obchodního zákoníku, tedy i ustanovení § 336 obch. zák. Tato ustanovení tedy nejsou ve vztahu speciality a subsidiarity, jak tvrdí odvolací soud, nýbrž ustanovení upravující odlišné otázky. Uplatní se tak vedle sebe. Za místo plnění předmětné povinnosti žalobkyně je tak třeba určit sídlo žalobkyně, jako ostatně učinil i soud prvního stupně.

20. Dovolatelka v této souvislosti odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. [32 Cdo 143/2012](#). Zde sice Nejvyšší soud řešil otázky odlišné, nicméně se z tohoto rozhodnutí podle dovolatelky podává, že závazky nově vzniklé po odstoupení od smlouvy mají charakter synallagmatických závazků s režimem podle obecných ustanovení obchodního zákoníku. Žalovaná tedy měla povinnost převzít předmětné vozidlo v místě sídla žalobkyně, a to již ode dne doručení odstoupení od smlouvy. Žalovaná je však stále v prodlení se splněním své povinnosti převzít vozidlo, přičemž tuto skutečnost nelze podle dovolatelky přičíst k její tíži. Závěr odvolacího soudu o tom, že žalobkyni náleží náhrada skladného pouze za období do 30. 11. 2015 tak neobstojí.

21. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu změnil tak, že potvrdí rozhodnutí soudu prvního stupně, případně aby napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

22. K dovolání žalobkyně se vyjádřila žalovaná, přičemž navrhla, aby bylo odmítnuto, případně zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

23. Nejvyšší soud (jako soud dovolací podle § 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti a zda je přípustné.

24. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

25. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

26. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání.

27. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným pro řešení otázky, jaká pravidla se uplatní pro stanovení místa plnění v případě závazku vrátit předmět koupě po odstoupení od smlouvy podle čl. 81 odst. 2 Úmluvy, neboť jde o otázku dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešenou. Dovolatelka ve své argumentaci prosazuje aplikaci § 336 obch. zák. pro určení místa plnění předmětného závazku, dále rovněž předkládá vlastní názor ohledně vztahu ustanovení § 351 odst. 2 a § 336 obch. zák. Primárně je však třeba posoudit, zdali obchodní zákoník je právní normou dopadající na projednávanou věc.

IV.

Důvodnost dovolání

28. Dovolání je důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá při řešení této otázky na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

29. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

30. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný

skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Rozhodná právní úprava

31. Pro určení rozhodné právní úpravy je třeba vycházet z toho – jak ostatně učinil i odvolací soud, že v dotčeném případě je Vídeňská úmluva přímou právní normou podle článku 1 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy, neboť se použije pro kupní smlouvy stran, které mají místa podnikání v různých smluvních státech, byla-li tato skutečnost předvídatelná podle článku 1 odst. 2 Vídeňské úmluvy.

č. 77

32. Nejvyšší soud v této souvislosti doplňuje, že jsou mu známy názory odborné literatury podřazující případy internetových aukcí pod aplikační výjimku z působnosti Vídeňské úmluvy ve smyslu jejího článku 2 písm. b). V této otázce se však ztotožňuje s názorem opačným, který předkládá jak část tuzemské literatury [srov. Malacka, M. Komentář k čl. 2. In: MALACKA, M., HALLA, S., HRNČIŘÍKOVÁ, M. CISG (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží). Komentář. Praha: Leges, 2021, s. 86], tak literatury zahraniční [Spohnheimer, F. In: KRÖLL, S., LOUKAS, A., MISTELIS, PERALES VISCASILLAS, P. UN Convention On Contracts for the International Sale of Goods (CISG): A Commentary. Second edition. München: C.H. Beck, 2018, s. 48-49]. Nejvyšší soud v této souvislosti pro stručnost odkazuje na výše citovaná díla a argumentaci zde obsaženou.

33. Podle článku 4 Úmluvy tato Úmluva upravuje pouze uzavírání smlouvy o koupi a práva a povinnosti prodávajícího a kupujícího vznikající z takové smlouvy. Pokud něco jiného není výslovně stanoveno v této Úmluvě, nedotýká se zejména platnosti smlouvy nebo kteréhokoli jejího ustanovení nebo jakékoli zvyklosti (písm. a/); účinku, který může mít smlouva na vlastnické právo k prodávanému zboží (písm. b/).

34. Podle článku 7 Úmluvy se při jejím výkladu přihlédne k její mezinárodní povaze a k potřebě podporovat jednotnost při jejím použití a dodržování dobré víry v mezinárodním obchodu (odst. 1). Otázky spadající do předmětu úpravy této Úmluvy, které v ní nejsou výslovně řešeny, se řeší podle obecných zásad, na nichž Úmluva spočívá, nebo jestliže takové zásady chybějí, podle ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého (odst. 2).

35. Podle článku 31 Úmluvy není-li prodávající povinen dodat zboží v určitém jiném místě, jeho povinnost dodat zboží spočívá v předání zboží prvnímu dopravci k přepravě pro kupujícího, jestliže smlouva o koupi zahrnuje přepravu zboží (písm. a/); u zboží, jež je ve smlouvě určeno jednotlivě nebo sice podle druhu, avšak má být dodáno z určitého skladu nebo vyrobeno nebo zhotoveno, a strany věděly v době uzavření smlouvy, že zboží se nachází nebo má být vyrobeno nebo zhotoveno v určitém místě, v umožnění kupujícímu nakládat zbožím v tomto místě, jestliže se na ně nevztahuje ustanovení písmena a/ (písm. b/); v ostatních případech v umožnění kupujícímu nakládat zbožím v místě, kde má prodávající své místo podnikání v době uzavření smlouvy (písm. c/).

36. Podle článku 57 odst. 1 Úmluvy jestliže kupující nepřevzal povinnost zaplatit kupní cenu v určitém jiném místě, je povinen ji prodávajícímu zaplatit v místě podnikání prodávajícího

(písm. a/); nebo jestliže má být cena placena při předání zboží nebo dokladů, v místě tohoto předání (písm. b/).

37. Podle článku 81 odst. 1 Úmluvy odstoupení od smlouvy způsobuje zánik povinností stran podle smlouvy s výjimkou vzniklého nároku na náhradu škody. Odstoupení se nedotýká ustanovení smlouvy ohledně řešení sporů nebo jiných ustanovení smlouvy upravujících práva a povinnosti stran při odstoupení od smlouvy.

38. Podle článku 81 odst. 2 Úmluvy strana, která splnila smlouvu buď zcela, nebo zčásti, může požadovat zpět od druhé strany to, co podle smlouvy dodala nebo zaplatila. Jsou-li obě strany povinny vrátit plnění, musí tak učinit současně.

K mezerám v Úmluvě a jejich vyplňování

č. 77

39. Odvolací soud vyšel při určení místa plnění předmětného závazku žalobkyně k vrácení vozidla z toho, že článek 81 Úmluvy nestanoví místo, ve kterém má prodávající poskytnuté plnění vrátit. Při řešení této otázky tedy aplikoval ustanovení právního řádu rozhodného podle mezinárodního práva soukromého ve smyslu článku 7 odst. 2 Úmluvy.

40. V Úmluvě není úprava jednotlivých otázek úplná, existují zde mezery, které je třeba vyplnit. Tyto lze rozlišovat na „vnitřní mezery“ a „vnější mezery“, přičemž do první uvedené kategorie se řadí otázky, které Úmluva upravuje, ale nenabízí pro ně výslovné odpovědi, do druhé pak otázky, jež jsou Vídeňskou úmluvou výslovně vyloučeny, nebo které nejsou Vídeňskou úmluvou upraveny vůbec (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. [23 Cdo 427/2017](#), jakož i zde citovaná tuzemská literatura; ze zahraniční rozhodovací praxe např. rozhodnutí pod č. [1728](#) CISG-online, Amtsgericht Sursee, Švýcarsko, ze dne 12. 9. 2008, dostupné stejně tak jako ostatní rozhodnutí z tohoto zdroje na webu <https://ciscg-online.org/home>, jakož i další rozhodnutí shrnutá v Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. New York: United Nations, 2016 (dále jen „DIGEST“), s. 43; ze zahraniční literatury pak srov. například Perales Viscasillas, P. In: KRÖLL, LOUKAS, MISTELIS, PERALES VISCASILLAS, op. cit., s. 116).

41. V tomto ohledu je významný článek 4 Úmluvy, jehož dikce věty první: „tato Úmluva upravuje pouze uzavření smlouvy o koupi a práva a povinnosti prodávajícího a kupujícího vznikající z takové smlouvy“, znamená, že všechny otázky, které vznikají na základě autonomní interpretace těchto dvou institutů, jsou výlučně upraveny Úmluvou s následkem, že CISG vytlačuje národní právní řád ve všech případech, v nichž se tato skutková podstata aplikuje na skutkový základ. V tomto ohledu lze úpravu Úmluvy považovat za konečnou a vyčerpávající [srov. TICHÝ, L. CISG (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 39]. Práva a povinnosti smluvních stran se týkají především vzájemných nároků. Kromě toho jsou dotčeny dodatečně sjednané povinnosti, které vyplývají z kupních smluv, a práva, která vznikají v důsledku porušení smlouvy (srov. TICHÝ, op. cit., s. 39, jakož i zde citovanou literaturu).

42. Nástrojem k vyplnění mezer Úmluvy jsou zásady, jež mají v této Úmluvě svůj základ, a to buď tak, že jsou výslovně stanoveny (princip dobré víry), anebo je lze z jejího textu dovodit. Východiskem z nouze, tedy jakýmsi řešením *ultima ratio*, je použití právního řádu smluvního státu (srov. TICHÝ, op. cit., s. 59; Mankowski, P. In: MANKOWSKI, P. Commercial

Law: Article-by-article Commentary. First edition. Baden-Baden: Nomos, 2019, s. 40; ze zahraniční judikatury dále srov. například *Macromex Srl. v. Globex International Inc.*, American Arbitration Association, ze dne 23. 10. 2007, CISG-online [1645](#)).

43. Jako způsob zaplňování mezer je nepochybně možné použít i analogii (TICHÝ, L., op. cit., s. 59; *Sąd Najwyższy*, Polsko, 11. 5. 2007, CISG-online n. [1790](#)), v zahraniční rozhodovací praxi přitom bylo již dříve dovozeno, že analogická aplikace konkrétních ustanovení Úmluvy by měla předcházet řešením opírajícím se o obecné zásady, na nichž je budována Úmluva (srov. již výše citované rozhodnutí *Macromex Srl. v. Globex International Inc.*, American Arbitration Association, ze dne 23. 10. 2007, CISG-online [1645](#)). Rovněž literatura v této souvislosti uvádí hierarchizaci možných řešení, přičemž v první řadě má být uvažováno o aplikaci konkrétních ustanovení Úmluvy na základě analogie, následně – pokud ani takto nemůže dojít k vyplnění mezery, má být potenciálně přistoupeno k vyplnění mezery podle vnitřních zásad Úmluvy (srov. Perales Viscasillas, P. In: KRÖLL, LOUKAS, MISTELIS, PERALES VISCASILLAS, op. cit., s. 136). Obdobně je zmiňováno, že tam, kde je možné analogicky aplikovat konkrétní ustanovení Úmluvy, může být formulace obecných zásad nadbytečná, případně se poukazuje na to, že k vyplňování mezer na základě obecných zásad je třeba přistoupit až v případě, pokud potenciálně analogicky aplikovatelné ustanovení Úmluvy nenabízí uspokojivé řešení (Schwenzer, I., Hachem P. In: SCHLECHTRIEM, P., SCHWENZER, I. H. *Commentary On the UN Convention On the International Sale of Goods (CISG)*. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 134, jakož i literatura zde citovaná v poznámce pod čarou č. 107).

44. Článek 7 odst. 2 Úmluvy tak s přihlédnutím k výše uvedenému ukládá, aby se řešení hledala nejdříve v rámci samotné Úmluvy (srov. *Nederlands Arbitrage Instituut*, 15. 10. 2002, CISG-online n. [740](#)). K proklamované potřebě podporovat jednotnost při jejím použití vyjádřené v čl. 7 odst. 1 Úmluvy, pak zahraniční rozhodovací praxe v minulosti dovodila, že z této potřeby vyplývá požadavek, aby soud interpretující Úmluvu přihlédl k zahraničním rozhodnutím, v nichž byla aplikována, jakož i k odborným názorům v literatuře (srov. například *Audiencia Provincial de Valencia*, Španělsko, ze dne 7. 6. 2003, CLOUT [No. 549](#), dostupné stejně tak jako ostatní rozhodnutí z tohoto zdroje na webu <https://www.uncitral.org/clout/>; či *Tribunale di Rimini*, Itálie, ze dne 26. 11. 2002, CLOUT [No. 608](#)).

45. V návaznosti na výše uvedené je třeba předně poukázat na to, že jde-li o otázku určení místa plnění povinnosti vrátit poskytnuté plnění po odstoupení od smlouvy podle článku 81 odst. 2 Úmluvy, je zřejmé, že tato otázka v Úmluvě není *expressis verbis* řešena, jde však o otázku týkající se práv a povinností stran vznikajících ze smlouvy, resp. vznikajících v důsledku jejího plnění a následného odstoupení od smlouvy. Nejedná se tedy o materii vyloučenou z dotčené úpravy, nýbrž o tzv. „vnitřní mezeru“. Tomuto závěru konvenují rovněž názory vyslovené v odborné literatuře či zahraniční rozhodovací praxi (srov. kupříkladu GILLETE, C. P., WALT, S. D. *The UN Convention On Contracts for the International Sale of Goods: Theory and Practice*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2016, s. 390; BRIDGE, M. In: KRÖLL, LOUKAS, MISTELIS, PERALES VISCASILLAS, op. cit., s. 1099; : CISG Advisory Council Opinion No. 9, *Consequences of Avoidance of the Contract*, Rapporteur: Professor Michael Bridge, 2008, dostupný na: <http://www.cisgac.com/cisgac-opinion-no9/>; *Oberster Gerichtshof*, ze dne 29. 6. 1999, CISG-online [483](#)).

46. Ve smyslu čl. 7 odst. 2 Úmluvy pak je nutné hledat řešení této otázky v první řadě v Úmluvě samotné.

K možným řešením predestřené otázky podle Úmluvy

47. V odborné literatuře i zahraniční rozhodovací praxi lze vysledovat několik různých přístupů k řešení předmětné otázky. Prvním z možných řešení je formulované „pravidlo obrácených rolí“, které nahlíží na restituční povinnosti jako na pravý opak povinností primárních. Prodávající podle původní kupní smlouvy, kterému má být vráceno zboží, tak je v pozici kupujícího v rámci restituční transakce, naopak kupující podle kupní smlouvy je tím, kdo má obdržet kupní cenu – je tedy nyní v pozici prodávajícího. Podle tohoto pravidla by tedy při odstoupení od smlouvy mělo místo plnění povinností týkajících se vrácení poskytnutého plnění zrcadlově odrážet místo plnění primárních smluvních povinností (srov. Amtsgericht Sursee, Švýcarsko, ze dne 12. 9. 2008, CISG-online [1728](#), Oberster Gerichtshof, Rakousko, ze dne 29. 6. 1999, CISG-online [483](#); v literatuře pak srov. Mankowski, P. In: MANKOWSKI, P., op. cit., s. 383, či Fountoulakis, CH. In: SCHLECHTRIEM, P., SCHWENZER, I. H., op. cit., s. 1179). K tomuto řešení bylo dospěno jak na základě analogické aplikace článku 31 Úmluvy, tak na základě formulace obecné zásady Úmluvy. Pokud by tedy podle původní smlouvy byl kupující povinen převzít zboží v místě podnikání prodávajícího (článek 31 písm. c/ Úmluvy), je místem plnění povinnosti vrátit zboží místo podnikání kupujícího.

48. Jiným z nabízených řešení je obecné pravidlo opětovného dodání (vrácení zboží) v místě podnikání kupujícího. Uvedené pravidlo je rovněž obhajováno odkazem na úpravu místa dodání zboží podle článku 31 Úmluvy, přičemž je obdobně poukazováno na postavení kupujícího, na něhož lze nahlížet při procesu vypořádání jako na stranu zpětně prodávající zboží původnímu prodávajícímu. Úprava místa dodání zboží při absenci jiné dohody stran podle Úmluvy přitom inklinuje k dodání v místě podnikání prodávajícího. Byť je zde srovnáváno postavení kupujícího při vypořádání s postavením prodávajícího v rámci původní transakce, rovněž se poukazuje na to, že situace po odstoupení od smlouvy má i své odlišnosti. Jde-li o primární závazky z kupní smlouvy, pak prodávající dodává zboží, které kupující chce obdržet. Pokud však dojde k odstoupení od smlouvy, pak často dochází k situaci, kdy žádná ze stran o zboží dále zájem nemá a nejlepším výsledkem této situace je zboží zlikvidovat, resp. co nejrychleji a nejefektivněji znovu prodat (srov. CISG Advisory Council Opinion No. 9, op. cit., Place of Restitution, 3.12; BRIDGE, M. In: KRÖLL, LOUKAS, MISTELIS, PERALES VISCASILLAS, op. cit., s. 1100). Podobně i další autoři poukazují na to, že původní plnění stran je požadováno právě na základě smlouvy, přičemž plnění restitučních obligací nikoliv – stranám je v tomto případě uloženo vypořádat určité obligace vzniklé v jejím důsledku. Efektivní alokace nákladů na přepravu podle původního kontraktu přitom nemusí být efektivní rovněž při vypořádání po odstoupení od smlouvy (GILLETE, C. P., WALT, S. D., op. cit., s. 391, pozn. pod čarou č. 150). V situaci, kdy dojde k odstoupení od smlouvy kupujícím v důsledku porušení smluvní povinnosti ze strany prodávajícího, by přitom potenciální požadavek na zpětné dodání zboží do místa podnikání prodávajícího vedl ke vzniku dodatečné škody, za níž by odpovídal prodávající podle článku 74 Úmluvy, přičemž článek 81 neumožňuje kupujícímu trvat na náhradě těchto nákladů na přepravu před předáním zboží. Nadto zde autoři formulují s odkazem na článek 25 a článek 77 Úmluvy obecnou zásadu předcházení ekonomickému plýtvání. Obecný požadavek na vrácení zboží v místě podnikání kupujícího, i v případě, kdy došlo k odstoupení od smlouvy pro porušení smlouvy ze strany

kupujícího, by umožnil prodej zboží na místním trhu a tak minimalizoval náklady procesu vypořádání. Rovněž by se tímto řešením dalo vyhnout komplikacím s alokací rizika při přepravě, jakož i prodlužování restitučního procesu vedoucímu ke vzniku dalších nákladů (srov. CISG Advisory Council Opinion No. 9, op. cit., Place of Restitution, 3.12; BRIDGE, M. In: KRÖLL, LOUKAS, MISTELIS, PERALES VISCASILLAS, op. cit., s. 1100). Z takto vymezeného obecného pravidla jsou pak připuštěny výjimky v případech, kdy má být podle smlouvy plněno na jiném místě (než je místo podnikání jedné ze stran), případně pokud rozumně jednající kupující uskladnil zboží na jiném místě, než je jeho místo podnikání – pak je místo uskladnění místem, v němž musí kupující plnit restituční povinnost (CISG Advisory Council Opinion No. 9, op. cit., Place of Restitution, 3.12).

č. 77

49. V literatuře se objevují i další varianty řešení, kupříkladu určení místa vrácení zboží podle zásady dobré víry. Pokud strana jedná ve zlé víře nebo zaviněně poruší smlouvu, pak tato okolnost zakládá její povinnost vrátit zboží či kupní cenu v místě podnikání strany, která smlouvu neporušila. Tato pozice však nemá velkou oporu, na její nevhodnost je poukazováno zejména s tím, že porušení smlouvy nemusí být důsledkem jednání ve zlé víře, nemusí být ani zaviněné (GILLETE, C. P., WALT, S. D., op. cit., s. 391).

50. Zmínit lze konečně i pravidlo určení splniště pro vrácení zboží podle místa, v němž se zboží nachází v době odstoupení od smlouvy. Pokud se zboží nachází v místě podnikání kupujícího v době, kdy dojde k odstoupení od smlouvy, musí kupující umožnit prodávajícímu s ním nakládat zde. Pokud je zboží v tomto okamžiku uskladněno v jiném místě, musí kupující umožnit prodávajícímu s ním nakládat v místě uskladnění. Uvedené pravidlo někteří zahraniční autoři upřednostňují přede všemi uvedenými s ohledem na to, že efektivně alokuje náklady zpětného dodání zboží (GILLETE, C. P., WALT, S. D., op. cit., s. 391; BRIDGE, M. In: KRÖLL, LOUKAS, MISTELIS, PERALES VISCASILLAS, op. cit., s. 1100).

Posouzení v poměrech projednávané věci

51. Co se týče zmíněné koncepce určení místa plnění povinnosti vrátit zboží podle zásady dobré víry, pak se lze v tomto ohledu ztotožnit s výše uvedenými argumenty odborné literatury, kterými je poukazováno na nevhodnost zde zvoleného kritéria jakožto obecného východiska při řešení předmětné otázky. Nejvyšší soud se rovněž neztotožnil s popsanou variantou určení splniště pro vrácení zboží podle místa, v němž se zboží nachází v době odstoupení od smlouvy, neboť k tomuto výsledku nelze dospět na základě aplikace výslovného pravidla obsaženého v Úmluvě, nýbrž je založen toliko na extenzivním uchopení formulované obecné zásady spočívající v předcházení neúčelným nákladům, nadto by uvedené řešení potenciálně mohlo vést k stěžejí předvídatelným následkům.

52. Dovolací soud tak dospívá k závěru, že kupující má v případě, kdy nemělo být podle smlouvy plněno na jiném místě, než je místo podnikání jedné ze stran, splnit svou povinnost vrátit zboží ve svém místě podnikání.

53. Zvolené řešení lze opřít o analogickou aplikaci ustanovení článku 31 písm. c) Úmluvy, neboť role smluvních stran při vypořádání podle článku 81 Úmluvy je možné vnímat jako do určité míry „převrácené“ ve srovnání s jejich postavením při plnění primárních závazků. Současně je však třeba přitakat výše uvedeným výtkám vztahujícím se k „pravidlu obrácených rolí“, neboť situace při vypořádání po odstoupení od smlouvy má oproti plnění původních

smluvních závazků svá specifika. Nelze tak bez dalšího vycházet například z toho, že pokud si strany ujednaly smlouvu předpokládající přepravu zboží s tím, že tuto je povinen obstarat prodávající, který tak musí uzavřít smlouvy nezbytné pro přepravu do stanoveného místa určení dopravními prostředky odpovídajícími daným okolnostem a za podmínek obvyklých pro takovou přepravu (srov. článek 32 odst. 2 Úmluvy), pak takové ujednání představuje rovněž konsensus ohledně řešení situace nastalé při následném vypořádání stran v tom smyslu, že tuto povinnost ponese v daném případě kupující. Ostatně – jak bylo poukázáno výše, sledované zájmy stran mohou být v tomto případě odlišné. Uvedené řešení lze nadto opřít rovněž o zmíněnou doktrinárně dovozenou obecnou zásadu Úmluvy, tj. zásadu předcházení ekonomickému plýtvání, a konvenují mu i závěry tuzemské literatury, jakož i části zahraniční rozhodovací praxe (srov. TICHÝ, op. cit. s. 358; Landgericht Krefeld, ze dne 24. 11. 1992, CISG-online [62](#), Oberlandesgericht Karlsruhe, 19. 12. 2002, CISG-online [817](#), Landgericht Gießen, 17. 12. 2002, CISG-online [766](#)).

54. Podpůrně lze rovněž poukázat na zahraniční rozhodnutí formulující s odkazem na článek 57 Úmluvy obecnou zásadu, že jakákoliv peněžitá plnění mají být uskutečněna v místě bydliště věřitele (Oberlandesgericht Düsseldorf, ze dne 2. 7. 1993, CISG-online [74](#), Cour d'appel de Grenoble, ze dne 23. 10. 1996, CISG-online [305](#)). Obdobně se dá dovodit i obecná zásada, že (pokud není ujednáno jinak) strana je povinna plnit jakoukoliv jinou než peněžitou obligaci, ve svém místě podnikání, přičemž lze v této souvislosti odkázat také na článek 6.1.6 odst. 1 písm. b) Zásad mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT (k významu těchto zásad při výkladu Úmluvy srov. judikatorní závěry shrnuté v DIGEST, op. cit., s. 46).

55. Odvolací soud tedy při určení místa plnění povinnosti žalobkyně vrátit vozidlo žalované vycházel z nesprávné právní normy. Závěr odvolacího soudu o tom, že místem pro splnění předmětné povinnosti bylo sídlo žalované (jakožto prodávající), na němž je založen dovoláním napadený zamítavý výrok pod bodem II rozsudku odvolacího soudu, přitom – s ohledem na výše uvedené, neobstojí.

56. Ze shora uvedených důvodů tudíž Nejvyšší soud shledal dovolání žalobkyně opodstatněným, neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

57. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil v napadeném výroku pod bodem II spolu se závislými výroky o náhradě nákladů řízení pod body III a V a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

č. 78

Poskytovatel služby informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytnutých uživatelem (služby veřejného datového úložiště) užívá dílo jeho sdělováním veřejnosti podle § 18 odst. 1 a 2 autorského zákona, pokud nad rámec samotného uložení datového souboru poskytnutého uživatelem služby, jehož obsahem je toto dílo, přispívá vzhledem ke konkrétním okolnostem provozováním své služby ke zpřístupnění tohoto díla veřejnosti. Za takové situace se neprosadí právní úprava omezení odpovědnosti poskytovatele služby informační společnosti podle § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti.

č. 78

Aniž by poskytovatel uvedené služby sám toto dílo užíval jeho sdělováním veřejnosti, je povinen zdržet se umožnění veřejného zpřístupňování díla prostřednictvím této služby ukončením trvajících zpřístupňování a zabráněním dalšímu takovému zpřístupňování, a to neprodleně po oznámení autora (či jiné oprávněné osoby) o autorskoprávní neoprávněnosti takového zpřístupnění, je-li tato služba vzhledem ke konkrétním okolnostem využívána jejími uživateli k porušování nebo ohrožování práva autora podle § 40 odst. 1 písm. f) autorského zákona. Kolektivní správce práv podle autorského zákona má podle § 98c odst. 1 autorského zákona právo na poskytování informací o užití svého repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) nezbytných k výkonu kolektivní správy prostřednictvím kladení dotazů do elektronického vyhledavače uložených souborů tvořícího součást služby veřejného datového úložiště, užívá-li poskytovatel této služby při jejím provozování tento repertoár nebo je-li tato služba poskytována za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu a je-li užívána při činnostech, které neoprávněně zasahují do kolektivně spravovaného práva nebo je neoprávněně ohrožují. Toto právo kolektivního správce není omezeno počtem takto učiněných dotazů, jeho zjevné zneužití však nepožívá právní ochrany.

Autorské právo

§ 18, § 40 odst. 1 písm. f), § 98c odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., § 5 odst. 1 zákona č. 480/2004 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1840/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:23.CDO.1840.2021.3

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce a zamítl dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 3 Co 58/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 22. 2. 2019, č. j. 34 C 6/2017-360, zamítl žalobu o uložení povinnosti žalované odstranit nebo veřejnosti znepřístupnit digitální soubory

obsahující šest specifikovaných audiovizuálních děl (dále též jen „předmětná díla“) a zdržet se do budoucna zpřístupňování těchto děl veřejnosti (výrok I), uložil žalované povinnost zdržet se omezování počtu dotazů kladených ze specifikované adresy internetového protokolu žalobce na server přístupný prostřednictvím specifikovaných doménových jmen (výrok II), uložil žalované povinnost zdržet se umožnění veřejného zpřístupňování digitálních souborů se specifikovanými příponami obsahujících šest specifikovaných audiovizuálních děl, pokud můžou členové veřejnosti tyto soubory vyhledat zadáním titulu díla ve vyhledávači poskytnutém k tomu veřejnosti žalovanou (výrok III) a rozhodl o náhradě nákladů řízení a o návrhu na vyslovení předběžné vykonatelnosti rozsudku (výroky IV a V).

2. Soud prvního stupně tak rozhodl o žalobě, kterou se žalobce domáhal ochrany před porušováním majetkových autorských práv k audiovizuálním dílům podle § 40 odst. 1 písm. f), eventuálně podle § 40 odst. 1 písm. b), zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), dále též jen „aut. zák.“, jež jako kolektivní správce spravuje. To podle žalobce spočívá v provozování služby datové úschovny, jež téměř výhradně slouží k neoprávněnému sdílení předmětů chráněných autorským zákonem ze strany uživatelů služby. Žalovaná na svoji obranu uvedla, že obsah umístěný na jejím serveru je nahrán buď uživateli jí poskytované služby nebo jejími obchodními partnery, a tudíž poskytuje svoji službu v souladu s § 5 a 6 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti).

3. Vrchní soud v Praze dovoláním napadeným rozsudkem k odvolání obou účastníků potvrdil výrok I rozsudku soudu prvního stupně, změnil výrok II rozsudku soudu prvního stupně tak, že uložil žalované povinnost zdržet se omezování počtu dotazů na šest specifikovaných audiovizuálních děl kladených ze specifikované adresy internetového protokolu žalobce na server přístupný prostřednictvím specifikovaných doménových jmen, a to po dobu trvání majetkových práv k těmto dílům a zároveň po dobu, kdy tato práva jako kolektivní správce vykonává žalobce, ve zbytku žalobu zamítl, změnil výrok III rozsudku soudu prvního stupně tak, že uložil žalované povinnost zdržet se na specifikovaných webových stránkách umožnění stahování souborů se specifikovanými příponami obsahujících šest specifikovaných audiovizuálních děl, pokud můžou členové veřejnosti tyto soubory vyhledat zadáním titulu díla ve vyhledávači poskytnutém k tomu veřejnosti žalovanou, a to po dobu trvání majetkových práv k těmto dílům a zároveň po dobu, kdy tato práva jako kolektivní správce vykonává žalobce, ve zbytku žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

4. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně doplněných vlastním dokazováním, podle nichž žalobce je oprávněn k výkonu dobrovolné kolektivní správy majetkových práv autorských podle autorského zákona a tato správa se týká děl literárních, vědeckých, kartografických, dramatických, hudebně dramatických, choreografických, pantomimických a děl audiovizuálních, včetně audiovizuálních děl tvořících předmět tohoto řízení. Žalovaná provozuje datovou úschovnu, na které dochází ve značném rozsahu k neoprávněnému sdílení autorským právem chráněných děl, včetně audiovizuálních děl tvořících předmět tohoto řízení. Žalovaná ve smluvních podmínkách sjednává s uživateli své služby povinnost neukládat na server soubory porušující autorská práva a práva s autorským právem související a rovněž umožňuje uživatelům nahlašování uložení autorskoprávně závadných souborů, které ze svého serveru postupně odstraňuje. Rychlost stahování

uložených souborů uživatelem je vázaná na uhrazení kreditů odpovídajících určitému objemu stažených dat. Pro vyhledávání uložených souborů je uživateli k dispozici elektronický vyhledávač s funkcí tzv. našeptávače, který již v průběhu vepisování názvu vyhledávaného souboru nabízí různá hesla podle počátečních písmen a navrhuje nejvyhledávanější výrazy. Žalovaná v rámci poskytování své služby provádí tzv. listing, tj. vedení statistik podle počtu stažení souborů, jejich velikosti, kategorií atd. Výsledky vyhledávání pak lze třídit a řadit podle nejrůznějších kritérií. Existuje i tzv. partnerský program (v několika typech), kdy je uživatel za stažení nahraných souborů odměněn připočtením kreditu zdarma.

5. Po právní stránce dospěl odvolací soud k závěru, že žalobce je k uplatnění požadovaných nároků aktivně věcně legitimován jako kolektivní správce práv podle autorského zákona, a je tak oprávněn požadovat, aby se porušovatel spravovaného práva duševního vlastnictví zdržel nedovoleného jednání právě z důvodu jeho dalšího zamezení, a to i ve vztahu k třetím osobám, jejichž prostředky nebo služby jsou využívány při porušování práv. Podle odvolacího soudu však nemůže obstát požadavek žalobce na uložení povinnosti žalované odstranit anebo veřejnosti zneprístupnit digitální soubory obsahující předmětná audiovizuální díla, a zdržet se do budoucna zpřístupňování těchto audiovizuálních děl veřejnosti, aniž by žalovaná vstupovala a kontrovala obsah těchto souborů, neboť v každém individuálně určeném případě je nutné zkoumat, zda provozovatel služby elektronických komunikací překročil meze tzv. bezpečného přístavu ve smyslu § 5 a § 6 zákona o některých službách informační společnosti, a tudíž, zda odpovědnost za obsah přechází na něj, namísto uživatele služby. Proto podle odvolacího soudu nelze vyhovět žalobcem požadovanému „všeobjímajícímu zákaz“ bez zkoumání vztahu k obecně platnému zákaz monitoringu obsahu uživatelů.

6. Podle odvolacího soudu však lze u provozovatele služby elektronických komunikací rozumně očekávat, že bude provádět pravidelné kontroly uloženého obsahu, což platí pro všechna díla, která byla nahlášena jako porušující autorská práva. Služba hostování souborů žalované do značné míry porušování autorských práv podporuje prostřednictvím svého konkrétního obchodního modelu, a to i ve smyslu obecné prevenční povinnosti podle § 2900 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“). Uložení povinnosti nešířit díla autorů bez jejich souhlasu je vždy omezeno konkrétním seznamem chráněných děl a předchozím zjištěním o porušování práv k těmto dílům prostřednictvím poskytované služby s přihlédnutím k tomu, zda požadovaný rozsah kontrol uložených souborů je adekvátní rozsahu porušování práv a nákladům spojeným s touto kontrolou ve smyslu § 5 zákona o některých službách informační společnosti, a je tak nutno sledovat přiměřenou rovnováhu mezi jednotlivými právy dotčených osob, aniž by jedno právo bylo bez rozumného důvodu preferováno oproti právu jinému.

7. Odvolací soud zdůraznil, že v případě služby poskytované žalovanou značná část obsahu umístěného uživateli představuje pouhé pirátské kopie audiovizuálních děl, což ve svém výsledku způsobuje značnou a dlouhodobou újmu autorům těchto děl. Veškeré náklady na oprávněnou obranu tak nesou autoři, přičemž žalovaná není ochotna připustit ani fakticky nutné, a tudíž rozsáhlé, kontroly obsahu souborů ze strany žalobce. Tento stav tak neodůvodněně zvýhodňuje jedno právo vůči právu jinému, a to zásadním a dlouhotrvajícím způsobem.

8. Proto odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, aby zohlednil nejenom časové omezení, ale i omezení na konkrétní díla, u kterých bylo prokázáno, že se opakovaně na službě žalované neoprávněně vyskytují a jsou nabízeny ke stažení veřejnosti a zároveň s omezením uplatněného nároku na dobu výkonu kolektivní správy žalobce s ohledem na to, že rozsudek soudu je obecně vykonatelný do budoucna bez bližšího časového omezení. Zároveň odvolací soud zpřesnil povinnost ukládanou žalované tak, že se týká povinnosti zdržet se umožnění stahování digitálních souborů, a nikoli jejich veřejného zpřístupňování, jelikož takto uložená povinnost odpovídá obsahu služby poskytované žalovanou a samotné pouhé ukládání souborů na službu žalované nemusí být ve všech případech neoprávněné.

9. Ve vztahu k uplatněnému nároku na zdržení se omezování počtu elektronických dotazů žalobce na obsah souborů uložených prostřednictvím služby žalované odvolací soud dospěl k závěru, podle kterého není možné připustit situaci, kdy by při velkém množství souborů uložených na službě poskytovatele, obsahující neoprávněně šířená díla, tudíž při velkém množství dotazů ze strany osoby oprávněně hájit zájmy autorů, došlo k technickému (softwarovému) zablokování přístupu do systému poskytovatele služby, a tím k faktickému znemožnění detekce a následnému odstranění souborů obsahujících závadný obsah. Je tak zcela na žalované, aby pomocí běžných softwarových nástrojů částečně umožnila, byť ve zvýšené míře, než je běžné, pokládání strojových dotazů žalobcem do svého systému, neboť nelze rozumně předpokládat zneužití systému žalobcem. Tuto povinnost však bylo možné žalované uložit pouze ve spojení s díly, u kterých se v řízení prokázalo opakované porušování práv autorů na službě žalované.

č. 78

II.

Dovolání a vyjádření k nim

Dovolání žalobce

10. Rozsudek odvolacího soudu napadl v rozsahu, v jakém odvolací soud změnil výrok III rozsudku soudu prvního stupně tak, že žalobu částečně zamítl, žalobce dovoláním, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), pro řešení právní otázky, jež dosud nebyla podle žalobce v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, a to otázky, zda je možné po žalované jako poskytovateli služby informační společnosti, které byl notifikován protiprávní výskyt konkrétně specifikovaných děl, požadovat, aby zamezila jakémukoli (prostřednictvím jednoduše vyhledatelného nástroje, vyhledavače, který sama poskytuje) zpřístupňování takových děl veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 2 aut. zák. nebo toliko pro účely stahování.

11. Nesprávnost právního posouzení věci spatřuje žalobce v tom, že odvolací soud zúžil původně uloženou povinnost žalované zdržet se umožnění veřejného zpřístupnění předmětných digitálních souborů pouze na zdržení se umožnění jejich stahování, čímž ponechal žalované možnost sdělovat závadné soubory formou streamingu, což žalovaná patřičně využívá. Přitom pojem zpřístupňování díla obsahuje ustanovení § 18 odst. 2 aut. zák., jež zahrnuje jak zpřístupňování pro účely stahování (downloading), tak zpřístupňování pro účely zhlédnutí bez nutnosti stažení (streaming).

12. Žalobce navrhl, aby dovolací soud změnil napadený rozsudek odvolacího soudu tak, že se výrok III rozsudku soudu prvního stupně potvrzuje, a přiznal žalobci náhradu nákladů řízení.

13. Žalovaná se k dovolání žalobce nevyjádřila.

Dovolání žalované

14. Rozsudek odvolacího soudu napadla v rozsahu, v jakém odvolací soud změnil výroky II a III rozsudku soudu prvního stupně tak, že žalobě částečně vyhověl, a v jakém rozhodl o nákladech řízení, žalovaná dovoláním, které považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř., pro řešení právních otázek, jež dosud nebyly podle žalované v rozhodování dovolacího soudu vyřešeny, resp. tyto otázky byly odvolacím soudem vyřešeny v rozporu s rozsudkem Soudního dvora ze dne 14. 6. 2017, ve věci Stichting Brein proti Ziggo BV a XS4All Internet BV, [C-610/15](#), s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1280/2018](#), a s usnesením Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [I. ÚS 249/19](#). A to konkrétně otázek,

1) zda lze uložit poskytovateli služeb informační společnosti povinnost nad rámec § 5 zákona o některých službách informační společnosti, která má povahu dohledu ve smyslu § 6 tohoto zákona (a je tedy v rozporu s tímto ustanovením) a která spočívá v aktivním identifikování a následném zdržení se umožnění stahování vybraných digitálních souborů,

2) zda lze „v rozporu s kolizním pravidlem českého práva *lex specialis derogat generali*“ aplikovat ustanovení občanského zákoníku jakožto obecného právního předpisu v případě, kdy je konkrétní záležitost upravena speciálním zákonem o některých službách informační společnosti, a pokud ano, zda povinnosti uložené na rámec § 5 zákona o některých službách informační společnosti jsou založeny obecnou prevenční povinností podle § 2900 o. z.,

3) zda lze na základě dosud do českého právního řádu neprovedené směrnice ukládat poskytovateli služeb informační společnosti povinnosti nad rámec § 5 zákona o některých službách informační společnosti v rozporu s § 6 tohoto zákona,

4) zda lze uložit poskytovateli služeb informační společnosti povinnost nad rámec § 5 zákona o některých službách informační společnosti spočívající ve zdržení se omezování počtu dotazů žalobkyně na vybraná audiovizuální díla prostřednictvím systému odvolatele, když zákon o některých službách informační společnosti tuto povinnost výslovně neukládá,

5) zda žalovaná při aplikaci závěrů rozsudku Soudního dvora ze dne 14. 6. 2017, ve věci Stichting Brein v. Ziggo BV a XS4All Internet BV, [C-610/15](#), užívá autorská díla nahraná uživateli prostřednictvím jím provozované služby, jež spočívá v ukládání informací poskytnutých uživatelem.

15. Nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem spatřuje žalovaná v tom, že jí uložená povinnost zdržet se umožnění stahování předmětných souborů je svou povahou povinností aktivního dohledu nad obsahem informací uložených uživateli služby, kterou nelze

žalované podle § 6 zákona o některých službách informační společnosti uložit a nelze ji fakticky ani dlouhodobě plnit.

16. Tuto povinnost nelze podle žalované uložit ani na základě obecné prevenční povinnosti podle § 2900 o. z., neboť ustanovení § 6 zákona o některých službách informační společnosti je speciální právní úpravou pro oblast poskytování služeb informační společnosti. Tuto povinnost nelze podle žalované dovodit ani na základě soudcovského dotváření práva, ani na základě hlediska proporcionality ve vztahu k porušení práv autorů děl, která se na službě žalované vyskytují. Soudům podle žalované nepřísluší hodnotit a přezkoumávat, zda zákonodárce správně provedl při normotvorbě test proporcionality a zda zákonodárce uložil žalované jako poskytovateli služby informační společnosti dostatečné povinnosti.

17. Kromě toho má dovolatelka za to, že uložená povinnost je neurčitá a fakticky nevykonatelná, neboť i kdyby žalovaná činila vše, co je technicky možné, nelze najisto určit, zda by tím zcela splnila uloženou povinnost, neboť by ke kontrole obsahu uložených souborů mělo docházet nepřetržitě, což je požadavek nepřiměřený a technicky neproveditelný. Faktickým důsledkem plnění uložené povinnosti by navíc bylo, že by žalovaná byla nucena zabránit zobrazování jakýchkoli výsledků vyhledávání, a to i ve vztahu k souborům, které do práv zastupovaných autorů nijak nezasahují.

18. Ve vztahu k uložené povinnosti zdržet se omezování počtu dotazů na uložené soubory obsahující předmětná audiovizuální díla je žalovaná názoru, že nastavení limitu počtu dotazů na službu žalované představuje obecný bezpečnostní prvek klíčový pro samotné fungování systému nahlašování závadných souborů a ochrany osobních údajů uživatelů služby a nelze u nich z technických důvodů činit výjimku. Žalobce navíc v minulosti při nahlašování závadných souborů prostřednictvím poskytnutého nástroje opakovaně chyboval.

19. Podle žalované navíc tato uložená povinnost postrádá právní základ. Způsob, jakým žalovaná v souladu s § 5 zákona o některých službách informační společnosti umožňuje svým uživatelům nahlašovat protiprávní či jinak závadný obsah, je ponechán v diskreci žalované a nelze žalované ukládat způsob nastavení technických a bezpečnostních prvků provozované služby. Povinnost uložená žalované proto podle jejího názoru představuje nepřiměřený zásah do jejích práv.

20. Kromě toho žalovaná ve svém dovolání napadá skutková zjištění odvolacího soudu o způsobu provozování své služby, jež podle názoru žalované nemají oporu v dokazování, a vyjadřuje nesouhlas s aplikací odvolacím soudem citovaných rozhodnutí Soudního dvora, Ústavního soudu, dovolacího soudu a rovněž nesoulad s dosavadní rozhodovací praxí odvolacího soudu. Žalovaná je názoru, že předmětná díla neužívá ve smyslu autorského zákona, porušování práv podle tohoto zákona ani nepodporuje a nelze jí tak uložit žádnou povinnost dohledu ve smyslu § 6 zákona o některých službách informační společnosti. Kromě toho je podle žalované napadený rozsudek odvolacího soudu nepřezkoumatelný, neboť se odvolací soud nevypořádal s žalovanou citovanou rozhodovací praxí Ústavního soudu, dovolacího soudu i odvolacího soudu.

21. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu (zjevně pouze v napadeném rozsahu) tak, že žalobu zamítne a přizná žalované náhradu nákladů řízení,

popř. aby rozsudek odvolacího soudu (zjevně pouze v napadeném rozsahu) a rozsudek soudu prvního stupně (zjevně pouze v dotčeném rozsahu) zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

22. K doplněním dovolání žalované ze dne 24. 8. 2021 a 25. 1. 2022 dovolací soud ve smyslu § 242 odst. 4 o. s. ř. nepřihlížel.

23. Žalobce se k dovolání žalované obsáhle vyjádřil v tom smyslu, že dovolání považuje za nepřipustné, neboť na žalovanou formulovaných otázkách napadené rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí, a navrhl, aby dovolací soud dovolání žalované odmítl, popřípadě zamítl.

č. 78

III. Přípustnost dovolání

24. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že obě dovolání byla podána v zákonné lhůtě a oprávněnými osobami, zastoupenými advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), posoudil, zda jsou dovolání přípustná.

25. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

26. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

27. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odst. 1). V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh) (odst. 2). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení (odst. 3).

Přípustnost dovolání žalobce

28. Dovolání žalobce není přípustné.

29. Dovolací soud ve svém rozhodování dospěl k ustálenému závěru, podle kterého přdestírali dovolatel vlastní skutkové závěry, na nichž pak buduje své vlastní, od odvolacího soudu odlišné, právní posouzení, uplatňuje jiný než přípustný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., podle něž lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu

ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. [22 Cdo 5039/2008](#), ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. [23 Cdo 3349/2017](#), či ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5859/2017](#)).

30. Právní otázka žalobce přitom směřuje k posouzení právních důsledků jednání, jež spočívá v umožnění veřejného zpřístupňování předmětných souborů uložených uživateli služby žalované formou přímého zhlédnutí (tzv. streamingu). Odvolací soud však skutkové zjištění o tomto způsobu zpřístupňování předmětných souborů prostřednictvím služby žalované neučinil a žalobu v příslušné části zamítl z důvodu, že navrhovaná povinnost v daném rozsahu neodpovídá obsahu služby poskytované žalovanou. K tomu je pak třeba poznamenat, že žalobce v souladu s pravidly tzv. koncentrace řízení netvrdil (v rámci vylíčení rozhodujících skutečností podané žaloby), že by služba žalované umožňovala (a za jakých podmínek) též sdělování děl veřejnosti formou tzv. streamingu (resp. že by právě předmětná díla byla tímto způsobem prostřednictvím služby žalované neoprávněně zpřístupňována a že by i tento způsob sdělování děl veřejnosti byl součástí předmětu řízení). Jeho žaloba je postavena na tvrzení, že služba žalované umožňuje (opětovné) stahování sdílených souborů (tzv. download), čímž je uživatelům umožněno pořízení trvalé offline rozmnoženiny předmětných děl (přičemž rychlost a rozsah tohoto stahování jsou v důsledku uplatnění tzv. partnerského zpoplatněného programu žalovanou ovlivňovány a počet stažení jednotlivých souborů je žalovanou evidován a zveřejňován).

č. 78

31. Proto žalobce, požadující posouzení právní otázky vycházející z vlastního skutkového tvrzení o této formě sdělování předmětných děl veřejnosti prostřednictvím služby žalované, ve skutečnosti nezpochybňuje právní posouzení věci odvolacím soudem, nýbrž skutková zjištění, která byla pro právní posouzení věci odvolacím soudem rozhodující. Přitom skutkové závěry odvolacího soudu nepodléhají dovolacímu přezkumu a samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze (ani v režimu dovolacího řízení podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. ledna 2013) úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

32. Lze tak uzavřít, že žalobce tímto způsobem neuplatňuje způsobilý dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci odvolacím soudem podle § 241a odst. 1 o. s. ř.; tím spíše pak jeho námitka nemůže založit přípustnost jeho dovolání podle § 237 o. s. ř. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 2125/2014](#), a ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. [29 Cdo 4097/2014](#)).

Přípustnost dovolání žalované

33. Dovolací soud posoudil rozsah dovolání vymezený žalovanou s přihlédnutím k celkovému obsahu dovolání (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) a dovodil, že proti nákladovému výroku napadeného rozsudku dovolání ve skutečnosti nesměruje, neboť ve vztahu k tomuto výroku postrádá dovolání jakékoli odůvodnění. Kromě toho by proti tomuto výroku nebylo dovolání podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. přípustné

34. Dovolání žalované není přípustné pro řešení jí formulované otázky, zda jí lze na základě dosud do českého právního řádu neprovedené směrnice uložit žalobou požadované povinnosti.

35. Dovolací soud ve svém rozhodování dospěl k ustálenému závěru, podle kterého pro úsudek dovolacího soudu, zda dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., jsou relevantní jen ty právní otázky, na nichž napadené rozhodnutí spočívá (tj. právní otázky, které měly pro rozhodnutí ve věci určující význam) a jejichž řešení dovolatel v dovolání zpochybnil (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. [33 Odo 1187/2005](#), ze dne 17. 5. 2012, sp. zn. [26 Cdo 3297/2011](#), ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. [29 NSCR 53/2013](#), a ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2376/2013](#), popř. usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. [III. ÚS 10/06](#)).

36. Odvolací soud své rozhodnutí na použití dosud neprovedené směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. 4. 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES nezaložil, když pro posouzení dotčených práv a povinností účastníků řízení použil právní úpravu ve znění účinném v době jeho rozhodování. Zmínka odvolacího soudu o existenci této směrnice byla pouze součástí odůvodnění závěru odvolacího soudu o obsahu účinné právní úpravy a způsobu její aplikace na poměry účastníků, nikoli použitím některého z ustanovení dosud neprovedené směrnice na posuzovaná práva a povinnosti účastníků.

37. Přípustnost dovolání žalované nezakládá ani její námitka, že skutková zjištění odvolacího soudu nemají oporu v provedeném dokazování.

38. Jak uvedeno shora, skutkové závěry odvolacího soudu dovolacímu přezkumu nepodléhají a nelze je úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem

39. Zjištění odvolacího soudu o způsobu poskytování služby žalované v sobě neobsahují ani žádný extrémní nesoulad s provedenými důkazy, resp. mezi právními závěry odvolacího soudu a skutkovými zjištěními, neboť právní posouzení věci odvolacím soudem se v projednávané věci odvíjí od výsledku hodnocení provedených (a v rozsudcích odvolacího soudu a soudu prvního stupně popsanych) důkazů a nejedná se tak o projev svévole či excesu na poli dokazování a právního posouzení věci, jímž by mohlo být porušeno právo dovolatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Dovolatelka tak svojí námitkou, jejímž prostřednictvím vytýká soudům způsob dokazování v projednávané věci, neformuluje žádnou otázku hmotného nebo procesního práva vztahující se k ochraně základních práv a svobod, při jejímž řešení by se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Ústavního soudu, ani tím nevymezuje tzv. kvalifikovanou vadu řízení mající přesah do ústavněprávní roviny.

40. Stejně tak přípustnost dovolání žalované nezakládá její námitka, že rozhodnutí odvolacího soudu je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů. Žalovaná touto námitkou nepředkládá žádnou právní otázku, na jejímž vyřešení napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí, nýbrž tvrdí tím jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k níž může dovolací soud přihlídnout pouze tehdy, je-li dovolání přípustné (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.). Podle § 237 o. s. ř. přípustnost dovolání může založit jen skutečnost, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, tedy otázky právní, kterými nejsou námitky dovolatele ke konkrétnímu procesnímu postupu soudu. Vada řízení sama o sobě přípustnost dovolání nezakládá (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. [23 Cdo 3500/2019](#), uveřejněný pod číslem 46/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne

4. 9. 2014, sp. zn. [23 Cdo 1453/2014](#), ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. [23 Cdo 4905/2014](#), či ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. [32 Cdo 3295/2017](#)).

41. Dovolání žalované není přípustné ani na základě jejího (samotného) nesouhlasu s aplikací jí citované judikatury ze strany odvolacího soudu. Náležitost dovolání spočívající ve vymezení předpokladů jeho přípustnosti splní dovolatel tehdy, je-li z obsahu dovolání zřejmé, kterou otázku hmotného nebo procesního práva podle jeho názoru odvolací soud vyřešil v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu nebo která nebyla dosud v rozhodování odvolacího soudu vyřešena nebo která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešena jinak. Má-li být dovolání přípustné proto, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, musí být z obsahu dovolání patrné, o kterou otázku hmotného nebo procesního práva jde a od které „ustálené rozhodovací praxe“ se řešení této právní otázky odvolacím soudem (podle mínění dovolatele) odchyluje (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

č. 78

42. Proto k přípustnosti dovolání nepostačuje vymezení jednotlivých dovolacích námitek, aniž by společně s nimi byla řádně vymezena otázka zakládající přípustnosti dovolání, neboť dovolací řízení nemá být bezbřehým přezkumem, v němž procesní aktivitu stran nahrazuje soud (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. [21 Cdo 541/2004](#), či ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1936/2015](#)). Pouhá polemika dovolatele s právním posouzením věci provedeným odvolacím soudem s tím, že toto právní posouzení má být jiné, nepředstavuje řádné vymezení předpokladů přípustnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 o. s. ř. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. [22 Cdo 2618/2018](#)).

43. Dovolací soud nicméně shledává dovolání žalované přípustným pro řešení žalovanou vymezených otázek, jež v rozhodování odvolacího soudu nebyly dosud vyřešeny a jejichž podstatou je posouzení,

- zda (resp. za jakých podmínek) má žalovaná jako poskytovatel služby informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytnutých uživatelem (tzv. „hosting provider“, resp. poskytovatel služby veřejně přístupného datového úložiště, tzv. „file sharing“, dále též jen „služba ukládání informací“) povinnost zdržet se umožnění veřejného zpřístupňování digitálních souborů představujících rozmnoženinu autorského díla jako předmětu ochrany podle autorského zákona,

- zda (resp. za jakých podmínek) má žalovaná jako poskytovatel této služby informační společnosti povinnost zdržet se omezování počtu elektronických dotazů ze strany příslušného kolektivního správce práv na veřejné zpřístupňování těchto souborů.

IV.

Důvodnost dovolání

44. Dovolání není důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu při vyřešení těchto otázek nespočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

45. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

46. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Aplikovaná právní úprava a její rozhodné znění

č. 78

47. Podle § 2 písm. a) zákona o některých službách informační společnosti pro účely tohoto zákona se rozumí službou informační společnosti jakákoliv služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu; služba je poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat.

48. Podle § 9 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti na poskytovatele služby, který poskytuje služby prostřednictvím podniku nebo organizační složky umístěné na území České republiky, se použijí ustanovení tohoto zákona a zvláštních právních předpisů upravujících podmínky zahájení a výkonu činnosti, která je předmětem poskytované služby, zejména právních předpisů upravujících vznik podnikatelského oprávnění, požadavky na odbornou způsobilost, požadavky na obsah a kvalitu poskytované služby a odpovědnost poskytovatele služby za porušení těchto povinností.

49. Ze skutkových zjištění odvolacího soudu (jež dovolacímu přezkumu nepodléhají, srov. § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř.) plyne, že předmětná služba poskytovaná žalovanou je službou informační společnosti podle § 2 písm. a) zákona o některých službách informační společnosti, neboť je poskytována elektronicky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky.

50. Žalovaná má sídlo na území České republiky, přičemž v řízení nebyla učiněná žádná skutková zjištění o tom, že by žalovaná poskytovala svoji službu prostřednictvím podniku nebo organizační složky umístěných mimo území České republiky (resp. že by byla mimo území České republiky usazena). Proto se požadavky na obsah a kvalitu poskytované služby a podmínky odpovědnosti za porušení povinností s tím spojených (tj. včetně odpovědnosti soukromoprávní) posuzují ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti podle právních předpisů České republiky, aniž by bylo třeba [ve smyslu čl. 3 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu)] zohledňovat úpravu tzv. koordinované oblasti [ve smyslu čl. 2 písm. h) směrnice o elektronickém obchodu] a z ní vyplývající důsledky (k nim srov. zejm. rozsudky Soudního dvora ze dne 25. 10. 2011, ve spojených věcech eDate Advertising GmbH proti X, Olivier Martinez, Robert Martinez proti MGN Limited, [C-509/09 a C-161/10](#), a ze dne 15. 3. 2012, ve věci G proti Cornelius de Visser, [C-292/10](#)). Kromě toho z tzv. koordinované oblasti, jež se sice obecně vztahuje i na oblast soukromého

práva, resp. civilních deliktů, jsou ve smyslu čl. 3 odst. 3 a přílohy této směrnice vyňaty požadavky vyplývající z autorského práva a práv s autorským právem souvisejících.

51. Rozhodným právem pro deliktní závazky vzniklé z porušení autorského práva je v projednávané věci české právo [srov. čl. 8 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)].

52. Pro posouzení uplatněných nároků na zdržení se vytykaného jednání je z podstaty těchto nároků, jež mají preventivní povahu, rozhodující právní úprava účinná (resp. na věc použitelná) v době rozhodnutí odvolacího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. [23 Cdo 3500/2019](#), uveřejněný pod číslem 46/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

č. 78

K položení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie

53. Vzhledem k níže vyloženému unijnímu původu dotčených ustanovení autorského zákona a zákona o některých službách informační společnosti je nutno posoudit, zda jsou v projednávané věci splněny podmínky pro položení předběžné otázky Soudnímu dvoru o výkladu aktů orgánů Evropské unie ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhlášené pod č. 111/2009 Sb. m. s.).

54. V případě unijních směrnic vzniká právo vnitrostátního soudu, a jde-li o soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, též povinnost, předložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru, vyvstane-li v řízení před ním otázka výkladu unijní směrnice (a to i v rámci jejího tzv. nepřímého účinku), ledaže vyvstálá otázka není relevantní, tj. odpověď na tuto otázku, ať již může být jakákoli, není v žádném směru způsobilá ovlivnit rozhodnutí ve věci, nebo že k dotčenému ustanovení unijního práva byl již výklad Soudním dvorem podán, resp. posuzovaná výkladová otázka je věcně shodná s otázkou již dříve Soudním dvorem zodpovězenou (tzv. výjimka *acte éclairée*), nebo že řádné používání unijního práva je tak zřejmé, že není ponechán prostor pro žádné rozumné pochybnosti (tzv. výjimka *acte clair*). (K tomu srov. zejm. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 ve věci sp. zn. [31 Cdo 2325/2008](#), uveřejněné pod číslem 29/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek; k výkladu unijnímu srov. zejm. rozsudky Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, ve věci Srl CILFIT a další a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, [283/81](#), a ze dne 15. 9. 2005, ve věci Intermodal Transports BV proti Staatssecretaris van Financiën, [C-495/03](#).)

55. Z níže uvedeného shrnutí rozhodovací praxe Soudního dvora k problematice výkonu výlučného majetkového autorského práva dílo užít formou jeho sdělování veřejnosti (ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti), resp. k deliktním závazkům vyplývajícím z takového neoprávněného užití nebo z poskytování služby využívané třetími osobami k porušování nebo ohrožování práva autora (ve smyslu čl. 8 odst. 2 a 3 směrnice 2001/29/ES a čl. 11 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví) a ke vzájemnému vztahu těchto deliktních závazků a omezení odpovědnosti poskytovatele

služby ukládání informací (ve smyslu čl. 14 a 15 směrnice 2000/31/ES) byl již výklad dotčených ustanovení směrnic unijního práva Soudním dvorem v minulosti v dostatečném rozsahu podán (tzv. výjimka *acte éclairé*), přičemž aplikace těchto výkladových závěrů je již (v souladu se závěry rozhodovací praxe Soudního dvora) úkolem soudů členských států.

56. Ve vztahu k níže vymezené povinnosti osob, které prokazatelně v obchodním měřítku poskytovaly služby používané při činnostech porušujících právo duševního vlastnictví, poskytnout kolektivnímu správci informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo duševního vlastnictví [ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) a čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES] je v poměrech projednávané věci použití unijního práva tak zřejmé, že není ponechán prostor pro žádné rozumné pochybnosti (tzv. výjimka *acte clair*). Touto úpravou unijního práva navíc nejsou nikterak dotčeny právní předpisy členských států, které přiznávají nositelům práv právo na získání úplnějších informací. Proto při výkladu těchto národních právních předpisů o (dalším) obsahu a rozsahu práva nositelů práv na poskytnutí (úplnějších) informací (a to i prostřednictvím institutu kolektivní správy) otázka výkladu unijního práva ve shora uvedeném smyslu nevzniká.

č. 78

57. Lze tak uzavřít, že v poměrech projednávané věci zde není povinnost dovolacího soudu obrátit se s předběžnou otázkou, jež by byla rozhodující pro posouzení předmětu projednávané věci a jejíž řešení by již nebylo Soudním dvorem podáno nebo by nebylo tak zřejmé, že zde není ponechán prostor pro žádné rozumné pochybnosti, na Soudní dvůr ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

58. Pro úplnost lze doplnit, že na úrovni unijního práva došlo v souvislosti s přijetím směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. 4. 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES v mezích působnosti této směrnice k zavedení částečně odlišného přístupu k posuzování právního postavení některých poskytovatelů služeb ukládání informací (resp. „poskytovatelů služeb pro sdílení obsahu online“ ve smyslu čl. 2 odst. 6 této směrnice), jde-li o odpovědnost poskytovatelů za ohrožení či porušení autorského práva a práv souvisejících.

59. Podle čl. 17 této směrnice poskytovatelé služeb pro sdílení obsahu online provádějí sdílení veřejnosti nebo zpřístupnění veřejnosti pro účely této směrnice, pokud poskytují veřejnosti přístup k dílům chráněným autorským právem nebo jiným předmětům ochrany nahraným svými uživateli. Poskytovatel této služby tudíž je (resp. má být) podle této právní úpravy zásadně autorskoprávně odpovědný za uložená a veřejně zpřístupněná data na jím provozovaném zařízení, ledaže splní (tzv. proaktivní) podmínky stanovené v odst. 4 tohoto článku.

60. Tato směrnice měla být v právních řádech členských států provedena do 7. 6. 2021, přičemž v České republice se tak dosud nestalo.

Obecně k užití díla jeho sdělováním veřejnosti online

61. Podle § 18 odst. 1 a 2 autorského zákona sdělováním díla veřejnosti se rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově (odst. 1). Sdělováním díla veřejnosti podle odstavce 1 je také zpřístupňování díla veřejnosti

způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí (odst. 2).

62. Citovaným ustanovením autorského zákona došlo k provedení (zejména) čl. 3 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, podle kterého členské státy poskytnou autorům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově včetně zpřístupnění jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí. V mezinárodním právu je závazek smluvních stran upravit toto právo autorů stanoven v čl. 8 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (vyhlášené pod č. 33/2002 Sb. m. s.)

63. Podle rozhodovací praxe Soudního dvora je cílem harmonizace provedené touto směrnicí, a to zejména v elektronickém prostředí, zajistit přiměřenou rovnováhu mezi zájmy nositelů autorských práv a práv s nimi souvisejících na ochraně jejich práv duševního vlastnictví zaručené čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie (jež má na základě čl. 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii, ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhlášené pod č. 111/2009 Sb. m. s., stejnou sílu jako zakládací smlouvy) na straně jedné a ochranou zájmů a základních práv uživatelů předmětů ochrany, zejména jejich svobody projevu a informací, zaručenou článkem 11 Listiny, jakož i obecného zájmu, na straně druhé. Pro účely výkladu a použití této směrnice, a to zejména jejího čl. 3 odst. 1, je proto třeba hledat přiměřenou rovnováhu mezi uvedenými právy s přihlédnutím rovněž ke zvláštnímu významu internetu pro svobodu projevu a informací (srov. např. rozsudky Soudního dvora ze dne 29. 9. 2019, ve věci Pelham GmbH a další proti Ralf Hütter a Florian Schneider-Esleben, [C-476/17](#), a ze dne 8. 9. 2016, ve věci GS Media BV proti Sanoma Media Netherlands BV a dalším, [C-160/15](#); obdobně pak v rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k poskytování služby ukládání informací srov. např. rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, ve věci č. [64569/09](#), Delfi AS proti Estonsku, resp. v souvislosti s obslužnou mobilní aplikací služby ukládání informací srov. rozsudek ze dne 20. 1. 2020, ve věci č. [201/17](#), Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Maďarsku).

64. Soudní dvůr ve svém rozhodování dospěl k závěru, podle kterého pojem sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29 předpokládá individuální posouzení s přihlédnutím k několika doplňujícím kritériím, která nejsou autonomní povahy a navzájem spolu souvisí. Mezi těmito kritérii Soudní dvůr zdůraznil nepominutelnou úlohu uživatele a vědomou povahu jeho zásahu. Jednání tohoto uživatele totiž představuje sdělování, pokud tento uživatel při plné znalosti důsledků svého jednání zprostředkuje svým klientům přístup k chráněnému dílu, a zejména pokud by bez takového zprostředkování tito klienti nemohli šířeného díla využít, nebo by jej mohli využít jen stěží (srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 4. 2017, ve věci Stichting Brein proti Jack Frederik Wullems, který se účastní řízení pod jménem Filmspeler, [C-527/15](#)).

65. Konkrétně pak ve vztahu ke zpřístupňování děl prostřednictvím online platformy pro sdílení formou „peer-to-peer“ Soudní dvůr dovodil, že poskytování a správu takové online platformy je třeba považovat za sdělování ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29 a nikoli

za pouhé poskytnutí fyzického zařízení pro umožnění nebo uskutečnění sdělování vzhledem k tomu, že poskytovatel služby jednal s plnou znalostí důsledků svého jednání, prováděl indexaci souborů poskytnutých uživateli služby tak, aby uživatelé platformy mohli díla snadno nacházet a stahovat, platforma nabízela vedle vyhledávače i rejstřík, v němž jsou díla zařazena do různých kategorií podle povahy děl, jejich druhu nebo oblíbenosti, v nichž jsou rozříděna zpřístupněná díla, přičemž dohled nad umístěním díla do patřičné kategorie zajišťoval provozovatel této platformy, který rovněž odstraňoval zastaralé nebo chybné soubory a aktivně filtroval některý obsah (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 6. 2017, ve věci Stichting Brein v. Ziggo BV a XS4All Internet BV, [C-610/15](#)).

č. 78

66. Ve vztahu ke sdělování děl veřejnosti prostřednictvím služby ukládání informací Soudní dvůr dovodil, že poskytovatel této služby hraje nepominutelnou úlohu při zpřístupňování potenciálně protiprávních obsahů uskutečněným jejími uživateli. Pokud by totiž poskytování a správa takové platformy neexistovala, volné sdílení těchto obsahů na internetu by se ukázalo nemožným, nebo přinejmenším složitějším. Nepominutelná povaha úlohy poskytovatele takové služby však není jediným kritériem, které je třeba zohlednit v rámci individualizovaného posouzení, nýbrž musí být použita ve vzájemném spojení s jinými kritérii. Proto posouzení, zda je třeba činnost poskytovatele této služby s ohledem na konkrétní okolnosti kvalifikovat jako sdělování, je třeba provést jak s ohledem na význam úlohy, kterou činnost poskytovatele této služby hraje při neoprávněném sdělování uskutečněným jejím uživatelem, tak s ohledem na úmyslnou povahu této činnosti (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 6. 2021, ve spojených věcech Frank Peterson proti Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH a Elsevier Inc. proti Cyando AG, [C-682/18](#) a [C-683/18](#)).

67. V posledně citovaném rozhodnutí Soudní dvůr dále dovodil, že k závěru o tom, že poskytovatel služby ukládání informací přispívá k neoprávněnému sdělování děl veřejnosti, může vést zejména skutečnost, že poskytovatel koná při plné znalosti důsledků svého jednání s cílem poskytnout veřejnosti přístup k chráněným dílům, k čemuž je nutno zohlednit všechny skutečnosti charakterizující dotčenou situaci, jež umožňují přímo či nepřímo vyvodit závěry o úmyslné či neúmyslné povaze jeho účasti při protiprávním sdělování uvedených obsahů. Relevantní je v tomto ohledu podle Soudního dvora zejména skutečnost, že takový poskytovatel služby, i když ví nebo by vědět měl, že obecně uživatelé jeho služby chráněné obsahy protiprávně zpřístupňují veřejnosti prostřednictvím této služby, nezavede vhodné technologické prostředky, které je možné v jeho situaci očekávat od subjektu, který je běžně obezřetný, aby spolehlivě a účinně zabránil porušování autorského práva prostřednictvím této služby, a skutečnost, že se tento provozovatel podílí na výběru chráněných obsahů, které jsou protiprávně sdělovány veřejnosti, popřípadě že na své platformě poskytuje prostředky sloužící specificky k protiprávnímu sdílení takových obsahů nebo že taková sdílení vědomě podporuje, o čemž může svědčit okolnost, že uvedený provozovatel přijal hospodářský model podněcující uživatele své platformy, aby na ní uskutečňovali protiprávní sdělování chráněných obsahů veřejnosti.

68. Naproti tomu pouhá okolnost, že poskytovatel služby obecně ví o tom, že prostřednictvím jeho služby jsou protiprávně dostupné chráněné obsahy, nestačí k tomu, aby bylo možné mít za to, že jedná s cílem poskytnout k nim uživatelům služby přístup. Jinak je tomu však v případě, kdy tento provozovatel, i když byl nositelem práv upozorněn na skutečnost,

že je chráněný obsah protiprávně sdělován veřejnosti prostřednictvím jeho platformy, neprodleně nepřijme opatření nezbytná k tomu, aby byl k tomuto obsahu znemožněn přístup. Stejně tak skutečnost, že poskytovatel této služby sleduje dosažení zisku, neumožňuje konstatovat úmyslnou povahu jeho účasti při protiprávním sdělování chráněných obsahů uskutečněném některými uživateli této služby ani takovou povahu předpokládat.

69. Byť Soudní dvůr uzavřel, že přísluší soudům členských států, aby zejména s ohledem na jím vymezená kritéria určily, zda poskytovatel služby uskutečňuje sdělování děl veřejnosti, přesto s ohledem na některé skutkové okolnosti v jím projednávané věci poskytl určitá objasnění významu těchto kritérií.

70. Ve vztahu ke konkrétním okolnostem provozování daného typu služby ukládání informací (služby provozované pod označením „YouTube“) Soudní dvůr zdůraznil jako významná zejména zjištění, podle kterých poskytovatel této služby

- nezasahuje do vytváření nebo výběru obsahů, které uživatelé nahrají, a před jejich nahráním, které se uskutečňuje podle automatizovaného postupu, neprovádí zobrazení ani kontrolu těchto obsahů,
- informuje uživatele ve svých všeobecných podmínkách a při každém nahrání souboru o zákazu umísťovat chráněné obsahy v rozporu s autorským právem s možností zablokování účtu v případě opakovaného porušení tohoto zákazu,
- uplatňuje různé technické prostředky za účelem prevence a ukončení porušování autorského práva na své službě, jako je zejména oznamovací tlačítko a zvláštní varovný postup pro ohlášení a odstranění protiprávních obsahů, jakož i program ověřování obsahů a software pro rozpoznávání obsahu, který usnadňuje identifikaci a označování takových obsahů, tedy technologických prostředků, jejichž cílem bylo věrohodným a účinným způsobem zabránit porušování autorského práva,
- zpracovává přehledy vyhledávání podle příslušného obsahu a doporučených souborů registrovaným uživatelům takovým způsobem, že jejich účelem není usnadnit protiprávní sdílení chráněných obsahů ani taková sdílení propagovat,
- uplatňuje hospodářský model této služby, jenž není založen na výskytu protiprávních obsahů nebo na vybízení uživatelů k tomu, aby takové obsahy nahráli, ani jeho hlavním cílem není umožnění protiprávního sdílení chráněných obsahů.

71. Ve vztahu k odlišnému typu služby ukládání informací (služby provozované pod označením „Uploaded“) Soudní dvůr (navíc) zdůraznil význam zjištění, podle kterých,

- poskytovatel této služby neumožňuje nahrané obsahy přímo zpřístupnit veřejnosti, neboť je k nahranému obsahu možný přístup pouze prostřednictvím odkazu, jenž je sdělen uživateli, který nahrání provedl, aniž by byl tento odkaz sdílen poskytovatelem služby vůči dalším uživatelům či by se tento poskytovatel jinak podílel na veřejném zpřístupňování těchto odkazů,

- může nicméně přicházet úmyslná povaha činnosti poskytovatele služby ve vztahu k neoprávněnému sdělování děl s ohledem na možné uplatnění hospodářského modelu spočívajícího na dostupnosti protiprávních obsahů prostřednictvím jeho služby či vybízejícího uživatele k tomu, aby takové obsahy sdíleli, a to zvláště v souvislosti s případným zjištěním o vysokém podílu neoprávněně sdíleného obsahu (srov. shora citovaný rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 6. 2021, ve spojených věcech Frank Peterson proti Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH a Elsevier Inc. proti Cyando AG, [C-682/18](#) a [C-683/18](#)).

Obecně k omezení odpovědnosti poskytovatele služby ukládání informací

č. 78

72. Podle § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti poskytovatel služby, jež spočívá v ukládání informací poskytnutých uživatelem, odpovídá za obsah informací uložených na žádost uživatele, jen a) mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo b) dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací.

73. Citovaným ustanovením zákona o některých službách informační společnosti došlo k provedení čl. 14 odst. 1 směrnice 2000/31/ES, podle kterého členské státy zajistí, aby v případě služby informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytovaných příjemcem služby nebyl poskytovatel služby odpovědný za informace ukládané na žádost příjemce, pokud a) poskytovatel nebyl účinně seznámen s protiprávní činností nebo informací a ani s ohledem na nárok na náhradu škody si není vědom skutečností nebo okolností, z nichž by byla zjevná protiprávní činnost nebo informace, nebo b) poskytovatel, jakmile se o tomto dozvěděl, jednal s cílem odstranit tyto informace nebo k nim znemožnit přístup.

74. Soudní dvůr při výkladu některých podmínek omezení odpovědnosti poskytovatele služby ukládání informací podle tohoto ustanovení (v právní teorii zavedeně označované též jako pravidlo tzv. bezpečného přístavu, angl. „safe harbour“) uplatňuje východisko, podle kterého poskytovatel služby ukládání informací nemůže být odpovědný „za data, která uložil na žádost příjemce uvedené služby“, resp. „za jím uložená data protiprávní povahy“ (s výjimkou stanovených případů). Omezení odpovědnosti poskytovatele služby informační společnosti se prosadí pouze tehdy, má-li tato služba neutrální, tedy čistě technickou, automatickou a pasivní podobu, což znamená, že uvedený poskytovatel nezná ani nekontroluje přenášené či ukládané informace, resp. že nehraje aktivní úlohu takové povahy, že by bylo možné konstatovat, že tyto obsahy zná nebo kontroluje [srov. rozsudky Soudního dvora ze dne 23. 3. 2010, ve spojených věcech Google France SARL a Google Inc. proti Louis Vuitton Malletier SA, Google France SARL proti Viaticum SA a Luteciel SARL a Google France SARL proti Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL a dalším, [C-236/08](#), [C-237/08](#) a [C-238/08](#), a ze dne 12. 7. 2011, ve věci L'Oréal SA a další proti eBay International AG a dalším, [C-324/09](#)].

75. Proto v případě, kdy poskytovatel služby ukládání informací ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29/ES přispívá nad rámec pouhého zpřístupnění své služby k tomu, že jsou chráněné obsahy zpřístupněny veřejnosti v rozporu s autorským právem, nemůže se takovýto poskytovatel dovolávat omezení odpovědnosti podle čl. 14 odst. 1 směrnice 2000/31/ES.

76. Z hlediska podmínky stanovené v čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice 2000/31/ES se toto omezení odpovědnosti neprosadí ani tehdy, pokud si je poskytovatel služby vědom konkrétních protiprávních aktů uživatelů jeho služby souvisejících s chráněnými obsahy, které byly uživateli služby uloženy. Přitom takovou („konkrétní“) vědomost nelze dovozovat pouze ze zjištění, že poskytovatel služby provádí automatizovanou indexaci uložených souborů, že uvedená služby zahrnuje funkci vyhledávání a doporučuje uživatelům rovněž některé soubory v závislosti na profilu nebo preferencích uživatelů (srov. shora citovaný rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 6. 2021, ve spojených věcech Frank Peterson proti Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH a Elsevier Inc. proti Cyando AG, [C-682/18 a C-683/18](#)).

Obecně k povinnosti zdržet se závadného jednání v souvislosti se sdělováním díla veřejnosti online

č. 78

77. Podle § 40 odst. 1 písm. b) a f) autorského zákona autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, může se domáhat zejména zákazu ohrožení svého práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práva, zejména zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy [písm. b)], nebo zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora [písm. f)].

78. Citovanými ustanoveními autorského zákona došlo k provedení čl. 8 odst. 2 a 3 směrnice 2001/29/ES, podle kterého každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby nositelé práv dotčení protiprávním jednáním prováděným na jeho území mohli podat žalobu na náhradu škody a/nebo žádat o soudní zákaz, popřípadě o zabavení jak materiálu porušujícího právo, tak zařízení, výrobků nebo součástí uvedených v čl. 6 odst. 2 (odst. 2). Členské státy zajistí, aby nositelé práv měli možnost žádat o soudní zákaz ve vztahu ke zprostředkovatelům, jejichž služby jsou třetí stranou využívány k porušování autorského práva nebo práv s ním souvisejících (odst. 3).

79. Kromě toho je obecně ve vztahu k vymáhání práv duševního vlastnictví stanovena obdobná úprava v čl. 11 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

80. Podle § 6 zákona o některých službách informační společnosti poskytovatelé služeb uvedení v § 3 až 5 nejsou povinni a) dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací, b) aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace.

81. Citovaným ustanovením zákona o některých službách informační společnosti došlo k provedení čl. 15 odst. 1 směrnice 2000/31/ES, podle kterého členské státy neukládají poskytovatelům služeb uvedených v článcích 12, 13 a 14 obecnou povinnost dohlížet na jimi přenášené nebo ukládané informace nebo obecnou povinnost aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní činnost.

82. Soudní dvůr ve svém rozhodování dospěl k závěru, podle kterého mají autoři právo preventivní povahy, které jim umožňuje zasáhnout vůči případným uživatelům jejich děl, kteří by mohli zamýšlet sdělení těchto děl veřejnosti, a toto sdělení zakázat [srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 31. 5. 2016, ve věci Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH proti Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA), [C-117/15](#)].

83. Kromě toho jsou členské státy povinny přiznat vnitrostátním soudům pravomoc nařídít zprostředkovatelům, jejichž služby jsou třetí stranou využívány k porušování autorského práva nebo práv s ním souvisejících, aby přijali opatření, jejichž cílem je nejen ukončení porušování autorských práv nebo práv s nimi souvisejících, ke kterému již došlo, prostřednictvím jejich služeb informační společnosti, ale také předcházení dalšímu porušování. Tyto soudní zákazy musejí být účinné, přiměřené, odrazující a nesmí vytvářet překážky právem dovolenému obchodu [srov. rozsudky Soudního dvora ze dne 24. 11. 2011, ve věci Scarlet Extended SA proti Sociétés belge des auteurs compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), [C-70/10](#), a ze dne 12. 7. 2011, ve věci L'Oréal SA a další proti eBay International AG a dalším, [C-324/09](#)].

84. Podrobnější úprava vydávání soudních příkazů, kterou musí členské státy stanovit podle čl. 8 odst. 3 směrnice 2001/29/ES, jako například úprava podmínek, které je třeba splnit, a postupu, kterým je třeba se řídit, spadá do působnosti vnitrostátního práva. Je však třeba respektovat cíle této směrnice a omezení z ní vyplývající, jakož i z pramenů práva, na které tato směrnice odkazuje. Touto právní úpravou nemohou být dotčena ustanovení směrnice 2000/31/ES týkající se odpovědnosti, a konkrétně její články 12 až 15 [srov. např. rozsudky Soudního dvora ze dne 16. 2. 2012, ve věci Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) proti Netlog NV, [C-360/10](#), a ze dne 7. 7. 2016, ve věci Tommy Hilfiger Licensing LLC a další proti DELTA CENTER a.s., [C-494/15](#)].

85. Směrnice 2000/31/ES tudíž nevylučuje, aby mimo rámec samotné odpovědnosti za informace ukládané na žádost příjemce služby ukládání informací upravil členský stát určité podmínky pro provozování této služby, včetně možnosti podávání různých druhů žalob na zdržení se jednání (srov. zejm. čl. 3 odst. 1, čl. 14 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 směrnice 2000/31/ES a odst. 45 a 48 jejího odůvodnění). Tedy i takové podmínky, v jejichž důsledku mohou být vydávány soudní zákazy, jež jsou účinné a současně přiměřené, a to i tehdy, není-li poskytovatel služby považován ve smyslu čl. 14 odst. 1 směrnice 2000/31/ES za odpovědnou osobu (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 10. 2019, ve věci Eva Glawischnig-Piesczek proti Facebook Ireland Limited, [C-18/18](#)).

86. Takové soudní zákazy však musí být zároveň slučitelné s čl. 15 odst. 1 směrnice 2000/31/ES, přičemž konkrétně takový soudní příkaz, podle kterého by poskytovatel služby byl povinen výlučně na vlastní náklady zavést systémy filtrování zahrnující obecný a trvalý dohled za účelem předcházení jakémukoliv budoucímu porušování práv duševního vlastnictví, s tímto ustanovením slučitelný není [srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 2. 2012, Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) proti Netlog NV, [C-360/10](#)].

87. Oproti tomu soudní zákaz, kterým je zprostředkovateli uložena povinnost odstranit závadný obsah nebo k němu zablokovat přístup a zajistit, že k takovým porušením nedojde opětovně, vydaný za podmínky, že před zahájením soudního řízení bylo porušení práva

uvedenému zprostředkovateli předem oznámeno a tento zprostředkovatel nezasáhl neprodleně, je slučitelný s čl. 15 odst. 1 směrnice 2000/31/ES (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 6. 2021, ve spojených věcech Frank Peterson proti Google LLC, YouTube Inc., YouTube LLC, Google Germany GmbH a Elsevier Inc. proti Cyando AG, [C-682/18 a C-683/18](#)).

K povinnosti poskytovatele služby ukládání informací zdržet se veřejného zpřístupnění uložených rozmnoženin děl

88. Ze shora uvedeného výkladu se podává, že sama skutečnost, že ke sdělování děl veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 autorského zákona dochází prostřednictvím služby ukládání informací, resp. že jsou takto zpřístupňovány rozmnoženiny děl poskytnuté uživateli této služby a uložené na jejich žádost, nevyklučuje, aby poskytovatel této služby byl rovněž uživatelem těchto děl, resp. byl shledán osobou odpovědnou za jejich neoprávněné užití.

č. 78

89. Je tomu tak za situace, kdy poskytovatel služby ukládání informací nad rámec samotného ukládání datových souborů poskytnutých uživateli přispívá vzhledem ke způsobu provozování této služby k tomu, že jsou díla tvořící obsah těchto souborů zpřístupňovány veřejnosti. Přitom je třeba individuálně posoudit konkrétní význam úlohy poskytovatele služby ve vztahu k danému zpřístupňování, stejně jako záměr poskytovatele této služby při jejím provozování, a to zejména s ohledem na existenci plné znalosti poskytovatele služby o důsledcích jejího provozování, resp. o povaze účasti poskytovatele služby na takovém zpřístupňování.

90. Ze shora uvedeného rovněž vyplývá, že mezi rozhodující okolnosti pro takové posouzení spadá zjištění, že poskytovatel služby, ačkoli obecně ví nebo by měl vědět, že prostřednictvím jeho služby dochází k neoprávněnému sdělování děl, nezavedl vhodné technologické prostředky, které je možné v jeho situaci očekávat od subjektu, který je běžně obezřetný, aby spolehlivě a účinně zabránil takovému neoprávněnému sdělování prostřednictvím své služby, nebo zjištění, že se poskytovatel služby podílí na výběru (uspořádání) obsahu poskytnutého uživateli nebo při provozování služby poskytuje prostředky sloužící specificky k protiprávnímu sdělení takového obsahu, popř. že neoprávněná sdělování děl poskytovatel služby vědomě podporuje, což platí zejména tehdy, přijal-li hospodářský model provozování své služby podněcující její uživatele k takovému neoprávněnému sdělování.

91. Za takové situace se pak z povahy věci nemůže poskytovatel takové služby úspěšně dovolávat omezení své odpovědnosti za obsah uložených informací podle § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti.

92. Proto užívá-li shora uvedeným způsobem poskytovatel služby ukládání informací dílo bez svolení autora či jiné osoby oprávněné udělit takové svolení (a nečiní tak ani na základě jiného zákonem stanoveného důvodu), je povinen se bez dalšího takového užití zdržet podle § 40 odst. 1 písm. b) aut. zák.

93. Ze shora uvedeného výkladu rovněž vyplývá, že povinnost poskytovatele služby ukládání informací zdržet se veřejného zpřístupňování uloženého díla nemusí vyplývat pouze ze skutečnosti, že poskytovatel této služby vzhledem k způsobu jejího provozování naplňuje znaky (neoprávněného) sdělování tohoto díla veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 aut. zák., nýbrž může tomu tak být i za situace, kdy je jeho služba využívána uživateli k porušování nebo ohrožování práv autora ve smyslu § 40 odst. 1 písm. f) aut. zák.

94. Jak bylo rovněž zdůvodněno shora, tato povinnost poskytovatele služby směřuje nejen k ukončení porušování nebo ohrožování práv autora, ke kterému již došlo, nýbrž také k předcházení (zabránění) takovému dalšímu porušování či ohrožování. Podmínky vzniku této povinnosti, stejně jako její obsah a rozsah proto musí být i v případě služby ukládání informací takové, aby důsledkem jejího splnění bylo účinné ukončení porušování nebo ohrožování práv autora, resp. jejich další neopakování. Zároveň se však musí jednat o povinnost přiměřenou s ohledem na šetření práva poskytovatele služby na svobodné podnikání, jakož i ochrany práva na svobodný projev a přístup k informacím uživatelů této služby.

95. Existenci této povinnosti na straně poskytovatele služby ukládání informací nikterak nevylučuje ani právní úprava omezení jeho odpovědnosti za obsah uložených informací podle § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti. Povinnost poskytovatele služby ukládání informací nicméně nesmí svým obsahem zakládat povinnost (obecného) dohledu poskytovatele této služby nad obsahem uložených informací ve smyslu § 6 zákona o některých službách informační společnosti. Proto povinnost poskytovatele služby ukládání informací podle § 40 odst. 1 písm. f) aut. zák. nemůže spočívat kupříkladu v zavedení (výlučně na vlastní náklady) systému filtrování zahrnujícího obecný a trvalý dohled nad obsahem uložených informací.

96. Oproti tomu povinnost poskytovatele služby ukládání informací zdržet se veřejného zpřístupňování konkrétních uložených souborů, a to jak ukončením již existujícího zpřístupňování, tak i zabráněním (předcházením) dalšímu takovému zpřístupňování (prostřednictvím přijetí vhodných opatření), byla-li neoprávněnost takového zpřístupnění poskytovateli služby předem oznámena a poskytovatel služby (tímto způsobem) neprodleně nezasáhl, nepředstavuje povinnost (obecného) dohledu ve smyslu § 6 zákona o některých službách informační společnosti.

97. Lze tak uzavřít, že poskytovatel služby informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytnutých uživatelem užívá dílo jeho sdělováním veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 aut. zák., pokud nad rámec samotného uložení datového souboru poskytnutého uživatelem služby, jehož obsahem je toto dílo, přispívá vzhledem ke konkrétním okolnostem provozování své služby ke zpřístupnění tohoto díla veřejnosti. Za takové situace se neprosadí právní úprava omezení odpovědnosti poskytovatele služby informační společnosti podle § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti.

98. Aniž by poskytovatel takové služby sám toto dílo užíval jeho sdělováním veřejnosti, je povinen zdržet se umožnění jeho veřejného zpřístupňování prostřednictvím této služby ukončením trvajícím zpřístupňování a zabráněním dalšímu takovému zpřístupňování, a to neprodleně po oznámení autora (či jiné oprávněné osoby) o autorskoprávní neoprávněnosti takového zpřístupnění, je-li tato služba vzhledem ke konkrétním okolnostem využívána jejími uživateli k porušování nebo ohrožování práva autora podle § 40 odst. 1 písm. f) aut. zák.

K osobě povinné poskytnout součinnost při výkonu kolektivní správy

99. Účel kolektivní správy spočívá (mimo jiné) v kolektivním uplatňování a kolektivní ochraně majetkových práv autorských a majetkových práv souvisejících s právem autorským (§ 95 odst. 2 aut. zák. ve znění účinném od 20. 4. 2017). Kolektivní správce je povinen

v rozsahu uděleného oprávnění vykonávat (v případě povinné kolektivní správy) pro každého nositele práv kolektivní správu jeho majetkových práv, která podle autorského zákona kolektivně spravuje, přičemž je (zásadně) povinen (v případě tzv. smluvní kolektivní správy) převzít za obvyklých podmínek a v rozsahu s ním sjednaném výkon kolektivní správy práv každého nositele práv, pokud ten o to požádá a prokáže, že došlo k příslušnému užití předmětu ochrany [srov. § 97a odst. 1 písm. a) a b) aut. zák. ve znění účinném od 20. 4. 2017].

100. Součástí výkonu kolektivní správy je rovněž právo a povinnost kolektivního správce domáhat se vlastním jménem na účet nositelů práv nároku na náhradu škody, nároku na vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného výkonu kolektivně spravovaného práva a nároku na zdržení se neoprávněného výkonu kolektivně spravovaného práva, ledaže se nositel práva, je-li k tomu oprávněn, takového nároku domáhá sám nebo je to nehospodárné [§ 99 odst. 1 písm. b) aut. zák.] ve znění účinném od 20. 4. 2017].

101. Za účelem řádného výkonu kolektivní správy je v § 98c odst. 1 aut. zák. (ve znění účinném od 20. 4. 2017) stanovena povinnost součinnosti spočívající v poskytování informací kolektivnímu správci o užití jeho repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) nezbytných k výkonu kolektivní správy, zejména k výběru příjmů z výkonu práv a k jejich rozdělení a vyplacení příslušným nositelům práv. Poskytnutí těchto informací nesmí být bez vážného důvodu odmítnuto. Podle výslovného znění tohoto ustanovení je tato povinnost uložena (pouze) uživatelům předmětů ochrany (a ve smyslu nadpisu tohoto ustanovení v souvislosti s uzavíráním licenčních či obdobných smluv s kolektivním správcem, tedy i v souvislosti s povinností takovou smlouvu uzavřít).

102. Nelze však pominout, že informacemi o užití repertoáru kolektivního správce (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) nezbytných k výkonu kolektivní správy disponují v zásadním rozsahu i jiné osoby než samotní uživatelé předmětů ochrany. V případě užití předmětů ochrany online v prostředí počítačových sítí jsou často takovými osobami poskytovatelé služeb informační společnosti (nejsou-li sami zároveň uživateli předmětů ochrany). Nezřídka se tak jedná o poskytovatele služeb, jež jsou provozovány za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užívaných při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora, popř. práva s autorským právem souvisejícího, nebo je neoprávněně ohrožují, jimž je ostatně vůči k autorům (popř. jiným nositelům autorského práva nebo práv s autorským právem souvisejících) uložena informační povinnost podle § 40 odst. 1 písm. c) aut. zák.

103. Dovolací soud proto ve smyslu § 10 odst. 1 o. z. posoudil, zda lze povinnost součinnosti při výkonu kolektivní správy podle § 98c odst. 1 aut. zák. dovodit vedle samotných uživatelů předmětů ochrany (v souvislosti s uzavíráním licenčních či obdobných smluv s kolektivním správcem, resp. v souvislosti s jejich povinností takovou smlouvu uzavřít) obdobně i vůči poskytovatelům uvedených služeb.

104. Dovolací soud ve svém rozhodování dospěl k závěru, že předpokladem užití analogie jako nástroje soudcovského dotváření práva je závěr o existenci tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu. O takovou mezeru se jedná toliko v případě, kdy argumenty teleologického výkladu, které jsou relevantní při interpretaci příslušného ustanovení, platí i pro skutkové stavy, které nelze podřadit pod nejširší jazykový význam tohoto ustanovení. Stav, kdy pro jeden případ, znaky jehož skutkové podstaty jsou popsány

v hypotéze právní normy, tu z jejího jazykového výkladu vyplývá určitý následek stanovený v dispozici, pro jiný případ však nikoliv, ačkoliv se teleologie tohoto ustanovení (vzhledem k hodnotám a principům, na nichž je založen právní řád) vztahuje stejně na oba případy, se neslučuje s principem hodnotové bezrozpornosti právního řádu a opodstatňuje závěr o neúplnosti zákona, kterou je možno a nutno dotvořit prostřednictvím judikatury (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2013, sp. zn. [32 Cdo 2309/2011](#), ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. [32 Cdo 1519/2012](#), a ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. [32 Cdo 2422/2015](#), popř. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. [Pl. ÚS 36/01](#), ze dne 8. 2. 2006, sp. zn. [IV. ÚS 611/05](#), ze dne 21. 3. 2006, sp. zn. [I. ÚS 717/05](#), a ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 3/06](#)).

č. 78

105. Obdobně pak dovolací soud ve svém rozhodování dovodil, že prvním předpokladem použití analogie je mezera v právu. Dalším předpokladem použití analogie je existence právní normy upravující obdobnou skutkovou podstatu. Obdobnost bude dána tehdy, jestliže se jedná o případy obdobné z hlediska svého účelu [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. [23 Cdo 1988/2014](#), uveřejněným pod číslem 101/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. [23 Cdo 3709/2016](#), v teorii srov. PULKRÁBEK, Z.: K problému otevřenosti (psaného) práva a možnostem jeho dotváření. Právník, 2000, č. 11, s. 1034].

106. Při úvaze o možné existenci tzv. otevřené nepravé (teleologické) mezery v právu vyšel dovolací soud rovněž z obsahu dotčených ustanovení unijního práva (unijních směrnic) a z nich vyplývající povinnosti státu tato ustanovení v národním právu provést (resp. dosáhnout souladu s ustanovením směrnice).

107. Dovolací soud proto zohlednil, že ustanovení § 98c odst. 1 aut. zák. bylo do znění autorského zákona (účinného od 20. 4. 2017) vloženo především s cílem dosáhnout souladu s čl. 17 směrnice 2014/26/EU ze dne 26. 2. 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu, přičemž byly zároveň převzaty a zpřesněny principy právní úpravy obsažené dříve v § 100 odst. 3 předchozího znění autorského zákona.

108. Cílem směrnice 2014/26/EU je koordinace vnitrostátních předpisů týkajících se přístupu k činnosti organizací kolektivní správy, způsobu jejich správy a jejich dozorcího rámce, resp. stanovení takových požadavků na organizace kolektivní správy, aby byla zajištěna vysoká úroveň správy, finančního řízení, transparentnosti a podávání zpráv (srov. odst. 8 a 9 odůvodnění této směrnice). Tomu pak odpovídá, že povinnost součinnosti při výkonu kolektivní správy stanovená v čl. 17 této směrnice je podle tohoto ustanovení uložena (pouze) uživatelům předmětů ochrany ve smyslu vymezení tohoto pojmu v čl. 3 písm. k) této směrnice. Předpokládá se totiž, že konkrétní obsah této povinnosti má být vymezen především v rámci smluvního ujednání mezi kolektivním správcem a uživatelem předmětu ochrany, resp. má se jednat o součást smluvního ujednání o (oprávněném) užití předmětu ochrany (srov. odst. 33 odůvodnění této směrnice).

109. Zároveň směrnice 2014/26/EU vychází z toho, že v již dříve přijatých směrnicích v oblasti autorského práva a práv souvisejících byla nositelům práv poskytnuta vysoká úroveň ochrany nabízející rámec, v němž může být využíván obsah chráněný těmito právy (srov. odst. 1 odůvodnění této směrnice).

110. Je tak zřejmé, že cílem (obsahem) směrnice 2014/26/EU není (úplná) harmonizace právních úprav členských států v oblasti vymáhání (dodržování) autorského práva a práv souvisejících při neoprávněném užití předmětů ochrany, a to ani v rámci výkonu kolektivní správy. Prostřednictvím této směrnice tak nedochází k harmonizaci (konkrétního) způsobu uplatňování autorského práva a práv souvisejících při výkonu kolektivní správy, a tedy ani k (úplnému) vymezení práv a povinností kolektivních správců při vymáhání (správě) práv z deliktů závazků vůči neoprávněným uživatelům předmětů ochrany či jiným osobám zúčastněným na takovém neoprávněném užití.

111. Oblast vymáhání (dodržování) autorského práva a práv souvisejících je na úrovni unijního práva naopak upravena (vedle některých dílčích ustanovení obsažených zejména ve směrnici 2001/29/ES) především ve směrnici 2004/48/ES. Tato směrnice vychází z toho, že jedním z opatření, která zajišťují úroveň vysoké ochrany práv duševního vlastnictví, je právo na informace, které umožňuje získání přesných informací o původu zboží nebo služeb, kterými jsou porušována práva, distribučních kanálech a totožnosti třetí osoby zúčastněné na porušení práva (srov. odst. 21 odůvodnění této směrnice).

č. 78

112. Podle čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES členské státy zajistí, aby v souvislosti s řízením o porušení práva duševního vlastnictví a na základě odůvodněné a přiměřené žádosti navrhovatele mohly příslušné soudní orgány nařídit, že informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo duševního vlastnictví, musí poskytnout porušovatel nebo každá jiná osoba, a) která prokazatelně v obchodním měřítku držela zboží porušující právo, b) která prokazatelně v obchodním měřítku užívala služby porušující právo, c) která prokazatelně v obchodním měřítku poskytovala služby používané při činnostech porušujících právo, nebo d) byla označena osobou uvedenou v písmenech a), b) nebo c) jako účastník na výrobě, zpracování, nebo distribuci zboží či poskytování služeb.

113. Podle čl. 4 odst. 1 písm. c) a d) směrnice 2004/48/ES členské státy uznávají jako osoby oprávněné žádat o použití opatření, řízení a nápravných opatření uvedených v kapitole II této směrnice (tedy i práva na informace podle čl. 8 odst. 1) rovněž kolektivní správce práv duševního vlastnictví, kteří jsou řádně uznáváni jako osoby oprávněné zastupovat nositele práv duševního vlastnictví, v rozsahu povoleném použitelným právem a v souladu s tímto právem, a stejně tak i profesní subjekty ochrany práv, které jsou řádně uznávány jako osoby oprávněné zastupovat nositele práv duševního vlastnictví, v rozsahu povoleném použitelným právem a v souladu s tímto právem.

114. V příbuzné oblasti ochrany průmyslových práv byla citovaná ustanovení směrnice 2004/48/ES provedena v § 2 odst. 1 a § 3 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství. Podle tohoto zákona jsou profesní organizace ochrany práv, jež jsou řádně uznávány v zemi původu jako organizace oprávněné zastupovat vlastníky či majitele práv průmyslového vlastnictví, oprávněny uplatňovat (vlastním jménem) právo na informace o původu a distribučních sítích zboží či služeb, kterými je porušováno právo, vůči osobě, o níž bylo zjištěno, že za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytovala služby užívané při činnostech porušujících právo.

115. Obdobně pak v příbuzné oblasti ochrany práv k odrůdám rostlin jsou podle § 26a odst. 1 písm. c) a odst. 2 písm. c) zákona č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin a o změně

zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochraně práv k odrůdám), práva chráněná tímto zákonem oprávněny (vlastním jménem) vymáhat profesní organizace oprávněné zastupovat držitele šlechtitelských práv. Ty mohou požadovat rovněž poskytnutí informací o původu a distribučních sítích rozmnožovacího materiálu nebo sklizeného materiálu odrůdy anebo služeb, kterými je porušováno právo, vůči osobě, která za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytovala služby používané při činnostech porušujících právo.

116. V oblasti ochrany autorského práva byla unijní úprava práva na informace podle čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES provedena v § 40 odst. 1 písm. c) aut. zák. (v případě práv s autorským právem souvisejících ve spojení s § 74, § 78, § 82 a § 86 aut. zák.). Podle tohoto ustanovení se může autor (popř. majitel práva s autorským právem souvisejícího), do jehož práva bylo neoprávněně zasazeno nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, domáhat zejména sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla (popř. předmětu práva s autorským právem souvisejícího), o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o její ceně, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla (popř. předmětu práva s autorským právem souvisejícího) souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití účastní, včetně osob, kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny určeny za účelem jejich poskytnutí třetí osobě, a rovněž informací o skutečnostech rozhodných pro výši odměny podle § 24 a 25.

117. Práva na informace podle tohoto ustanovení se autor (popř. majitel práva s autorským právem souvisejícího) může domáhat vůči osobě, která do jeho práva neoprávněně zasáhla nebo je neoprávněně ohrozila, a dále zejména vůči osobě, která 1. má nebo měla v držení neoprávněně zhotovenou rozmnoženinu či napodobeninu díla (popř. předmětu práva s autorským právem souvisejícího) za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, 2. využívá nebo využívala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu, která neoprávněně zasahuje nebo zasahovala do práva autora (popř. majitele práva s autorským právem souvisejícího) nebo je neoprávněně ohrožuje nebo ohrožovala, 3. poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora (popř. majitele práva s autorským právem souvisejícího) nebo je neoprávněně ohrožují, 4. byla označena osobou uvedenou v bodě 1, 2 nebo 3 jako osoba, která se účastní pořízení, výroby nebo distribuce rozmnoženiny či napodobeniny díla (popř. předmětu práva s autorským právem souvisejícího) anebo poskytování služeb, které neoprávněně zasahují do práva autora (popř. majitele práva s autorským právem souvisejícího) nebo je neoprávněně ohrožují, nebo 5. je osobou povinnou podle § 24 odst. 6 nebo § 25 odst. 2.

118. Oproti shora uvedeným oborům práva duševního vlastnictví nicméně nebylo kolektivním správcům podle autorského zákona (a to ve srovnání s přiznáním vlastní aktivní věcné legitimace profesním organizacím oprávněným zastupovat majitele ostatních práv duševního vlastnictví) přiznáno výslovně právo domáhat se (vlastním) jménem (resp. spravovat) v rámci výkonu kolektivní správy právo autora (a ostatních nositelů práv) na informace ve smyslu

§ 40 odst. 1 písm. c) aut. zák. [srov. § 99 odst. 1 písm. b) aut. zák. ve znění účinném od 20. 4. 2017].

119. Je tak třeba zohlednit, že výkon kolektivní správy práv podle autorského zákona je na našem území (tradičně) předmětem zvláštní (autonomní) právní úpravy, jež zohledňuje, že podstata kolektivní správy je oproti činnosti profesních organizací oprávněných zastupovat majitele práv duševního vlastnictví odlišná (je obsahově širší). Z toho vyplývá i potřeba (komplexní) zákonné úpravy práv a povinností kolektivních správců při výkonu kolektivní správy, a to jednak ve vztahu k samotným nositelům práv, jednak při uplatňování spravovaných práv v důsledku oprávněného či neoprávněného (deliktního) užití předmětů ochrany a zároveň z hlediska veřejného zájmu na plnění obecných kulturních cílů.

120. Proto je třeba v poměrech tuzemské právní úpravy kolektivní správy spatřovat unijním právem předpokládané oprávnění kolektivních správců požadovat poskytnutí informací ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) a čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES ve (zvláštním) oprávnění kolektivního správce požadovat součinnost od osob dotčených výkonem kolektivní správy za účelem jejího řádného výkonu, a to zejména v podobě poskytování nezbytných informací o užití repertoáru kolektivního správce (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) ve smyslu § 98c odst. 1 aut. zák. Přitom informační povinnost stanovená v čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES se netýká pouze uživatelů předmětů ochrany, nýbrž i každé osoby, která prokazatelně v obchodním měřítku poskytovala služby používané při činnostech porušujících právo duševního vlastnictví.

121. Při zohlednění shora uvedeného účelu kolektivní správy a vůbec celkového cíle duševně vlastnické ochrany směřující k zajištění vysoké úrovně ochrany práv duševního vlastnictví, tedy i práv podle autorského zákona, je tudíž třeba dovodit, že právní úprava povinnosti poskytovat (obecnou) součinnost při výkonu kolektivní správy podle § 98c odst. 1 aut. zák. obsahuje tzv. otevřenou nepravou (teleologickou) mezeru v právu.

122. Ačkoli je povinnost součinnosti (resp. povinnost poskytovat informace o užití repertoáru kolektivního správce nezbytné k výkonu kolektivní správy) podle výslovného znění ustanovení § 98c odst. 1 aut. zák. uložena pouze uživatelům předmětů ochrany, tak argumenty shora uvedených relevantních výkladových metod platí obdobně i pro činnost poskytovatelů služeb provozovaných za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užívaných při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora (popř. práva s autorským právem souvisejícího) nebo je neoprávněně ohrožují [ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) aut. zák.].

123. Byť poskytovatele těchto služeb nelze (bez dalšího) podřadit pod nejširší jazykový význam pojmu uživatele předmětu ochrany (resp. osoby užívající dílo ve smyslu § 12 aut. zák.), tak teleologie tohoto ustanovení se nicméně vztahuje na širší skupinu osob dotčených výkonem kolektivní správy, než jsou pouze uživatelé předmětů ochrany, neboť opačný závěr by se neslučoval s principem hodnotové bezrozpornosti právního řádu (a to i vzhledem ke shora uvedenému postavení profesních organizací ochrany práv oprávněných zastupovat vlastníky či majitele povahově příbuzných práv průmyslového vlastnictví a šlechtitelských práv), čímž je opodstatněn závěr o neúplnosti zákona, kterou je možno a nutno překlenout prostřednictvím judikatury.

124. Na tom nic nemění, že nositelé práv podle autorského zákona mají podle § 26 odst. 4 o. s. ř. rovněž možnost dát se (na základě plné moci) zastupovat ve sporech o (jakýchkoli) nárocích vycházejících z autorského zákona a o nárocích souvisejících právníckou osobou, k jejímuž předmětu podnikání, popřípadě činnosti patří ochrana práv podle autorského zákona, tedy včetně nároku na poskytnutí informací podle § 40 odst. 1 písm. c) aut. zák.

125. Lze tak uzavřít, že na základě analogického použití § 98c odst. 1 aut. zák. jsou poskytovatelé služeb provozovaných za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užívaných při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora (popř. práva s autorským právem souvisejícího) nebo je neoprávněně ohrožují, povinni umožnit kolektivnímu správci řádný výkon kolektivní správy a poskytovat mu informace o užití jeho repertoáru prostřednictvím jimi poskytovaných služeb nezbytné k výkonu kolektivní správy, zejména k výběru příjmů z výkonu práv a k jejich rozdělení a vyplacení příslušným nositelům práv. Poskytovatelé těchto služeb nesmí bez vážných důvodů poskytnutí těchto informací odmítnout.

K rozsahu povinnosti poskytnout informace nezbytné k výkonu kolektivní správy

126. Jak zdůvodněno shora, povinnost poskytovat kolektivnímu správci informace o užití jeho repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) nezbytné k výkonu kolektivní správy, je třeba v poměrech tuzemské právní úpravy vykládat (rovněž) ve smyslu unijním právem předpokládaného oprávnění kolektivních správců vykonávat právo na informace ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. c) a čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES. Toto východisko se proto uplatní jak při posouzení okruhu osob povinných poskytnout nezbytné informace, tak z hlediska obsahu a rozsahu této povinnosti.

127. Podle odstavce 21 odůvodnění směrnice 2004/48/ES právo na informace umožňuje získání přesných informací o původu zboží nebo služeb, kterými jsou porušována práva, distribučních kanálech a totožnosti třetí osoby zúčastněné na porušení práva.

128. Soudní dvůr ve svém rozhodování dospěl k závěru, podle kterého právem na informace zakotveným v čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES je konkretizováno základní právo na účinnou právní ochranu zaručené v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie, a tím i zajištěn účinný výkon základního práva na vlastnictví, jehož součástí je právo duševního vlastnictví chráněné v jejím čl. 17 odst. 2. Toto právo na informace tak nositeli práva duševního vlastnictví umožňuje identifikovat toho, kdo právo nositele porušuje, a učinit další potřebné kroky k ochraně tohoto práva, např. podání návrhů na předběžná opatření podle čl. 9 odst. 1 a 2 směrnice 2004/48 nebo na náhradu škody podle článku 13 této směrnice. Nositel práva duševního vlastnictví by totiž bez úplné znalosti rozsahu porušení tohoto svého práva nebyl schopen určit nebo přesně vyčíslit škodu, na jejíž náhradu by měl z důvodu tohoto porušení nárok. Z tohoto důvodu není namístě omezit výkon práva na informace zakotveného v čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48 na řízení, v nichž má být vysloveno, že bylo porušeno právo duševního vlastnictví (srov. rozsudky Soudního dvora ze dne 16. 7. 2015, ve věci Coty Germany GmbH proti Stadtsparkasse Magdeburg, [C-580/13](#), a ze dne 18. 1. 2017, ve věci NEW WAVE CZ, a.s. proti ALLTOYS, spol. s r.o., [C-427/15](#)).

129. Navíc podle čl. 8 odst. 3 písm. a) této směrnice se odstavce 1 a 2 tohoto článku použijí, aniž jsou dotčeny jiné právní předpisy, které přiznávají nositeli práv práva na získání úplnějších informací.

130. Z uvedeného proto vyplývá, že povinnost poskytovat kolektivnímu správci informace o užití jeho repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) nezbytné k výkonu kolektivní správy podle § 98c odst. 1 aut. zák. zahrnuje (rovněž) takový okruh informací, který kolektivnímu správci umožní zjistit (neoprávněné) užití jeho repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv), včetně identifikace toho, kdo právo jeho nositele porušuje, a učinit další potřebné kroky k ochraně tohoto práva. Přitom konkrétní způsob výkonu práva kolektivního správce požadovat tyto informace (resp. výklad shora uvedeného ustanovení autorského zákona) není omezen úpravou obsaženou v citovaných ustanovení unijního práva, neboť těmito ustanoveními není dotčena taková národní právní úprava, která přiznává kolektivnímu správci právo na získání úplnějších informací.

K povinnosti poskytovatele služby ukládání informací umožnit elektronické dotazy kolektivního správce na obsah uložených souborů

131. Účelem práva na informace ve smyslu čl. 8 odst. 1 směrnice 2004/48/ES, jež ve vztahu k autorům (resp. majitelům práv s autorským právem souvisejících) našlo v poměrech tuzemské právní úpravy odraz v § 40 odst. 1 písm. c) aut. zák., je (rovněž) umožnit autorovi (resp. majiteli práv s autorským právem souvisejícího) zjistit (neoprávněné) užití jeho díla a identifikovat toho, kdo jeho právo porušuje, a učinit další potřebné kroky k ochraně jeho práva. V tuzemské právní úpravě je zakotvena hmotněprávní (deliktně závazková) povaha tohoto práva, jak zřetelně plyne z ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) aut. zák., proto jeho vznik a trvání není závislé na existenci jakéhokoli soudního řízení (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. [23 Cdo 2765/2012](#)).

132. Proto též soudní rozhodnutí o tomto nároku má povahu (pouze) deklaratorní, tedy rozhodnutí o hmotném subjektivním právu, které existovalo (trvalo) již před vydáním rozhodnutí, a jež tudíž nemá vliv na existenci hmotněprávních práv a povinností mezi účastníky řízení (srov. obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1121/96, nebo jeho usnesení ze dne 24. 1. 2007, sp. zn. [33 Odo 65/2005](#)).

133. Jak zdůvodněno shora, vzhledem k obdobnému účelu práva kolektivního správce na poskytnutí informací o užití jeho repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) nezbytných k výkonu kolektivní správy se uvedený závěr uplatní obdobně i pro vznik a trvání práva kolektivního správce podle § 98c odst. 1 aut. zák.

134. Přitom účelu práva na informace se nijak nepřičí, aby mohl autor (resp. majitel práva s autorským právem souvisejícího) či kolektivní správce v rámci práva na poskytnutí součinnosti požadovat poskytnutí těchto informací i prostřednictvím takových informačních kanálů, které jsou jinak běžně dostupné uživatelům dotčené služby, resp. které tvoří běžnou součást poskytované služby. Jinak řečeno, autorovi (resp. majiteli práva s autorským právem souvisejícího) ani kolektivnímu správci nesmí být přístup k těmto uživatelským informačním kanálům zamezován poskytovatelem služby ukládání informací pouze proto, že jejich prostřednictvím získávají informace o způsobu a rozsahu neoprávněného užití předmětů ochrany prostřednictvím této služby, neboť by se tím nepřipustně omezovalo právo

autora (resp. majitele práva s autorským právem souvisejícího) na poskytnutí informací o způsobu a rozsahu neoprávněného užití jeho díla (resp. předmětu práva s autorským právem souvisejícího) prostřednictvím dané služby, resp. právo kolektivního správce na poskytnutí součinnosti při výkonu kolektivní správy.

135. Není pak žádný důvod dovozovat, aby za takový informační kanál nebyl shledáván elektronický vyhledavač uložených souborů tvořící součást služby ukládání informací, resp. veřejná nabídka možnosti kladení elektronických dotazů na obsah uložených souborů prostřednictvím tohoto vyhledavače.

136. Právo autora (resp. majitele práva s autorským právem souvisejícího) požadovat informace o způsobu a rozsahu neoprávněného užití jeho díla (resp. předmětu práva s autorským právem souvisejícího), a to i prostřednictvím služby poskytované za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu užívané při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora (resp. majitele práva s autorským právem souvisejícího) nebo je neoprávněně ohrožují [ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) aut. zák.], ani právo kolektivního správce na poskytnutí součinnosti při výkonu kolektivní správy, a to i vůči poskytovateli takové služby (ve smyslu § 98c odst. 1 aut. zák.), není samo o sobě omezeno množstvím takto požadovaných informací. (Ostatně v případě užití díla na základě uzavřené licenční či obdobné smlouvy stanoví obsah a rozsah informací, není-li sjednáno jinak, kolektivní správce podle § 98c odst. 2 aut. zák.)

137. I pro právo autora na informace či právo kolektivního správce na poskytnutí součinnosti nicméně platí, že zjevné zneužití těchto soukromých práv nepožívá právní ochrany ve smyslu § 8 o. z.

138. Tomu pak v poměrech kolektivní správy odpovídá závěr, podle kterého kolektivní správce má povinnost postupovat při výkonu kolektivní správy s péčí řádného hospodáře a odborně, což v sobě nese povinnost sledovat zákonné účely kolektivní správy. Péčí řádného hospodáře není výkon kolektivní správy práv takovým způsobem, který je sice formálně kolektivnímu správci autorským zákonem uložen, nicméně je bezohledný či tvrdý vůči uživatelům předmětů ochrany, popř. i vůči nositelům práv, nebo celkově neprozřetelný, a jenž se v konečném důsledku obrací proti samotným nositelům práv (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. [II. ÚS 2186/14](#)).

139. Lze tak uzavřít, že kolektivní správce je oprávněn vykonávat své právo podle § 98c odst. 1 aut. zák. na poskytování informací o užití svého repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) nezbytných k (řádnému) výkonu kolektivní správy rovněž prostřednictvím kladení dotazů do elektronického vyhledavače uložených souborů tvořícího součást služby ukládání informací, je-li tato služba poskytována za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu a je-li užívána při činnostech, které neoprávněně zasahují do kolektivně spravovaného práva nebo je neoprávněně ohrožují. Toto právo kolektivního správce není omezeno počtem takto učiněných dotazů, jeho zjevné zneužití však nepožívá právní ochrany.

Posouzení v poměrech projednávané věci

140. V poměrech projednávané věci lze ze shora uvedených důvodů uzavřít, že odvolací soud postupoval správně, pokud při posouzení autorskoprávních důsledků služby poskytované žalovanou zohlednil její konkrétní povahu, včetně klíčových technologických parametrů této služby a použitého obchodního modelu. (K rozdílnému charakteru a některým důsledkům obvykle uplatňovaných typů služeb ukládání informací srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2793/2020](#), a literaturu tam citovanou.)

141. Ze skutkových zjištění soudů plyne, že žalovaná provozuje službu ukládání informací, na níž jsou vzhledem k technologickým možnostem této služby jejími uživateli v nezanedbatelném rozsahu ukládány bez souhlasu autorů rozmnoženiny děl. Ty jsou zároveň v rámci této služby neoprávněně zpřístupňovány ostatním uživatelům (členům veřejnosti), kteří mají možnost si je stáhnout (tj. pořídit vlastní rozmnoženinu), a jsou pro ně dohledatelné prostřednictvím nabízené služby elektronického vyhledavače uložených souborů (včetně vložené funkce tzv. našeptavače). Výsledky vyhledávání pak lze třídit a řadit podle nejrůznějších kritérií. Žalovaná při provozu služby zpřístupňuje statistiky uložených souborů např. podle počtu jejich stažení, velikosti souborů a dalších kategorií. Žalovaná ve svých smluvních podmínkách zavazuje uživatele své služby k povinnosti neporušovat uložením souborů autorská práva a umožňuje uživatelům (členům veřejnosti) nahlašování autorskoprávně závadných souborů, přičemž tyto soubory průběžně odstraňuje. Zároveň žalovaná nabízí uživatelům tzv. partnerský program (v několika typech), kdy je uživatel za stažení nahraných souborů ostatními uživateli odměněn připočtením kreditů (které je jinak třeba zakoupit) čerpaných při využívání služby žalované ve vyšší kvalitě.

142. Na základě shora uvedených výkladových východisek formulovaných v rozhodovací praxi Soudního dvora dospěl dovolací soud k závěru, že u žalované nelze vzhledem ke konkrétnímu zjištěnému způsobu provozování jí poskytované služby ukládání informací shledat takové okolnosti, v jejichž důsledku by žalovaná nad rámec vlastního poskytování této služby sama (tj. svojí další činností nad rámec ukládání informací poskytnutých uživateli) přispívala (aktivně) ke zpřístupňování uložených děl takovým způsobem, že by tato její činnost naplnila znaky užití těchto děl jejich sdělováním veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 aut. zák. Žalovanou tudíž nelze shledat ani osobou autorskoprávně odpovědnou (resp. spoluodpovědnou s jednotlivými uživateli služby ukládajícími informace) za neoprávněné sdělování těchto děl veřejnosti prostřednictvím jí poskytované služby.

143. Byť by bez (daného způsobu) provozování této služby ke zpřístupnění děl veřejnosti nedocházelo (resp. by k němu docházelo jen stěží), přesto ze skutkových zjištění neplyne, že by (aktivní) účast žalované na tomto zpřístupnění dosahovala takové míry, že by se žalovaná kupříkladu sama podílela na výběru zpřístupňovaných souborů nebo že by při poskytování své služby poskytovala prostředky sloužící specificky k neoprávněnému zpřístupňování děl a že by tak žalovaná uskutečňovala sdělování uloženého obsahu.

144. Služba poskytovaná žalovanou je jak z hlediska své technologické povahy a nabízených možností, tak z hlediska uplatněného obchodního modelu zřetelně odlišná od (některých) služeb zpřístupnění a správy online platformy v rámci sítě „peer-to-peer“, resp. konkrétně služby provozované pod označením „The Pirate Bay“, jež byla předmětem řízení před Soudním dvorem ve věci Stichting Brein proti Ziggo BV a XS4All Internet BV, [C-610/15](#)

(srov. v tomto smyslu též stanovisko generálního advokáta Soudního dvora ze dne 16. 7. 2020, ve spojených věcech Frank Peterson proti Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH a Elsevier Inc. proti Cyando AG, [C-682/18 a C-683/18](#)).

145. Stejně tak nebylo zjištěno, že by žalovaná neoprávněně zpřístupňování vědomě podporovala, resp. že by žalovaná poskytovala svoji službu (záměrně, resp. „úmyslně“ ve smyslu shora uvedené rozhodovací praxe Soudního dvora) právě za účelem účasti na neoprávněném zpřístupňování ukládaných děl. (Ostatně polemika o existenci takové vědomosti, resp. „úmyslu“, žalované by představovala námitku vůči závěru soudu skutkové povahy a nikoli uplatnění dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci, srov. obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2005, sp. zn. [33 Odo 1066/2004](#), ze dne 18. 8. 2005, sp. zn. [33 Odo 879/2004](#), ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. [28 Cdo 1473/2011](#), ze dne 3. 6. 2015, sp. zn. [28 Cdo 5236/2014](#), nebo ze dne 26. 9. 2016, sp. zn. [28 Cdo 2974/2014](#).)

č. 78

146. Žalovaná naopak zavedla při provozování své služby technologické prostředky, které umožňují, aby byly neoprávněně zpřístupňované soubory nahlašovány, a tyto jsou žalovanou postupně také odstraňovány. Jak zdůvodněno shora, sama skutečnost, že poskytovatel služby ukládání informací obecně ví o tom, že prostřednictvím jeho služby jsou neoprávněně zpřístupňována díla, stejně jako výdělečná povaha poskytování služby, nestačí k závěru, že poskytovatel služby jedná s cílem (resp. při plné znalosti důsledků svého jednání) účastnit se jednotlivých autorskoprávních deliktů neoprávněného sdělování těchto děl veřejnosti.

147. Lze tak mít za to, že postavení žalované jako poskytovatele dané služby ukládání informací není vzhledem ke konkrétním zjištěným okolnostem srovnatelné s povahou činnosti uživatelů služby ukládajících informace, jež zpřístupňují díla veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 aut. zák. a jež nesou za takovéto neoprávněné užití děl svoji vlastní (deliktní) odpovědnost. Proto i právní důsledky vyplývající z činnosti žalované musí být v tomto smyslu odlišné.

148. Tento závěr je rovněž v souladu s žalovanou citovaným usnesením Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2018, sp. zn. [30 Cdo 1280/2018](#), v němž dovolací soud posuzoval otázku vzniku bezdůvodného obohacení v souvislosti s užitím děl prostřednictvím služby ukládání informací na straně poskytovatele této služby.

149. Lze tak uzavřít, že na základě odvolacím soudem učiněných skutkových zjištění nelze shledat žalovanou uživatelem předmětných děl jejich sdělováním veřejnosti a nevzniká jí tudíž ani (deliktní) povinnost zdržet se z tohoto důvodu neoprávněného sdělování těchto děl ve smyslu § 40 odst. 1 písm. b) aut. zák.

150. Na tomto závěru nic nemění ani případná úvaha, zda se žalovaná prostřednictvím svého obchodního modelu provozování své služby dopouští deliktu jednání v nekalé soutěži podle § 2976 odst. 1 o. z. To může spočívat kupříkladu v provozování služby ukládání informací v podobě, jež umožňuje uživatelům prostřednictvím jimi ukládaných informací v soutěžně významném rozsahu ohrožovat či porušovat práva duševního vlastnictví, za současného poskytování odměny uživatelům, jejíž výše je závislá na počtu či rozsahu stahování jimi uložených datových souborů jinými uživateli, aniž by poskytovatel služby přiměřeným způsobem ověřil, zda tato odměna není placena v souvislosti s ohrožováním či porušováním

práv duševního vlastnictví (srov. shora citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2793/2020](#)).

151. Byť objektivním důsledkem takového způsobu (obchodního modelu) poskytování služby ukládání informací může být nekalosoutěžní jednání poskytovatele této služby (a to prostřednictvím vyvolání motivace uživatelů na zpřístupňování právě takových datových souborů, o jejichž obsah je mezi členy uživatelské veřejnosti zájem a jež jsou z tohoto důvodu významnými hospodářskými statky, tedy zpravidla předměty chráněnými právy duševního vlastnictví), přesto nelze pouze z tohoto důvodu uzavřít, že by poskytovatel této služby přispíval ke zpřístupňování (neoprávněně) uložených děl takovým (aktivním) způsobem, že by naplnil znaky užití těchto děl jejich sdělováním veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 aut. zák. Jinak řečeno, úlohu poskytovatele služby ukládání informací nelze pouze na základě uplatnění uvedeného obchodního modelu poskytování služby považovat z autorskoprávního hlediska za deliktálně srovnatelnou s postavením samotných uživatelů služby, jež rozmnoženiny děl prostřednictvím této služby ukládají a na jejichž vlastním rozhodnutí závisí, zda budou tímto způsobem díla neoprávněně zpřístupněna veřejnosti.

č. 78

152. Jak však zdůvodněno shora, samotný závěr, že žalovaná jako poskytovatel služby ukládání informací není vzhledem ke konkrétním zjištěným okolnostem uživatelem děl ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 aut. zák., nevylučuje, že jí poskytovaná služba má vzhledem k možnostem vyplývajícím z technických parametrů této služby a jejího obchodního modelu objektivně povahu takové služby, jež je využívána uživateli k porušování nebo ohrožování práv autorů. Proto aniž by žalovaná svým jednáním naplnila znaky sdělování díla ve smyslu § 18 odst. 1 a 2 aut. zák., může být přesto povinna zdržet se v závadném rozsahu poskytování své služby podle § 40 odst. 1 písm. f) aut. zák.

153. Ze shora uvedeného výkladu rovněž plyne, že při posouzení existence závazku poskytovatele služby, jež je využívána uživateli k porušování nebo ohrožování práv autorů ve smyslu § 40 odst. 1 písm. f) aut. zák., je třeba podle konkrétních okolností zohlednit přiměřenou rovnováhu mezi zájmy nositelů autorských práv a práv s nimi souvisejících na ochraně jejich práv duševního vlastnictví (zaručenými čl. 11 a čl. 34 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie, popř. též čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášeného pod č. 209/1992 Sb.) na straně jedné a právem na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (zaručeným čl. 26 Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 16 Listiny základních práv Evropské unie) na straně druhé, a zároveň je třeba šetřit základní právo na svobodu projevu a na informace (zaručené čl. 17 Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 11 Listiny základních práv Evropské unie, popř. též čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené pod č. 209/1992 Sb., popř. čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, vyhlášeného pod č. 120/1976 Sb.).

154. Přitom východiska tohoto poměrování ústavních práv v souvislosti s provozováním služby ukládání informací dovolací soud formuloval již v citovaném rozsudku ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2793/2020](#), na něž lze i v poměrech projednávané věci odkázat.

155. Významná jsou proto v tomto směru především ta skutková zjištění o konkrétní povaze služby poskytované žalovanou, podle kterých technické parametry této služby objektivně

umožňují jejím uživatelům prostřednictvím jimi ukládaných informací ohrožovat či porušovat autorská práva a práva s autorským právem související, čehož uživatelé služby v nezanedbatelném rozsahu skutečně využívají. A to i vzhledem k možnosti (fakticky) anonymního užívání služby (včetně možnosti anonymního ukládání takových datových souborů, jež mohou obsahovat rozmnoženiny děl), přičemž hlavní funkcí této služby je veřejné zpřístupnění uložených souborů ostatním uživatelům této služby (tedy nikoli např. pouze generování odkazu na uložení daného souboru, jenž by nebyl poskytovatelem služby dále veřejně zpřístupňován), a rovněž vzhledem k možnosti vyhledání uložených souborů ostatními uživateli služby, zejména prostřednictvím vyhledavače uložených souborů, jenž tvoří integrální součást poskytované služby.

č. 78

156. Zásadní význam má pak v tomto směru i shora uvedené zjištění o uplatněném obchodním modelu služby žalované v podobě tzv. partnerského programu umožňujícího uživatelům získat od žalované odměnu ve formě kreditů (jež lze využít za účelem ovlivnění rychlosti stahování uložených souborů) v závislosti na rozsahu stahování jimi uložených datových souborů jinými uživateli, aniž by bylo zjištěno, že by žalovaná přiměřeným způsobem ověřovala, zda tato odměna není poskytována právě v souvislosti s ohrožováním či porušováním autorských práv či práv s autorským právem souvisejících.

157. Kromě toho pak ve vztahu ke konkrétním dílům tvořícím předmět řízení v projednávané věci nelze pominout, že na jejich neoprávněné užívání prostřednictvím služby žalované byla žalovaná ze strany žalobkyně opakovaně upozorněna, přičemž (i přes případné odstraňování jednotlivých výskytů ze strany žalované) jsou tato díla prostřednictvím služby žalované i nadále dostupná (resp. byla ve smyslu § 243f odst. 1 o. s. ř. dostupná v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu).

158. Jak již bylo na základě rozhodovací praxe Soudního dvora zdůvodněno shora, povinnost poskytovatele služby ukládání informací, jež je uživateli využívána k porušování nebo ohrožování autorských práv nebo práv s autorským právem souvisejících, zdržet se (v závadném rozsahu) poskytování této služby, směřuje (resp. může směřovat) nejen k ukončení porušování nebo ohrožování práva, které bylo poskytovateli služby oznámeno a kterému již došlo (tzv. povinnost „notice and take down“), nýbrž také k zajištění (účinného) předcházení (zabránění) takovému dalšímu porušování nebo ohrožování, resp. jejich dalšímu neopakování, tak, že k takovému porušování nebo ohrožování opětovně nedojde (tzv. povinnost „notice and stay down“). Existenci této povinnosti na straně poskytovatele služby ukládání informací nikterak nevyklučuje ani právní úprava omezení jeho (případně) odpovědnosti za obsah uložených informací podle § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti.

159. Vzhledem k tomu, že se žalobce v projednávané věci jako kolektivní správce práv podle autorského zákona (jehož aktivní věcná legitimace k uplatnění tohoto nároku nebyla dovolacími důvody zpochybněna, srov. § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.) domáhá uložení povinnosti žalované zdržet se umožnění veřejného stahování konkrétních souborů obsahujících předmětná díla tvořící předměty jím kolektivně spravovaných práv (a to navíc pouze tehdy, mohou-li je členové veřejnosti vyhledat zadáním titulu díla v elektronickém vyhledávači poskytnutém žalovanou), přičemž neoprávněnost zpřístupňování takových souborů prostřednictvím služby žalované již byla žalované v minulosti oznámena,

avšak žalovaná tímto způsobem (tj. i zabráněním opětovnému zpřístupnění takových souborů tak, že k takovému porušování nebo ohrožování práv opětovně nedojde) neprodleně nezasáhla, nejedná se o (zakázané) uložení povinnosti obecného dohledu poskytovatele služby ukládání informací ve smyslu § 6 zákona o některých službách informační společnosti, jak rovněž vyplývá ze shora uvedených závěrů rozhodovací praxe Soudního dvora.

160. Zároveň tato povinnost žalované představuje vzhledem k výše uvedeným zjištěným okolnostem poskytování její služby účinný prostředek ochrany práv dotčených autorů umožňující dosažení unijním právem stanoveného požadavku vysoké úrovně ochrany práv duševního vlastnictví, aniž by se zároveň jednalo o povinnost nepřiměřenou vzhledem ke shora vyloženému poměrování střetávajících se ústavních práv.

161. Ostatně v současnosti existují a jsou používána taková technologická opatření, která i v podmínkách masového využívání služeb ukládání informací jsou způsobilá odhalit opakovaně neoprávněně uložené a zpřístupněné soubory obsahující díla či předměty práv s autorským právem souvisejících (srov. stanovisko generálního advokáta Soudního dvora ze dne 16. 7. 2020, ve spojených věcech Frank Peterson proti Google LLC, YouTube LLC, YouTube Inc., Google Germany GmbH a Elsevier Inc. proti Cyando AG, [C-682/18 a C-683/18](#)).

162. Kromě toho je třeba připomenout, že povinnost uložená žalované představuje plnění její povinnosti zdržet se poskytování služby ukládání informací (pouze) v takovém rozsahu, v němž je ve smyslu tzv. zápůrčího (negatorního) nároku žalobce k ochraně jím spravovaných absolutních práv podle § 40 odst. 1 písm. f) aut. zák. využívána jejími uživateli k porušování nebo ohrožování práv autorů předmětných děl. Tzv. zápůrčí (negatorní) nárok, jenž svojí povahou směřuje k uložení povinnosti zdržet se jednání, jež zasahuje do práva autora nebo toto právo ohrožuje, má preventivní povahu (aniž by zároveň musely být splněny předpoklady obecné prevenční zakročovací povinnosti podle § 2900 o. z.) a jeho uplatněním se autor brání proti tomu, aby se jednání, jímž jsou poškozena jeho práva, opakovalo, nebo aby bylo pokračováno v jednání, které představuje zásah do jeho práv, popř. odvrací hrozbu, že by k takovému zásahu mohlo dojít. Proto se lze tohoto nároku úspěšně domáhat (pouze) tehdy, pokud se žalovaný takového jednání stále dopouští, resp. hrozí pokračování či opakování tohoto jednání (srov. v tomto smyslu např. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. 3. 1939, sp. zn. Rv I 662/38, uveřejněné pod č. 17256/1939 Sbírkou rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských, či rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2013, sp. zn. [23 Cdo 3893/2010](#), a ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. [23 Cdo 2939/2011](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2793/2020](#)).

163. V řízení přitom bylo zjištěno, že porušování práv autorů předmětných děl prostřednictvím služby poskytované žalovanou (skutečně) trvalo i v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Uplatnění práva žalobce domáhat se vůči žalované zdržení se závadného jednání (v podobě tzv. zápůrčího nároku) je tudíž opodstatněno obranou žalobce proti tomu, aby jednání, jímž jsou dotčena jím spravovaná práva, pokračovalo, resp. aby se opakovalo.

164. Zároveň však plnění uložené povinnosti vyplývající z tohoto (tzv. zápůrčího) nároku nebrání, aby žalovaná poskytovala svoji službu způsobem, při kterém není tato služba využívána uživateli k porušování nebo ohrožování práv autorů předmětných děl, což platí zejména v případě, pokud tato díla budou veřejně zpřístupňována prostřednictvím služby

žalované na základě řádného oprávnění (licence) poskytnutého autorem (popř. jinou osobou oprávněnou toto oprávnění poskytnout) nebo na základě některého ze zákonem stanovených důvodů oprávněného užití těchto děl.

165. Lze tak uzavřít, že závěr odvolacího soudu o existenci povinnosti žalované zdržet se v rozsudku odvolacího soudu vymezeného způsobu poskytování služby ukládání informací, zpochybněný dovoláním žalované, je správný.

166. Konečně ze shora uvedeného výkladu vyplývá, že žalobce jako kolektivní správce práv podle autorského zákona je oprávněn vykonávat své právo na poskytování informací o užití svého repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) prostřednictvím služby žalované nezbytné k (řádnému) výkonu kolektivní správy ve smyslu § 98c odst. 1 aut. zák. rovněž formou kladení dotazů do elektronického vyhledavače uložených souborů tvořících součást služby poskytované žalovanou. Žalovaná přitom nesmí bez vážných důvodů poskytování těchto informací touto formou odmítnout.

č. 78

167. Jak zdůvodněno shora, toto právo kolektivního správce není samo o sobě omezeno počtem takto učiněných dotazů, přičemž v řízení nebyl zjištěn žádný vážný důvod, na základě kterého by žalovaná mohla poskytování informací žalobci tímto způsobem odmítnout či omezovat. Takový vážný důvod nespočívá ani v případné potřebě aplikace obecných bezpečnostních požadavků na poskytování služby žalované v prostředí počítačové sítě internet, neboť povinnost uložená žalované je vztažena právě (a jedině) na dotazy činěné z místa v počítačové síti (IP adresy), jež náleží žalobci jako kolektivnímu správci práv.

168. Toto právo kolektivního správce nicméně není vyňato z obecného pravidla, že zjevné zneužití soukromých práv nepožívá právní ochrany ve smyslu § 8 o. z.

169. Dovolací soud ve vztahu k zásadě zákazu zneužití soukromých práv podle § 8 o. z. dospěl ve své rozhodovací praxi k závěru, že jde o institut ztělesňující korigující funkci principu poctivosti. Slouží k tomu, aby pomocí něj byla odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu či obsahu existujícího právního vztahu, avšak jenž je vzhledem k okolnostem případu nepřijatelný. Za zneužití práva lze považovat zejména výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo jen nepatrný zájem na jeho výkonu, resp. se projevující jako rozpor mezi užitkem oprávněného, k němuž výkon práva skutečně směřuje, a užitkem oprávněného, pro nějž je právo poskytnuto (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [22 Cdo 5159/2014](#), uveřejněný pod číslem 101/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)

170. I v tomto směru je proto správný závěr odvolacího soudu, podle kterého v řízení nebyly zjištěny žádné skutečnosti, ze kterých by bylo možno učinit závěr o zneužití práva žalobce vůči žalované na poskytování informací (resp. na základě kterých by bylo možno rozumně předpokládat zneužívající způsob využívání služby poskytované žalovanou ze strany žalobce), tedy že by způsob kladení elektronických dotazů ze strany žalobce na obsah služby žalované byl nepřijatelný, popř. že by postrádal své opodstatnění v rozporu s účelem práva žalobce na informace nebo by nebyl na výkonu tohoto práva ze strany žalobce skutečný zájem, resp. že by šlo o výkon zákeřný či malicherný.

171. Lze tak uzavřít, že na základě uvedených důvodů ob stojí dovoláním žalované rovněž zpochybněný závěr odvolacího soudu o existenci povinnosti žalované zdržet se omezování v rozsudku odvolacího soudu vymezeného způsobu výkonu práva žalobce na informace o užití jeho repertoáru (předmětů ochrany kolektivně spravovaných práv) formou elektronických dotazů do žalovanou poskytovaného vyhledavače uložených souborů.

Posouzení vad řízení

172. Vzhledem k přípustnosti dovolání žalované dovolací soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. rovněž přezkoumal, zda řízení nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a shledal, že řízení před soudy obou stupňů takovými vadami netrpí.

173. A to ani žalovanou namítanou vadou řízení spočívající v tvrzené nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku odvolacího soudu pro nedostatek důvodů. Otázka, za jakých okolností je možno považovat rozhodnutí odvolacího soudu za nepřezkoumatelné, byla v rozhodování dovolacího soudu již vyřešena a rozhodovací praxe dovolacího soudu se ustálila v závěru, že měřítkem toho, zda lze v dovolacím řízení považovat rozhodnutí odvolacího za přezkoumatelné, je především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě využít dovolání jako opravného prostředku proti tomuto rozhodnutí. I když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nejsou podle obsahu dovolání na újmu práv účastníků řízení. Rozhodnutí odvolacího soudu je nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů tehdy, když vůči němu nemůže účastník, který s rozhodnutím nesouhlasí, náležitě formulovat důvody dovolání, a ani soud rozhodující o tomto opravném prostředku nemá náležité podmínky pro zaujetí názoru na věc. Nelze pokládat za nepřezkoumatelné takové rozhodnutí, u něhož je všem účastníkům nepochybné, jak a proč bylo rozhodnuto (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněný pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [22 Cdo 3814/2015](#)).

174. Kromě toho Ústavní soud opakovaně vysvětlil, že není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. [III. ÚS 989/08](#), a usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. [III. ÚS 3122/09](#)).

175. Z obsahu dovolacích důvodů formulovaných žalovanou vyplývá, že jí bylo zřejmé, na základě jakých důvodů založených na ochraně práv podle autorského zákona dospěl odvolací soud k závěru o existenci uložených povinností žalované, a tudíž napadené rozhodnutí vadou spočívající v jeho nepřezkoumatelnosti netrpí.

176. Jelikož Nejvyšší soud neshledal dovolání žalobce přípustným, jeho dovolání podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

177. Na základě dovolání žalované dospěl dovolací soud k závěru, že napadené rozhodnutí dovolacího soudu je (při řešení právních otázek, pro které je dovolání žalované přípustné), správné (byť částečně na základě odlišných důvodů), proto dovolání žalované podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 79

Insolvenční soud při hodnocení, zda insolvenční navrhovatel svůj insolvenční návrh doložil řádnou přílohou dle § 105 odst. 1 insolvenčního zákona posoudí, zda je potvrzení vystaveno k tomu zákonem určenou osobou, zda se týká pohledávky, z níž insolvenční navrhovatel podle insolvenčního návrhu dovozuje svou aktivní věcnou legitimaci, a zda potvrzení po obsahové stránce vyhovuje náležitostem plynoucím z § 105 odst. 1 insolvenčního zákona; věcnou správnost potvrzení nezkoumá.

Insolvenční řízení, Přihláška pohledávky

§ 105 IZ ve znění od 1. 7. 2017, § 128 odst. 1 a 2 IZ, § 133 IZ

č. 79

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2022, sen. zn. [29 NSČR 130/2020](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.130.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání insolvenčního navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 26. 3. 2020, č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-20, ve znění opravného usnesení ze dne 27. 3. 2020, č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-21, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) odmítl insolvenční návrh věřitele (E.-P. a. s.) [bod I. výroku], uložil insolvenčnímu navrhovateli nahradit dlužníku (P. P. T., s. r. o.) náklady řízení (bod II. výroku) a rozhodl o vrácení zálohy na náklady insolvenčního řízení insolvenčnímu navrhovateli (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Insolvenčním návrhem podaným dne 31. 1. 2020 u insolvenčního soudu se insolvenční navrhovatel domáhal zjištění úpadku dlužníka a prohlášení konkursu na jeho majetek. Věcnou legitimaci k podání návrhu dokládal pohledávkou ve výši 18 150 000 Kč, splatnou „nejpozději“ 22. 4. 2019, jejímž právním titulem byla smlouva o spolupráci (dále též jen „Pohledávka 1“), a dále pohledávkou ve výši 297 660 Kč, splatnou 14. 10. 2019, jejímž právním titulem byla rámcová smlouva o skladování (dále též jen „Pohledávka 2“).

[2] Usnesením ze dne 25. 2. 2020, č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-11, ve znění (opravného) usnesení téhož soudu ze dne 28. 2. 2020, č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-15, insolvenční soud vyzval insolvenčního navrhovatele, aby do 7 dnů od právní moci rozhodnutí doplnil insolvenční návrh tak, že „písemně doloží soudu uznání dlužníka s ověřeným podpisem nebo vykonatelným

rozhodnutím nebo notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti nebo potvrzením auditora, soudního znalce nebo daňového poradce, že navrhovatel o pohledávce účtuje“ v souladu s § 105 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). Zároveň jej poučil v souladu s § 128 odst. 2 insolvenčního zákona o důsledcích nesplnění výzvy.

[3] Insolvenční navrhovatel insolvenční návrh doplnil podáním ze dne 3. 3. 2020, jehož přílohou byla i zpráva auditora D. E. a. s. V ní auditor uvedl, že Pohledávka 1 byla vyúčtována zálohovou fakturou č. 191700067 a je evidována v knize zálohových faktur insolvenčního navrhovatele a Pohledávka 2 byla vyúčtována fakturou č. 319002083 a je evidována v knize vydaných faktur insolvenčního navrhovatele a byla zaúčtována.

č. 79

3. Insolvenční soud – cituje § 97 odst. 1, § 103 odst. 1, 2, 3 a 4, § 105 odst. 1, 2 a 3, a § 128 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona – uzavřel, že insolvenční navrhovatel přes výzvu soudu nesplnil povinnost doložit pohledávku, o níž opírá věcnou aktivní legitimaci.

4. Insolvenční navrhovatel uvedl v insolvenčním návrhu dvě splatné pohledávky. Pohledávku 1 nspecifikoval ani v doplnění návrhu z 25. 2. 2020 číslem účetního dokladu, kterým měla být dlužníku vyúčtována. Ze shodných tvrzení insolvenčního navrhovatele i dlužníka vyplývá, že „zálohová faktura“ byla vystavena jako vyúčtování plnění ze smlouvy za rok 2018, ačkoliv smlouva byla uzavřena pouze pro plnění roku 2017, a insolvenční navrhovatel se, na rozdíl od dlužníka, domnívá, že došlo k jejímu prodloužení i na rok 2018 konkludentně.

5. Ve vztahu k Pohledávce 2 insolvenční soud uvedl, že údaj o tom, zda je faktura, jíž byla tato pohledávka vyúčtována, vedena v knize pohledávek, ve zprávě auditora chybí a soud měl s ohledem na dlužníkem osvědčené tvrzení, že tuto fakturu jako nesprávně vystavenou odmítl, za to, že jako pohledávka v účetnictví vedena buď není, nebo je zde vedena neoprávněně.

6. K odvolání dlužníka a insolvenčního navrhovatele Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu, ve znění opravného usnesení, v bodech I. a II. výroku (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

7. Odvolací soud dovodil, že § 105 odst. 1 insolvenčního zákona představuje prvek ochrany dlužníka před šikanózními insolvenčními návrhy *ex ante* a předvídá nutnost kvalifikovaného doložení splatné pohledávky věřitelem (že skutečně existuje a není účelově vykonstruována). Věřitel (insolvenční navrhovatel) nemá ani povinnost ani právní nárok na podání insolvenčního návrhu, proto je na něm, zda insolvenční řízení zahájí. Součástí rozhodnutí podat insolvenční návrh musí být též úvaha, zda takový návrh obstojí, zejména musí mít věřitel jistotu, že doloží svou aktivní legitimaci. Požadavek na kvalifikované doložení splatnosti pohledávek insolvenčního navrhovatele nemůže být posuzován pouze formálně. Zpráva auditora musí vypovídat jednoznačně o řádné evidenci pohledávek za dlužníkem v účetnictví insolvenčního navrhovatele.

8. V tomto případě zpráva auditora nedává odpověď na otázku, zda insolvenční navrhovatel o jím přihlašovaných pohledávkách účtuje. Pohledávka 1 je zavedena jen v pomocné účetní evidenci na podrozvahovém účtu a v celkovém bilančním účetnictví se neprojevuje. Není ani podkladem pro výši daňové povinnosti insolvenčního navrhovatele. Faktura č. 319002083

ohledně Pohledávky 2 „není účtována“ za 3. čtvrtletí 2019, jak uvádí auditor, nýbrž za období předcházejícího čtvrtletí (vyúčtování skladného za jiné fakturační období, než je uplatňováno v insolvenčním návrhu). Tuto pohledávku insolvenční navrhovatel nepřihlásil do insolvenčního řízení a není o ní tvrzeno, že by v účetnictví insolvenčního navrhovatele jakkoliv figurovala. Zpráva auditora tedy nenabízí ujištění o splnění té povinnosti, kterou insolvenční zákon v § 105 odst. 1 po insolvenčním navrhovateli požaduje.

9. Odvolací soud tak shodně s insolvenčním soudem dospěl k závěru, že insolvenční navrhovatel nedoložil pohledávku za dlužníkem kvalifikovaným způsobem, proto se k pohledávce pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží a insolvenční návrh navrhovatele je třeba odmítnout jako neúplný dle § 128 odst. 2 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 79

10. Proti usnesení odvolacího soud podal insolvenční navrhovatel včasné dovolání, jehož přípustnost vymezuje argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které dosud dovolacím soudem nebyly řešeny, namítá, že usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení, jakož i jemu předcházející usnesení insolvenčního soudu zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

11. Otázky dovolacím soudem neřešené formuluje dovolatel takto:

[1] Lze ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 insolvenčního zákona doložit splatnou pohledávku za dlužníkem potvrzením auditora, že insolvenční navrhovatel o pohledávce účtuje, na základě zálohové faktury?

[2] Lze odmítnout insolvenční návrh podle ustanovení § 128 odst. 2 insolvenčního zákona, aniž by soud předtím nařídil jednání, za situace, kdy dlužník popírá pouze výši pohledávky, nikoli její základ či existenci, a je tedy zřejmé, že insolvenční navrhovatel má za dlužníkem pohledávku po splatnosti?

12. Dovolatel především nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že nesplnil povinnost podle § 105 insolvenčního zákona. Měly-li soudy za to, že z obsahu zprávy auditora jednoznačně neplyne, že o přihlašovaných pohledávkách účtuje, měl insolvenční soud postupovat podle § 133 odst. 2 insolvenčního zákona a nařídít jednání ke zjištění sporných skutečností.

13. Dále dovolatel uvádí, že dlužník neuhradil pohledávku z titulu skladného (Pohledávka 2) za třetí čtvrtletí roku 2019 (ani za druhé čtvrtletí). Dlužník se bránil pouze tím, že má buď vůči dovolateli jiné pohledávky, nebo že dovolatel nspecifikoval, za jaké movité věci požaduje zaplacení skladného. Jde o sporné skutečnosti, k jejichž zjištění mělo být nařízeno jednání.

14. Dlužník ve vyjádření k dovolání uvedl, že napadené usnesení, jakož i jemu předcházející usnesení insolvenčního soudu považuje za věcně správné, a navrhl dovolání zamítnout.

III.

Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), k řešení otázky č. 1 (k výkladu § 105 odst. 1 insolvenčního zákona), když potud jde o věc dovolacím soudem neřešenou. Pro odpověď na otázku č. 2 však dovolání připustit nelze. Dovolatel totiž prostřednictvím této otázky (a argumentace s ní spojené) vystihuje z obsahového hlediska tzv. zmatečnostní vadu podle § 229 odst. 3 o. s. ř. Taková vada ale podle § 241a odst. 1 věty druhé o. s. ř. není způsobilým dovolacím důvodem (k jejímu prověření slouží žaloba pro zmatečnost), a pro její posouzení proto nelze připustit dovolání. Srov. k tomu též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. [29 Odo 523/2002](#), uveřejněné pod číslem 32/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jehož závěry se prosazují i v režimu občanského soudního řádu v aktuálním znění (jak dokládá např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sen. zn. [29 NSČR 113/2014](#), uveřejněné pod číslem 40/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

č. 79

IV.

Důvodnost dovolání

16. U přípustného dovolání (v poměrech této věci u dovolání přípustného pro odpověď na otázku č. 1) přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k vadám uvedeným v § 242 odst. 3 o. s. ř. (včetně zmatečnostní vady dle § 229 odst. 3 o. s. ř.). Nejvyšší soud se tedy zabýval i tím, zda je dána dovolatelem namítaná vada.

17. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 105 (včetně poznámky pod čarou)

(1) Podá-li insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu připojit její přihlášku; je-li dlužníkem právnická osoba, je insolvenční navrhovatel, který vede účetnictví nebo daňovou evidenci podle zvláštního zákona ⁶⁵⁾, povinen doložit pohledávku uznáním dlužníka s ověřeným podpisem nebo vykonatelným rozhodnutím nebo notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti nebo exekutorským zápisem se svolením k vykonatelnosti nebo potvrzením auditora podle zvláštního zákona ⁶⁶⁾, soudního znalce nebo daňového poradce, že navrhovatel o pohledávce účtuje. Jde-li v případě pohledávky podle věty první o pohledávku, která se do insolvenčního řízení jinak nepřihlašuje, považuje se po rozhodnutí o úpadku za uplatněnou podle § 203.

---

⁶⁵⁾ Například § 7b zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶⁾ Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), ve znění pozdějších předpisů

§ 128

(1) Insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Ustanovení § 43 občanského soudního řádu se nepoužije.

(2) Nejsou-li k insolvenčnímu návrhu připojeny zákonem požadované přílohy nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti, určí insolvenční soud navrhovateli lhůtu k doplnění insolvenčního návrhu a je-li insolvenční návrh podán za dlužníka osobou podle § 390a odst. 1, vyzve ji insolvenční soud usnesením k doplnění insolvenčního návrhu v jím určené lhůtě a toto usnesení doručí také dlužníku. Tato lhůta nesmí být delší než 7 dnů; to neplatí, jde-li o insolvenční návrh podle § 98 odst. 1. Je-li insolvenční návrh podán za dlužníka osobou podle § 390a odst. 1, nezačne tato lhůta běžet dříve, než je usnesení podle věty první doručeno jak dlužníku, tak osobě podle § 390a odst. 1. Nebude-li insolvenční návrh ve stanovené lhůtě doplněn, insolvenční soud jej odmítne.

18. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila uvedená ustanovení insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení a později nedoznala změn.

19. Úprava obsažená v § 105 odst. 1 insolvenčního zákona se stala součástí insolvenčního zákona s účinností od 1. 7. 2017, po novele provedené zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Důvodová zpráva k tomuto vládnímu návrhu (dále jen „důvodová zpráva“) se upravě zaváděné § 105 odst. 1 insolvenčního zákona věnuje ve své obecné části (B. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky) v těchto pasážích:

Navrhovaná úprava obsahuje řadu dalších prvků, které mají napříště zabránit tomu, aby bylo insolvenční řízení zneužíváno jako nástroj konkurenčního boje. Insolvenčnímu navrhovateli se proto ukládá ve stanovených případech povinnost spolu s insolvenčním návrhem zaplatit zálohu na náklady řízení (§ 108 odst. 1 insolvenčního zákona) a doložit pohledávku uplatněnou spolu s insolvenčním návrhem způsobem stanoveným (§ 105 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona). Současně se stanoví, že věřitel nemůže v krátkém časovém intervalu zahájit insolvenční řízení proti témuž dlužníku, byl-li jeho dřívější insolvenční návrh odmítnut jako zjevně bezdůvodný (§ 128a odst. 4 insolvenčního zákona).

Zdánlivý nepoměr mezi požadavky kladenými na prokázání pohledávky uplatňované při zahájení insolvenčního řízení a uplatňované přihláškou v již zahájeném řízení je odůvodněn rozdílným charakterem obou úkonů z hlediska jejich dopadů do právní sféry dlužníka i dalších osob. Přísnější požadavky kladené na insolvenční návrh reflektují závažnost účinků zahájení insolvenčního řízení jak pro dlužníka, který je v jejich důsledku omezen v nakládání se svým majetkem a diskreditován jako spolehlivý obchodní partner v očích svých klientů i dodavatelů, tak pro dlužníkovy věřitele, kteří jsou v jejich důsledku omezeni v možnosti vymáhat své pohledávky.

Jeví se proto zcela legitimním požadovat po insolvenčním navrhovateli, aby pohledávku, kterou osvědčuje důvodnost insolvenčního návrhu, náležitě prokázal buďto exekucním titulem nebo potvrzením o tom, že o pohledávce účtuje. Věřitel, který nemůže pohledávku doložit způsobem stanoveným v § 105 insolvenčního zákona, však není zbaven práva na přístup k soudu, když tuto může vymáhat v nalézacím, vykonávacím nebo exekucním řízení nebo ji uplatnit přihláškou v insolvenčním řízení zahájeném na základě insolvenčního návrhu podaného jiným věřitelem.

21. Z důvodové zprávy, která ozřejmuje úmysl zákonodárce, se především podává, že úprava zavedená současným zněním § 105 odst. 1 insolvenčního zákona měla (spolu s dalšími změnami obsaženými ve stejné novele) přispět k tomu, aby insolvenční řízení nebylo zneužíváno jako nástroj konkurenčního boje.

č. 79

22. Tohoto cíle mohl zákonodárce dosáhnout (či se mu přiblížit) třemi způsoby. Mohl zcela vyloučit věřitelské insolvenční návrhy, omezit možnost jejich podávání jen pro věřitele vykonatelných pohledávek, nebo najít způsob, jak zpřísnit stávající v zásadě neomezenou možnost podávání věřitelských insolvenčních návrhů. Zvolil třetí způsob, tedy zachoval možnost podat věřitelský insolvenční návrh i pro nevykonatelné pohledávky, ale nově věřitelům uložil povinnost doložit pohledávku uznáním dlužníka s ověřeným podpisem nebo (zjednodušeně řečeno) kvalifikovaným potvrzením, že o pohledávce účtují.

23. I nadále je tak možné podat věřitelský insolvenční návrh pro pohledávku nevykonatelnou, kterou dlužník může považovat za spornou, jestliže o ní insolvenční navrhovatel účtuje a předloží o tom kvalifikované potvrzení. Tím, že zákonodárce vtělil požadavek na předložení potvrzení o tom, že věřitel o pohledávce účtuje, do § 105 odst. 1 insolvenčního zákona, učinil z něj povinnou přílohu k insolvenčnímu návrhu. Nedoložení předepsané listiny tak nevede k zamítnutí insolvenčního návrhu (pro neprokázání pohledávky), ale k jeho odmítnutí pro vady příloh podle § 128 odst. 2 insolvenčního zákona. Jakkoliv insolvenční zákon v § 105 odst. 1 části první věty za středníkem hovoří o „doložení“ pohledávky, ve skutečnosti jde o doložení zákonem požadované přílohy.

24. Zákonodárce zjevně předpokládal, že zvoleným způsobem právní úpravy eliminuje (v kombinaci s dalšími změnami insolvenčního zákona) ty šikanózní insolvenční návrhy, které nejsou podloženy reálnými pohledávkami. Vycházel z premisy, že o takových pohledávkách věřitelé zpravidla „neúčtují“.

25. Je-li tedy nově upravený požadavek, aby insolvenční navrhovatel ve stanovených případech připojil k insolvenčnímu návrhu kromě přihlášky pohledávky i kvalifikované potvrzení o tom, že o pohledávce účtuje, koncipován jako jedna z povinných příloh insolvenčního návrhu, plyne odtud i to, že insolvenční soud je povinen tuto náležitost zkoumat ihned po zahájení insolvenčního řízení, tedy v té jeho fázi, v níž zkoumá formální náležitosti (projednatelnost) insolvenčního návrhu a jeho příloh, nikoli ve fázi, kdy zkoumá důvodnost insolvenčního návrhu.

26. Z uvedeného je zřejmé, že řízení není postiženo dovolatelem vytýkanou vadou, tedy že by insolvenční soud nemohl odmítnout insolvenční návrh podle § 128 odst. 2 insolvenčního zákona, aniž nařídil jednání.

27. Povinnost nařídit k projednání insolvenčního návrhu jiné osoby než dlužníka jednání je upravena v § 133 insolvenčního zákona. Jak je výslovně uvedeno v prvním odstavci uvedeného ustanovení, k nařízení jednání insolvenční soud přistoupí jen tehdy, neodmítne-li insolvenční návrh. Posuzování náležitosti insolvenčního návrhu a jeho příloh tak činí insolvenční soud podle obsahu spisu bez nařízení jednání.

28. Tomu odpovídá i již ustálená judikatura, podle níž je pojmově vyloučeno činit vůči insolvenčnímu navrhovateli další opatření, je-li insolvenční návrh vadný ve smyslu § 128 odst. 1 insolvenčního zákona nebo nejsou-li k němu připojeny přílohy předepsané § 128 odst. 2 uvedeného zákona (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2008, sen. zn. [1 VSPH 96/2008](#), [1 VSPH 110/2008](#), uveřejněné pod číslem 10/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, k jehož závěrům se Nejvyšší soud přihlásil v usnesení ze dne ze dne 31. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 13/2009](#), uveřejněném pod číslem 111/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

29. Zbývá zodpovědět otázku, jakým způsobem má insolvenční soud postupovat při zkoumání toho, zda insolvenční navrhovatel splnil povinnost podle § 105 odst. 1 insolvenčního zákona, konkrétně zda připojil k insolvenčnímu návrhu řádné potvrzení o tom, že o své pohledávce za dlužníkem účtuje.

30. Nejvyšší soud se s odvolacím soudem shoduje v tom, že zákonem požadované potvrzení musí jednoznačně vypovídat o řádné evidenci pohledávky za dlužníkem v účetnictví insolvenčního navrhovatele. Účelem potvrzení naopak není potvrzovat existenci a právní důvod pohledávky či termín její splatnosti (což insolvenční soud hodnotí až při posouzení důvodnosti insolvenčního návrhu).

31. Insolvenční zákon stanoví, že vyžadované potvrzení musí být vypracováno osobou k tomu odborně způsobilou (auditorem, daňovým poradcem či soudním znalcem), která bude po přezkoumání účetnictví insolvenčního navrhovatele schopna učinit závěr, zda o své tvrzené pohledávce za dlužníkem řádně účtuje.

32. Úkolem insolvenčního soudu při hodnocení, zda insolvenční navrhovatel svůj insolvenční návrh doložil řádnou přílohou dle § 105 odst. 1 insolvenčního zákona, tak bude především posoudit, zda je potvrzení vystaveno k tomu zákonem určenou osobou, zda se týká pohledávky, z níž insolvenční navrhovatel podle insolvenčního návrhu dovozuje svou aktivní věcnou legitimaci, a zda potvrzení po obsahové stránce vyhovuje náležitostem plynoucím z § 105 odst. 1 insolvenčního zákona. Naopak insolvenční soud nemůže hodnotit věcnou správnost potvrzení (nemá na to odborné předpoklady).

33. V posuzované věci z obsahu insolvenčního spisu vyplývají tyto skutečnosti:

[1] V insolvenčním návrhu ze dne 31. 1. 2020 dovolatel uvedl, že má za dlužníkem dvě splatné pohledávky. Pohledávka 1 činí 15 000 000 Kč (s DPH 18 150 000 Kč) a představuje nárok na odměnu za plnění poskytnuté podle smlouvy o spolupráci ze dne 2. 5. 2017, přičemž k úhradě této částky vyzval dovolatel dlužníka dne 12. 4. 2019. Pohledávka 2 činí 297 660 Kč včetně DPH, je splatná od 14. 10. 2019, byla vyúčtována fakturou č. 319003343 ze dne 30. 9. 2019 a představuje nárok na

skladné za třetí čtvrtletí roku 2019 podle rámcové smlouvy o skladování ze dne 22. 12. 2016.

[2] Pohledávky 1 a 2 současně dovolatel přihlásil do insolvenčního řízení přihláškou z 31. 1. 2020. Výše pohledávek a vylíčení skutečností o jejich vzniku odpovídá tomu, co o těchto pohledávkách uvedl v insolvenčním návrhu.

[3] Na základě výzvy insolvenčního soudu ze dne 25. 2. 2020, č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-11, ve znění opravného usnesení ze dne 28. 2. 2020, č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-15, předložil dovolatel zprávu auditora D. E. a. s. V ní auditor uvedl, že pohledávka ve výši 18 150 000 Kč vznikla v účetní evidenci dovolatele vystavením zálohové faktury č. 191700067 dne 12. 4. 2019 na základě odměny za plnění v rozsahu stanoveném smlouvou o spolupráci ze dne 2. 5. 2017 za období roku 2018. Tato zálohová faktura je evidována v knize zálohových faktur ze dne 2. 3. 2020. Pohledávka ve výši 297 660 Kč vznikla v účetní evidenci dovolatele vystavením faktury – daňového dokladu č. 319002083 dne 28. 6. 2019 na základě skladného (nájemného) dle rámcové smlouvy o skladování ze dne 22. 12. 2016 za období třetího čtvrtletí 2019. Tato faktura – daňový doklad je evidována v knize vydaných faktur a byla zaúčtována (viz účetní deník). Závěrem auditor uvedl, že tyto pohledávky „existují a jsou ve všech významných (materiálních) ohledech věrně zobrazeny v účetnictví společnosti E.-P. a. s. v souladu s účetními předpisy platnými v České republice“.

[4] Ke zprávě auditora byly připojeny mimo jiné obě výše uvedené faktury, kniha vydaných zálohových faktur ke dni 2. 3. 2020 a kniha pohledávek k témuž datu. Zálohová faktura č. 191700067 byla vystavena dne 12. 4. 2019 s termínem splatnosti 11. 6. 2019 na částku 18 150 000 Kč (bez uvedení DPH) a označením dodávky „Účtujeme Vám dle výzvy k plnění“. Podle knihy vydaných zálohových faktur byla tato faktura vystavena dne 12. 4. 2019 se splatností 11. 6. 2019 na částku 18 150 000 Kč, z toho DPH 0 Kč. Fakturou č. 319002083 ze dne 28. 6. 2019, splatnou dne 12. 7. 2019, vyúčtoval dovolatel dlužníku nájemné dle rámcové smlouvy o skladování za období druhého čtvrtletí 2019 ve výši 297 660 Kč včetně DPH. Podle knihy pohledávek byla uvedená faktura vystavena dne 28. 6. 2019 se splatností 12. 7. 2019 na částku 297 660 Kč, z toho DPH ve výši 51 660 Kč.

34. Vycházejí z těchto zjištění, nemá Nejvyšší soud pochybnosti o správnosti závěru odvolacího soudu, že nebylo o uplatňovaných pohledávkách předloženo řádné potvrzení.

35. Je tomu tak především proto, že pohledávky, k nimž se vyjadřuje auditor ve zprávě ze dne 2. 3. 2020, nelze ztotožnit s pohledávkami, které označil dovolatel v insolvenčním návrhu a v přihlášce pohledávky. Co se týče pohledávky z titulu skladného, auditor posuzoval pohledávku vyúčtovanou fakturou č. 319002083 ze dne 28. 6. 2019, avšak dovolatelem v insolvenčním návrhu tvrzená Pohledávka 2 je pohledávkou vyúčtovanou fakturou č. 31900343 ze dne 30. 9. 2019. Auditor tak posuzoval (poměřováno obsahem potvrzení) jinou pohledávku. Ani pohledávku ve výši 18 150 000 Kč ze zálohové faktury č. 191700067 ze dne 12. 4. 2019 nelze bez pochybností ztotožnit s Pohledávkou 1, jak je uvedena v insolvenčním návrhu a v přihlášce pohledávky. V nich totiž dovolatel neuvádí, že by mělo jít o pohledávku vyúčtovanou fakturou (navíc zálohovou), zmiňuje odlišný údaj o splatnosti

pohledávky a především tvrdí, že pohledávka činí 15 000 000 Kč bez DPH, s DPH pak celkem 18 150 000 Kč. Faktura č. 191700067 však byla vystavena na částku 18 150 000 Kč (DPH 0 Kč). Navíc auditor u této pohledávky, jak správně zdůraznil odvolací soud, výslovně neuvedl, že o ní dovolatel účtuje. To ve zprávě uvedl jen ve vztahu k pohledávce vyúčtované fakturou č. 319002083, kterou však dovolatel v insolvenčním řízení neuplatnil.

36. Zbylé argumenty dovolatele se soustřeďují nikoli k tomu, zda jím doložená příloha splňovala zákonem požadované náležitosti, ale k samotné důvodnosti tvrzených pohledávek. Tu by však insolvenční soud mohl posuzovat jen v případě, kdyby nedošlo k odmítnutí insolvenčního návrhu.

37. Odvolací soud tak nepochybil, když přisvědčil insolvenčnímu soudu v závěru, že byl dán důvod pro odmítnutí insolvenčního návrhu podle § 128 odst. 2 insolvenčního zákona.

38. Protože se dovolateli nepodařilo zpochybnit správnost napadeného usnesení, Nejvyšší soud dovolání zamítl podle § 243d písm. a/ o. s. ř.

č. 80

V okolnosti, že osoby, jimž soud povolil společné oddlužení manželů a následně schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře, za trvání manželství v průběhu oddlužení založí rodinu (dojde k početí a k narození dítěte), čímž se sníží (v důsledku poklesu příjmu jednoho z manželů způsobeného čerpáním mateřské dovolené a rodičovské dovolené) požadovaná hodnota plnění pro nezajištěné věřitele, nelze spatřovat „zavinění“ ve smyslu § 415 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019, a to bez zřetele k tomu, zda manželé konali s přímým záměrem založit rodinu.

č. 80

Insolvence, Oddlužení (společné oddlužení manželů), Manželství, Rodičovská dovolená

§ 5 IZ, § 394a, § 414, § 415 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 3 o. z., § 655 o. z., čl. 32 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2022, sen. zn. [29 NSCR 69/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.69.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání věřitelů 1) V. M., a 2) D. S. s. r. o. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 5. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 14. 7. 2020, Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) zamítl návrh dlužníků (M. aj. Z.) na přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek.
2. K odvolání dlužníků Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 18. 8. 2020, zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 14. 7. 2020 a věc mu vrátil k dalšímu řízení.
3. Usnesením ze dne 11. 11. 2020, insolvenční soud přiznal dlužníkům osvobození od placení zbytku pohledávek.
4. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Dne 14. 4. 2015 schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře.

[2] Dlužníci uhradili během 5 let prostřednictvím splátek a darů od třetí osoby celkem částku 1.583.059,53 Kč, tj. 26 % zjištěných nezajištěných pohledávek.

[3] Podáním z 12. 6. 2020 požádali dlužníci o přiznání osvobození od placení zbytku dluhů, s tím, že 30% míry uspokojení věřitelů nedosáhli v důsledku okolností,

kteří nezavinili (narození dítěte); přesto pohledávky věřitelů uspokojili v míře vyšší, než jaké by se jim dostalo při prohlášení konkursu na majetek dlužníků.

[4] V době od listopadu 2015 do září 2018 poklesl příjem dlužnice z důvodu čerpání mateřské dovolené a rodičovské dovolené. Z příjmu dlužníka hradil jeho zaměstnavatel srážky ze mzdy pravidelně a v zákonem dané výši.

[5] Splátkovým kalendářem měla být měsíčně hrazena prostřednictvím daru od třetí osoby částka 8.300 Kč; ačkoli se tak nedělo pravidelně, z darů třetí osoby nakonec bylo uhrazeno ve prospěch věřitelů celkem 586.100 Kč.

[6] Jediným majetkem dlužníků je pohledávka za třetí osobou [A. Č. (dále jen „A. Č.“), který je rovněž v úpadku] ve výši 1.300.000 Kč s příslušenstvím. Po zhodnocení majetkových poměrů A. Č. lze očekávat, že pohledávka by byla uspokojena přibližně z 11 %, tj. částkou cca 273.000 Kč. Tuto částku převyšují nejen srážky ze mzdy dlužníků prováděné v průběhu oddlužení, ale i souhrn finančních darů, které by při řešení úpadku dlužníků konkursem nebyly poskytnuty.

č. 80

5. Na výše uvedeném základě pak insolvenční soud – odkazuje na ustanovení § 414 odst. 1 a § 415 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru, že dlužníci prokázali, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinili, a že obstáli i v testu „konkursem“.

6. K odvolání věřitelů [1/ V. M. (dále jen „V. M.“) a 2/ D. S. s. r. o. (dále jen „společnost D“)] Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 31. 5. 2021, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

7. Odvolací soud – vycházející z ustanovení § 414 a § 415 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

8. V dané věci vnímá odvolací soud rodičovskou dovolenou dlužnice jako okolnost pochopitelnou a celospolečensky žádoucí. Z údajů v centrální evidenci obyvatel vyplývá, že dlužníci jsou manžely od roku 2007. V insolvenčním návrhu (z roku 2014) spojeném se společným návrhem manželů na povolení oddlužení neuvedli dlužníci žádnou vyživovací povinnost. Dlužnice čerpala od listopadu 2015 dávky nemocenského pojištění a od června 2016 do září 2018 rodičovský příspěvek; ze zpráv insolvenčního správce je pak zřejmé, že jde o první dítě dlužníků. Po dobu rodičovské dovolené dlužnice byly pravidelně prováděny srážky z příjmu dlužníka zaměstnaného po celou dobu trvání oddlužení (stejně jako dlužnice) u téhož zaměstnavatele.

9. Rodičovství dlužníků jistě není nepoctivým záměrem v oddlužení, ani projevem lehkomyšlného nebo nedbalého přístupu dlužníků k plnění povinností v insolvenčním řízení. Je-li základním smyslem oddlužení veřejný zájem na návratu ekonomicky vyloučených osob do aktivního ekonomického života bez dluhů, tím spíše je veřejným zájmem, aby realizace oddlužení nevykloucala dlužníka z rodinného života.

10. Námitka odvolatelů, že dlužnice mohla například rodičovskou dovolenou ukončit dříve (a nastoupit do zaměstnání), neobstojí, neboť převažuje zájem dítěte na zajištění péče matkou; zkoumání okolností, které dlužnici umožňovaly zajistit péči o dítě jiným způsobem

než osobní péčí (nebo okolností, které jí v tom případně bránily), považuje odvolací soud za nadbytečné. Sami odvolatelé (totiž) připustili, že ani po návratu dlužnice z rodičovské dovolené by se výše srážek do oddlužení výrazně nezvýšila, neboť příjmy dlužníků značně kolísaly; byly pouze o dva až tři tisíce korun českých vyšší, než v období, kdy dlužnice čerpala mateřskou dovolenou.

11. Podle ustanovení § 415 insolvenčního zákona lze dlužníka osvobodit od placení zbytku pohledávek i tehdy, je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, nižší než 30 % jejich pohledávek, za předpokladu, že:

[1] dlužník podal návrh na přiznání osvobození podle § 415 insolvenčního zákona,

[2] dlužník prokázal, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a

[3] dlužník prokázal, že částka, kterou věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby jeho úpadek byl řešen konkursem.

12. Oddlužení dlužníků bylo schváleno při předpokládaném plnění daru v měsíční výši 8.300 Kč. Dlužníci zajistili poskytnutí daru v celkové výši 561.100 Kč, částkou vyšší, než jaká by byla poskytnuta za 5 let při předpokládaném plnění daru v měsíční výši 8.300 Kč (498.000 Kč).

13. K odvolateli namítaným výpadkům příjmů v letech 2017 a 2018 doložili dlužníci své příjmy za celé trvání oddlužení (B-34). Nesplnění povinnosti předkládat přehledy příjmů neovlivnilo konečné uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, přičemž z předložených mzdových listů dlužníků nevyplývají žádné výpadky jejich příjmů (vyjma mateřské a rodičovské dovolené dlužnice).

14. Z přehledu srážek z příjmů dlužníků vyplývá, že do oddlužení bylo uhrazeno (do dubna 2020, kdy došlo k poslední úhradě ve výši 227.972 Kč) celkem 970.121 Kč. Toto plnění převyšuje skutečnou výši srážek ze mzdy vykázanou mzdovými listy dlužníků o částku 66.982 Kč, kterou lze proto pokládat za mimořádné plnění a přičíst ji k částce získané do oddlužení darem (561.100 Kč, nikoli insolvenčním soudem uváděných 586.100 Kč); celkem tak jde o dar ve výši 628.082 Kč. Tato částka podstatně převyšuje předpokládané plnění z insolvenčního řízení A. Č. (273.000 Kč), které by se dostalo do majetkové podstaty, kdyby úpadek dlužníků byl řešen konkursem.

15. Bez významu je i námitka odvolatelů, že oddlužení mělo být zrušeno (pro nízké plnění) již před několika lety.

16. Dlužníci nemají podle soupisu majetkové podstaty jiný majetek než pohledávku vůči A. Č., neúspěšně vymáhanou v exekučním řízení. V insolvenčním řízení vedeném na majetek A. Č. lze očekávat uspokojení této pohledávky ve výši 273.000 Kč. Dlužníci zajistili do oddlužení dar ve výši 561.100 Kč a v závěru oddlužení poskytli další mimořádné plnění ve výši 66.982 Kč, takže není pochyb o tom, že uspokojili pohledávky přihlášených nezajištěných věřitelů ve vyšším rozsahu, než při možném konkursu.

17. Dlužníci tak splnili všechny zákonné podmínky pro přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek podle § 415 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

18. Proti usnesení odvolacího soudu podali V. M. i společnost D obsahově shodná dovolání, jejichž přípustnost vymezují ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Jde o zaviněné jednání dlužníků, jestliže při společném oddlužení manželů nebylo dosaženo minimální zákonné míry uspokojení věřitelů pro nedostatečný příjem dlužníků způsobený těhotenstvím dlužnice a následným čerpáním mateřské dovolené a rodičovské dovolené dlužnicí?

č. 80

19. Dovolatelé namítají, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požadují, aby je Nejvyšší soud změnil v tom duchu, že návrh dlužníků na přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek zamítne, případně aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

20. V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýkají dovolatelé odvolacímu soudu nesprávnost závěru, že těhotenství dlužnice a následné čerpání mateřské a rodičovské dovolené nelze chápat jako zaviněné jednání dlužníků. K tomu se dovolávají jiných závěrů obsažených v usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 2. 2020, v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 8. 2016, v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2017, a v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 6. 2017.

21. Dovolatelé poukazují na to, že v jimi označených rozhodnutích šlo o oddlužení (jedné) dlužnice, přičemž u společného oddlužení manželů by osvobození od placení zbytku pohledávek mělo být posuzováno ještě přísněji (jelikož zavinění je na straně obou).

22. Dlužníci ve vyjádření navrhují dovolání odmítnout, případně zamítnout. K dovolacím úvahám o možném omezení (odložení) jejich rodičovské role poukazují na to, že smyslem a účelem oddlužení není vrátit věřitelům vše, co jim po právu náleží (jak dokládá i další vývoj tohoto institutu). Smyslem života manželů, ani cílem moderní společnosti, není rezignovat na rodičovství manželů (dlužníků) účastnících se oddlužení jen proto, aby se jejich věřitelům dostalo o několik tisíc korun více. Dlužníci jsou přesvědčeni, že zájem dítěte má přednost před mírou uspokojení věřitelů v oddlužení, zvláště šlo-li jen o to, že věřitelé byli uspokojeni v rozsahu 26 % (namísto 30 %). Jiný názor by vedl k popření sociální funkce oddlužení.

23. V osobní rovině pak dlužníci dodali, že jejich manželství bylo dlouho bezdětné, proto vůbec neuvažovali o přerušení těhotenství (i s ohledem na možná rizika zákroku a věk dlužnice).

III.

Přípustnost dovolání

24. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

25. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

č. 80

IV.

Důvodnost dovolání

26. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolateli, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

27. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

28. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

29. S přihlédnutím k době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníků spojeného s povolením oddlužení (13. 11. 2014), k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a k článku II (Přechodné ustanovení) zákona č. 230/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019. Jde o následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 5 (insolvenčního zákona)
Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

(...)

§ 394a (insolvenčního zákona)
Společný návrh manželů na povolení oddlužení

č. 80

(1) Manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu.

(2) Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny.

(3) Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.

§ 414 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny.

(2) Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

(3) Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

(4) Při osvobození dlužníka podle odstavce 1 zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku; pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170), se může takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení.

§ 415 (insolvenčního zákona)

Je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, nižší než 30 % jejich pohledávek nebo je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé při postupu podle § 398 odst. 4, nižší než 50 % nebo nedosahuje-li nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli, může insolvenční soud přesto přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem. Ustanovení § 414 odst. 2 a 3 platí obdobně.

č. 80

30. Pro právní posouzení věci jsou dále rozhodná následující ustanovení Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), ve znění, jež od 1. 1. 2014 nedoznalo změn:

článek 32 (Listiny)

- (1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající zdravotní podmínky.
- (3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.
- (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.
- (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.
- (6) Podrobnosti stanoví zákon.

§ 3 (o. z.)

- (1) Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.
- (2) Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že

(...)

b/ rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,

(...)

§ 655 (o. z.)

Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.

31. Co do posouzení předpokladů aplikace § 415 insolvenčního zákona Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází ze závěrů, jež k této otázce přijal v usnesení ze dne 28. 2. 2013, sen. zn. [29 NSČR 12/2013](#), uveřejněném pod číslem 77/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 77/2013“); usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu. Tam dovedl, že k předpokladům, za nichž insolvenční soud dlužníka osvobodí od placení zbytku jeho dluhů, i když je hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, nižší než 30 % jejich pohledávek (nebo nedosahuje-li nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli), a které musí být splněny kumulativně, patří:

[1] návrh dlužníka,

[2] prokázání toho, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které dlužník nezavinil, a

[3] prokázání toho, že částka, kterou věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem.

32. K závěrům formulovaným v [R 77/2013](#) se Nejvyšší soud přihlásil např. též v usnesení ze dne 25. 4. 2018, sen. zn. [29 NSČR 218/2016](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 7-8, ročníku 2019, pod číslem 83, nebo v usnesení ze dne 30. 1. 2020, sen. zn. [29 NSČR 35/2018](#), uveřejněném pod číslem 112/2020 Sb. rozh. obč.

33. Návrh na osvobození od placení zbytku dluhů dlužníci podali a proti výsledku tzv. „testu konkursem“ (jímž dlužníci podle odvolacího soudu prošli), dovolání nebrojí, zbývá vypořádat dovoláním otevřenou otázku ve vztahu předpokladu uvedenému v odstavci 31. shora pod bodem [2].

34. Institut společného oddlužení manželů se stal součástí insolvenčního zákona (prostřednictvím ustanovení § 394a se výslovně promítl v textu insolvenčního zákona) s účinností od 1. 1. 2014, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu této novely insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010 – 2013) jako tisk č. 929/0, k tomu ve své obecné části (v pododdílu 3.2.1 Vyhodnocení specifických dopadů navrhovaných variant) uvádí,

že zavedení institutu společného oddlužení manželů (domácnosti) nebo umožnění řešit dlužníkův úpadek oddlužením v případě, že dluh pochází z jeho dřívějšího podnikání, bude mít nepochybně pozitivní sociální dopady na okruh dlužníků – spotřebitelů. Umožní se nový start celým domácnostem, který bude mít nepochybně pozitivní dopad nejen do sféry sociální, ale i sféry psychologické.

35. Jakkoli insolvenční zákon je normou, která na řadě míst formuluje pravidla práva veřejného (byť obsahuje i ustanovení soukromoprávní) zacílení úpravy promítnuté v textu § 394a insolvenčního zákona na manžele (na domácnost manželů) nepochybně sledovalo posílení (podporu) těch ochranných prvků, jež instituci manželství poskytuje (v intencích zásady obsažené v § 3 odst. 2 písm. b/ o. z. ve shodě s právním rámcem vytyčeným článkem 32 Listiny má poskytovat) právo soukromé. Výslovně deklarovaným hlavním účelem manželství přitom je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc (srov. § 655 větu druhou o. z.).

č. 80

36. Gramatický (jazykový) výklad ustanovení § 415 insolvenčního zákona odpověď na otázku, zda zavinění (nedbalostní či úmyslné), coby psychický vztah jednajícího ke svému jednání, lze vztáhnout i na jednání dlužníků směřující k založení rodiny (k početí a narození dítěte) nedává. Výklad *e ratione legis*, kladoucí důraz na vázanost smyslem a účelem zákona (srov. např. již stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. května 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněné pod číslem 9/1997 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu) pak vybízí k závěru, že posílení ochrany instituce manželství (též coby samostatné ekonomické jednotky) zavedením zvláštních pravidel pro společné oddlužení manželů nemůže být vykládáno způsobem, který popře dva ze tří prvků, které tvoří hlavní (zákonem takto deklarovaný) účel manželství (založení rodiny a řádná výchova dětí).

37. Okolnost, že osoby, jimž soud povolil společné oddlužení manželů a následně schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře, za trvání manželství (srov. jinak § 394a odst. 3 insolvenčního zákona) v průběhu oddlužení založí rodinu (dojde k početí a k narození dítěte), čímž se sníží (v důsledku poklesu příjmu jednoho z manželů způsobeného čerpáním mateřské dovolené a rodičovské dovolené) požadovaná hodnota plnění pro nezajištěné věřitele, tedy bez zřetele k tomu, zda manželé konali s přímým záměrem založit rodinu, nelze poměřovat kategorií „zavinění“ plynoucí z dikce § 415 insolvenčního zákona. Takový výklad neodporuje ani základním zásadám insolvenčního řízení (včetně zásady vyjádřené ustanovením § 5 písm. a/ insolvenčního zákona).

38. Jiný závěr neplyne ani z usnesení ze dne 31. 8. 2022, sen. zn. [29 NSČR 110/2020](#), v němž Nejvyšší soud při výkladu ustanovení § 418 odst. 1 písm. c/, odst. 2 insolvenčního zákona v témže rozhodném znění uzavřel, že skutečnost, že pokles příjmů tamní dlužnice byl zapříčiněn jejím těhotenstvím a mateřstvím, sama o sobě nevyvrací domněnku, že dlužnice zavinila vznik exekučně vymáhaného peněžitého dluhu po schválení oddlužení po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti.

39. Potřebu pojmenovat v rovině právní v dotčených souvislostech následky činů, které dlužníci – manželé, jimž insolvenční soud povolil společné oddlužení manželů, uskutečňují s úmyslem poškodit své věřitele, Nejvyšší soud neměl, jelikož takový záměr (úmysl) v souvislosti s chováním dlužníků nevyšel v řízení najevo.

40. Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaných dovolání jako neopodstatněných. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 81

Pohledávka z titulu výživného, jímž rodič (dlužník) plní svou vyživovací povinnost k nezletilému dítěti (za podmínek plynoucích též z § 912 o. z.), nebo ke zletilému dítěti, jež není schopno se samo živit (srov. i § 910 a § 911 o. z.), je pohledávkou dítěte (věřitele) na výživném ze zákona, tedy ve smyslu ustanovení § 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou; to platí bez zřetele k tomu, zda jde o dlužné výživné, nebo o běžné výživné, jež má povahu opětujících se dávek (srov. i § 154 odst. 2 o. s. ř.).

č. 81

Jestliže věřitel podal proti konečné zprávě včas námitku, že konečná zpráva se nevypořádává s jeho neuspokojenou pohledávkou na výživném ze zákona (§ 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona), pak skutečnost, že u insolvenčního správce dlužníka takovou pohledávku podle § 203 odst. 1 insolvenčního zákona uplatnil písemně až několik dnů po uplynutí lhůty k podání námitek proti konečné zprávě, nezakládá důvod pro změnu pořadí pohledávky (důvod nepokládat takovou pohledávku za pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou).

Insolvenční řízení, Incidenční spory (odporové spory), Pohledávka přednostní, Výživné § 910 o. z., § 154 odst. 2 o. s. ř., § 169 odst. 1 písm. e) IZ, § 203 IZ, § 203a IZ, § 302 odst. 2 písm. a) IZ, § 305 IZ

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sen. zn. [29 ICdo 140/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.140.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně změnil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 2021, tak, že se mění rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2020, tak, že se určuje, že pohledávka žalobkyně vůči dlužníku určená rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 19 P 28/2016, který nabyl právní moci dne 3. 10. 2016, částkou 620.000 Kč na dlužném výživném za dobu od 1. 5. 2013 do 31. 8. 2016 a částkou 15.500 Kč měsíčně na běžném výživném za dobu od 1. 9. 2016, je pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 17. 6. 2020, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobkyně (T. S.) domáhala vůči žalovanému (V. B., jako insolvenčnímu správci dlužníka J. S.) určení, že její pohledávka z titulu dlužného a běžného výživného stanoveného rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 19 P 28/2016, je pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 169 odst. 1 písm. e/, § 203 odst. 1 a § 229 odst. 3 písm. c/ zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a dále z ustanovení § 11 odst. 1 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen „vyhláška“), a dovolává se závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#) [jde o usnesení uveřejněné pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 54/2012“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sen. zn. [29 NSČR 71/2014](#) (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročníku 2017, pod číslem 144) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

č. 81

3. V daném případě žalobkyně podáním označeným jako „námitka proti konečné zprávě (...)“, učiněným v zákonem stanovené lhůtě k podání námitek proti konečné zprávě, poukázala na to, že v konečné zprávě nebyl zahrnut rozsudkem vzniklý dluh na výživném. Podání nemá (vyjma označení insolvenčního soudu, spisové značky, data a podpisu) vyhláškou stanovené náležitosti (údaje) a postrádá (též) základní (bližší) informace o pohledávce. Jiné podání týkající se pohledávky žalobkyně neučinila. Podání bylo nadto doručeno insolvenčnímu soudu, nikoli insolvenčnímu správci (postupem dle ustanovení § 203 odst. 1 insolvenčního zákona).

4. Žalobkyně tedy neuplatnila pohledávku na výživném řádně a včas [v souladu s insolvenčním zákonem a vyhláškou ji měla uplatnit přímo u insolvenčního správce s předepsanými náležitostmi (údaji), a to nejpozději do zveřejnění konečné zprávy insolvenčního správce, respektive do konce lhůty pro podání námitek proti konečné zprávě]. Pohledávka žalobkyně je proto vyloučena z uspokojení v insolvenčním řízení, neboť nebyla uplatněna stanoveným způsobem a insolvenční správce se o ní (včas) nedozvěděl.

5. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 2. 2021:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 169 odst. 1 písm. e/, § 203 odst. 1, § 203a odst. 1 a § 304 odst. 2 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

7. Námitku proti konečné zprávě doručila žalobkyně insolvenčnímu soudu posledního dne určené patnáctidenní lhůty (v pondělí 8. 1. 2018) a insolvenční správce se s touto námitkou mohl seznámit nejdříve dne 11. 1. 2018 (kdy byla zveřejněna v insolvenčním rejstříku), tedy po uplynutí lhůty k podání námitek proti konečné zprávě. Sama námitka nadto neobsahuje náležitosti určené ustanovením § 11 odst. 1 vyhlášky (nebyly v ní uvedeny bližší údaje o uplatněném výživném).

8. Již jen z důvodu „její opožděnosti“ nelze pohledávku žalobkyně z titulu výživného (§ 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona) považovat za pohledávku řádně uplatněnou dle § 203 odst. 1 insolvenčního zákona (srov. [R 54/2012](#)).

9. Poukaz žalobkyně na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 sp. zn. 19 P 28/2016 nemá právní význam i proto, že insolvenční správce nebyl účastníkem onoho řízení (ač tomu tak mělo být vzhledem k § 246 odst. 1 insolvenčního zákona). Ani tento rozsudek by žalobkyni nezbavil povinnosti domáhat se žalobou podanou proti insolvenčnímu správci plnění z důvodu výživného dle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona, přičemž by též musela uspět v předmětné incidenční věci s žalobou podanou dle § 203a odst. 1 insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Považuje se pohledávka uvedená v § 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona za řádně uplatněnou, jestliže podání, jímž se tak stalo, neobsahuje všechny náležitosti dle § 11 odst. 1 vyhlášky, ale jako „právní důvod pohledávky“ je k němu připojen pravomocný rozsudek opatrovnického soudu?

[2] Lze pohledávku uvedenou v § 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona pokládat za včas uplatněnou [ve smyslu § 203 insolvenčního zákona, za použití § 648 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“)], jestliže ji dovolatelka uplatnila posledního dne k podání námitek proti konečné zprávě jen u insolvenčního soudu a insolvenční správce se o ní dozvěděl krátce po uplynutí této lhůty?

11. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

12. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelka především uvádí, že závěry [R 54/2012](#) a usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 71/2014](#) neodpovídají poměrům její věci, jelikož pohledávku uplatnila posledního dne lhůty k podání námitek proti konečné zprávě, kdežto ona rozhodnutí řeší uplatnění pohledávky (až) po vydání rozvrhového usnesení.

13. Dále dovolatelka míní, že včasným uplatněním pohledávky u insolvenčního soudu jako orgánu veřejné moci (§ 648 o. z.) naplnila dikci § 203 insolvenčního zákona. Kdy se o uplatněné pohledávce dozvěděl insolvenční správce, již nemá za rozhodující.

14. Závěrem dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že se (pro ni překvapivě) zabýval právním důvodem vzniku pohledávky, ač tak předtím neučinil insolvenční soud, dodávajíc „pro úplnost“, že z opatrnosti uplatnila nárok žalobou podanou podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona dne 11. 4. 2018 u Obvodního soudu pro Prahu 3 (věc je vedena pod sp. zn. 6 C 222/2018).

III.

Přípustnost dovolání

15. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

16. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

20. Usnesením ze dne 15. 10. 2008 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, prohlásil konkurs na jeho majetek a insolvenčním správcem dlužníka ustanovil žalovaného.

21. Usnesením ze dne 21. 12. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 22. 12. 2017), vyznamenal insolvenční soud účastníky řízení, že do 15 dnů ode dne zveřejnění vyznamnění mohou podat námitky proti konečné zprávě insolvenčního správce (ze dne 5. 12. 2017, zveřejněné v insolvenčním rejstříku dne 22. 12. 2017, B-125).

22. Podáním datovaným 5. 1. 2018, podaným osobně u insolvenčního soudu dne 8. 1. 2018, žalobkyně vznesla námitku proti konečné zprávě odůvodněnou pouze tím, že v konečné zprávě není zahrnut dluh na výživném k její osobě, vzniklý „rozsudkem sp. zn. 19 P 28/2016“. K podání žalobkyně připojila rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 19 P 28/2016.

23. Rozsudkem ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 19 P 28/2016, který nabyl právní moci dne 3. 10. 2016, Obvodní soud pro Prahu 10 (mimo jiné) schválil dohodu rodičů (V. S. jako matky a dlužníka jako otce), podle které se dlužník zavázal přispívat k rukám matky na výživu nezletilého syna AAAAA (Pseudonym), [dále jen „nezl. AAAAA“], částkou 13.000 Kč měsíčně

a na výživu (tehdy nezletilé) žalobkyně částkou 15.500 Kč měsíčně, a to počínaje 1. 5. 2013, vždy do každého 10. dne v měsíci předem. Stejně částky výživného byly určeny pro dobu po rozvodu rodičů. Dluh vzniklý na výživném pro nezl. AAAAA za dobu od 1. 5. 2013 do 31. 8. 2016 v celkové výši 520.000 Kč se dlužník zavázal uhradit k rukám matky nejpozději do 31. 8. 2017. Dluh vzniklý na výživném pro žalobkyni za dobu od 1. 5. 2013 do 31. 8. 2016 v celkové výši 620.000 Kč se dlužník zavázal uhradit k rukám matky nejpozději do 31. 8. 2018.

24. Běžné výživné ani dlužné výživné žalobkyni neuhradil ani dlužník ani jeho insolvenční správce.

25. Usnesením ze dne 28. 6. 2018 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 29. 6. 2018 a doručeným zástupkyni dovolatelky s procesní plnou mocí zvláště dne 9. 7. 2018), uložil insolvenční soud dovolatelce, aby v určené třicetidenní lhůtě podala žalobu o určení pořadí pohledávky (což se stalo 7. 8. 2018).

26. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, vyhlášky a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

§ 169 (insolvenčního zákona)

Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou

(1) Pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou

(...)

e/ pohledávky věřitelů na výživném ze zákona,

(...)

§ 203 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li dále stanoveno jinak, pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň se uplatňují písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními. O uplatnění takové pohledávky věřitel současně vždy vyrozumí insolvenčního správce; náležitosti tohoto vyrozumění stanoví prováděcí právní předpis.

(...)

(3) Osoba s dispozičními oprávněními uspokojí pohledávky podle odstavce 1 z majetkové podstaty.

(4) Neuspokojí-li osoba s dispozičními oprávněními pohledávky podle odstavce 1 v plné výši a včas, může se věřitel domáhat jejich splnění žalobou podanou proti osobě s dispozičními oprávněními; nejde o incidenční spor. Náklady, které v tomto sporu vznikly insolvenčnímu správci, se hradí z majetkové podstaty, pokud nevznikly zaviněním insolvenčního správce nebo náhodou, která se mu přihodila.

(...)

§ 203a (insolvenčního zákona)

(1) V pochybnostech o tom, zda pohledávka uplatněná věřitelem podle § 203 je pohledávkou za majetkovou podstatou nebo pohledávkou postavenou jí na roveň anebo pohledávkou, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170), uloží insolvenční soud i bez návrhu věřiteli, který ji uplatnil, aby do 30 dnů podal u insolvenčního soudu žalobu na určení pořadí uplatněné pohledávky; na návrh insolvenčního správce tak učiní vždy. Žaloba musí být vždy podána proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky uplatněné jako pohledávka za majetkovou podstatou nebo jako pohledávka postavená na roveň pohledávce za majetkovou podstatou ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, považuje se podání, jímž věřitel takovou pohledávku uplatnil, za přihlášku pohledávky a uspokojení pohledávky jako pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené jí na roveň je v insolvenčním řízení vyloučeno. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje, ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, je uspokojení takové pohledávky v insolvenčním řízení vyloučeno.

(2) Řízení o žalobě podle odstavce 1 je incidenčním sporem podle § 159 odst. 1 písm. a/; ustanovení o popření pořadí přihlášené pohledávky platí obdobně.

§ 229 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

(...)

b/ insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

(...)

§ 246 (insolvenčního zákona)

(1) Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

(2) Právní úkony podle odstavce 1, které dlužník učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, jsou proti jeho věřitelům neúčinné ze zákona; § 235 odst. 2 se nepoužije.

(...)

§ 302 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Konečná zpráva insolvenčního správce musí podat celkovou charakteristiku jeho činnosti s vyčíslením jejích finančních výsledků. Konečná zpráva musí obsahovat zejména

a/ přehled pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, které insolvenční správce již uspokojil a které ještě uspokojit zbývá,

(...)

§ 305 (insolvenčního zákona)

(1) Před rozvrhem se uspokojí dosud nezaplacené pohledávky, které se uspokojují kdykoli v průběhu konkursního řízení; a to pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky jim postavené na roveň a zajištěné pohledávky v rozsahu stanoveném v § 167 a 298.

(2) Nestačí-li dosažený výtěžek ze zpeněžení majetkové podstaty k uspokojení všech pohledávek uvedených v odstavci 1, uspokojí se nejdříve odměna a hotové výdaje insolvenčního správce, poté pohledávky věřitelů vzniklé za trvání moratoria ze smluv podle § 122 odst. 2, poté pohledávky věřitelů z úvěrového financování, poté poměrně náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty a pracovněprávní pohledávky dlužníkových zaměstnanců vzniklé po rozhodnutí o úpadku a poté pohledávky věřitelů na výživném ze zákona a poté pohledávky věřitelů na náhradu škody způsobené na zdraví; ostatní pohledávky se uspokojí poměrně. Výtěžku zpeněžení podle § 298 odst. 2 lze však použít k uspokojení jiných pohledávek až po uspokojení pohledávky zajištěného věřitele.

(3) Z výtěžku zpeněžení vyčlení insolvenční správce před rozvrhem částku na předpokládané výlohy, spojené s ukončením řízení.

§ 11 (vyhlášky)

(1) Vyrozumění o uplatnění pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jí postavené na roveň obsahuje

a/ označení „Vyrozumění o uplatnění pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jí postavené na roveň“,

b/ označení insolvenčního soudu a spisovou značku, pod níž je insolvenční řízení vedeno,

c/ označení osoby s dispozičními oprávněními,

d/ označení věřitele včetně adresy pro doručování, pokud je odlišná od bydliště nebo sídla věřitele, a údaj o bankovním spojení věřitele,

e/ označení insolvenčního správce,

f/ bližší údaje o uplatněné pohledávce,

1. celkovou výši uplatněné pohledávky,
2. celkovou výši příslušenství uplatněné pohledávky,
3. údaj o tom, v jaké výši nebyla pohledávka dosud uspokojena,
4. údaj o tom, zda a v jaké výši je pohledávka splatná,
5. údaj o tom, zda a v jaké výši je pohledávka vykonatelná,
6. údaj o tom, zda a v jaké výši je pohledávka podmíněná, a to včetně popisu podmínky,
7. údaj o tom, zda a v jaké výši je pohledávka podřízená, a to včetně popisu způsobu podřízení, a
8. bližší údaje o smlouvě nebo jiné skutečnosti, která je důvodem vzniku pohledávky,

g/ další údaje o uplatněné pohledávce, jde-li o zajištěnou pohledávku,

1. údaj o výši, ve které je pohledávka zajištěna,
2. údaj o pořadí zajištění,
3. bližší údaje o skutečnosti, která je důvodem vzniku zajištění,
4. bližší údaje o způsobu zajištění a
5. bližší údaje o věci, právu, pohledávce nebo jiné majetkové hodnotě, která je předmětem zajištění,

h/ seznam příloh,

i/ údaje o osobě, která vyrozumění podepsala, jde-li o osobu odlišnou od věřitele,

j/ datum a podpis.

(...)

§ 648 (o. z.)

Uplatní-li věřitel v promlčecí lhůtě právo u orgánu veřejné moci a pokračuje-li řádně v zahájeném řízení, promlčecí lhůta neběží. To platí i o právu již vykonatelném, pokud byl pro ně navržen výkon rozhodnutí nebo navrženo nařízení exekuce.

27. S přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a k době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka (15. 10. 2008) je pro insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka zásadně stále rozhodný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019.

28. Ustanovení § 169 odst. 1 písm. e/ a § 302 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona ve výše citované podobě, pro věc rozhodné, přitom platila již v době zjištění úpadku dlužníka a později nedoznala změn. Ustanovení § 229 odst. 3 písm. b/ insolvenčního zákona ve výše citované podobě platilo v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka, přičemž s účinností od 1. 1. 2014 doznalo změny jen potud, že se ve struktuře odstavce 3 posunulo (od uvedeného data jde o § 229 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona). Ustanovení § 203, § 203a, § 246 odst. 1 a 2 a § 305 insolvenčního zákona pak ve výše citované podobě (pro věc opět rozhodné) platí beze změny od 1. 1. 2014. Ustanovení § 11 vyhlášky v citované podobě platilo ke dni, kdy dovolatelka vznesla námitku proti konečné zprávě (8. 1. 2018) a do 31. 5. 2019 nedoznalo změn. Ustanovení § 648 o. z. platí v nezměněné podobě od 1. 1. 2014.

29. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

30. Spor o to, zda věřitelem uplatněná pohledávka je pohledávkou za majetkovou podstatou nebo pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, je incidenčním sporem uvedeným v § 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona (srov. § 203a odst. 2 insolvenčního zákona), konkrétně sporem o pořadí pohledávky ve smyslu ustanovení § 195 insolvenčního zákona. Postup podle § 203a insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014 se přitom uplatní i v insolvenčních řízeních zahájených (jako v této věci) před 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. [29 Cdo 2805/2015](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 2, ročníku 2019, pod číslem 23).

31. Platí rovněž, že v incidenčním sporu o (jen) určení pořadí pohledávky se insolvenční soud zabývá pouze okolnostmi rozhodnými pro posouzení správnosti uplatněného pořadí

pohledávky, bez zřetele k tomu, zda spornou je i existence nebo výše této pohledávky. Skutečnosti rozhodné pro posouzení důvodu vzniku pohledávky, nebo důvodu jejího možného zániku, anebo důvodu, pro který se stala soudně nevymahatelnou, případně pro posouzení (určení) správné výše pohledávky, jsou vyhrazeny sporu o určení pravosti nebo výše pohledávky; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [29 Cdo 3572/2019](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročníku 2021, pod číslem 59, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 48/2020](#), uveřejněný pod číslem 109/2020 Sb. rozh. obč.

32. Výhrada, podle níž odvolací soud dovolatelku „překvapil“ tím, že se vyjádřil ke způsobu vzniku pohledávky (srov. odstavec 14. výše), důvodná není. Odvolací soud zde zjevně reagoval na obranu žalovaného obsaženou již ve vyjádření k žalobě (podání datované 1. 2. 2019, č. I. 5 až 9), takže při respektu k zásadě „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náležejí práva) žalobkyně tím, že se odvolací soud k této otázce vyjádřil, neměla být překvapena. Jinou věcí je způsob vypořádání této obrany žalovaného odvolacím soudem. Ze závěrů formulovaných v odstavcích 30. a 31. výše plyne, že odvolacímu soudu nepříslušelo hodnotit věcně důvod vzniku pohledávky (její pravost), potažmo výši pohledávky; přiléhavou reakcí mělo být vysvětlení, že tyto námitky žalovaného nemají ve sporu o pořadí pohledávky místo (pro výsledek sporu jsou bezcenné); potud je dovolání opodstatněné.

32. K argumentaci, jež se pojí s otázkou č. 1 (náležitosti vyrozumění dle § 11 odst. 1 vyhlášky), Nejvyšší soud uvádí, že nedostatek náležitostí podle § 11 odst. 1 vyhlášky vytkl podání dovolatelky datovanému 5. 1. 2018 jak insolvenční soud (srov. reprodukci jeho rozhodnutí v odstavcích 3. a 4. výše), tak odvolací soud (srov. reprodukci jeho rozhodnutí v odstavci 7. výše). V tomto ohledu je ovšem postup obou soudů vnitřně rozporný.

33. Náležitosti vyrozumění insolvenčního správce o uplatnění pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou stanoví prováděcí předpis (§ 203 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona), jímž pro poměry dané věci je (ve shodě se zmocňovacím ustanovením obsaženým v § 431 písm. a/ insolvenčního zákona) ustanovení § 11 odst. 1 vyhlášky. Jde o podání adresované věřitelem insolvenčnímu správci. Má-li takové vyrozumění obsahové nedostatky, jež insolvenčnímu správci brání v přezkumu uplatněné pohledávky (v tom smyslu, zda z vyrozumění plyne důvod vzniku pohledávky, zda je pohledávka uplatněna ve správné výši a zda co do pořadí vskutku jde o pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou), je na insolvenčním správci, aby se pokusil o zjednání nápravy s přiměřeným využitím postupů předepsaných ustanovením § 188 insolvenčního zákona opravám či doplnění přihlášky pohledávky.

34. V poměrech této věci je insolvenční správce ve smyslu ustanovení § 203 odst. 1 a § 229 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona též osobou s dispozičními oprávněními, vůči které měla být pohledávka uplatněna, přičemž z usnesení ze dne 28. června 2018, jež insolvenční soud vydal k návrhu insolvenčního správce (§ 203a odst. 1 část věty za středníkem insolvenčního zákona), je zjevné, že problém s identifikací uplatněné pohledávky neměl ani insolvenční správce ani insolvenční soud (pro poměry ustavení tohoto sporu). Argumentace vadami vyrozumění v rozhodnutích obou soudů je tedy nemístná (pro výsledek sporu bezcenná) již proto, že tvrzené nedostatky vyrozumění soudům nebránily v přezkoumání pořadí pohledávky (jinak by o věci nemohly rozhodnout věcně).

35. Zbývá vyjádřit se k problematice předestřené otázkou č. 2 (ke včasnosti uplatnění pohledávky).

36. Obecně vzato není žádných pochyb o tom, že pohledávka z titulu výživného, jímž rodič (dlužník) plní svou vyživovací povinnost k nezletilému dítěti (za podmínek plynoucích též z § 912 o. z.), nebo ke zletilému dítěti, jež není schopno se samo živit (srov. i § 910 a § 911 o. z.), je pohledávkou dítěte (věřitele) na výživném ze zákona, tedy ve smyslu ustanovení § 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou; to platí bez zřetele k tomu, zda jde o dlužné výživné, nebo o běžné výživné, jež má (*pro futuro*) povahu opětuujících se dávek (srov. i § 154 odst. 2 o. s. ř.). V tomto smyslu nebylo o charakteru uplatněné pohledávky (co do jejího pořadí) pochyb ani mezi účastníky, ani u obou soudů. Důvod, pro který soudy přesto odmítly žalobě vyhovět, tkvěl v tom, že v insolvenčním řízení měla nastat skutečnost, na jejímž základě (již) nelze s uplatněnou pohledávkou zacházet jako s pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (že věřitel uplatnil pohledávku opožděně). K prověření tohoto závěru se soustředí další úvahy Nejvyššího soudu.

č. 81

37. V [R 54/2012](#) Nejvyšší soud vysvětlil, že pohledávku za majetkovou podstatou nebo pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou lze mítí (*via facti*) za vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení prostě proto, že ji věřitel (vůbec) neuplatnil v průběhu insolvenčního řízení postupem dle § 203 insolvenčního zákona.

38. V usnesení sen. zn. [29 NSČR 71/2014](#), z nějž ve své rozhodovací praxi vychází (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. [29 NSČR 103/2020](#), uveřejněné pod číslem 10/2022 Sb. rozh. obč.) a na něž v podrobnostech odkazuje, pak Nejvyšší soud doplnil, že překážkou účinného uplatnění pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (i tam šlo o pohledávku výživného ze zákona dle § 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona) je (může být) též stadium, ve kterém se nachází insolvenční řízení. K tomu ozřejmil, že je-li dlužníkův úpadek řešen konkursem, pak ke skutkově nové námitce, že je zde neuspokojená pohledávka dle § 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona, uplatněné (dlužníkem) až v rámci odvolání proti rozvrhovému usnesení (jemuž předcházelo pravomocné schválení konečné zprávy) již nelze přihlídnout. Za nejzazší okamžik k uplatnění výhrady, že částka určená k rozvrhu mezi věřitele měla být použita k uspokojení pohledávky na výživném ze zákona, Nejvyšší soud tamtéž označil (i v návaznosti na ustanovení § 302 odst. 2 písm. a/ a § 305 insolvenčního zákona) lhůtu k podání námitek proti konečné zprávě, vysvětluje současně, že pravomocné schválení konečné zprávy definitivně řeší otázku, zda bude realizován rozvrh (§ 307 insolvenčního zákona), anebo zda zbývající výtěžek zpeněžení bude rozdělen mezi věřitele postupem dle § 305 odst. 2 insolvenčního zákona (později není možné zpochybňovat konečnou zprávu).

39. Propadnou lhůtu k uplatnění pohledávky za majetkovou podstatou nebo k uplatnění pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou nevymezuje ani ustanovení § 203 insolvenčního zákona ani jiné ustanovení insolvenčního zákona. Důvodem, pro který Nejvyšší soud v označeném rozhodnutí nepokládal za možné zohlednit uplatnění pohledávky na výživném ze zákona až v rámci odvolání proti rozvrhovému usnesení, tedy nebylo zmeškání lhůty k uplatnění takové pohledávky, nýbrž nezměnitelnost konečné zprávy po uplynutí lhůty, ve které mohla být (konečná zpráva) prostřednictvím takové námítky

zpochybněna; proto je pro výsledek dovolacího řízení bezcenný poukaz dovolatelky na ustanovení § 648 o. z. (jež se týká uplatnění nároku v promlčecí době). Právní posouzení věci soudy nižších stupňů založené na tom, že podání datované 5. 1. 2018 bylo sice včasou (dne 8. 1. 2018 u insolvenčního soudu uplatněnou) námitkou proti konečné zprávě, leč opožděným (nejdříve dne 11. 1. 2018 vůči insolvenčnímu správci uplatněným) vyrozuměním o uplatnění pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, tedy není správné.

40. Jinak řečeno, jestliže věřitel podal proti konečné zprávě včas námitku, že konečná zpráva se nevypořádává s jeho neuspokojenou pohledávkou na výživném ze zákona (§ 169 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona), pak skutečnost, že u insolvenčního správce dlužníka takovou pohledávku podle § 203 odst. 1 insolvenčního zákona uplatnil písemně až několik dnů po uplynutí lhůty k podání námitek proti konečné zprávě, nezakládá důvod pro změnu pořadí pohledávky (důvod nepokládat takovou pohledávku za pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou).

č. 81

41. Vzhledem k tomu, že dovolání je opodstatněné a dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout (§ 243 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že žalobě vyhověl.

42. V intencích závěrů formulovaných v odstavci 30. až 32. shora Nejvyšší soud na tomto místě opět zdůrazňuje, že výsledek tohoto sporu (určení, že co do pořadí jde o pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou) nemá žádnou vypovídací schopnost ve vztahu k posouzení, zda jde o pohledávku pravou a uplatněnou ve správné výši.

43. Jen jako *obiter dictum* (bez vlivu na výsledek dovolacího řízení) Nejvyšší soud v zájmu předejití dalších sporů v mezích zkoumání důvodnosti a výše uplatněné pohledávky podotýká, že závěry formulované pro řešení úpadku dlužníka oddlužením v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [8 Tdo 1219/2012](#), uveřejněném pod číslem 25/2014 Sb. rozh. tr. (jehož se dovolávala žaloba), nejsou bez dalšího přenositelné do poměrů řešení úpadku dlužníka konkursem. Pro situaci srovnatelnou s tou, jež nastala v této věci, srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. [29 Cdo 460/2017](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročníku 2018, pod číslem 134 (v poměrech konkursní úpravy dle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, srov. *mutatis mutandis* i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. [30 Cdo 2336/2004](#), uveřejněné pod číslem 38/2007 Sb. rozh. obč.).

44. Výrok o nákladech řízení před soudy nižších stupňů i výrok o nákladech dovolacího řízení je odůvodněn tím, že ve sporu úspěšná dovolatelka právo na náhradu těchto nákladů nemá vzhledem k ustanovení § 202 odst. 1 insolvenčního zákona.